

PROVINCIALE STATEN VAN GRONINGEN
VERGADERING VAN 10 NOVEMBER 2021 (DEEL I)

Inhoud

1. Opening, welkom, mededelingen en afscheid Statenlid Horenga en installatie nieuw Statenlid	2
2. Regeling van werkzaamheden en vaststelling van de agenda	3
3. Bespreekpunten	4
A. Opbrengst Praten met de Staten met jongeren d.d. 29 oktober 2021	4
B. Spoeddebat over brief gedeputeerde Staghouwer (<i>op verzoek van de SP-fractie</i>).....	16
C. Begroting 2022, Najaarsmonitor 2021, opcenten motorrijtuigenbelasting	61
4. Sluiting	93

**PROVINCIALE STATEN VAN GRONINGEN
VERGADERING VAN 10 NOVEMBER 2021 (DEEL I)**

Voorzitters: de heer F.J. Paas en de heer R. Visser

Griffier: mevrouw H. Engels-van Nijen

Aanwezige 42 leden Provinciale Staten: mevrouw A.H. Bakker (SP), de heer N. Bakker (VVD), de heer M. Baldew (PvdA), mevrouw P.H. Benjamins-Van Oudheusden (D66), de heer E.J. Bennema (VVD), mevrouw S. Bennett (GroenLinks), de heer J. Bergsma (CDA), mevrouw P. Blink (Groninger Belang), de heer B. de Boer (GroenLinks), de heer R.H. van der Born (ChristenUnie), mevrouw T.M. Donker-van der Vinne (ChristenUnie), de heer J.B.G. Elshof (D66), de heer C.M. Frenay (SP), de heer F.B. Geijtenbeek (ChristenUnie), de heer P.J.H.M. Gerrits (D66), mevrouw I. den Haring (PvdA), de heer H. Haze (Groninger Belang), de heer H.H. Hensen (SP), mevrouw M.K. van Hoorn-van Dullemen (GroenLinks), de heer J.H. ten Hoove (50PLUS), mevrouw H.G. Horenga (CDA), de heer R. Joling (PvdA), de heer A.J.M. van Kesteren (PVV), de heer L.E.J. van der Laan (Partij voor het Noorden), mevrouw J. Lesman-Veenstra (SP), de heer H.A. Marquart Scholtz (Ons Groningen), de heer H.A. Meendering (GroenLinks), de heer M.K.R. Miesen (VVD), de heer A.J. Nolles (GroenLinks), de heer R.J.E. Pestman (BV NL), de heer D. Ram (PVV), de heer P. Roemers (PvdA), de heer A. Schmaal (Groninger Belang), mevrouw H.T. Siersema-Orsel (GroenLinks), de heer G.J. Steenberg (ChristenUnie), de heer R. Visser (PvdA), mevrouw J.C. Voerman (PvdD), de heer J.W.E. de Vries (Fractie GO), mevrouw M.J. Vulpes (VVD), de heer B.J. van der Werf (Forum voor Democratie), de heer R.W. de Wit (CDA), de heer A. Zwart (Partij voor het Noorden)

Afwezig: de heer D. Osseweijer (Forum voor Democratie)

Aanwezige leden Gedeputeerde Staten: de heer T.R. van Dekken, mevrouw F.Q. Gräper-van Koolwijk, mevrouw N. Homan-Brinkman, de heer I.J.J. Rijzebol, de heer H. Staghouver, mevrouw E.M. Wulfse

Afwezig: ---

1. Opening, welkom, mededelingen en afscheid Statenlid Horenga en installatie nieuw Statenlid

De VOORZITTER: Dames en heren, we gaan beginnen. Hartelijk welkom aan de Statenleden en de gedeputeerden, zowel rechtstreeks in de Statenzaal als buiten aangesloten. Welkom aan de pers en welkom ook aan de Jongerenadviesraad – waarover later meer. Mooi dat we er zijn en, om het eens huiselijk te zeggen, balen dat het weer in deze opstelling moet. Want ik vond het eind september één heel mooie vergadering, zo buiten het coronaregime.

Maar we hebben eerder geoefend, we weten hoe het moet. We hebben een grote routine ontwikkeld in het laten doorgaan van het democratische proces, ook onder ietwat gehandicapte omstandigheden. Dus laten we gewoon maar doen wat er moet gebeuren. We hebben een quorum, dus de vergadering kan worden geopend.

We hebben een afmelding van de heer Osseweijer. Ik kan het moeilijk van hieruit controleren, maar ik geloof dat we verder compleet zijn. Dus laten we ons maar opmaken voor een soepele en grondige hybride vergadering. Het voordeel van deze hybride vergadering is dat Johan ten Hoove, die onlangs een zware operatie heeft gehad, nu gewoon bij ons kan zijn. Welkom, Johan! Mooi dat je mee kunt doen aan de vergadering. Dat is dan toch weer de bijvangst van het coronaregime.

De heer TEN HOOVE (50PLUS): Ja, ik zal er straks nog even op terugkomen.

De VOORZITTER: Mooi.

2. Regeling van werkzaamheden en vaststelling van de agenda

De VOORZITTER: Mevrouw Horenga heeft aangekondigd dat ze haar werkzaamheden als Statenlid wil gaan beëindigen. Dus dat betekent dat we afscheid gaan nemen van mevrouw Horenga. Het ziet er naar uit dat dit ook de laatste Statenvergadering van gedeputeerde Homan. Zij zal ongetwijfeld nog als spreker hier komen, omdat ze haar portefeuille natuurlijk nog tot 1 december behartigt. Maar in feite is dat ook een afscheid van de Staten. Een ander afscheid volgt nog wel.

We hebben een aantal besprekingspunten en een aantal potentiële besprekingspunten. Er zijn twee agenderingsverzoeken, waarvan een inmiddels zijn eigen loop heeft gekregen. Er is een agenderingsverzoek van de SP over de brief van gedeputeerde Staghouter in zijn hoedanigheid van zijn voorzitterschap van het VOG. Het andere agenderingsverzoek van de PVV is over het klimaatbeleid, maar van dat tweede agenderingsverzoek heb ik inmiddels begrepen – ik kijk naar de heer Van Kesteren – dat de PVV van de daartoe voorbereide motie eigenlijk ook vindt dat die wel goed past binnen de begrotingsbehandeling. Dus die krijgt daar haar plek. Mocht de heer Van Kesteren het over dat onderwerp hebben: extra aandacht graag, want u weet dat het anders een zelfstandig agendapunt was geweest.

Dan houden we dus over het agenderingsverzoek van de SP. Nou, u kent de regels: ten minste een derde van de aanwezige leden moet dat voorstel steunen. Ik heb in principe op zich een lijst van de fractievoorzitters paraat om dat per fractie af te pellen. Maar mijn voor gevoel is dat dit massieve steun krijgt in de Staten. Is dat het geval? Mag ik even handen zien? Nou, dan is er zeker een derde van de leden die instemt met agendering, dus dan gaan we dat ook doen.

De PVV had in de Statencommissie van 27 oktober nog een voorbehoud bij een onteigeningsprocedure bij de Fietsroute Plus Groningen-Winsum. Dus dat was ook een besprekingspunt dat nog in de lucht hing en dat we mogelijk zouden moeten bespreken. Er is inmiddels, heb ik begrepen, aanvullende ambtelijke informatie gevraagd en gekregen. Nu heeft de PVV aangegeven – maar ik kijk ondertussen checkend naar de heer Van Kesteren – dat er geen dringende reden meer is voor een bespreking. Ik denk dat we de mogelijke gevolgen bij de stemming over dat voorstel nog wel tegen zullen komen. Dus het is ondergebracht bij de hamerstukken – tenminste vooralsnog, als u akkoord gaat met het agenderen van die hamerstukken.

Dan over de volgorde van vergaderen. Er is overlegd tussen de fractievoorzitters en zonet nog even in de koffiekamer. De opbrengst is de volgende. 'Praten met de Staten met jongeren' zetten we voorop. Daar is ook een praktische reden voor, want ik heb ongeveer elke groep jongeren die iets zei, beloofd dat we vanaf half tien met hun onderwerp aan de slag zouden gaan. Ik heb wel steeds gezegd: met een slag om de arm. De Staten moeten eerst nog een paar andere dingen doen. Als jullie kijken: het is bijna aan de orde als de Staten akkoord gaan met het beginnen met dat voorstel. Is dat het geval? Nou, dan regelen we nog even de werkzaamheden verder en daarna komen we aan jullie punt toe.

Dan denk ik dat het goed is om ons even te realiseren dat dit een belangrijk ritueel moment is in de transparantie van het openbaar bestuur en van het politieke debat. Want de Jongerenadviesraad zit niet voor niets op de tribune. Die reikt straks een bokaal uit, ik vermoed op basis van de woordvoering bij de Begroting of is dat bij het hele debat? Over het eerste agendapunt natuurlijk, hoor ik. 'Praten met de Staten met jongeren': ja, daar gaat het over. Dus u krijgt onmiddellijk feedback over hoe klaar uw taalgebruik was bij dit agendapunt. En dan lik-op-stuk: de felbegeerde Klare Taal Bokaal staat klaar. De heer Schmaal heeft een punt, ongetwijfeld van orde.

De heer SCHMAAL (Groninger Belang): Het gaat over de andere bokaal. Het belangrijkste punt van de hele dag, natuurlijk: de Triple-V Trofee. Die wordt volgens mij niet uitgereikt toch bij een hybride vergadering? Of zie ik dat verkeerd?

De VOORZITTER: Ik kijk hulpbehoevend naar de griffier. Die zegt tegen mij dat we al een bokaal hebben vandaag. Daarmee laat ze het antwoord van de vraag in het midden, maar ik vind het wel een verstandig antwoord. Ik snap dat sommigen die bokaal nog wel wat langer op hun nachtkastje zouden willen hebben. Tot zover het eerste besprekingspunt.

Het tweede punt is het agenderingsverzoek van de SP over de brief van gedeputeerde Staghouter. Het derde punt is de Begroting 2022 met de Najaarsmonitor en de voordracht over de opcenten van de motorrijtuigenbelasting. Dan de behandeling van de brief over de nevenfunctie van gedeputeerde Homan. Ik heb begrepen dat de bespreking iets breder wordt getrokken vanwege het aangekondigde vertrek van de gedeputeerde. Dat kan betekenen dat de heer Visser dan dat deel van het debat voorziet, omdat ik vermoed dat dan zomaar de voorzitter van de Staten in de benen moet komen als woordvoerder. Dan de Visie Digitalisering, dan een motiedebat over de NOVI en de

daaraan verwante samenwerkingsafspraken. Dan een motiedebat over de uitbreiding van het fondsvermogen van de NOM. Dus een rijk gevulde agenda. Het warme eten is denk ik al besteld, hè? Ja. Dus maak u geen zorgen: vanavond eet u niet thuis.

Kunt u instemmen met deze ambitieuze agenda? Dat is het geval.

[Conform besloten.]

3. Bespreekpunten

A. Opbrengst Praten met de Staten met jongeren d.d. 29 oktober 2021

De VOORZITTER: Dan zijn we toe aan het eerste bespreekpunt: de opbrengst van het recente Praten met de Staten met jongeren. Ik neem mezelf voor daarin ook het woord te voeren, mocht dat nodig zijn. Dus ik neem plaats in het vak hiernaast. Dat betekent dat ik de heer Visser zou willen vragen om het voorzitterschap over te nemen. Ik schors de vergadering even kort voor een changement.

[Schorsing]

De VICEVOORZITTER: Ik hervat de vergadering met het eerste bespreekpunt. Dat gaat over Praten met de Staten met jongeren van 29 oktober 2021 jongstleden en dat handelde over wonen en energie: belangwekkende onderwerpen op alle fronten, zou je kunnen zeggen. Deze ochtend wordt extra kritisch naar uw bijdragen gekeken, collega's, want de Jongerenadviesraad van de provincie Groningen gaat vandaag de Klare Taal Bokaal uitreiken aan het Statenlid dat de meest klare taal spreekt. Ik heb vanochtend nog even kunnen zien hoe deze bokaal op de griffie werd gekoesterd: netjes gepoetst. Er zitten dus geen vingerafdrukken meer op.

Op de tribune kijken en luisteren Hans Steijn en Sietze Mey in ieder geval mee. Er zitten er veel meer, dus als ik je niet hebt genoemd, is dat geen bewuste omissie. En collega Van Kesteren was in november 2020 de laatste gelukkige winnaar. We gaan zien en horen wie vandaag volgens de jury de bokaal verdient. Ik word geacht om die even omhoog te houden. Dan zitten er toch weer vingerafdrukken op. Ik houd hem even bij het voetje vast. [Toont de Klare Taal Bokaal aan de Statenzaal.] Ik ben altijd wel nieuwsgierig waar die bokaal in uw huis heeft gestaan. Kunt u dat nog even vertellen?

De heer VAN KESTEREN (PVV): Hij stond bij ons in de fractiekamer. Ik was er heel trots op, want ik heb iedereen die op spreekuur kwam, de bokaal vol trots laten zien. Dus ik heb met pijn in het hart afscheid genomen van deze bokaal.

De VICEVOORZITTER: Maar ik geloof niet dat wij de mores hebben dat u die niet nog een keer kunt verdienen.

De heer VAN KESTEREN (PVV): Nou, dat vroeg ik mij nog af: kun je hem ook voor de tweede keer verdienen?

De VICEVOORZITTER: Dat lijkt me wel.

De heer VAN KESTEREN (PVV): Daar ga ik voor.

De VICEVOORZITTER: Ja. Goed, dan gaan we gewoon van start in de klassieke sprekersvolgorde: de grootste fractie eerst. Dus ik geef het woord graag aan de fractie van GroenLinks, de heer De Boer.

De heer DE BOER (GroenLinks): Op deze mooie dag wil ik beginnen met een aantal bedankjes. Allereerst wil ik de griffie en de Werkgroep Jongeren bedanken voor het mogelijk maken van de mooie vrijdag twee weken geleden. Ook wil ik de Jongerenadviesraad bedanken voor haar werk om politiek voor iedereen begrijpelijk en toegankelijk te maken. Maar boven alles wil ik de kinderen, scholieren en studenten bedanken, die met ons zijn komen praten. Het waren heel leuke en interessante gesprekken, die duidelijk hebben gemaakt hoe jonge Groningers denken over wonen in onze provincie en de energietransitie, het overstappen van vieze op schone energie.

Het beeld dat wij hebben gekregen, is heel herkenbaar. Over het algemeen zijn jongeren tevreden. Het is fijn om in Groningen te leven. Toch zijn er wel zorgen over hun toekomst: kunnen we bijvoorbeeld wel een woning krijgen later? Staat mijn huis op een mooie plek in een leuke buurt? En als we dat huis kunnen vinden, kunnen we dat dan ook nog betalen? Ook zijn er grote zorgen over klimaatveranderingen. De aarde warmt op en de tijd om daar iets aan te doen, raakt op. Daarom willen jongeren dat er nu actie ondernomen wordt. We moeten alleen nog maar schone energie opwekken en op deze manier kunnen we ook nog rekening houden met de natuur.

Maar er wordt gelukkig ook gedacht in positieve oplossingen. De jongeren hebben veel ideeën genoemd die kunnen helpen bij een mooier Groningen. Er moeten meer huizen komen en als we deze niet op de Waddenzee kwijt kunnen, moeten we vooral kijken naar oude panden in dorpen. Als we gaan bouwen, moeten er vooral veel planten en bomen rondom het gebouw komen. En wonen moet ook kunnen in een mooie omgeving. Er moet aandacht zijn voor scholen en winkels en je moet goed kunnen reizen per bus, fiets of trein. Zoals gezegd moeten we overstappen naar schone energie, maar dit moet niet ten koste gaan van de natuur. Als mensen echter zelf stroom kunnen opwekken, bijvoorbeeld op hun eigen dak, dan kunnen ze er ook nog geld aan verdienen. Zo zijn er meerdere manieren om hier voordeel aan te hebben.

Stiekem had ik bij 'Praten met de Staten' soms het gevoel naar mijn eigen verkiezingsprogramma te luisteren. De reden dat deze zorgen zo herkenbaar klonken, zijn omdat ik deze zorgen ook heb. Dat is voor mij de reden dat ik hier nu sta. Ik wilde iets veranderen aan deze problemen en de wereld een stukje beter maken. Daarom richt ik mij nu tot mijn collega-Statenleden en het College en reik ze de hand. Laten we samen blijven luisteren naar onze jongeren en iets doen aan de zorgen die zij hebben. Laten we samen blijven luisteren en vooral niet vergeten voor wie we politiek bedrijven: voor de Groningers. De Groningers van nu, maar vooral ook alle Groningers in de toekomst. Dit kunnen we alleen samen. Dus laten we vooral ook samen zoeken naar oplossingen, voor onze jongeren en voor het Groningen van de toekomst.

Mevrouw DEN HARING (PvdA): Ik was heel graag in de Statenzaal geweest vandaag en dat was ik ook heel lang van plan. Alleen, omdat mijn dochter verkouden is, heb ik even het zekere voor het onzekere genomen.

Ik wil net als de heer De Boer even beginnen met alle jongeren heel erg te bedanken voor hun inzet en al het werk dat ze gedaan hebben en natuurlijk de mensen daaromheen die dit gefaciliteerd hebben. Ik heb heel mooie ideeën gezien bij de jongeren. Dan denk ik bijvoorbeeld aan warmte-koudeopslag waar Lieke mee kwam of het hoogste gebouw ter wereld in Groningen dat de eerste basisschool voorstelde. De huizen op de Waddenzee, waar mijn collega al even aan refereerde. Ik ga ervan uit dat het College bekijkt welke punten zij mee kunnen nemen. Misschien kan het College zodadelijk in de beantwoording alvast een tipje van de sluier oplichten met welke ideeën zij wat willen gaan doen.

Daarnaast zou ik graag nog even terugkomen op het jongerendebat van vorig jaar. Daar heb ik twee moties naar aanleiding van dat debat ingediend. Eentje ging over snel internet: dat is allemaal keurig afgehandeld, want er is een heel mooi filmpje uitgekomen. De tweede motie was – ook die is aangenomen – over de Jongerencommissaris van de Koning. Daarbij ben ik wel heel benieuwd hoe het daar nu mee staat. Want ik weet in ieder geval één ding zeker: hij of zij is er nog niet. Dus hoe ver zijn we nu en op welke termijn kunnen we wel een Jongerencommissaris verwachten?

De VICEVOORZITTER: Kan ik u nog het woord geven, meneer Van der Werf? Nee, dat is niet het geval. Dan ga ik naar mevrouw Donker van de ChristenUnie.

Mevrouw DONKER (ChristenUnie): 'Wie de jeugd heeft, heeft de toekomst.' Dat is wat het spreekwoord zegt. Ik kan u verzekeren: deze provincie heeft toekomst. Dat hebben de deelnemers aan Praten met de Staten met jongeren heel duidelijk gemaakt. Door middel van hun leuke filmpjes en hun bijdragen aan het debat op 29 oktober, hebben de jongeren hun ideeën en vergezichten met ons als Statenleden gedeeld. Jonge mensen van De Ster in Harkstede, De Baldakijn in Stadskanaal, het Dollard College in Winschoten, het Parsifal College in Groningen, het Noorderpoortcollege, het Alfa College, de Hanzehogeschool en de Jongerenadviesraad hebben verteld over hun toekomstbeeld van Groningen op het gebied van wonen en energie. Jullie hebben al applaus ontvangen na jullie bijdrage, maar vanaf deze plek nogmaals hartelijk dank.

Wat mij opviel in de bijdrage, was dat deze hoopvol zijn. Hoopvol omdat er aandacht was voor elkaar. Er werd aandacht gegeven aan de verhouding Stad en Ommeland, aan een fijne woonomgeving voor iedereen. Hoopvol omdat er aandacht was voor de gevolgen van krimp en de leefbaarheid die daarmee onder druk komt te staan. Hoopvol omdat jongeren zich bewust zijn van de

mate waarin ze zelf invloed kunnen hebben op het energieverbruik: dat minder energie verbruiken ook een deel van de oplossing is. En hoopvol omdat ze voor zichzelf een toekomst zien in deze provincie.

Als je zoveel ideeën aangereikt krijgt, moet je daar ook iets mee doen. Want ideeën kunnen leiden tot daadwerkelijke plannen. Daarom dien ik namens de fractie van de ChristenUnie een motie in naar aanleiding van een idee uit het filmpje van De Baldakijn uit Stadskanaal, namelijk het realiseren van zonnepanelen op alle daken, te beginnen bij de vele lege schooldaken. Onze fractie vindt dat een goed idee. De gemeenten en schoolbesturen zijn hier verantwoordelijk voor, maar kunnen vanwege hoge werkdruk en gebrek aan kennis wel wat ondersteuning gebruiken. Een aantal andere provincies doet dit al: dat heeft zich aangesloten bij Stichting Schooldakrevolutie. In de motie vragen we het College om te onderzoeken op welke manier onze provincie de schoolbesturen en gemeenten hierbij kan ondersteunen. Daarom dien ik bij dezen de motie in.

De VICEVOORZITTER: Dank u wel, mevrouw Donker. Het is een motie die is ingediend namens verschillende partijen de ChristenUnie, de Partij voor het Noorden, de Partij voor de Dieren, GroenLinks en D66. De motie heeft als volgnummer 347 en is getiteld 'Zon op school': 'Provinciale Staten van Groningen, in vergadering bijeen ter behandeling van bovenvermeld onderwerp

Constaterende dat:

- Provinciale Staten aan jongeren hebben gevraagd naar hun visie over wonen en energie in het Groningen van de toekomst;
- leerlingen van verschillende leeftijden en opleidingen ideeën over dit onderwerp hebben aangedragen en hebben toegelicht tijdens Praten met de Staten met jongeren op 29 oktober jl.;

Overwegende dat:

- jongeren aangeven dat ze het belang van duurzame energieopwekking inzien en dat opwek door zonnepanelen op daken hun voorkeur heeft boven zonnevelden;
- ook Provinciale Staten zich meerdere keren hebben uitgesproken om zonnepanelen zoveel mogelijk op daken te realiseren;
- veel schooldaken nog niet gebruikt worden voor zonnepanelen;
- zowel schoolbesturen als gemeenten vanwege werkdruk en gebrek aan kennis over dit onderwerp goed ondersteuning kunnen gebruiken;
- acht andere provincies schoolbesturen en gemeenten indirect ondersteunen bij de realisatie van een zonnedak door middel van Stichting Schooldakrevolutie;

Roepen Gedeputeerde Staten op:

- om schoolbesturen en gemeenten aan te moedigen hun schooldaken van zonnepanelen te voorzien;
- te onderzoeken op welke wijze de provincie daarin kan ondersteunen en Provinciale Staten daarover uiterlijk 1 maart 2022 te informeren;

En gaan over tot de orde van de dag.'

De motie is in voldoende mate ondertekend, dus dat betekent dat deze onderdeel uitmaakt van de beraadslagingen. Dat betekent dat we er vanavond over gaan stemmen.

Mevrouw DONKER (ChristenUnie): Mijn fractie ziet voor ons en de generaties na ons een heel mooie toekomst in Groningen.

Mevrouw LESMAN (SP): De woordvoerder van de ChristenUnie gaf aan dat dit al in meerdere provincies gebeurt. Zijn daar ook al meetbare resultaten van?

Mevrouw DONKER (ChristenUnie): Bij mijn weten nog niet.

Mevrouw LESMAN (SP): De eerste wijze les over de politiek is al geleerd vanochtend: het duurt altijd langer dan verwacht – die kunt u vast meenemen. Inmiddels heb ik al een paar keer meegedaan met het praten met jongeren, in verschillende vormen. En er viel me deze keer wel iets op. De jongeren maken zich echt zorgen over de toekomst: is er straks nog wel plek om te wonen voor mij? Komt mijn hele provincie vol te liggen met zonneparken of windparken? Over alle leeftijdsgroepen zijn er zorgen. En ik begrijp hen wel: zij volgen ook het nieuws, natuurlijk. Ze zien de krapte op de woningkracht, ze hebben de afgelopen jaren kunnen zien hoe het landschap van Groningen is veranderd met de energieopwekking. Dan begrijp ik ook dat sommigen pleiten voor een energiecentrale. Als je ziet wat er allemaal gebeurt in onze provincie, kan het erop lijken dat het het minste is van twee kwaden.

Als SP zien we dat anders, omdat de opwek van schone energie echt anders kan en moet, ook om het draagvlak te behouden. Dat hoor ik ook terug van de jongeren: ze verwachten eigenlijk

meer regie vanuit de overheid. Daar kunnen we als SP ons natuurlijk helemaal in vinden. Zoals het meisje aangaf, dat je bij de aanleg van zonneparken meer rekening moet houden met biodiversiteit. Een marktpartij zal dat niet zo gauw doen: die wil waar voor zijn geld en dus een zo efficiënt mogelijke inrichting van dat park met weinig ruimte tussen de panelen, terwijl er echt een heel mooi idee ligt van de jongeren. Maak van een zonnepark een echt park, waar je kunt wandelen en je hond uit kunt laten. Maar dat vraagt natuurlijk wel om een andere kijk die niet alleen is gericht op zoveel mogelijk energie opwekken. Dat is iets wat je niet van een marktpartij kunt verwachten. Daarom is de SP ook van mening dat we nog veel meer het voortouw zouden moeten nemen: zelf energie opwekken en verstrekken, bijvoorbeeld met een regionaal energiebedrijf. Dan houden we de touwtjes zelf in handen en kunnen we onwenselijke ontwikkelingen ook stoppen.

Maar ook op het gebied van woningen voel ik dat de jongeren meer van ons verwachten. Want waarom kan er de hoofdprijs gevraagd worden voor een kamer? Omdat er mensen zijn die daar wel het geld voor hebben. Maar dat zet natuurlijk wel heel grote groepen buitenspel. Ik denk dat het dus tijd wordt dat we gaan inzien dat we dat niet aan de markt kunnen overlaten. Want dan wint altijd de hoogste aanbieder. En het idee om niet alles in de stad te concentreren, vonden we ook heel mooi. Om alle dorpen een klein beetje te laten groeien, om alle woningen te spreiden, maar ook om de dorpen leefbaar te houden. Ook pleiten ze voor een betere bereikbaarheid van het buitengebied, zodat mensen kunnen blijven wonen buiten de stad.

Verder vond ik het mooi om te zien dat zon op dak meerdere malen voorbijkwam. Ook jongeren zien dat daar nog een wereld te winnen is en dat kunnen we als SP alleen maar beamen. Maar dat zal niet vanzelf gaan. Dat moeten wij als Staten en als gemeenten op gaan sturen, omdat zelf zonnepanelen aanschaffen niet voor iedereen bereikbaar is. Denk aan mensen met een lager inkomen of mensen in een huurwoning. Hetzelfde geldt eigenlijk ook voor isolatie: jongeren begrijpen niet dat daar niet meer op ingezet wordt. Het is zo onlogisch om zoveel energie op te wekken ten koste van ons landschap, maar tegelijkertijd zo weinig werk te maken van de vraag naar energie. Ook daar is echt nog wat werk te verzetten en is meer inzet van provincie en gemeenten hard nodig.

Ik denk dat het zeker van belang is om vaker met de jongeren in gesprek te gaan. In januari komt er een lesprogramma. Dat is een mooie eerste stap natuurlijk, maar een lesprogramma is toch vooral gericht op zenden, uitleggen hoe de politiek werkt. Iets wat natuurlijk erg belangrijk is. Maar ik zou toch ook willen aandringen op het ophalen van informatie, juist omdat jongeren veel minder vastzitten in bestuurlijke bureaucratie. Zij zien een probleem en bedenken dan oplossingen, zonder dat ze vastzitten in vastomlijnde structuren. Daarom komen ze vaak tot creatievere oplossingen. En bedenk ook dit: uiteindelijk is dit hun provincie voor de langere termijn, niet voor ons. Nog wel een tijdje, hoop ik, maar niet voor de langere termijn. Ik denk dat we nog een hoop kunnen leren van onze jongeren.

De heer MARQUART SCHOLTZ (Ons Groningen): Ik wil mevrouw Lesman even complimenteren met deze heel heldere spreekbeurt. Ik denk dat de jongeren elk woord begrepen hebben. En ik wil haar voorts complimenteren met de welgemaakte keus van mondkapje en jurk. Want het motiefje is hetzelfde.

Mevrouw LESMAN (SP): Ik hoorde niet echt een vraag, maar dank u wel.

De VICEVOORZITTER: U kunt deze complimenten in dank aanvaarden en laten we hopen dat u nog lang van deze mooie provincie kunt genieten.

De heer BAKKER (VVD): Ik heb met bijzonder veel genoegen de scholieren en jongeren angehoord, die ons toespraken over hoe zij tegen wonen en energie aankeken. Het ging van kernenergie – toen sprong de heer Van Kesteren gelijk op tafel – tot zonnepanelen. Wat mij opviel, was de enorme betrokkenheid van de jongeren die ons toespraken bij onze provincie. Wat een beetje door alles heen liep, was een aantal opmerkingen waaruit bleek dat deze jongeren hier willen blijven in deze provincie. Ze beschouwen het als hun provincie, maar ook in de toekomst willen ze hier blijven.

Wij moeten daar heel nadrukkelijk rekening mee houden. Het loopt door alle portefeuilles te maken, maar het heeft ook met wonen en met de economie te maken. Als deze jeugd hier wil blijven, dan zullen we ook moeten zorgen dat er werkgelegenheid is. Het heeft ook met verkeer en vervoer te maken. Wij willen dan ook een oproep doen aan alle portefeuillehouders, maar ook aan alle Statenleden. Waar wij in de toekomst beleidsmatig bezig zijn – dat geldt voor inderdaad wonen en werken en dus ook voor de Regiovisie en het Verkeers- en Vervoersplan dat er aankomt en nog veel meer dingen – moeten wij vanaf nu er heel nadrukkelijk rekening mee houden dat de komende

generatie haar toekomst hier in de provincie ziet. Dus de oproep aan het College, maar zeker ook aan alle Statenleden, is dat wij daar vanaf nu rekening mee moeten houden. En doe dat!

De heer MARQUART SCHOLTZ (Ons Groningen): Ik hoor de VVD heel tevreden zijn dat jongeren in deze provincie willen blijven. Tot voor kort werd de VVD wel de ondernemerspartij genoemd, maar daar heeft zij met het besluit om de natte waterbouw de nek om te draaien dit weekend, wel een eind aan gemaakt. Maar wat vindt de VVD nou van het feit dat de jongeren in de provincie willen blijven? Waar zijn de jongens van stavast? Waar zijn de jongens die de wilde baren gaan bevaren? Allemaal bij moeders pappot? Daar komt niks goeds van. Eruit met die jongeren, de wereld in!

De heer BAKKER (VVD): Nou, dat kan natuurlijk heel goed, want u noemt bijvoorbeeld de weg- en waterbouw. Weg- en waterbouw moeten ook ergens gevestigd zijn. We hebben in de Eemshaven bij Delfzijl enorm veel scheepvaart en ook aannemerij. Dus wij zullen rekening moeten houden met het vestigingsklimaat. Maar ook bijvoorbeeld de uitbreiding van de Eemshaven is daar een heel goede zaak voor. Dat bedrijven waardoor mensen uit kunnen vliegen, zich hier kunnen vestigen in deze mooie provincie.

De heer BERGSMA (CDA): Jongeren uit Stad en Ommeland kwamen op 29 oktober naar deze zaal om samen te praten over de toekomst van deze mooie provincie. Best logisch want het gaat tenslotte ook over hun eigen toekomst. Hoewel de politiek soms ver af lijkt te staan van de leefwereld van jongeren, is het relevanter dan ooit om jongeren ook te betrekken bij het beleid. Er komt veel op ons af en dat heeft ook enorme impact op de ruimte in onze provincie. De stem van de jongeren mag daarom niet ontbreken, ook niet in deze Statenzaal. De ideeën die de kinderen en jongeren inbrachten, waren niet alleen creatief en innovatief, maar gaven bovenal ook een inkijkje in wat er speelt bij jongeren en welke zorgen zij hebben. Denk aan Jelte, die zich zorgen maakt over de krimp in zijn regio. Leon, die zich aan de ene kant zorgen maakt over het klimaat, maar aan de andere kant ook ziet dat de windparken en zonneparken de provincie niet per se mooier maken. Of Thomas, die het tekort aan woningen nog maar eens op de agenda zet. Dit is slechts een aantal van de punten dat is benoemd, dat naar voren is gekomen en ook dat ons als CDA aan het hart gaat.

Maar niet alle ideeën of plannen kunnen worden uitgevoerd of krijgen onze steun. En dat is ook helemaal niet erg, want ook dat is politiek. Waar het om gaat, is dat wij als politiek serieus het gesprek aan blijven gaan met de volwassenen van de toekomst. Dat wij ons laten informeren, maar bovenal ook ons laten inspireren. Door dat te doen, wordt er rechtgedaan aan de stem van de jongeren in Groningen.

Mevrouw BLINK (Groninger Belang): Ten eerste had ik ook heel graag aan tafel willen zitten bij het gesprek van de Staten met de jongeren. Maar helaas, mijn werk liet dat niet toe in dezen. Gelukkig staat de digitale techniek voor niets, dus je kunt alles achteraf terugkijken en ook alle bijdragen zien en lezen die door de jongeren in grote mate zijn gedaan.

Dan over de bijeenkomst. In één woord dat als eerste bij mij opkwam: verrassend. Het gesprek tussen onze jeugd en de Staten met een breed scala aan ideeën dat voorbijkwam over wat we belangrijk vinden en hoe we problemen rondom wonen en energie oplossen. De dromen van de jongste deelnemers om meer woningen te gaan creëren: wonen in een huis met een tuin, veel natuur in de buurt en hier en daar een groene flat. Een greep uit alle voorbeelden en ideeën die werden gegeven rondom energie: besparen van energie door isolatie werd genoemd, waterstof, zon op dak tot het bouwen van een kerncentrale.

En betreffende wonen: meer bouwen maar niet alleen in de Stad en niet te veel in de Stad, maar bouw ook een beetje bij in de regio, dus in de Ommelanden en in de dorpjes. En doe dit om de Stad een bruisende stad en het Ommeland in balans te houden. Probeer door in de dorpen meer inwoners te laten komen, daarmee de voorzieningen en de leefbaarheid ook voor jongeren overeind te houden en het voor onze jeugd aantrekkelijk te maken. Want dat werd ook heel veel genoemd: heel veel jongeren willen toch graag een toekomst in onze provincie.

De Statenleden aan tafel verdienen eigenlijk ook wel een compliment, want ze stelden open vragen zonder hun eigen paradepaardjes. Dat zouden wij Statenleden vaker moeten doen. Misschien zitten wij ook wel wat vastgeroest in onze eigen ideeën en partijprogramma's. Dit neem ik in ieder geval voor mijzelf mee. Wat Groninger Belang nadrukkelijk voor het voetlicht wil brengen, is dat de jongeren veel hebben gezegd over behoud van het landschap en de verdeling van de lusten en de lasten, met nadruk op de communicatie en participatie. Ga meer met de inwoners in gesprek. Laat ze meedoen: delen in winsten bijvoorbeeld door een coöperatie. Dan krijg je iedereen misschien mee.

Begonnen met 'verrassend' eindig ik met vertrouwen. Vertrouwen in onze jeugd en jongeren dat ze zorgvuldig en afgewogen tot goede oplossingen komen. Dat schept voor iedereen vertrouwen in de toekomst. Ik heb er in ieder geval wel heel veel vertrouwen door gekregen.

De heer GERRITS (D66): Op 29 oktober hebben we een storm van ideeën op ons af gekregen. Snel meeschrijvend heb ik de volgende zaken kunnen onthouden. Zonnepanelen op daken, tuinen op daken, een kerncentrale, water recycleren, waterstof maken, zonnepaden aanleggen in maximaal dertig minuten van dorp naar Stad, dorpen groter maken voor wonen, windmolens bij huis en woningen bouwen met natuur en niet tegen de natuur aan. Allemaal superinteressant en inmiddels is er een vervolgspraak in de maak dat ik met de HBO-studenten meer ga kijken naar het stimuleren van zon op dak, ook in samenwerking met energiecoöperaties en dus in dit geval met scholen. Ik kreeg via mijn telefoon door dat er inmiddels op de daken van 25 procent van het primair en voortgezet onderwijs energie wordt opgewekt. Dus dat is mooi als er ondertussen mensen zitten te googelen als wij zitten te vergaderen – ook weer een voordeel van het hybride spelletje. Maar dat is mooi, zeker omdat dat zon op dak onze fractie zeer ter harte gaat, zijn wij mede-indiener van de motie die ziet op de bevordering van zonnedaken op scholen.

De heer VAN KESTEREN (PVV): Van de schoolkinderen, scholieren en studenten kunnen we heel veel leren. Ze staan overal heel nuchter in en realistisch en zien daarvoor ook oplossingen. Want de schoolkinderen, scholieren en studenten die hier geweest zijn, hebben oplossingen gedeeld met ons en daar hebben we het hier nooit over gehad. Dus ik vond die bijeenkomst heel verfrissend. De opmerking van collega's dat ik een heel mooie ochtend had gehad omdat ik het met heel veel oplossingen van de jongeren eens was, zegt heel veel over de eenzijdige standpunten in dit parlement over het klimaat- en duurzaamheidsbeleid waar wij het altijd over hebben. Want hier wordt heel vaak gezegd: wij weten wel wat goed is voor onze inwoners. Nou, daar denken die schoolkinderen en studenten toch wel iets anders over.

Zo hadden de schoolkinderen als doel voor de toekomst wonen in een groot huis met een grote tuin. Er waren toen Statenleden die een beetje tegensputterden dat je daar wel heel veel ruimte voor nodig hebt en dat die ruimte heel beperkt is. Maar dan geldt dat ook voor de zon- en windindustrie die we overal zien verschijnen. Overal windmolens en zonnepanelen: daar is blijkbaar altijd genoeg ruimte voor. Dat vond ik een heel goede opmerking van die studenten en die schoolkinderen. Dus kunnen wij ook kiezen voor minder windmolens en minder zonnepanelen in ons mooie landschap. En als de schoolkinderen zeggen dat ze in een groot huis met een mooie tuin willen wonen, dan moeten we hier niet gaan praten over *tiny houses*.

De scholieren maken zich ook zorgen over betaalbaar wonen. Ja, dan moet je niet gaan kiezen voor heel dure huizen. En waarom zijn al die woningen zo duur? Dat komt omdat al die huizen van het gas af moeten. Dat is ook de reden waarom de vaders en moeders heel hoge energierekeningen moeten betalen – wel drie keer zoveel. Dus de scholieren die het hadden over kernenergie: ja, dat vond ik een heel goed idee. Want kernenergie maakt energie weer heel goedkoop, waardoor de vaders en moeders weer veel minder per maand hoeven te betalen aan hun energierekening. Daar kunnen dan de vaders en moeders met hun kinderen weer leuke dingen voor doen. Laat de mensen toch vooral zelf kiezen om hun huis zelfvoorzienend te maken. Dat is ook een mooi idee. Want de inwoners van Groningen, en vooral de jongeren, hebben vaak heel goede ideeën en die worden hier niet opgepikt.

Dan de studenten: zij vonden het Groninger landschap er niet op vooruitgaan met al die windmolens en zonnepanelen in het landschap en de hinder die dat voor de inwoners veroorzaken. Waarom kiezen wij in dit parlement nou wel voor het volzetten van deze provincie met zonnepanelen en windturbines. Het draagvlak – dus of ze het ermee eens zijn of niet, dat betekent 'draagvlak' – vonden studenten ook belangrijk als het om de zonne- en windindustrie gaat. Waarom laten wij de inwoners dan niet beslissen of zij deze industrialisering willen of niet? En niet te vergeten, de rekening die onze inwoners voor die energietransitie gepresenteerd krijgen: waarom doen wij dan niets om de energierekening voor al die vaders en moeders en al die studenten die straks op zichzelf gaan wonen of al wonen, laag te houden? Dan houdt iedereen meer over in de portemonnee.

De kracht van Groningen is natuur, ruimte en rust. Wat doen wij hier eraan om die rust, ruimte en natuur te behouden? Tja, de hele provincie volzetten met windmolens en zonnepanelen. Want als je dat doet – en dat willen we met z'n allen hier – dan blijft er maar weinig ruimte over voor natuur en voor het bouwen van mooie, grote huizen met een tuin voor de jongeren die dat zo graag willen in de toekomst.

Mevrouw VOERMAN (PvdD): De heer Van Kesteren praat over de natuur. Maar is het niet juist de PVV degene die die natuur juist verwoest in de provincie door megastallen toe te laten en door bijvoorbeeld de stikstofdiscussie totaal te bagatelliseren?

De heer VAN KESTEREN (PVV): Ja, stikstof: daardoor moeten onze boeren, die eigenlijk ook onze natuur onderhouden, gewoon weg. Er zijn zelfs plannen gemaakt om onze boeren weg te jagen. Dat heet 'onteigenen', want dan moeten ze verplicht hun grond en alles inleveren, omdat er ruimte nodig is. En die ruimte is nodig om daar zonnepanelen en windturbines neer te zetten en zeker niet voor de natuur. En de PVV is juist een partij die alleen maar hier elke dag weer pleit voor meer natuur en goede betaalbare huizen voor iedereen. Dat is ook waar de jongeren het over hadden, dus daar sta ik helemaal achter.

Mevrouw VOERMAN (PvdD): Ja, ik constateer toch dat de heer Van Kesteren een beetje onzin zit te kletsen. Wat hij is nooit voor de natuur geweest en zal het ook niet zijn. Hij is ervoor om de stikstof te laten neerdalen op natuurgebieden: dat maakt hem allemaal helemaal niks uit. Niemand spreekt hier over de onteigening van alle boeren, dus ik vraag me af waar de heer Van Kesteren dit soort onzin vandaan haalt.

De heer VAN KESTEREN (PVV): Ja, dat is nou zo jammer. Want als je in dit parlement standpunten hebt die een beetje anders zijn dan wat we hier allemaal moeten vinden, dan praat je onzin. En wat mij opvalt, is dat toen de Partij voor de Dieren, toen de jongeren met heel goede ideeën kwamen – die ik hier ook altijd vertel – toen niet tegen de kinderen en studenten heeft gezegd dat zij onzin praatten. Dat valt me dan een beetje tegen van de Partij voor de Dieren.

Goed, dan gaan we verder. In dit parlement dient de PVV-fractie elke maand een 'maak ons wakker'-motie in, een voorstel, om dit parlement en het provinciebestuur op andere gedachten te brengen. Deze bijeenkomst met schoolkinderen, scholieren en studenten was ook, vond ik, een 'ontwaakbijeenkomst'. Ik hoop daarvan vooral dat deze bijeenkomsten zullen leiden tot het veranderen of aanpassen van de energie- en woonplannen van dit parlement en het provinciebestuur. Want in de ogen van jongeren zijn onze plannen die wij hier altijd bespreken, niet altijd verstandig. Dat hebben we kunnen horen tijdens die bijeenkomsten. Dus ik sluit af met: de jongeren hebben ons wakker geschud. En dat is het mooiste van deze bijeenkomsten.

Mevrouw LESMAN (SP): Ja, ik vraag me af of de heer Van Kesteren en ik bij dezelfde bijeenkomst zijn geweest. Want ik heb natuurlijk wel gehoord dat er werd gesproken over kernenergie. Er waren inderdaad twee leerlingen die ik daarover gehoord heb, maar andere jongeren heb ik gehoord over een andere manier van omgaan met de duurzame opwek, bijvoorbeeld van zonneparken echte parken maken. Dus dat hele 'wij willen helemaal geen energieopwek in ons landschap' heb ik niet gehoord. Waar hebt u dat allemaal vandaan gehaald?

De heer VAN KESTEREN (PVV): Nou ja, dat is misschien met welk oor je luistert. Maar ik heb toch heel duidelijk bepaalde voorstellen gehoord van onze jongeren en daarbij kwam er heel veel scepsis vanuit onze Staten: 'Ja, maar er zijn ook jongeren die hier een beetje anders over denken dan jullie.' Nou, dat was al een beetje een aanwijzing van dat men het niet helemaal met de jongeren eens was. Alle jongeren hadden het over natuur en milieu en dat is dus heel belangrijk. Ze hadden ook andere voorstellen: zet niet het hele landschap vol met zonnepanelen en windmolens, maar zet ze op daken. Dat is ook iets waarvan ik vind dat het een heel goed voorstel is. En als je de hele provincie volzet met zonnepanelen en windmolens, dan blijft er geen ruimte voor over mooi en betaalbaar wonen en dat is de boodschap die deze jongeren hebben afgegeven – heel belangrijk.

De heer BAKKER (VVD): De heer Van Kesteren dreunt toch een beetje het verkiezingsprogramma van de PVV op. Heeft hij nog iets geleerd van wat de jongeren hier naar voren brachten?

De heer VAN KESTEREN (PVV): Wat ik geleerd heb van deze bijeenkomst met jongeren, is dat wij onze houding moeten veranderen. Wij moeten niet meer zeggen zoals we hier bij elkaar zitten dat wij wel weten wat goed is voor onze inwoners. Nee, wij moeten naar die inwoners toe. Daarom zijn die bijeenkomsten met jongeren zo belangrijk, dat we niet meer die arrogantie hebben dat wij wel weten wat goed is. Want wij zitten hier namens de scholieren, namens de studenten en namens al die jongeren die hier geweest zijn. Dus ga naar buiten: praat meer met onze inwoners. Want de inwoners hebben vaak heel andere ideeën dan die we hier met elkaar bespreken.

Mevrouw DONKER (ChristenUnie): Ik hoor de heer Van Kesteren zeggen dat zon op daken een goed voorstel is. Kan ik daar 'ja' op krijgen op onze motie, die we samen met andere partijen hebben ingediend?

De heer VAN KESTEREN (PVV): Wij zijn de Partij voor de Vrijheid. We zitten in een fractie met medewerkers. We gaan altijd stemmen over voorstellen die hier gedaan worden. Als het goede voorstellen zijn, dan zeggen we het niet tegen elkaar als een voorstel van GroenLinks komt of D66, we dat dan niet doen. Nee, dan kijken we wat de mensen in de provincie daarvan zouden vinden. En als er bijvoorbeeld heel veel geld gaat naar subsidies voor mensen die een groen dak willen hebben, dan zien wij dat er heel veel daklozen zijn in Groningen. Dan kiezen wij niet voor een groen dak, maar dan kiezen wij voor een dak voor onze daklozen.

De heer VAN DER LAAN (PvN): Wat de jongeren hebben besproken, is de wooncrisis die we in Nederland hebben, en natuurlijk in Groningen, en de energiecrisis. Twee onderwerpen die je, als je bij zo'n bijeenkomst met jongeren zit, echt aan het denken zetten, omdat wij als Statenleden allemaal al een dak boven ons hoofd hebben en de meesten van ons de energierekening ook wel kunnen betalen. Maar o-o-o, hoe moet het straks met onze kinderen? Hoe moet dat straks met onze jongeren? Gaandeweg de presentaties moet ik eerlijk zeggen dat ik steeds meer rechtop ging zitten. Want er was ook nog sprake van behoorlijke realiteitszin. We hebben hier tweeënhalf jaar lang in dit huis gesproken over een zonnevisie voor zon op daken. Tweeënhalf jaar! En we hebben nog geen visie, terwijl de rode lijn toch was van zowel de jonge kinderen als de studenten om die zonnepanelen vooral op de daken te leggen. Dat kan heel snel, maar dan moet je dat wel willen. Wij denken nog te veel vanuit de Haagse belangen, vanuit wat Den Haag vooral wil. Maar we zitten hier voor Groningen, we zitten hier voor de kinderen, de jongeren, de studenten en de jeugd van Groningen. Dat moeten we ons allemaal realiseren. We zitten hier voor de toekomst, voor onze toekomst. Ik zou me vooral willen richten tot de publieke tribune: we zitten hier vooral voor jullie toekomst.

Mevrouw VOERMAN (PvdD): Vanaf deze zijde wil ik de jongeren mijn excuses aanbieden voor het feit dat onze generatie zo'n misbruik heeft gemaakt van de planeet en datgene wat zij te bieden heeft – of moet ik zeggen 'had'? Door ons toedoen is er zoveel kapotgemaakt. We hebben als generatie ver boven het vermogen van onze planeet geleefd en daarmee gestolen van de volgende generatie. Ook onze provincie hebben we mishandeld. Er is bijvoorbeeld vrijwel geen weidevogel meer te vinden.

De heer MARQUART SCHOLTZ (Ons Groningen): Ja, ik doe niet gaarne tijdens zo'n openbare boetedoening een interruptie, want ik vind dit werkelijk van een roerende tederheid. Maar ik vraag me af wie mevrouw Voerman allemaal op het oog heeft als ze over onze generatie spreekt. Zijn dat de vijftigers? De zestigers? De zeventigers? De tachtigers? En bovendien wil ik graag weten in hoeverre onze planeet – om dit vreselijke anglicisme te gebruiken, het is gewoon 'de aarde' – dan wel de aarde is kapotgemaakt. Kan mevrouw Voerman dat even wat nader aangeven?

Mevrouw VOERMAN (PvdD): Met 'onze generatie' bedoel ik de naoorlogse generatie. Dat is één. En dan het tweede: onze aarde gaat helemaal kapot. Er gaan zoveel dieren dood, er sterven zoveel dieren uit, we zitten met een klimaatverandering – daar kom ik straks nog even op terug. Ik weet, meneer Marquart, dat u in een bubbel leeft, in een heel andere wereld dan de mijne. Dus misschien is het niet zo handig om hierover openlijk een discussie te voeren, want wij leven in parallelle werelden. Dus ik wil graag verdergaan, meneer de voorzitter.

De VICEVOORZITTER: U gaat over uw eigen antwoorden, dus u mag wat mij betreft gewoon voort. Gaat uw gang.

Mevrouw VOERMAN (PvdD): Onze planeet warmt op tot gevaarlijke hoogten. Wij hebben de jongeren wel met iets opgezadeld. Als alle nu levende generaties wereldwijd niet samen optrekken om veranderingen te brengen in bijvoorbeeld de manier van energie opwekken, dan loopt het mis. De Partij voor de Dieren is dan ook blij dat klimaat zeker de aandacht heeft van de jongeren. We zien dat uit datgene wat een paar weken geleden is aangeleverd door de verschillende scholen, maar uit vanuit de megagrote klimaatmarsen waar vooral veel jongeren aan meedoen. Dat geeft hoop.

Jongeren hebben ook zorgen voor de toekomst wat wonen betreft. Dat heeft eveneens zeker onze aandacht nodig. De Partij voor de Dieren heeft een paar weken geleden de aandacht gevraagd en gekregen voor een onderzoek naar de mogelijkheid om natuurinclusief te wonen, bijvoorbeeld – en dan komt ie, meneer Van Kesteren: in *tiny houses* rondom boerderijen. Hopelijk komt er wat voort uit

het door de gedeputeerde beloofde onderzoek daaromtrent. Landelijk pleit onze partij voor betaalbare woningen voor iedereen in een gezonde en groene omgeving. Het idee van Lieke Woltjer van het Parsifal College komt daar dichtbij in de buurt.

Het is niet uit te leggen dat grote panden jarenlang leegstaan en jongeren geen fatsoenlijke woonruimte kunnen vinden. De Partij voor de Dieren is dan ook absoluut tegen het verbod op kraken. Het kraken van leegstaande panden wordt immers veroorzaakt door een nijpend tekort aan betaalbare woningen voor studenten en starters. Er dient geïnvesteerd te worden in betaalbare woningen. Bestaande woningen en bedrijfs- en kantoorpanden die langdurig leegstaan, dienen een nieuwe bestemming te krijgen als starterswoning.

De heer TEN HOOVE (50PLUS): Ik lig nu op een bank vlak na een operatie en het gaat heel goed met mij.

De VICEVOORZITTER: Daarom wens ik u van harte beterschap en geef u graag het woord.

De heer TEN HOOVE (50PLUS): Goed zo, dank u.

Ik ga niemand bedanken. Ik heb het meerdere keren meegemaakt met jongeren en ik vind het heel normaal dat jongeren meepraten – en wel zoveel mogelijk. Ideeën van jongeren moet je gewoon meenemen, of nu gaat om wonen of om groen of om gewoon prettig wonen waar dan ook in onze provincie. Voor mij is het verschrikkelijk belangrijk dat heel veel jongeren juist *out of the box* denken. Een andere manier van denken: dat is echt belangrijk. Dan gaat er nu niet om om een partijriedeltje op te lezen zoals de heer Van Kesteren. Nee, het stof moet van de Staten, het stof moet eraf.

En nogmaals: het zijn geen leuke filmpjes die de jongeren instuurden. Nee, het was ernst. En als je naar die filmpjes kijkt, dan zit daar een achtergrond bij. En die achtergrond willen ze graag naar voren brengen: daar gaat het om.

De heer VAN KESTEREN (PVV): Ja, dat nodigt wel uit natuurlijk, als de heer Ten Hoove het heeft over 'het riedeltje' van de PVV. Dan moet ik natuurlijk wel reageren. Kunt u zich voorstellen dat ik uw riedeltje, waarin u altijd een samenvatting geeft van wat alle andere partijen hier hebben uitgesproken, wel heel goedkoop is? Dat u zich daar wel makkelijk vanaf maakt op deze manier? Dat noem ik uw riedeltje. Kunt u zich voorstellen dat dat gezegd wordt?

De VICEVOORZITTER: Ik wil er even op wijzen dat wij hier de gewoonte hebben om via de voorzitter te spreken. Want voordat je het weet, krijgen we onderonsjes over riedeltjes. Maar ik wil de heer Ten Hoove in staat stellen antwoord te geven op deze vraag.

De heer TEN HOOVE (50PLUS): Nou, ik denk niet dat dit een riedeltje is. Ik zou de heer Van Kesteren bijna zeggen dat ik hem een dag voor elke vergadering de stukken toe wil sturen. Dan kan hij lezen wat ik in mijn woordvoeringen naar voren wil brengen en dan zal hij wel wat anders zeggen. Want het is niet vaak het riedeltje van 50PLUS, want die ideeën van 50PLUS zie ik vaak terugkomen in de commissies daaropvolgend of juist in de Statenvergaderingen. Wat uw riedeltje betreft: dat is zo langzamerhand wel bekend. Want als u het eerst hebt over groen op de daken en u wilt luisteren naar de jongeren en u zegt nog geen vijf minuten daarna eigenlijk dat dat niet in uw programma past, dan vind ik dat u echt een riedeltje afsteekt.

De VICEVOORZITTER: De heer Van Kesteren nog één keer hierover.

De heer VAN KESTEREN (PVV): Dan zou ik toch de heer Ten Hoove onder de aandacht willen brengen dat elke partij hier in de Staten een riedeltje heeft. Elke partij heeft haar standpunten en maakt die kenbaar. Dat doet elke partij. Dat doet uw partij, dat doet GroenLinks, dat doet D66. En dat is elke keer hetzelfde: proberen te overtuigen wat je vindt. Ik begrijp nu dat als je hier standpunten ventileert die niet gedeeld worden door een meerderheid in de Staten, dat dan wordt afgedaan als riedeltje. Dus in feite doet u ook de standpunten van de scholieren en de studenten af als riedeltjes.

De VICEVOORZITTER: Via de voorzitter graag, want ik was niet bezig met riedeltjes. En de heer Ten Hoove mag ingaan op deze stelling.

De heer TEN HOOVE (50PLUS): Ik denk niet dat het een riedeltje is en dat het zeker geen riedeltjes zijn voor de jongeren. Ik heb ook niet jongeren daarbij gezegd, ik heb net heel duidelijk gezegd wat u zei in uw woordvoering. Dat is wat ik gezegd heb en dat bedoelde ik met een riedeltje. Als de heer

Van Kesteren daar nu op terugkomt, terwijl hij eerst zegt dat ik alle partijen napraat, vind ik dat zeer ernstig. Ik vind dat ook zeer minderwaardig naar mij toe. En ik vind dat ook niet passend om dat soort problematiek op deze manier naar buiten te brengen. Als meneer Van Kesteren daarop staat, dan zal ik hem in ieder geval zeggen, de eerste keer dat hij weer aan het woord is: meneer Van Kesteren, hetzelfde riedeltje komt er weer aan! U hebt het weer over de Ringweg, u hebt het weer over de zonnepanelen, u hebt het weer over de windmolens. Ik zal iedere keer hetzelfde riedeltje waar u mee komt, gaan herhalen. Misschien dat het dan een keer doordringt bij u dat ik niet een riedeltje geef, maar dat u een riedeltje geeft.

De heer VAN KESTEREN (PVV): Voorzitter, dan komen standpunten dubbel aan de orde.

De VICEVOORZITTER: Nee nee, ho! Ik ga hier over de orde en u moet niet zomaar door mij heen gaan praten, dat doe ik bij u ook niet. Ik stel gewoon vast dat we zo niet verder komen. Ik zal als voorzitter – en ik spreek namens mijn collega's – niet toestaan dat wij op deze manier met elkaar omgaan. Ik vind dat wij moeten proberen hier een waardig debat te voeren, naar elkaar te luisteren. En ik spreek u daar niet specifiek op aan, meneer Ten Hoove, maar laten we met elkaar proberen te blijven luisteren naar elkaars standpunten – of ze herhaald worden of niet. Die beleefdheid zijn wij gewoon met elkaar. Ik zou daarom ook graag zien, meneer Ten Hoove, dat u uw betoog vervolgt en u nu niet laat verleiden tot uitspraken die u net hebt gedaan. En dat zou ik ook u, meneer Van Kesteren, niet graag zien herhalen. We hebben respect voor elkaar hier.

De heer TEN HOOVE (50PLUS): Dat respect is er natuurlijk altijd en dat zal ook altijd blijven bij 50PLUS. Het ging hier om een stukje duidelijkheid en die duidelijkheid wilde ik de jongeren, die hier niet vaak komen, zelf toch in ieder geval meegeven.

Wij moeten hier niet zozeer met moties komen. Jullie moeten met moties komen: de jongeren moeten hier de mogelijkheid krijgen om juist binnen dit provinciehuis – en daar worden ze bij geholpen, dat weet ik zeker – daarmee aan de slag te gaan. Als het gaat om over energie goede ideeën te laten lanceren: prima. Gaat het over wonen? Prima, laat het horen. Laat het horen! De ambities zijn er en die blijven er. De deur van mijn fractiekamer staat altijd open. Ik help graag, of mijn fractiemedewerker. Die is echter veertig jaar jonger dan ik. Misschien helpt dat ook nog wat: die is net afgestudeerd in de rechten. Wij ontvangen graag elke jongere op ons kantoor van 50PLUS.

De heer MARQUART SCHOLTZ (Ons Groningen): Ik wilde nog even iets vragen aan de heer Ten Hoove, want hij heeft het hier over de jongeren. Staat de deur van zijn fractiekamer ook open voor de ouderen?

De VICEVOORZITTER: Meneer Ten Hoove, zijn wij ook welkom?

De heer TEN HOOVE (50PLUS): Nou, meneer Marquart, u weet dat wij 50PLUS zijn. U weet natuurlijk ook dat bij ons veel ouderen proberen aan te kloppen om die informatie in te winnen die zij graag willen. Dus onze doelgroep zullen altijd meer de ouderen zijn, maar dat neemt niet weg dat jongeren die vanzelf ouder worden, natuurlijk bij ons altijd heel, heel welkom zijn.

De heer PESTMAN (BV NL): Ik was ook bij het jongerendebat vorige week – of de week daarvoor, ik weet het niet precies meer. Dat maakt niet uit. Maar wat ik zeer herkenbaar vind hier in deze Staten, is de beleving van die debatten. Ik denk dat het voor de kinderen en de jeugd – met andere woorden: de jongeren – hier een spannende ervaring was. Voor de kleineren waarschijnlijk wat meer dan voor de ouderen: die zijn wel wat gewend. Maar de beleving hier in de politieke kleuren vind ik geweldig – echt waar.

Wat mij persoonlijk, en BV NL, aangenaam verraste, was de kritische blik van de jeugd die er was op de wijze van uitvoering van de veelgekoesterde energietransitie. Zelfs de verfoeide nucleaire oplossing is aan bod geweest, dus we kunnen zeggen dat het een breed debat was.

Ook omtrent wonen is er door de jongeren een breed omarmde zorg geuit. En dat is logisch: er is een woningprobleem. Dat is niet alleen zo bij u als jongeren, ook mijn jongeren hebben ermee te maken. Mijn kinderen hebben ook dat probleem. Dus ik herken mij daar zeer duidelijk in.

Afgezien van de oplossingen en de wensen van de jongeren is het natuurlijk zeer schandalig dat onze jeugd op deze manier de toekomst in moet. Afgezien van alle mooie zalvende woorden hebben wij als tussenbestuur, maar vooral ons parlement, te zorgen dat dit probleem zo snel mogelijk opgelost wordt. Mijn advies aan de kinderen en de jeugd die hier geweest zijn – dus zeg maar 'de jongeren' – en ook aan de jongeren die hier niet geweest zijn – want het gaat om de hele jeugd van

onze mooie provincie – is als volgt. Blijf kritisch en blijf zelf denken. We hebben gezien dat daar mooie dingen uit voortkomen. Dat is de enige manier waarop je zelf nog een beetje invloed houdt op je toekomst.

De heer MARQUART SCHOLTZ (Ons Groningen): Ik was helaas verhinderd om bij die bijeenkomst te zijn en ik wist dat, net als mevrouw Voerman, aan mijn bubbel waar ik de dag niet uit kon komen. Dus helaas, ik kon er niet naartoe.

Maar ik stel me hier geheel op achter de woorden van de heren Van Kesteren en Pestman en stem daarmee in.

De VICEVOORZITTER: De heer De Vries van de Fractie GO heeft aangegeven zijn spreektijd hier niet aan te willen benutten. Daarmee komen we aan de eerste termijn namens de Staten en geef ik graag het woord aan de Commissaris, die namens het College in eerste termijn ons van repliek zal dienen.

De heer PAAS (Commissaris van de Koning): Ik vind het zelf een prachtige traditie, dat we het kostbaarste reserveren – wij en de jongeren, maar bij ons is het het meest nijpende – namelijk tijd. We investeren die in een goed gesprek met jongeren van verschillende generaties, want ook tussen de jongeren zat er een enorm leeftijds- en ook ontwikkelingsverschil. Van basis- en speciaal onderwijs tot vergeworpen c.q. doorgewinterde HBO-studenten: dat is een verschil. Maar we gaan met al deze Groningers in gesprek, die niet alleen Groningers van de toekomst zijn, maar ook Groningers van het nu. Want we nemen vaak beslissingen die hun en onze toekomst beïnvloeden. De jongeren zijn Groningers, ze denken na over de toekomst. Allemaal op hun eigen niveau en wij nemen beslissingen mede over hun toekomst. En wat ook een *eye-opener* is, is over wat goede beslissingen zijn: daarover denken jongeren net zo verschillend als wij. Daarin zijn het dus echte Groningers. Dus ik vond het niet echt onlogisch dat verschillende fracties, van GroenLinks tot de PVV, in de opvattingen die we hoorden van de jongeren, steun vonden voor hun eigen opvattingen. In de nabije toekomst zullen we over de inhoud van al die onderwerpen ongetwijfeld uitvoerig van gedachten wisselen. Mijn taxatie is dat het begrotingsdebat al een heel duidelijk patroon zal vertonen. Er is volop ruimte om daarin ook in te gaan op de ideeën van jongeren.

En een gewetensvraag voor ons allemaal – en op een gewetensvraag hoef je nooit te antwoorden, dus ik verwacht geen interruptie: hebben we van de optredens van de jongeren ook nog ideeën opgedaan die we niet voor die tijd al hadden? Hebben ze ons ergens ontregeld? Hebben ze ons op een ander been dan waar we al op stonden? Bij Programma Mobiliteit geldt dat zeker: daar hebben we in een intensief participatietraject jongeren mee laten doen waar zij zich druk over maken en die ons hebben gevraagd om daar iets voor te doen. Dus passend in de traditie is dat we de jongeren heel diep in de ontwikkeling van de wegen, infrastructuur, auto's, bussen en fietsen hebben meegenomen en zij ons ook in hun beleavingswereld.

Nu dus wonen en energie: die komen later volop op onze agenda terug. De heer De Boer begon met iedereen die hieraan heeft bijgedragen – en dat is geen sinecure – hartelijk te bedanken voor die inbreng. Want die inbreng, participatie en meedoen in een politiek theater: je zag het ook gewoon dat het spannend was. Dat spreekt niet voor zich, dat vergt iets van jezelf. We hadden een geweldige middag die ook in dat opzicht verrijkend was.

Mevrouw Den Haring stelde een concrete vraag over hoe het staat met de oogst van de vorige keer, namelijk de Kindercommissaris van de Koning. Toen ik zei dat we graag willen bekijken of dat een aanwinst voor Groningen zou kunnen zijn, moet ik wel bekennen dat ik heb onderschat hoe complex dat is. Ze bestaan namelijk niet, Kindercommissarissen en burgemeesters zijn heel andere figuren dan Commissarissen – ook waar het gaat om de werkzaamheden waar je kinderen aan kunt koppelen. We hebben gezegd dat we dat serieus oppakken en dat heeft meer tijd gevergd. Maar je kunt het ook niet straffeloos heel veel tijd laten kosten. Dus ik neem mij nu voor en zeg dus toe, voorzitter, om wat we van plan zijn, te gaan doen en voor een deel al doen, en nog dit jaar aan de Staten voor te leggen als een soort voortgangsrapportage. Het kan zijn dat de Staten daar dan op willen reflecteren en zo komen we tot het beste model. Er wordt dus al aan gewerkt, we doen dat zorgvuldig, maar ik vind dat de Staten zo langzamerhand wel een keer van mij mogen horen wat we ermee aan het doen zijn.

Dan veel creatieve oplossingen natuurlijk, soms niet meteen uitvoerbaar. Een enkeling vroeg welke ideeën het College meepikt om uit te voeren. Gisteren hadden we een extra tweedaagse van het College, dus dat was de tweede dag, en stonden we met het hele College gebogen over een grote kaart van Groningen: viltstiften erbij. We praatten toen over de ruimtelijke toekomst van Groningen. Dat was sowieso een stimulerende bijeenkomst. En dat proces leek als twee druppels water – niet

helemaal in de uitkomsten, hoor – op wat een van de jongste groepen ons liet zien, namelijk een kaart van Groningen waar ruimte is voor wat voor dingen. Dus ik moest gisteren herhaaldelijk denken aan wat de jongeren ons anderhalve week daarvoor hadden laten zien.

Mevrouw Donker heeft een motie ingediend over het aanmoedigen van scholen en gemeenten om zonne-energie op hun eigen daken te krijgen. Dat heeft ook een pedagogisch voordeel, want je laat kinderen zien op hun eigen school dat je op een andere – ik zou zeggen betere – manier aan energie kunt komen. Dan is het altijd jammer als er scholen zichzelf tekortdoen met op zich geschikte daken – want het is ook lucratief – door geen zonnepanelen op hun dak te hebben. In de motie wordt gezegd dat wij daar uiterlijk 1 maart 2022 op moeten terugkomen. Ik zeg heel graag namens gedeputeerde Homan toe dat zij daar uiterlijk 1 maart op terugkomt. Maar zij heeft nog twintig dagen. Dus ik denk dat zij er haast mee heeft en anders neemt dit College dat als geheel van haar over.

Mevrouw Lesman heeft een aantal woorden gewijd aan zonneparken en de marktwerking en wat die doet. Zij herkende zich zeer in de inbreng van kinderen dat je eigenlijk meer een park van een zonnepark zou moeten maken. We weten van elkaar – maar ook dat is een discussie die met de functionele portefeuillehouder in de toekomst denk ik nog herhaaldelijk gevoerd kan worden – dat er een spanning is tussen private ontwikkeling en publieke sturing daarop als gereedschap. We weten ook van elkaar dat het College – en dan valt het fatale woord 'natuurinclusief' – zijn best doet om zonneparken een tikje meer park te laten zijn in de toekomst en op zoek te gaan naar het gereedschap daarvoor. Ik denk dat dit debat er niet per se voor nodig is, maar ik voorspel dat we over dat thema ongetwijfeld over van gedachten gaan wisselen.

Dat zijn de punten die ik had genoteerd als reactie op de toch ook wel heel positieve waardering van de Staten voor het gesprek dat ze hadden met de jongeren.

Mevrouw LESMAN (SP): Ik vraag me dan af of de Commissaris als woordvoerder van het College dan ook niet van mening is dat we dan juist minder markt in die ontwikkelingen moeten hebben, juist omdat wij andere keuzes kunnen maken. Want wij kunnen op andere plekken ook winst behalen. Wij kunnen biodiversiteit ook als winst zien, wij kunnen woongenot ook als winst zien. En ook de aantrekkelijkheid van de provincie voor het toerisme kunnen we allemaal als winst zien. Een private ontwikkelaar van een zonnepark ziet natuurlijk alleen maar de energieopbrengst en wat dat dan oplevert als winst. Dat is ook de reden dat wij die markt eruit willen halen en het zelf moeten ontwikkelen, omdat wij andere afwegingen kunnen maken. Bent u het daar niet mee eens?

De heer PAAS (Commissaris van de Koning): Mevrouw Lesman legt hier een ideologisch sterk herkenbaar betoog op de mat. Dus ik verwachtte deze opvatting van de Socialistische Partij en ik krijg haar ook. Namens het College kan ik zeggen dat we gevoelig zijn tussen, wat ik net zei, de spanning tussen privaat ondernemen en wenselijkheid van publieke sturing daarop. Dat is een spanning die zo oud is als het eerste punt waarop overheden zich zijn gaan bemoeien met wat ondernemers doen, voor wie zij regels hebben voorgeschreven en hen met subsidies hebben verleid om betere dingen te doen. Dit debat zal denk ik bij een meer functioneel agendapunt voluit terugkomen. Ik vind het onderwerp 'marktwerking bij zonnepanelen' te breed om in het kader van Praten met de Staten voor jongeren hier uitputtend te proberen te behandelen – zo ik dat al kon.

Dan moet ik nog iets zeggen over de motie: die laat ik graag over aan het oordeel van uw Staten.

De heer PESTMAN (BV NL): Vooral over deze motie: waarom moet een Partij voor het Noorden wederom een oproep doen op deze manier, terwijl haar eigen motie daar eigenlijk veel geschikter voor was? Ja, het past misschien niet in de orde van deze vergadering, maar dat was wel mijn overweging eigenlijk een beetje. Want ik vind het wel een vrij logische zaak dat als er hier al voor een zonneladder gepleit is en een motie daarover aangenomen is, dit eigenlijk een overbodige motie is.

De VICEVOORZITTER: Goed, daarmee komt u eigenlijk tot een stemverklaring en hoor ik eigenlijk geen vraag. U wel?

De heer PAAS (Commissaris van de Koning): Ik denk dat ik de laatste ben om namens de Partij voor het Noorden te gaan antwoorden.

De VICEVOORZITTER: Dus dan beschouw ik dit als statement richting de Partij voor het Noorden. Ik denk dat dat ook tot uitdrukking kan komen in een stemverklaring later vandaag.

Tot zover de eerste termijn van het College. Hebt u nog behoefte aan een tweede termijn? Ik zie mevrouw Lesman.

Mevrouw LESMAN (SP): Wat bij mij vooral is blijven hangen van het hele debat, is dat de jongeren meer van ons verwachten. Ik denk dat we daar ook inderdaad gehoor aan moeten geven en dat wij ook veel meer de regie moeten pakken. Want dan houden wij ook veel meer de controle over onze eigen provincie namens onze inwoners. Dan moeten we natuurlijk ook altijd met onze inwoners in gesprek blijven. Want we kunnen natuurlijk onze tong helemaal blauw praten met de inwoners en dat is ook hartstikke goed. Maar als we vervolgens niks met die informatie kunnen omdat we afhankelijk zijn van marktpartijen, dan is het een vrij nutteloze bezigheid als ik heel eerlijk ben.

Dan ook nog even over de motie: wij gaan wel voor stemmen. Maar we zijn het wel eens met de opmerking net dat we dit eigenlijk al geregeld hadden moeten hebben wat in de motie 'Zon op dak' staat. Ik denk ook dat het heel erg noodzakelijk is dat we daar eens echt werk van gaan maken. Daar roep ik het College ook toe op.

De VICEVOORZITTER: Dank u wel, mevrouw Lesman. Er is nog een oproep gedaan aan het College. Voelt het College nog behoefte om daarop te reageren? Volgens mij hebt u dat al gedaan. Dat is het geval.

Nou, dan zijn we aan het einde gekomen van de tweede termijn. Aan het einde van de vergadering plus een bepaalde reistijd erbij gaan we over de motie stemmen.

De Jongerenadviesraad gaat zich na afloop van dit punt beraden over de Klare Taal Bokaal en zal later vanochtend, mogelijk begin van de middag, ons confronteren met de uitslag. Dan zal iemand van ons de bokaal uitgereikt krijgen.

Dat was dus het einde van dit punt. Dan gaan we nu even kort schorsen voor de wisseling van de wacht in de Statenzaal.

[Schorsing]

De VOORZITTER: Dames en heren, ik heropen de vergadering.

B. Spoeddebat over brief gedeputeerde Staghouwer (op verzoek van de SP-fractie)

De VOORZITTER: Nog vrij recent is er op het agenderingsverzoek van de SP nadere informatie verstuurd. Daar hebben we zonet in de koffiekamer nog even over gesproken. Er staat desalniettemin niets in de weg om met het debat te beginnen. Ik denk dat we rechtdoen aan het gebruik in dit huis om de indiener als eerste het woord te geven en dan verder de gebruikelijke volgorde af te wandelen. Dus dat betekent dat ik mevrouw Bakker namens de SP als eerste het woord geef.

Mevrouw BAKKER (SP): Vorige week tijdens de commissievergadering zei gedeputeerde Staghouwer dat hij een warme relatie heeft met de minister en dat hij problemen met één telefoontje oplost. Na de berichtgevingen van vorige week in het Dagblad van het Noorden lijkt het ons als SP-fractie dat het eerder andersom is. Blijkbaar lost de minister zijn problemen op met één telefoontje naar gedeputeerde Staghouwer. Of zoals hoogleraar Voermans zei, dat gedeputeerde Staghouwer zich als een loopjongen heeft laten lenen door de minister om de Tweede Kamer te bespelen. Naast hoogleraren, de Groninger Bodem Beweging, het Groninger Gasberaad en de Agrarische Tafel werd er vanuit de publieke opinie ook flink wat ongenoegen uitgesproken over deze kwestie en neemt het wantrouwen in de overheid hierdoor alleen maar toe. Want hoe kunnen we gedeputeerde Staghouwer nog vertrouwen als hij de belangen van de Groningers zo slecht lijkt te behartigen? Dat een provinciale overheid niet onvoorwaardelijk kiest voor haar eigen inwoners, kan ik thuis aan mijn eigen kinderen niet uitleggen.

Ik ben oprecht verbaasd dat ik hier sta om deze woordvoering te houden. Ik had ergens nog de hoop dat gedeputeerde Staghouwer zichzelf nog flink in de spiegel had aangekeken en een wijs besluit had genomen. Dat had mij als nieuw Statenlid nog iets van vertrouwen gegeven dat de gedeputeerde, wanneer hij zo in opspraak was gekomen en het vertrouwen van de inwoners zo heeft beschaamd, weet dat het nemen van ontslag dan het enige juiste is – hoe pijnlijk dan ook. Ook had dit mij hoop gegeven dat dit College inziet dat dit tijd is voor een andere bestuurscultuur en om nu eindelijk echt te gaan voor een crisisaanpak in deze grote ramp die zich in onze eigen provincie afspeelt. Iets wat onder anderen de Ombudsman duidelijk aangeeft en waar wij als SP ook al jaren

voor strijden. We verwachten dan ook een ijzersterke verklaring van de gedeputeerde waarom hij niet zijn ontslag heeft aangeboden. Want de gedeputeerde moet wel van goeden huize komen om het vertrouwen van ons, maar vooral van de Groningers terug te winnen en de slappe hap, die we als verklaring kregen op de Provinciale Statenvergadering van 30 juni, mag daarbij achterwege blijven.

Tijdens deze vergadering werd deze brief door mijn voorganger, Jan Hein Mastenbroek, ook al aangestipt. Hoe wij over de inhoud van deze brief denken, is voor de zomer al duidelijk naar voren gekomen. Wij dienden daarom samen met meerdere partijen een motie in, met daarin de oproep afstand te nemen van de brief van 15 juni en minister Blok daarvan kennis te geven. Er was toen onder de inwoners, maar ook bij alle andere partijen rond het hele gaswinningsdossier al een enorme verbolgenheid over de inhoud van de brief en over het feit dat de gedeputeerde vanuit zijn rol als voorzitter van het Versterkingsoverleg Groningen de minister met deze brief steunde. Dit om de rammelende Versterkingswet uit te kunnen voeren, zonder de door de Tweede Kamer aangenomen amendementen direct toe te voegen, iets wat bestuursrechtelijk helemaal niet kan. In onze Grondwet is vastgelegd dat aangenomen amendementen gewoon uitgevoerd dienen te worden. Maar met de kennis van nu is dit allemaal nog een stuk verder uitvergroot.

De heer BENNEMA (VVD): Er wordt hier met zwaar geschut ingezet: staatsrechtelijk zou dit niet kunnen. Ik vraag me af waarop de SP dat baseert. De heer Voermans is wel aangehaald, maar er zijn voorbeelden genoeg uit de parlementaire geschiedenis waarbij ook amendementen anders werden behandeld. Dus ik vraag me af waarop dat precies is gestoeld.

Mevrouw BAKKER (SP): Ik heb dit gestoeld op onze Grondwet en op alle berichtgeving vanuit de Tweede Kamer die daarover is gekomen. In haar debat heeft de Tweede Kamer ook heel duidelijk aangegeven dat zij zich geschofferd voelt door het feit dat deze amendementen wel aangenomen zijn maar niet doorgevoerd worden.

De heer BENNEMA (VVD): Het wetsvoorstel bevat de mogelijkheid tot gefaseerde invoering. Of dat al dan niet wenselijk is, is een politieke discussie. Maar ik vind het nogal zwaar om hier een soort ongrondwettelijkheid aan te voeren die er niet is. Dat is ook de uitkomst van de discussie: de Kamer heeft uiteindelijk geoordeeld dat het op een andere manier moet en daarom verloopt het proces nu anders. Maar deze weergave van de feiten klopt niet. Bent u het met mij eens dat de wet inderdaad die gefaseerde aanpak bevat?

Mevrouw BAKKER (SP): Hoe dat wettelijk allemaal zit, daar kan ik op dit moment niet helemaal een antwoord op geven. Maar ik vind het niet gebruikelijk dat dit gebeurt. En aangezien er zoveel reactie op is geweest in de Tweede Kamer, denk ik dat dit ook niet de netste weg is die behandeld wordt op dit moment.

De heer BENNEMA (VVD): Het is nu wel zo – en dan vraag ik me af hoe de SP in dat dilemma staat – dat door nu de hele boel op te houden, er nu uiteindelijk niks ligt. Anders had je een solide wettelijke basis gehad om alvast aan de gang te gaan en had deze amendementen, of de wijzigingen daarvan, later uitgewerkt kunnen worden, zoals dat nu ook gebeurt bij de novelle. Maar nu zit de hele boel op slot. Hoe ziet de SP dat?

Mevrouw BAKKER (SP): Deze vraag had ik verwacht, want er wordt steeds gedreigd met het feit dat dit nu juist de vertraging oplevert. Nou, het feit dat de minister niet nu gewoon de wet, samen met de aangenomen amendementen, naar de Eerste Kamer heeft gestuurd, levert de vertraging op.

De heer MEENDERING (GroenLinks): Ook wij hebben straks nog een aantal kritische vragen aan de gedeputeerde. Maar er wordt hier door de woordvoerder van de SP geschermd met het feit dat de gedeputeerde eigenlijk heeft gezegd dat die amendementen niet uitgevoerd hoeven te worden. Maar dat hebben wij niet in de brieven gelezen. Waar heeft de SP dat dan wel gelezen?

Mevrouw BAKKER (SP): Het is ook niet zo dat in de brief stond dat de amendementen niet uitgevoerd konden worden, maar wel dat ze opgeschort konden worden.

De heer MEENDERING (GroenLinks): Ja, ook het woord 'opgeschort' hebben wij niet gelezen in de brieven. En de hele suggestie in de hele woordvoering die hier gedaan wordt, is toch dat vanuit dat VOG door de gedeputeerde is gezegd om die wet maar uit te voeren en die amendementen terzijde te leggen. Ik denk dat de SP daar toch de plank mee mis slaat. Is de SP dat met mij eens?

Mevrouw BAKKER (SP): Nee, dat ben ik niet met u eens.

De heer VAN DER LAAN (PvN): Is de spreekster van de SP het met mij eens dat GroenLinks en de VVD er nu een technische discussie van willen maken en dat dat afleidt van het onderwerp?

Mevrouw BAKKER (SP): Ja, ik ben dat wel met de woordvoerder van de Partij voor het Noorden eens. Maar goed, ik draag ook een aantal technische aspecten aan, dus ik begrijp deze technische vragen ook wel.

De VOORZITTER: Ik neem aan dat de heer Meendering nu wil reageren op de interruptie? Dan wordt het wel lastig straks om het betoog van mevrouw Bakker nog te volgen. Mevrouw Bakker heeft zonet erkend dat de punten die u aanvoerde, relevant zijn. Daarmee denk ik dat ook is rechtgedaan aan uw punten. Daarmee denk ik dat het goed is om haar haar betoog te laten vervolgen.

Mevrouw BAKKER (SP): Dank u wel, voorzitter.

Maar met de kennis van nu is dit allemaal nog een stuk verder uitvergroet. De coalitiepartijen gaven er voor de zomer geen enkele blijk van dat zij vraagtekens plaatsten bij deze gang van zaken. Onze fractie is erg benieuwd hoe deze coalitiepartijen er nu in staan, nu duidelijk is geworden dat gedeputeerde Staghouter niet slechts een verkeerde inschatting heeft gemaakt, maar doelbewust en op actief verzoek van de minister ervoor heeft gepleit om de voor de Groningers zo belangrijke amendementen maar op te schorten. Je zult maar gedupeerde zijn en zonder juridische steun moeten strijden tegen de duurste juristen die de Staat voor zichzelf inhuurt, met dank aan je eigen provinciebestuur.

De heer ROEMERS (PvdA): Mevrouw Bakker trekt nu wel snoeiharde conclusies, ook richting gedeputeerde Staghouter. Ik was eigenlijk benieuwd in hoeverre mevrouw Bakker nog waarde hecht aan het verhaal van de gedeputeerde Staghouter zelf. Want we hebben de gedeputeerde zelf nu nog niet gehoord. In hoeverre hecht u daar nog waarde aan?

Mevrouw BAKKER (SP): Ik hecht daar zeker waarde aan. Daarom komt er straks in mijn woordvoering nog een aantal vragen. Maar ik stel het inderdaad wel erg scherp hier in deze zaal.

De heer GERRITS (D66): Het viel mij zonet op dat mevrouw Bakker eigenlijk niet goed luistert naar de interrupties hier in deze zaal. Want eerder is vastgesteld dat de gedeputeerde helemaal niet heeft aangedrongen op het opschorten van de amendementen. Maar vervolgens komt dat drie zinnen later letterlijk weer terug. Dus vindt u het lastig om van uw tekst af te wijken?

Mevrouw BAKKER (SP): Ik vind het niet per se lastig om van de tekst af te wijken. U hebt wel een punt, ik begrijp wat de woordvoerder van D66 zegt. Maar ons standpunt vanuit de SP is toch echt wel dat er eens steunbrief kwam waardoor de minister zich echt gesteund voelde door de regio om het opschorten van deze amendementen toch proberen door te voeren. Dat dat nu niet is gelukt en dat er een novelle is vastgesteld, doet niets af aan het feit dat tijdens het Kamerdebat de minister wel kon zwaaien met een briefje van de regio waar dat tussen de regels door toch wel uit blijkt.

De heer MEENDERING (GroenLinks): Ja, deels aansluitend op de vraag van de heer Gerrits. Want er werd hier nu net letterlijk door de woordvoerder van de SP gezegd dat ervoor gepleit was om de amendementen op te schorten, terwijl dat inderdaad iets daarvoor werd ontkend door de SP. Nu wordt er iets gezegd over 'tussen de regels door'. Ik zou toch graag wel op basis van feiten de discussie willen voeren over wat wanneer is gebeurd en om binnen een minuut nadat er een antwoord is gegeven, niet meteen een ander verhaal te vertellen. Kan ik dat nu verwachten van de SP?

Mevrouw BAKKER (SP): Dat kan zeker verwacht worden van de SP. Ik heb niet de indruk dat ik twee verschillende dingen zeg. Dus dan heb ik dat niet duidelijk genoeg verwoord. Wij zijn van mening dat toch wel met steun vanuit het VOG de minister tot de conclusie kwam dat die twee amendementen wel opgeschort konden worden of in ieder geval later toegevoegd konden worden – en dat is ook opgeschort.

Dit is nu net wat deze twee amendementen wel echt gaan regelen: juridische en technische steun en de regie echt in eigen hand. Van de PvdA en GroenLinks verwachten wij hierin wel een

helder standpunt, aangezien hun Kamerleden wel voor deze amendementen hebben gestemd. De PvdA stemde zelfs tegen de hele Versterkingswet.

Bij ieder volgend briefje zullen wij ons afvragen namens wie zo'n briefje weer is gestuurd. Uit de stukken van het Dagblad van het Noorden wordt ook het vermoeden uitgesproken dat dit niet de eerste keer was dat er een briefje op bestelling is verstuurd. Dit wordt nu nog nader onderzocht door het Dagblad van het Noorden. Wat denkt de gedeputeerde te bereiken met het op schoot zitten bij de minister? Wat heeft dit opgeleverd voor de Groningers? Is er een wederdienst vanuit het ministerie beloofd? Waarom heeft de gedeputeerde niet geluisterd naar het goede advies van zijn eigen ambtenaar en ervoor gekozen, de brief toch getekend de deur uit te laten gaan? We lazen ook dat de provincie zelfs aan het ministerie van EZK heeft gevraagd of zij nog iets kunnen doen in het kader van de Versterkingswet. Is dat zo en waarom? Hoezo deze vraag aan het ministerie stellen? Daar gaan wij toch helemaal niet over? Is het niet veel belangrijker om met elkaar hier in Groningen te bepalen wat er moet gebeuren en wat ons standpunt is? Hoe reageerden de andere bestuurders in het Versterkingsoverleg dat hun brief geschreven is op de bestelling van de minister? Hebben zij nog wel vertrouwen in hun voorzitter? Wat vindt de rest van dit College eigenlijk van deze gang van zaken? Is dit een misstap die zij acceptabel vinden?

Voor nu zijn dit eerst de vragen die wij als SP-fractie hebben aan de gedeputeerde en het College.

De heer GEIJTENBEEK (ChristenUnie): Mevrouw Bakker vraagt naar de reactie van de gedeputeerde en de rest van dit College? Kan mevrouw Bakker ons vertellen met hoeveel monden dit College kan spreken?

Mevrouw BAKKER (SP): Nou, we moeten ervan uitgaan dat het College met één mond spreekt. Maar daar heb ik toch wel de nodige vraagtekens bij, vandaar dat ik deze vraag stel.

De VOORZITTER: En ik neem aan voor de gang van zaken in de orde dat het voldoende is als het College dan bij monde van de heer Staghouwer antwoord geeft op die vraag, hè? Want anders moet ik een heel peloton gedeputeerden aan laten rukken.

Mevrouw BAKKER (SP): Ja, daar kan ik me in vinden.

Ik wil mij nog richten op de fractie van de ChristenUnie. De ChristenUnie hield tijdens het debat van 30 juni een heldere woordvoering, waarin duidelijk naar voren kwam dat het winnen van vertrouwen van essentieel belang is in dit dossier. Mevrouw Donker zei toen ook: "Ga naast de inwoners van het gebied aan en bied mensen alle hulp en ondersteuning die zij nodig hebben." Wij zijn erg benieuwd hoe de fractie van de ChristenUnie het handelen van haar eigen gedeputeerde vindt rijmen met deze woorden.

Tijdens mijn *maidenspeech* las ik voor uit 'De kracht van breien'. Een van de taken van de breirevolutie is het ophalen van steken die politici dagelijks laten vallen. Mij rest vandaag de vraag: zijn de steken die deze gedeputeerde liet vallen, nog op te pakken of is het breiwerk zo beschadigd dat er niets rest dan het weg te gooien, nieuw garen te kopen en opnieuw te beginnen?

De VOORZITTER: Ik heb nog één technische vraag aan u. In uw betoog, ongeveer op de helft, wees u vooruit naar een motie waarvan ik dacht dat u die ging indienen. Maar dat deed u niet.

Mevrouw BAKKER (SP): Ik heb ook nergens verwezen naar een motie.

De VOORZITTER: Jawel, u zei dat u een motie samen met anderen ging indienen. Maar er zijn kennelijk anderen die dat doen.

Mevrouw BAKKER (SP): Nee, ik gaf aan dat wij al een motie hebben ingediend op 30 juni.

De VOORZITTER: O, excuus. Dan heb ik u verkeerd begrepen.

De heer MEENDERING (GroenLinks): Als je de krant openslaat en leest en je ziet termen als 'loopjongen', 'pion van de minister', 'gedeputeerde in een lastig parket', dan ben je alert. Dat betekent dat je na het kritisch lezen van dat artikel toch antwoord wilt hebben op een aantal vragen. Het roept vragen op. Waarom deze harde woorden over deze gedeputeerde, die we toch kennen als integer en een strijder voor de herstel- en versterkingsoperatie in het aardbevingsgebied? Wat is hier aan de hand?

We zijn blij dat we inzage hebben gekregen in alle relevante stukken en ook vanuit de gedeputeerde een chronologisch tijdsoverzicht hebben ontvangen. Wij kunnen begrijpen dat een minister soms steun zoekt voor een besluit vanuit de regio, dat je niet alleen staat – zeker in dit heel lastige en zware dossier. Maar laten we ook vaststellen dat de daadwerkelijke besluitvorming over de Versterkingswet hier niet in dit huis plaatsvindt. Wij gaan niet over die amendementen, wij gaan niet over die wetgeving. Dat gebeurt in Den Haag. En wij zijn ook van mening dat in een goed democratisch proces amendementen worden opgenomen in de wetgeving. Zo hebben we het afgesproken met z'n allen, dat moet. Dat doen we hier, dat zal ook op andere niveaus moeten gebeuren.

Voor ons zijn dus vooral van belang de stappen die hier in de regio zijn gezet bij de totstandkoming van de brief zoals die door de gedeputeerde is ondertekend. Was er echt niet meer tijd om het proces te doorlopen? Was de brief immers twee dagen later verstuurd, dan hadden we vandaag dit debat niet gevoerd. Dat was een van de vragen die wij hebben. De belangrijkste vraag, zoals de SP die zojuist ook heeft gesteld: staat die hele versterkingsorganisatie achter deze brief? Zoals wij die brief lezen, wordt de minister niet gevraagd om afstand te nemen van de door de Tweede Kamer aangenomen amendementen. Kan de gedeputeerde dat bevestigen?

Mevrouw BAKKER (SP): De heer Meendering schetst dat de Tweede Kamer gaat over deze hele wet en het wel of niet aannemen van de amendementen en hoe dat verder zijn vervolg moet krijgen. En de vraag die dan bij mij speelt, is dan: waarom was het dan noodzakelijk om deze brief te sturen namens het Versterkingsoverleg Groningen volgens GroenLinks?

De heer MEENDERING (GroenLinks): Voor zover ik dat kan beoordelen, zijn wij van mening dat onze provincie op dit moment wacht op een goede en sterke wet en de basis van die wet is voor ons goed. Er is een aantal amendementen op ingediend, dat opgenomen moet worden in die wet – dat is zo geregeld. Dus ik kan me heel goed voorstellen dat – en daarvoor wachten we straks ook even de beantwoording van de gedeputeerde af – men eerst de wet gaat invoeren en dan gaat kijken of die later is aan te moeten passen. Het is misschien wat gekunsteld, maar het belang was wel dat er een goede wet als basis hier voor Groningen kwam te liggen. Dus daarom ben ik ook heel benieuwd naar de beantwoording van de gedeputeerde of hij daarbij aansluit zoals ik het hier heb verwoord.

Mevrouw BAKKER (SP): Dan heb ik nog één vervolgvraag, maar misschien komt die straks nog aan de orde in de rest van uw betoog. Wat vindt GroenLinks ervan dat deze brief dan toch op een soort bestelling van de minister is verstuurd?

De heer MEENDERING (GroenLinks): Ja, of dat op bestelling van de minister is geweest, dat zullen we dan wel horen straks. Ik snap dat je elkaar opzoekt om te kijken of je elkaar kunt helpen of steunen. Wat is tot dusver heb begrepen, is dat die hele versterkingsorganisatie achter de inhoud van deze brief staat. Maar dat wil ik straks ook graag bevestigd zien vanuit de gedeputeerde of dat klopt.

Wij hebben dus in de brief gelezen dat er geen afstand genomen wordt van de amendementen. Wat ons betreft twijfelen we op dit moment dan ook niet aan de werkwijze en inzet van deze gedeputeerde. Wel krijgen we graag antwoord op de vraag zoals die is gesteld en hopen we op een goede inhoudelijke discussie waar Groningen uiteindelijk beter van wordt. Want we hebben immers nog steeds geen wet – en dat denk ik tot teleurstelling van velen.

De heer VAN DER LAAN (PvH): Maar daarmee neemt GroenLinks dus afstand van de berichtgeving in het Dagblad van het Noorden?

De heer MEENDERING (GroenLinks): Nou, wij nemen volgens mij geen afstand van die berichtgeving. Wij hebben die krant gelezen en we hebben op basis van die berichtgeving een aantal vragen nu opgesteld aan de gedeputeerde. Wij nemen daar nu geen afstand van, we hebben er nog geen oordeel over.

De heer MARQUART SCHOLTZ (Ons Groningen): Ik heb hier die brief. Ik neem aan dat dit 'de brief' is, van 15 juni 2021 en dat de heer Meendering die kent?

De heer MEENDERING (GroenLinks): Ik heb de brief niet gezien die de heer Marquart Scholtz daar vasthoudt, maar ik ga ervan uit dat we het over dezelfde brief hebben.

De heer MARQUART SCHOLTZ (Ons Groningen): Nou ja goed, het is de brief aan de minister van Economische Zaken en Klimaat, de heer S.A. Blok. Dus dat zal dan wel dezelfde zijn. Wat vindt GroenLinks ervan dat deze brief gedateerd is op 15 juni, terwijl die verzonden is op 14 juni?

De heer MEENDERING (GroenLinks): Daar zal een reden voor zijn. Die vraag hebben we niet expliciet gesteld, maar we hopen dat de gedeputeerde daar ook straks een antwoord op geeft. Er zal iets zijn dat het in het proces past. Het komt wat vreemd over, dat ben ik met de vraagsteller eens.

De heer MARQUART SCHOLTZ (Ons Groningen): Mag ik erop rekenen dat GroenLinks straks de gedeputeerde daarop kritisch bevraagt straks?

De heer MEENDERING (GroenLinks): Dat mag verwacht worden. Feitelijk heb ik die vraag daarnet ook al gesteld. Ik kijk dan nu snel even naar de gedeputeerde of hij die vraag straks nog even mee wil nemen.

De heer ROEMERS (PvdA): Ineens lees je dit stuk in het Dagblad van het Noorden. Ik denk dat de gedeputeerde er wellicht meer de schrik van had dan ik, maar ik moest dit toch twee keer lezen. Wordt de gedeputeerde in het stuk weggezet als loopjongen? Gelijk werd een spoeddebat aangevraagd door de SP. Het valt ons vooral op dat behoudens het noemen van ambtenaren er wordt gemeld dat de gedeputeerde zonder twijfel een brief levert als voorzitter van het VOG en zonder akkoord van het VOG. Onze vraag aan de gedeputeerde is dan ook: kunt u ons meenemen in het verhaal? Kunt u ons aangeven hoe dit is gelopen en of u nu als *lonely wolf* heeft gehandeld of in samenhang met het VOG? Wij zijn voor het principe van hoor en wederhoor en zijn dan ook benieuwd naar de beantwoording van deze vraag.

De heer VAN DER WERF (FvD): Forum voor Democratie heeft altijd van begin af aan voorstellen gesteund om de slachtoffers van de bevingsschade ruimhartig te compenseren. Het lijkt een beetje alsof het Rijk en deze provincie dat niet met ons eens is. Dus dat willen we graag weten: wat is precies het doel van deze brief geweest? Dat is wat de SP ook al eerder vroeg. Ik wil me ook voor een groot deel aansluiten bij de woordvoering van de SP, alhoewel ik dat ietsje minder emotioneel zal doen. Ik zag uw emotie heel duidelijk in uw betoog. Dat zou ik niet kunnen herhalen.

Ik hoor wel vaak hier dat het College spreekt met één mond. Teken ze ook met één hand? Handelde de heer Staghouwer alleen? Of zijn er ook andere betrokkenen, zoals de rest van het College, van wie onze voorzitter ook deel uitmaakt en daar ook een stem in heeft? Dit zouden wij graag willen weten.

Dat zijn eigenlijk de vragen die ik heb. Dus nogmaals: wat wil deze provincie? Wat wil deze gedeputeerde? Willen ze ook ruimhartige compensatie voor de slachtoffers en wat is het doel van deze brief?

De heer GEIJTENBEEK (ChristenUnie): Na de klap in Huizinge van 2012 heeft het lang geduurd voordat ook in Den Haag de ernst van de aardbevingsproblematiek doordrong. De provincie en de regio hebben met fakkels en spandoeken duidelijk moeten maken hoe groot de noodzaak was om minder gas te winnen. Om schade te herstellen en om huizen te versterken. Door de politiek van de megafoon is Groningen erin geslaagd om die ernst en die noodzaak op de kaart te zetten. Het hoogtepunt daarvan was misschien wel het besluit in 2018 om de gaswinning in Groningen volledig af te bouwen. Maar met problemen op de kaart zetten alleen schieten de Groningers niets op: problemen moeten ook opgelost worden. Daarom hebben wij in Groningen onder leiding van dit College de laatste jaren voor een heel andere strategie gekozen. Rechtvaardigheid voor de slachtoffers van de Groningse aardbevingen vinden we niet door te blijven strijden tegen de rijksoverheid, maar door te gaan strijden met de rijksoverheid. Dat doen we nu vanuit de overtuiging dat samenwerking meer oplevert dan strijd. Mevrouw Bakker constateerde terecht al dat dit een heel andere stijl en strategie is. Maar het is wel onze stijl, om het maximale voor de Groningse aardbevingslachtoffers te kunnen betekenen.

Mevrouw BAKKER (SP): Over stijl kunnen we natuurlijk van mening verschillen. Daar kan ik me wel heel goed in vinden. Maar ik ben wel heel erg benieuwd wat de heer Geijtenbeek dan vindt wat we op dit moment hebben bereikt, behalve misschien dat er toch meer gaswinning voor dit jaar gaat plaatsvinden, zoals we gisteren in de krant konden lezen.

De heer GEIJTENBEEK (ChristenUnie): Dat is een heel terechte vraag van mevrouw Bakker. Ook wij vinden dat er nog onvoldoende is bereikt. Maar dat neemt niet weg dat wij het meeste kunnen verwachten van een samenwerking en niet van strijd.

De heer VAN DER LAAN (PvdN): Maar is die samenwerking dan briefjes op bestelling honoreren?

De heer GEIJTENBEEK (ChristenUnie): Daar kom ik zometeen graag op terug in mijn woordvoering.

Mevrouw VOERMAN (PvdD): Betekent samenwerking ook dat twee amendementen, die heel positief zijn voor onze inwoners, zomaar terzijde worden geschoven – in ieder geval op de lange baan? Vindt u dat een goede zaak?

De heer GEIJTENBEEK (ChristenUnie): Mij is niet helemaal duidelijk door wie die dan terzijde zouden geschoven worden. Maar ik denk dat het een goede zaak is dat hier in dit huis daar niet voor gepleit wordt.

Onze fractie vindt het belangrijk het onderscheid dat ik net maakte tussen strijd en samenwerking, te benadrukken, omdat de rijksoverheid in deze visie niet langer een vijand is, maar een onmisbaar deel van de oplossing. Wij zijn dan ook heel blij dat vorige week in dit gebouw, in de zaal boven ons, de formerende partijen gesproken hebben met Groningse aardbevingsslachtoffers en met ons College. Het is goed dat dit College met landsbestuurders om tafel zit en helemaal als dat ook nog eens onze eigen tafel is.

Maar om tafel zitten met Den Haag is wat anders dan op schoot zitten. En dat laatste is het beeld dat in het Dagblad van het Noorden vorige week donderdag werd geschetst en dat door eerdere sprekers zonet is overgenomen. Wat de ChristenUnie betreft heeft dit College maar één belang in het contact met de minister en dat is het belang van de Groningers. Wat dit College ook doet, tot en met het wel of niet ondertekenen van een brief en het sturen van een brief toe, moet in het belang van Groningers zijn. Daarom willen we graag van het College het volgende weten. Op wiens initiatief is de brief van het Versterkingsoverleg aan de minister geschreven? En in wiens belang heeft de gedeputeerde deze brief verstuurd? We horen graag de antwoorden van het College op deze vragen.

Er is nog één punt dat we naar aanleiding van het artikel in het Dagblad van het Noorden niet onbesproken willen laten. Onze fractie vond het vreemd dat in het artikel ook namen van provinciale ambtenaren zijn gepubliceerd. Zij kunnen namelijk geen publieke verantwoording afleggen en werken onder de verantwoordelijkheid van het College. Waarom staan hun namen dan in de krant? Wij denken dat dat een goede vraag is om te bespreken op de nieuwsredactie. Maar we laten het ook niet onbenoemd in deze Statenzaal. Wat de ChristenUnie betreft is de verantwoordelijkheid van het College dat voorkomen wordt dat ambtenaren persoonlijk betrokken worden en dat zij worden aangesproken op hun handelen.

De heer VAN DER LAAN (PvdN): Het gaat hier om een heel ernstig dossier, het gasdossier waar iedereen bij betrokken is – of hij dat nou wil of niet. Heeft de ChristenUnie dan niet het idee dat ook ambtenaren daar onderdeel van uitmaken en daar ook transparant verantwoording over moeten afleggen en dat ook doen tijdens een Stateninformatiedag?

De heer GEIJTENBEEK (ChristenUnie): Ik denk dat de heer Van der Laan dat niet juist ziet. Hij ziet het zeker juist als het gaat om de ernst van het dossier van de gaswinning. Maar het is niet zo dat ambtenaren verantwoording afleggen. Dit College legt verantwoording af over de keuzes die het maakt en het werk dat de ambtenaren doen.

Mevrouw BAKKER (SP): De heer Geijtenbeek stelt de vraag aan de gedeputeerde of deze brief op bestelling van EZK verstuurd is. Ik weet het niet, maar ik hoop dat de heer Geijtenbeek ook in de gelegenheid is geweest om even door alle Wob-verzoeken heen te *scrollen*. Want daarin is duidelijk terug te zien dat die brief op verzoek van het ministerie vanuit Groningen naar het ministerie verstuurd is. Ik ben benieuwd waarom u deze vraag stelt en niet bijvoorbeeld de vraag waarom de gedeputeerde dat heeft gedaan.

De heer GEIJTENBEEK (ChristenUnie): Ik ken mevrouw Bakker als een goed luisteraar, maar hier heeft zij niet goed geluisterd. Ik heb namelijk nooit de vraag gesteld aan het College waarom de brief verstuurd is. Ik heb gevraagd waarom deze brief is geschreven. Dat was mijn vraag en daarop wil ik het antwoord van het College.

Mevrouw BAKKER (SP): Dat suggereerde ik ook niet. Maar u stelde de vraag aan de gedeputeerde – tenminste, zo heb ik het gehoord; maar misschien heb ik niet helemaal goed geluisterd, dat zou kunnen – of de brief op verzoek van het ministerie is verstuurd. Uit de stukken blijkt dat de brief op verzoek van het ministerie is verstuurd.

De heer GEIJTENBEEK (ChristenUnie): Ik denk dat ik mevrouw Bakker het beste kan helpen door de vraag te herhalen die ik heb gesteld: 'Daarom willen we graag van het College weten op wiens initiatief de brief van het Versterkingsoverleg aan de minister is geschreven.'

De VOORZITTER: Er is ook nog een tweede termijn om daar eventueel op terug te komen. Ik zag de heer Marquart Scholtz ook zwaaien.

De heer MARQUART SCHOLTZ (Ons Groningen): De heer Geijtenbeek heeft ook een vraag gesteld of de brief nou in het belang van de minister is geschreven of in het belang van de provincie Groningen en de inwoners van Groningen. Maar heeft de heer Geijtenbeek daarbij niet in overweging genomen het feit dat binnen een halfuur nadat die brief bij minister Blok was aangekomen, zijn ambtenaren al gelekt hadden aan RTV Noord en het Dagblad van het Noorden? Dus dit is toch wel een zeer duidelijke indicatie van in wiens voordeel die brief geschreven was?

De heer GEIJTENBEEK (ChristenUnie): Ik denk dat die vraag heel mooi terugkomt in het begin van mijn betoog, namelijk dat samenwerking wat anders is dan strijd. De heer Marquart gaat nu uit van de aanname dat iets wat in het voordeel is van de een, in het nadeel is van de ander. Zoals wij zeggen dat samenwerking het meeste oplevert, kan iets wat in het voordeel is van de een, ook in het voordeel zijn van de ander. Dus ja, wij denken dat de brief wellicht in het voordeel was van de minister. Maar relevanter is de vraag: heeft de gedeputeerde hem ondertekend in het voordeel van de Groningers?

De heer HAZE (Groninger Belang): Ja, dank voor het betoog, meneer Geijtenbeek van de ChristenUnie. Wat vindt u hier eigenlijk zelf van? Wat vindt de fractie van de ChristenUnie: is het versturen van die brief in het belang van de Groningers geweest of is dat niet in het belang van de Groningers geweest?

De heer GEIJTENBEEK (ChristenUnie): Dat is de vraag die wij ook aan het College hebben gesteld. Wij denken dat het goed is om niet alleen de krant te lezen, maar ook het College te horen voor je met een oordeel komt.

De heer HAZE (Groninger Belang): Ik constateer dat ik geen antwoord krijg op mijn vraag. Want ik vraag wat de fractie van de ChristenUnie er zelf van vindt.

De heer GEIJTENBEEK (ChristenUnie): De heer Haze doet een heel terechte constatering. Ik heb gezegd dat ik dat oordeel pas kan vellen, nadat wij een reactie van het College hebben gehad. Dus wellicht krijgt u in tweede termijn wel een antwoord op uw vraag.

De heer BENNEMA (VVD): De gevolgen van de gaswinning in Groningen zijn een open zenuw in de Groninger politiek. En als we ergens overeenstemming over hebben, dan is het de noodzaak van een snelle aanpak. Schadeafhandeling en versterking zijn zeer complex. Maar tegelijkertijd willen we vooruitgang boeken in het belang van de Groningers en is het jammer en betreurenswaardig dat er een politieke impasse ontstaat.

Het punt dat nu op de agenda staat, draait om de rol die de gedeputeerde speelde als voorzitter van het Versterkingsoverleg, een overleg van bestuurders uit de regio. Deze brief hebben we ook al eerder behandeld in de Statenvergadering van 30 juni. Voor een juiste duiding van deze brief is het goed om terug te gaan naar het moment waarop deze brief is opgesteld en ons te verplaatsen in de situatie van mei-juni 2021. Want in deze maanden ontstond er een patstelling tussen de Tweede Kamer en de regering, nadat enkele Kamerleden een vergissing hadden gemaakt bij het stemmen over twee amendementen van mevrouw Beckerman van de SP. De regering vond deze amendementen onuitvoerbaar en wenst daarom de Versterkingswet niet als geheel in te voeren. Maar zij stelde een gefaseerd invoering voor, waarbij gewerkt kon worden aan de passages waarop de amendementen betrekking hebben. De zaak zat dus vast tussen Kamer en regering terwijl de regio stond te popelen om aan de slag te gaan. Juist deze uitweg uit de Haagse impasse, waarover er discussie was, was de politieke realiteit waarvoor de bestuurders in Groningen zich gesteld zagen. Andere routes waren ook mogelijk, bijvoorbeeld een novelle, maar dat zou tot meer uitstel leiden.

Mevrouw BAKKER (SP): Is de heer Bennema het met mij eens dat het ministerie ook voor de weg had kunnen kiezen om de wet plus de aangenomen amendementen rechtstreeks naar de Eerste Kamer te sturen, zodat zij een oordeel konden vellen in plaats van deze weg te bewandelen? Want dat levert juist de vertraging op in mijn beleving.

De heer BENNEMA (VVD): Nou ja, zoals bekend kan de Eerste Kamer geen wetten aanpassen, dus die route is niet begaanbaar. Er is wel een route voorgesteld door het ministerie. Daar is de Kamer niet mee akkoord gegaan om het gefaseerd door te voeren. Dan had er gelijk doorgewerkt kunnen worden – wat nu ook gebeurt. Maar omdat de Kamer het niet wilde, is er uiteindelijk een novelle moeten komen, een inhaalwet, en loopt de zaak veel meer vertraging op.

De heer VAN DER LAAN (PvN): Interessant wat de heer Bennema schetst. Maar werd die impasse niet vooral veroorzaakt door de regering in kwestie en niet door de Tweede Kamer? In de Tweede Kamer was een duidelijke meerderheid voor de beide amendementen en de Versterkingswet. Dan was het logischer geweest om de brief aan de Tweede Kamer te richten en niet de regering van munitie te voorzien – nota bene ook nog op haar verzoek.

De heer BENNEMA (VVD): Hier lopen een paar dingen door elkaar. Als je het nu bekijkt vanuit de regio, zie je in Den Haag in ieder geval een patstelling. Er is daar een oplossing geschetst die mogelijk was. Dat is politiek er een ander oordeel aan geven. Dan ga je helemaal in op het oordeel van deze amendementen zelf, maar ook over hoe je het proces zou moeten voeren. Maar zoals ik het zie, heeft de heer Staghouwer namens de bestuurders geen oordeel over de amendementen gegeven, maar alleen over de versnelling: 'Zet door, wij willen aan de gang. Wij willen een solide wettelijke basis om met de versterking aan de gang te kunnen.' Nu ligt alles stil. Als je alles nu door laat gaan, kun je later de punten aanpassen, die nu alsnog trouwens worden aangepast. Dus je loopt alleen vertraging op en ik zie niet in wat hiermee bereikt wordt.

De heer VAN KESTEREN (PVV): Ik zou de heer Bennema willen vragen of dit de rol is van de VVD-fractie, zoals ik zijn betoog nu beluister. Of is dit eigenlijk het goedpraten wat krom is? Dat gevoel heb ik een beetje. Kunt u het eens nader verklaren waarom alle kritiek ontbreekt in uw verhaal? Dit lijkt niet op de controlerende rol die u op zich hebt genomen toen u hieraan begon.

De heer BENNEMA (VVD): Ik zou vooral blijven luisteren, mijn verhaal is nog niet klaar. Het is altijd goed om zaken ook vanuit meerdere perspectieven te zien, te kijken waarom dingen zo zijn en zich even in te leven op een bepaald moment in wat de opties op een bepaald moment zijn. Die schets ik hier en verderop zullen wij zeker ook wat vragen stellen over de gang van zaken. Daar kom ik zo op.

De VOORZITTER: Ik kijk ook even naar mevrouw Bakker. Ik denk dat het goed is om de heer Bennema even iets verderop in zijn betoog te laten komen. Dan kunt u kijken of uw verwachtingen worden ingelost. Mevrouw Bakker is het daar niet mee eens, geloof ik. Ga uw gang.

Mevrouw BAKKER (SP): Nee, ik wil namelijk even controleren of ik het wel goed gehoord heb. Want ja, het is goed om te luisteren, maar soms ontgaat je iets. Hoorde ik nou de heer Bennema zeggen dat de novelle nog niet in werking is gezet? Of heb ik dat verkeerd begrepen?

De heer BENNEMA (VVD): Ofwel ik heb het niet heel goed uitgelegd, of u hebt het verkeerd begrepen. Maar er is inmiddels een novelle onderweg. Jazeker is die onderweg. Die heb ik ook bekeken: daar is ook een uitgebreide zienswijzenprocedure op geweest. Maar dat levert ook vertraging op. Gelukkig wordt er nu vaart gemaakt. Ik denk dat de gedeputeerde daar waarschijnlijk ook wel wat over kan zeggen.

De VOORZITTER: Mevrouw Bakker, u kent dus beiden hetzelfde document: dat scheelt.

Mevrouw BAKKER (SP): Ik ben ook benieuwd of de heer Bennema de zienswijze van het Gasberaad heeft gelezen op deze novelle. Want daarbij laten ze zien dat de amendementen wel aangenomen en prima in de wet verweven zouden kunnen worden. Ik ben benieuwd wat de heer Bennema vindt van de suggesties die het Gasberaad heeft gedaan.

De heer BENNEMA (VVD): Ja, dat voert nu heel ver. Want dan zou ik helemaal op de inhoud van die amendementen moeten gaan zitten. Dat kan ik doen. Dat ziet op zowel de objectieve veiligheid als het belang van de versterking. Je hebt niet alleen als individu allemaal een eigen gebouw, maar je moet het ook goed regelen met elkaar. Daar zitten gewoon gaten in die amendementen, dat is gewoon niet goed geregeld. In Den Haag leiden wij wetgevingsjuristen op. Dat is een heel moeilijk vak, dat moet je heel precies doen. En Kamerleden kunnen zo met een amendement even er wat tussen fietsen, maar je moet wel goed kijken of het echt uitvoerbaar is, dat beleid, en of het in het systeem past. Ik denk dat de SP wellicht wel wat te moeilijk doet zelfs. Want de regering is ook bereid om op die punten tegemoet te komen, maar het moet wel uitvoerbaar zijn. En daar wordt aan gewerkt. Ik denk dat als wij wat minder halsstarrig op dit punt hadden gezeten, wij een stuk verder zouden zijn geweest in dit proces.

De VOORZITTER: Ik stel voor om dit deel van het debat over te laten aan de Tweede Kamer. We zitten wel heel erg 'Den Haagje' te spelen nu, geloof ik. De heer Bennema vervolgt zijn betoog.

De heer BENNEMA (VVD): Ja, dat Haagse gedoe was de politieke werkelijkheid en die betekende de vertraging voor de Versterkingswet. De regio was ermee aan de gang en de heer Staghouwer heeft namens het Versterkingsoverleg een brief gestuurd waarin werd aangedrongen op een snelle wettelijke verankering en dat de kern van de wet kon worden ingevoerd. Hij heeft tegelijkertijd geen oordeel uitgesproken over de amendementen. Voor ons is een kardinaal punt in de discussie dat de heer Staghouwer is opgetreden als de woordvoerder en spreekbuis van de regionale bestuurders. Onze fractie ziet dan ook graag de gedeputeerde de gekozen lijn en de totstandkoming van die brief nog eens toelicht. Want wat werd er beoogd en staat de Versterkingsregio daarachter? Dat is heel belangrijk.

Welke rol speelde het verzoek van het ministerie? Kan de gedeputeerde ook zijn licht laten schijnen over de wijze waarop de afstemming van de belangen van de regio met het Rijk is verlopen?

Tot slot het punt van de ChristenUnie over de ambtenaren en het noemen van naam en toenaam in de krant onderschrijven wij volledig. Wij willen hier echt beklemtonen dat het politici zijn die verantwoordelijk zijn voor de keuzes die zij maken en daarover ook in het openbaar verantwoording moeten afleggen. Dat laat onverlet het recht van eenieder om een Wob-verzoek te doen. Maar je moet wel de verantwoordelijkheden en het afleggen van verantwoording daar neerleggen waar die horen.

De heer HAZE (Groninger Belang): Dat laatste onderschrijft overigens de fractie van Groninger Belang. Ik heb nog wel even een inhoudelijke vraag aan de heer Bennema van de VVD. Want hij verschuilt zich een beetje door te zeggen dat hij dan inhoudelijk op de amendementen in zou moeten gaan. Maar u bent zelf degene die die hele Tweede Kamer-discussie hier op tafel legt en schermt met die amendementen, waarvan u zegt dat de minister die nog wil uitvoeren ook. Dat terwijl ik begrepen heb dat de minister continu gezegd heeft dat het te duur is en daarom de amendementen niet uitgevoerd zouden moeten worden. Daar zou ik graag een reactie op willen hebben van de heer Bennema.

Als u mij toestaat, voorzitter, dan zou ik daar een tweede vraag aan willen toevoegen. U hebt het nu over uitstel en wat er dan allemaal wel of niet gebeurt. Neem de fractie van Groninger Belang en de Staten dan eens mee in wat er dan precies zou gebeuren met dat uitstel? Hoelang zou dat gaan duren en wat voor consequenties zou dat dan hebben? Dan zijn overigens ook vragen die ik straks voor de gedeputeerde heb. Maar de heer Bennema begint er nu over, dus ik zou heel graag een reactie van de VVD-fractie willen hebben.

De heer BENNEMA (VVD): Dat Den Haag ter sprake brengen, is eigenlijk vooral geweest om te laten zien dat we niet in een impasse willen raken en dat belangrijke delen van de wet allemaal al kunnen worden ingevoerd. Dan kunnen we door en hebben we een solide rechtsbescherming, toegang tot de bestuursrechter. Ja, u kunt al die punten wel afdaan, maar dan wordt het eigenlijk een soort herhaling van het Tweede Kamerdebat, waarbij de voorzitter mij net ook al op wees dat die niet de bedoeling is. Maar het is ook goed om alles gewoon goed geborgd te hebben, zodat de procedures duidelijk zijn. Als je aan de gang wilt – de regiobestuurders zien dat ook – met die versterking, dan is het gewoon goed om die verantwoordelijkheden in het wettelijk kader helder te hebben. Dan is het op dit moment niet genoeg.

De consequenties van uitstel lijken mij onduidelijkheid en verdere vertraging.

De heer HAZE (Groninger Belang): Als je zo stellig bent als de fractie van de VVD in het poneren van opmerkingen over uitstel en vertraging en dit dan het antwoord is op mijn vraag, dan vind ik dit eigenlijk wel een heel treurige constatering.

Mevrouw BAKKER (SP): Ik hoor de heer Bennema zeggen dat de regiobestuurders dit ook vinden. Ik geloof dat de gedeputeerde dit antwoord nog moet geven of de regiobestuurders ook werkelijk achter deze brief stonden. Dus ik weet niet of u dit al van tevoren zegt of hebt u deze bestuurders al gesproken?

De heer BENNEMA (VVD): Zou ook zomaar kunnen. Maar ik lees ook de notulen van dit overleg en die zijn ook toegevoegd aan de stukkenbundel: die hebt u ook kunnen lezen – zeg ik via de voorzitter. Daar staat ook het besluit in dat de brief ook bekrachtigd is.

Mevrouw BAKKER (SP): Ik versta iets anders onder 'de notulen'. Het is een besluitenlijst. En de hele discussie over de besluiten is niet toegevoegd. Dus daar heb ik dan nog vraagtekens bij.

De heer BENNEMA (VVD): Dan lijkt me dat ook zeker terecht om dat aan de gedeputeerde te vragen.

De heer VAN DER LAAN (PvH): Op 30 juni hebben wij hier ook al een debat over gevoerd, dat dicht het debat raakt dat we vandaag weer voeren. Toen gaf de gedeputeerde aan dat hij de zaken als 'ongelukkig' bestempelde. Die term is mij bijgebleven: 'ongelukkig'. Is dat voor de VVD nu weer voldoende? Of moet er een excuus komen? Ervan uitgaande dat de berichtgeving in het Dagblad van het Noorden klopt.

De heer BENNEMA (VVD): Nou, dat is dus inderdaad de vraag en dat willen wij wel graag de gedeputeerde over horen of de berichtgeving ook echt zo klopt. Dus laten we daar even op wachten. Dan kunnen we in de tweede termijn een antwoord geven.

De heer VAN DER LAAN (PvH): De vraag is: is de term 'ongelukkig' voldoende of verdient dit excuses? Geeft u daar nou eens antwoord op.

De heer BENNEMA (VVD): Ja, dit is voorsorteren op het antwoord van de gedeputeerde waar wij ook nog even op wachten. Wij hebben ook de vraag gesteld, want wij willen ook horen hoe het verlopen is. En dan zullen wij daar een kwalificatie aan geven.

De heer BERGSMA (CDA): Het vertrouwen van ons Groningers in de overheid is broos. Jarenlang zitten wij al opgescheept met de gevolgen van de gaswinning. Wij zien dat de versterking en de afhandeling van de schade nog te vaak traag verlopen, maar weten ook dat het herstellen van het vertrouwen in de overheid nog trager zal gaan. Daarom zijn wij des te meer geschrokken van de berichtgeving van afgelopen donderdag in het Dagblad van het Noorden. Het beeld dat hierin wordt geschetst, is funest voor het vertrouwen en wekt niet de indruk dat de inwoners van het aardbevingsgebied op de eerste plaats worden gezet. Het is voor ons dan ook van essentieel belang om erachter te komen of dat beeld ook daadwerkelijk klopt. Dat is voor ons ook de hamvraag van dit debat.

In het artikel wordt aangegeven dat gedeputeerde Staghouter de brief namens het Versterkingsoverleg Groningen heeft verstuurd, maar dat de leden van het Versterkingsoverleg Groningen niets van deze brief hebben kunnen vinden en dat ze niet mede hiermee hebben ingestemd. In het debat van 30 juni gaf de gedeputeerde al aan dat hij de onvoorwaardelijke steun heeft van de regio. Had de gedeputeerde deze onvoorwaardelijke steun ook voor deze brief geaccordeerd werd in de vergadering van 15 juni? Wisten ze überhaupt dat deze brief werd verstuurd? En waren de leden van het Versterkingsoverleg voor het overleg van 15 juni akkoord met deze brief? Uit een van de mails in het Wob-verzoek blijkt dat 'de bestuurders' op 14 juni akkoord waren met deze brief. Waren dit de bestuurders van het Versterkingsoverleg Groningen en klopt dit? Een andere vraag, die ook al is gesteld: hoe hebben de leden van het Versterkingsoverleg op de berichtgeving gereageerd.

Dan ga ik door met het tweede gedeelte van mijn inbreng. Dat gaat over of de brief op verzoek van de minister zou zijn verstuurd. Uit het feitenrelaas wordt duidelijk dat de brief van 15 juni door ambtenaren van de provincie werd opgesteld, maar het wordt niet duidelijk op wiens initiatief dit was. Volgens een provinciaal topambtenaar zou dit niet op eigen initiatief zijn geschreven. Klopt dit? En zo

ja, wiens initiatief was dit dan wel? Als het initiatief lag bij de minister, welke beweegredenen had de gedeputeerde dan om op dit verzoek in te gaan en deze brief te schrijven?

Vervolgens wordt in het artikel gesuggereerd dat dit niet de eerste keer was dat het ministerie om deze steun vroeg van de regio. Op 1 februari zou diezelfde topambtenaar een mail hebben gekregen met een bijlage met een voorstel voor een adhesiebetuiging aan het Ministerie van Economische Zaken en Klimaat. Klopt dit? In het feitenrelaas geeft de gedeputeerde vervolgens aan dat hij namens het Versterkingsoverleg Groningen op 5 februari een adhesiebetuiging naar het Ministerie van EZK heeft gestuurd. In hoeverre heeft hij in die brief het voorstel overgenomen van het ministerie zelf? En de laatste vraag: welke beweegredenen heeft de gedeputeerde gehad om in te gaan op deze vraag van de minister?

De afgelopen dagen heeft gedeputeerde Staghouwer veel over zich heen gekregen. Voor ons is dit debat van groot belang om te beoordelen of deze kritiek ook terecht is geweest.

De heer MARQUART SCHOLTZ (Ons Groningen): Ik wou het CDA vragen of het CDA op dit moment niet al een soort gevoel kan geven over deze kwestie en waarom men al deze antwoorden nodig heeft. Tenslotte is het het CDA zelf geweest, bij monde van mevrouw Agnes Mulder, die in de Tweede Kamer voor deze twee amendementen heeft gestemd. En dat er daarna een pure democraat, zoals de toenmalige VVD-minister Bas van 't Wout, heeft gezegd dat dat foute amendementen zouden zijn omdat daar fout voor was gestemd en hij ze daarom niet uitvoert, is in strijd met de Grondwet. Daar zat de VVD even niet mee. Maar het CDA heeft dus zelf voor gestemd. Wat vindt het CDA daarvan?

De VOORZITTER: U stelde dezelfde vraag aan het begin en aan het eind van een minibetoogje. Ik zou u willen uitnodigen dat voortaan in uw eigen spreektijd, die zoals u weet onbeperkt is, te doen.

De heer BERGSMA (CDA): Er zijn twee vragen gesteld. De eerste ging over waarom wij al deze antwoorden op onze vragen nodig hebben en waarom wij al deze vragen stellen. Ja, omdat er dus een discrepantie zit tussen het beeld dat wij hebben van de gedeputeerde en het beeld dat wordt geschetst in het artikel. Wij hebben deze vragen nodig om te kijken waar het verschil zit en of dat al dan niet klopt.

En uw tweede vraag: kijk, ik sta hier als volksvertegenwoordiger van Provinciale Staten. Daar kan ik verantwoording over afleggen. Maar in de Tweede Kamer zitten andere volksvertegenwoordigers namens het CDA. Die zullen daar verantwoording over moeten afleggen. Wij spreken met een andere mond.

De heer HAZE (Groninger Belang): Ja, de vlag ging in top: twee amendementen aangenomen in de Tweede Kamer, die ten goede zouden komen van de aardbevingsgedupeerden hier in Groningen. Fantastisch resultaat van de fractie van de SP bij monde van mevrouw Beckerman. Wat de fractie van Groninger Belang betreft, moeten die amendementen ook gewoon uitgevoerd worden – dat moge helder zijn.

Ik ga niet alles herhalen wat andere partijen al gezegd hebben, voorzitter, ook omwille van de tijd. Ik heb een x aantal vragen weggestreept omdat die al gesteld zijn. Ik vermoed zomaar dat er wel andere fracties zullen zijn die diezelfde vragen ook hebben. Dus ik wilde mij eigenlijk beperken tot wat ik nog open heb staan en dat is met name naar aanleiding van de actualiteit van de afgelopen weken. Wij zijn wel nieuwsgierig bijvoorbeeld naar de notulen. Ik heb dat gisteren ook gevraagd en wat krijgen wij dan vervolgens toegestuurd? Dat is een besluitenlijst waar expliciet in staat dat het VOG unaniem besloten heeft om die brief te versturen, maar dan wel een dag later. Wat ons betreft is dat dan tekenen bij het kruisje. De vraag is dan ook: in hoeverre zijn dan al die bestuurders die in het VOG zitten, allemaal gehoord voordat de brief verzonden is? We hebben een lijstje op verzoek van het CDA gekregen van wie er zitting hebben in dat overleg. De vraag is: zijn zij allemaal gehoord en is er inderdaad vanuit de regio unaniem akkoord gegeven voor het zetten van de handtekening en het versturen van de brief een dag eerder dan gewenst? Waarom kon dat inderdaad niet wachten? De heer Bennema refereerde net al namens de fractie van de VVD aan dat uitstel. Ik zou graag daar graag een reactie op willen hebben van de gedeputeerde wat dan precies het effect is van dat uitstel. Wat als dat één, twee of drie maanden later is? Het gaat er uiteindelijk om wat het beste is voor de Groningers. Niet om wat het beste is voor de Tweede Kamer en wat uitvoerbaar is. Uiteindelijk zijn het amendementen. En of er nu wel of niet goed of fout gestemd is, meneer Bennema, dat doet niet ter zake. Een amendement dat aangenomen is, is een amendement dat aangenomen is.

De vraag die ook nog openstaat, is of deze brief nou echt verstuurd is onder druk van de minister. Zo ja, wat is dat drukmiddel dan, dat het een dag eerder toegestuurd moest worden? En met welke consequenties werd er dan geschermd? Krijgt de provincie daar dan iets voor terug? Werkt het

dan zo? Wij zien daar geen notulen over van die overleggen. En welke overleggen zijn er eigenlijk? Kunnen we daar een organigram van krijgen, zodat we eens een keer inzicht krijgen in al die bestuurlijke tafels die er zijn waar al die bestuurders allemaal aanschuiven, die allemaal beslissingen nemen, waarbij Provinciale Staten maar ook gemeenteraden mogen tekenen bij het kruisje en voor voldoende feiten gesteld worden. Net als nu.

Ik zou graag willen weten namens de fractie van Groninger Belang of dit een eigenstandige actie van de gedeputeerde geweest is. En is die brief namens het VOG of namens GS verzonden? Er staat in het feitenrelaas dat in de brief zou staan dat hij verzonden werd, maar wel onder de nadrukkelijke voorwaarde van goedkeuring door het VOG. Ik heb dat in die brief niet kunnen lezen. Daar wil ik ook graag een toelichting op hebben van de gedeputeerde.

De politieke vragen die daarachter zitten, gaan met name over de Groningers zelf. Heeft GS enig idee hoe dit valt bij de bevolking van Groningen? Er wordt van alles gedaan op allerlei vlakken. Er wordt geld tegenaan gesmeten om het vertrouwen in de politiek terug te winnen bij onze burgers. En dan worden we met dit soort zaken geconfronteerd en worden we op enorme achterstand gezet. Hoe denkt GS dat vertrouwen zowel van de Staten maar ook van de gemeenteraden en onze inwoners terug te kunnen winnen? Hier valt geen zalm tegen te snijden. We worden continu op achterstand gezet en dat zouden we eigenlijk niet moeten willen met elkaar. Dus dit verdient de schoonheidsprijs niet, gedeputeerde, maar dat weet u zelf ook.

Ik heb nog één vraag en dan kom ik tot een afronding. Ik ben wel benieuwd hoe de bestuurders van het VOG gereageerd hebben na 15 juni, maar ook na het debat van 30 juni. Want nogmaals: wij hebben wel een mooi besluitenlijstje gekregen, maar notulen zijn er niet. De vraag is ook of de Staten, maar ook de gemeenteraden, meegenomen kunnen worden in de vervolggesprekken van het VOG. Ik kan me best voorstellen dat daar zaken besproken worden die niet direct in de openbaarheid kunnen. Maar in hoeverre zou GS in staat kunnen zijn om de Staten meer mee te nemen in deze processen, zodat we dit soort excessen in de toekomst kunnen voorkomen?

Tot zover in de eerste termijn. We wachten de antwoorden van de gedeputeerde uiteraard af. Wij hebben ook een motie in voorbereiding. Wij zullen overwegen om deze in te dienen. Maar als we dat doen, dan doen wij dat na de beantwoording in eerste termijn en in tweede termijn.

De VOORZITTER: Ik kijk even rond. Buiten staat nu de lunch klaar. Die kan best nog wel even staan. Maar als ik taxeer wat dat doet met het energieniveau in deze zaal, is het misschien wel verstandig om het volgende voor te stellen. We zitten ongeveer halverwege de lijst met sprekers. Als we nu eens een halfuurtje schorsen voor de lunch en dan elkaar weer geheel gevoed en gesterkt weer treffen voor de tweede termijn van de Staten, zullen we dat doen?

Dan schors ik de vergadering voor een halfuurtje.

[Schorsing]

De VOORZITTER: Dames en heren, ik heropen de vergadering en ik geef het woord namens de fractie van D66 aan de heer Gerrits.

De heer GERRITS (D66): Ik ga het compact houden, ook al omdat een aantal vragen al heel precies verwoord en gesteld is door bijvoorbeeld hier door de heer Geijtenbeek rondom de brief. Daar wil ik om te beginnen even bij aansluiten. Ik zou het nooit zo precies hebben kunnen formuleren.

Wat ik wel even wil zeggen, is dat we eerder al in deze Staten regelmatig hebben gesproken over de inhoud van de voorgestelde Tijdelijke wet Groningen en dat onder andere mijn fractie daar toen al van heeft gezegd dat, hoewel niet ideaal, we uiteindelijk toch willen dat er een snelle juridische basis komt onder het werk rondom versterking. Daarom hebben we er bij onze eigen fractie in de Tweede Kamer op aangedrongen op het vooral snel aannemen van deze tijdelijke wet. Ik constateer ook in de stukken dat daar ook breed binnen deze provincie zo over werd gedacht. Binnen het VOG heeft men zich ook eerder rondom het tijdstip van verschijnen van deze brief uitgesproken over het snel invoeren van die tijdelijke wet. Wat overigens niet wil zeggen dat we daarmee niet een standpunt willen aannemen over de aangenomen amendementen in de Tweede Kamer. Ik heb het alleen over wat wij al eerder vonden over de snelle, noodzakelijke invoering van die tijdelijke wet.

Vervolgens over de samenwerking van die overheden. Ook wij denken dat we alleen door samenwerkende overheden verder kunnen komen, niet alleen met de rijksoverheid maar ook met de gemeenten. Maar wel steeds vanuit onze eigen verantwoordelijkheid. Dus dat is ook zonder angst te hebben als je eens heel duidelijk zegt waar je als provincie voor staat, dat mensen dan boos zouden worden. Dat geldt naar de gemeenten toe, maar dat geldt ook richting de rijksoverheid. Je moet altijd

duidelijk maken wat je moet doen en wat je wilt doen, om vervolgens alles te doen om in samenwerking tot een resultaat te komen. Als dat nog steeds zo is en als we die conclusie nog steeds als Staten kunnen trekken na dit agendapunt, dan denk ik dat wij onze taak op de juiste wijze vervullen.

Mevrouw BAKKER (SP): Ik ben dan heel benieuwd waar wij dan als provincie voor staan in dit gasdossier volgens D66.

De heer GERRITS (D66): In het gasdossier staan wij voor een zo snel mogelijke oplossing van de problemen die Groningers hebben, door de woningen die daarvoor in aanmerking komen, te versterken, door schade snel en ruimhartig te vergoeden en door er ook voor te zorgen dat de gaswinning zo snel als mogelijk is stopt. Daar staan wij voor. Ook had ik verwacht dat dit vandaag aan de orde zou komen. Maar ook dat schijnt weer naar achteren getrapt te worden, doordat de opening van de stikstoffabriek is uitgesteld. En overigens, als u de zaken goed doorleest, hebben wij in het afgelopen voorjaar ervoor gewaarschuwd om erop te letten dat de realisatie van die stikstoffabriek niet vertraagt. Dat gebeurt nu toch. Dus hebben we ook nu weer de kans op verdere winning binnen het Groningenveld.

Mevrouw BAKKER (SP): En heeft meneer Gerrits ook het idee dat het allemaal een beetje snel gaat?

De heer GERRITS (D66): Ik denk dat dat een beetje vragen naar de bekende weg is. Want als ik hier zo zeg dat het snel genoeg gaat, dan verzaak ik mezelf. Want het gaat zeker niet snel genoeg. Maar dat zijn discussies waarover we elkaar hier in deze zaal vaker bevragen en waarvan ik er ook van overtuigd ben dat de gedeputeerde er alles aan doet om daar zoveel mogelijk vaart in te krijgen.

De heer VAN KESTEREN (PVV): Het provinciebestuur en dit parlement stralen naar buiten toe uit dat ze opkomen voor de gedupeerden van de aardgaswinning. Het provinciebestuur en dit parlement voelen zich naar buiten toe één en verbonden met de gedupeerden van de aardgaswinning. Naar buiten toe, voorzitter. In werkelijkheid blijkt die situatie toch iets anders te liggen. Het Versterkingsoverleg en het Groninger Gasberaad, met verschillende bestuurders en verschillende maatschappelijke en politieke organisaties, knokken naar buiten toe voor de gedupeerde inwoners. Naar buiten toe, voorzitter. In werkelijkheid blijkt die situatie blijkbaar toch iets anders te zijn. Wat hier is gebeurd, heeft het vertrouwen in de politiek en zelfs in politieke en maatschappelijke organisatie en in het College van GS niet vergroot. De PVV-fractie vindt dan ook dat niet alleen de heer Staghoutier hiervoor verantwoordelijkheid dient te dragen, maar het hele College. Het gaat de PVV-fractie uiteraard te ver om de maatschappelijke en politieke organisaties, die deel uitmaken van dat Versterkingsoverleg en het Groninger Gasberaad, en zelfs de gedeputeerde in deze tijd de zwarte piet te geven – voor zover dat in deze tijd nog mogelijk is, want ook Zwarte Piet is al weggepest. Dit even tussendoor, voorzitter.

De VOORZITTER: Ik verklaar het binnen de orde.

De heer VAN KESTEREN (PVV): De PVV-fractie zegt keer op keer: leer nou van je fouten, geef je fouten toe en leer ervan. En maak niet telkens weer dezelfde fouten. Daarom heeft de PVV-fractie een aantal vragen voor het College. 1) Was het College ervan op de hoogte om de gedeputeerde te machtigen deze brief te doen uitgaan? 2) Was de Commissaris als voorzitter van het College en waren de voorzitters van het Versterkingsoverleg en het Gasberaad op de hoogte? Zo ja, wat is het advies van de CdK in dezen geweest? 3) Heeft er ambtelijke afstemming over de brief plaatsgevonden tussen het ministerie en de provincie Groningen? Zo ja, heeft Provinciale Staten daar dan kennis van kunnen nemen? Dat zijn de vragen die bij mij jeuken.

En als laatste: niet alleen de gedeputeerde is verantwoordelijk, maar het gehele College. Ik heb toch nog even een nabrander over het gebrek aan dualisme in dit parlement. Want niet alleen het College, maar ook de coalitiepartijen zijn het die naar mijn idee hun controlerende taak in dit gremium verzuimen.

De heer MEENDERING (GroenLinks): Ja, die laatste opmerking riep natuurlijk een vraag op. Op welk terrein verzuimen dan die coalitiepartijen hun taak? Want volgens mij heeft een aantal coalitiepartijen hier zojuist kritische vragen gesteld aan de gedeputeerde. Dus waar verzuimen wij onze taak?

De heer VAN KESTEREN (PVV): Ik mag het niet in de mond nemen, ik doe het ook liever niet meer. Maar ik heb hier weleens gesproken van een geregisseerde poppenkast. En dat blijkt dus ook wel als

ik de VVD-woordvoerder hoor. Dan is het meer dat ik een schaduwgedeputeerde hoor praten dan dat ik echt kritische vragen hoor. Het is het goedpraten van wat krom is naar mijn idee. Maar goed, ik ben ook niet rancuneus naar een College of een gedeputeerde. Maar leer van de fouten en geef de fouten ook toe. Want ik vind dat dualisme heel belangrijk. Dat een College hier met knikkende knieën binnenkomt en denkt: jongens, wat kunnen we verwachten? Nou, het is allemaal al bekend wat ze hier kunnen verwachten. De coalitiepartijen blaffen, maar bijten niet. En de oppositie blaft en bijt.

De heer MEENDERING (GroenLinks): Op de hele coalitie wordt één partij specifiek genoemd. Dus die zal ook wel reageren. Dus nogmaals de vraag: wat verwacht u dan van de coalitie? Want er worden hier al conclusies getrokken terwijl het College nog helemaal niet geantwoord heeft. Dus wie weet gaan we nog heel hard blaffen, maar we zijn wel inhoudelijk bezig op dit dossier.

De heer VAN KESTEREN (PVV): In de periode van bijna twaalf jaar dat ik van deze Provinciale Staten deel uitgemaakt heb, heb ik één keer meegemaakt dat een College zich een hoedje schrok. Dat door een besluit een streep heen gehaald werd in een Statenvergadering. Dat is me nog steeds bijgebleven. Eigenlijk zou zo'n situatie veel vaker moeten gebeuren, zodat inwoners van Groningen ook het gevoel hebben dat in die Staten volksvertegenwoordigers zitten die het met hen goed voorhebben. Dat vertrouwen moeten we weer terugwinnen.

De heer BENNEMA (VVD): Welke conclusie wij trekken, zult u zo horen. Maar het gaat mij even over de rol van de heer Staghouter. Ik meen dat u het daarbij een beetje verkeerd neerzette. Het is de rol van de voorzitter – zo is die brief verstuurd van het regionaal Versterkingsoverleg – en die is u bekend.

De heer VAN KESTEREN (PVV): Ja, en we hebben het nu over de brief die in naam van de heer Staghouter is verzonden. De heer Staghouter ligt hier onder vuur. De PVV-fractie trekt dat breder. Daarom sta ik hier om dat pleidooi te houden. Dus eigenlijk probeer ik de positie van de heer Staghouter in een wat breder perspectief te plaatsen.

De heer BENNEMA (VVD): Maar de duiding van de brief moet wel gezien worden in het licht van de rol die hij heeft als voorzitter van het Versterkingsoverleg.

De heer VAN KESTEREN (PVV): Ja, en dat is namelijk ook zo triest. Ook die organisaties worden op één hoop gegooid, want die maken deel uit van dat hele proces van wat er gebeurd is. En die worden daar ook voor verantwoordelijk gehouden, terwijl ze daar blijkbaar helemaal niet van op de hoogte waren. Nou, ik wil er wat meer duidelijkheid over hebben hoe dat allemaal in zijn werk is gegaan, zodat het College hier straks erop aangesproken wordt en niet al die maatschappelijke organisaties die nu ook met de nek worden aangekeken.

De VOORZITTER: De heer Bennema, ten slotte.

De heer BENNEMA (VVD): Ja, ten slotte. Het lijkt mij duidelijk dat er hier ook verantwoording wordt afgelegd over specifiek deze rol, in relatie toch ook tot de regionale bestuurders en dat de heer Staghouter ook een antwoord geeft op datgene wat besproken is in het overleg van die regionale bestuurders. Bent u dat met mij eens?

De heer VAN KESTEREN (PVV): Ja hoor, zeker. En uw benadering is van uw kant en wij vliegen dat iets anders aan, vanuit de oppositie en ook vanuit het onrecht dat gedupeerden is aangedaan. Dat vinden wij. En dan is dat aan het College om dat te pareren. Ja, dat is dan aan de Staten om daar een oordeel over te vellen of met moties te komen: of het vertrouwen in dit College wordt opgezegd, of dat ze van deze fout moeten leren en gewoon verder kunnen.

Mevrouw BAKKER (SP): Ik wil graag één ding in de beeldvorming even aanpassen. Want dat Gasberaad en de Groninger Bodem Beweging zitten niet in het Versterkingsoverleg Groningen. Zij waren namelijk erg verbolgen over het feit dat deze brief is verstuurd. U hebt het over de maatschappelijke organisaties, maar die zitten er niet in. Het zijn de bestuurders van gemeenten en van de provincie.

De heer VAN KESTEREN (PVV): Kijk, het vertrouwen in de politiek en de organisaties, die pal zouden moeten staan voor onze inwoners, heeft een knauw gekregen. Ik heb het Versterkingsoverleg

genoemd waarin bestuurders zitten. Die worden op één hoop gegooid. Je hebt ook andere organisaties die deel uitmaken van dat gehele moloch van 'wij komen voor uw belangen op'. In de provincie zijn de inwoners niet allemaal goed op de hoogte van hoe alles loopt. Ze denken op bepaald moment dat ze door alle organisaties, besturen en Provinciale Staten aan hun lot worden overgelaten. Dat bedoel ik met gebrek aan vertrouwen in de politiek en in de maatschappelijke organisaties. Onze taak is – van de oppositie, maar ik hoop ook van de coalitie – dat we hier eens wat de vinger op leggen en ook heel duidelijk de inwoners van deze provincie het gevoel krijgen dat hier in de Provinciale Staten pas echt volksvertegenwoordigers zitten die voor hen opkomen. Dat mis ik nu. Want je weet van tevoren al hoe het allemaal loopt. Maar goed, dat is de ervaring van bijna twaalf jaar.

De heer VAN DER LAAN (PvN): Op de eerste plaats willen wij vanaf deze plek de onderzoekjournalisten van het Dagblad van het Noorden, Lyanne Levy, Bas van der Sluis en Erik van der Veen, complimenteren voor hun onderzoekswerk en hun verslagen.

Hoe vaak moeten wij vanaf deze plek vertellen dat het Rijk niet te vertrouwen is in een aantal dossiers? Een paar voorbeelden: het stikstofdossier, Ring-Zuid, de windmolens bij Meeden en helemaal natuurlijk het gasdossier. Groningers radicaliseren, worden ziek of moedeloos. Het formatiecircus had zijn hielen nog niet gelicht en het advies was van het College om niet in beroep te gaan tegen het gasvaststellingsbesluit, of minister Blok maakte gisteren al bekend dat de gaskraan open zal gaan. Wat voor afspraken liggen hieraan ten grondslag? De SP heeft daar al een aantal zaken over gesuggereerd. Ik weet het niet.

Onze kernboodschap is: vertrouw Den Haag niet in het gasdossier. Er is altijd een tweede, derde en vierde agenda. En dat is logisch, want het is een enorm dossier. Essentieel is dat de minister twee aangenomen SP-amendementen van de Kamer aanvankelijk niet wilde uitvoeren en eigenlijk nog steeds niet. En dat het College van Gedeputeerde Staten daar begrip voor had en de minister steun gaf middels een brief. Dat die brief ook nog op bestelling was, maakt het helemaal ernstig. Dat is ook een belangrijk verschil met het debat dat wij op 30 juni voerden. Beide amendementen zouden volgens professor Voermans het leven voor de bevingsslachtoffers een stuk eenvoudiger maken. Het recht op juridische en financiële bijstand en het recht om bij de versterking van je huis zelf de regie te kunnen voeren. Het schrappen van deze twee amendementen is niet in het belang van de Groningers. En dat vond gelukkig ook een meerderheid in de Tweede Kamer.

Desalniettemin schrijft de gedeputeerde – en daarmee het College, want het is echt niet zo dat ik mij alleen richt tot de heer Staghout – dat het belangrijk is dat de Versterkingswet er zo snel mogelijk komt en, zo stelt de gedeputeerde in zijn rol als voorzitter van het VOG, dat beide amendementen niet op de fundamenteën van de wet zien. Daarom kan de wet in werking worden gezet, om later aangepast te worden aan de hand van de beide aangenomen amendementen. Wat dat 'later' dan is, blijft helemaal onduidelijk. Daar had dan zeker een uitspraak over moeten worden gedaan in die brief. Want we weten hoe dat gaat met 'later'. We weten hoe dat gaat met beloftes. Jaren, jaren wachten. Over de brief hebben wij op 30 juni al vragen gesteld. Wij stelden toen letterlijk dat de gedeputeerde munitie gaf aan de minister om de Versterkingswet voorlopig zonder amendementen uit te voeren. Als verweer gaf de gedeputeerde aan dat het vooral een middel was om de aandacht op de Groningers te richten. Nou, dat is gelukt. De gedeputeerde heeft op geen enkele manier gesproken over een verzoek van het Rijk. Ook een excuus of een nadere toelichting bleef uit, anders dan dat de gedeputeerde het voortijdig uitlekken c.q. te vroeg versturen van de brief als ongelukkig bestempelde. De brief is verstuurd op provinciaal papier, dus ook namens ons, ook namens mij, ook namens de gedupeerden, ook namens alle Groningers. De overige gedeputeerden en deze gedeputeerde spreken en schrijven met één mond. Hieruit mag je dus gerust constateren dat elke gedeputeerde hiervan af wist of dit ten minste ondersteunde. Zeker ook omdat vier gedeputeerden de mijnbouwproblematiek van Groningen in portefeuille hebben. Ook voor hen geldt dus dat het op de eerste plaats zetten van de inwoners van Groningen het allerbelangrijkste is – en dat is dus niet gebeurd. De brief van de provincie Groningen werd met gejuich ontvangen in Den Haag. En binnen tien minuten – binnen tien minuten! – lag die op het bureau van het Dagblad van het Noorden en RTV Noord onder het mom van: 'Zien jullie wel? Jullie eigen bestuurders willen een Versterkingswet, zonder de betreffende amendementen.'

Op een rijtje gezet en samenvattend: de brief is te vroeg gebruikt door EZK en te vroeg gestuurd. De brief is inhoudelijk geschreven op verzoek van EZK. De brief is ondertekend door de gedeputeerde. De brief is verstuurd op provinciaal papier. De brief is namens de vijf VOG-gemeenten. De brief is van tevoren inhoudelijk niet besproken met de vijf VOG-gemeenten. De brief is niet in het belang van de Groningers en Groningen. De brief gaat in tegen de parlementaire democratie. Om de brief is expliciet gevraagd door de minister. De brief maakt duidelijk dat het College buigt voor de minister. De brief

laat zien dat hij tegen de vijf versterkingsgemeenten ingaat, daarmee tegen de democratie en daarmee ook de parlementaire democratie buitenspel zet.
Eindconclusie: wij hebben twijfels bij de integriteit die en het vertrouwen dat hiermee wordt neergezet.

De heer GEIJTENBEEK (ChristenUnie): De heer Van der Laan zei dat de brief van het Versterkingsoverleg niet in het belang van de Groningers verstuurd is. Nu zijn de leden van het Versterkingsoverleg, de vijf wethouder van de aardbevingsgemeenten, het wel eens met de inhoud. Begrijp ik het nu goed dat de Partij voor het Noorden het belang van die Groningers beter ziet dan de besturen van de aardbevingsgemeenten?

De heer VAN DER LAAN (PvvhN): Wij kennen natuurlijk niet de persoonlijke overwegingen en mening van de betreffende bestuurders. Wij hebben nog geen notulen gezien, dus wij hebben niet kunnen zien hoe die discussie is gegaan. Het zou natuurlijk alleszins dom zijn dat een van die bestuurders uit de school klappt en zegt dat hij of zij het hier helemaal niet mee eens was. Want wij willen geen tweespalt en zeker de bestuurders willen geen tweespalt in Groningen als het gaat om het gasdossier. Dus die bestuurders hebben chique gehandeld door niet te reageren.

De heer GEIJTENBEEK (ChristenUnie): De heer Van der Laan geeft aan dat hij de overwegingen niet kent, maar is het daar wel mee oneens. Is het niet chiquer om eerst naar de overwegingen te vragen van dit College en dan pas een oordeel te vormen?

De heer VAN DER LAAN (PvvhN): Ja, wij lezen de kant en wij weten hoe moeilijk het is om Wob-verzoeken te doen. We doen dat af en toe ook zelf als politieke partij. Dat vergt heel veel energie, dat vergt heel veel onderzoekskracht. In dit geval geloven wij in de teneur zoals het Dagblad van het Noorden die heeft neergezet.

De VOORZITTER: De heer Geijtenbeek, ten slotte.

De heer GEIJTENBEEK (ChristenUnie): Kan ik dan concluderen dat dat geloof alleen maar gebaseerd is op de moeite die het kost om een Wob-verzoek in te dienen?

De heer VAN DER LAAN (PvvhN): Nee, dat heeft ook te maken met de integriteit van het Dagblad van het Noorden.

De heer BENNEMA (VVD): Ja, ik sta er toch wel wat van te kijken dat er conclusies worden getrokken op basis van aannames die niet vaststaan – of die nog niet vaststaan. Zoals de opvattingen binnen het Versterkingsoverleg Groningen, waarvan de spreker zelf aangeeft dat hij ze niet kent. Toch worden wel die conclusies getrokken.

De heer VAN DER LAAN (PvvhN): Het College heeft een week de tijd gehad om te reageren richting het Dagblad van het Noorden en mogelijk al veel eerder. Dat hebben ze niet gedaan. 'Wie zwijgt, stemt toe.'

De heer BENNEMA (VVD): Het lijkt mij een goed gebruik als we het over de parlementaire democratie hebben, om met elkaar hier het debat te voeren en alles te bespreken. Het lijkt me ook goed dat dit niet primair via de krant gebeurt. Het kan natuurlijk wel, de krant moet er verslaglegging van doen. Iedereen moet weten en kennen wat er gebeurt. Onderzoeksjournalistiek is ook heel goed. Maar ik vind het ook goed dat de heer Staghouter zometeen antwoord gaat geven op de vragen. En dan een algemene vraag. Want geen tweespalt in Groningen, zegt de heer Van der Laan. Kijk, in de politiek is verschil van inzicht logisch. Blootleggen van zaken die fout zijn gegaan, moeten we vooral doen. Maar met zo groot en grof ventileren van wantrouwen richting Den Haag creëer je ook een heel schadelijk politiek klimaat. Ik vraag me af of de heer Van der Laan de strekking en de gevolgen van zijn woorden wel overziet, als we hier in dit huis als zo groots met wantrouwen lopen te schermen.

De heer VAN DER LAAN (PvvhN): De partij van de spreker is het verlengde van Den Haag.

De heer BENNEMA (VVD): Ik vind het een ontwijkend antwoord en ik vind het ook een gevaarlijke teneur om zo'n groot wantrouwen al gewoon aan te wrijven en niet eerst gewoon de discussie te voeren en dan pas conclusies te trekken.

De heer VAN DER LAAN (PvHn): Met één correctie op mijn uitspraak aangaande het gasdossier.

De Partij voor het Noorden vindt dit een zeer kwalijke en te verwijten gang van zaken. Als Provinciale Staten geven wij het volledige vertrouwen om verslag te doen van de voortgang in het gasdossier tijdens de Stateninformatiedag. Wij moeten vier gedeputeerden volgen en controleren als het gaat om het gasdossier. Er is maar één belang in het gasdossier en dat is het belang van de gedupeerden. Het College mag en hoeft op geen enkele manier diensten te bewijzen aan Den Haag. Den Haag dat keer op keer en aantoonbaar de Groningers heeft laten zitten en structureel zijn beloften niet nakomt. Ook gisteren zette de minister de deur weer open op een kier om de gaswinning mogelijk weer op te voeren in Groningen. We willen dan ook de gedeputeerde vragen of hij zelf aan deze zaak conclusies wil verbinden. Kan hij nog steeds met recht zeggen dat hij de zaak voor Groningen en de Groningers dient zonder last of ruggespraak van Den Haag? Dat blijkt namelijk niet uit de brief van 15 juni jongstleden.

Dan nog enkele specifieke vragen. Is de politieke beschadiging van dit College en specifiek van deze gedeputeerde niet inmiddels al een feit? En waarom is de gedeputeerde niet opgestapt na het lezen van het Dagblad van het Noorden-onderzoek? Klopt het beeld dat het Dagblad van het Noorden heeft neergezet volgens de gedeputeerde in de rol van voorzitter van het Versterkingsoverleg? Waarom heeft de gedeputeerde een juridisch en politiek oordeel uitgesproken over de twee aangenomen amendementen? Welke druk heeft het ministerie uitgeoefend op de gedeputeerde om de brief op verzoek van het ministerie te sturen?

Afgelopen drie jaar is de provincie Groningen niet in beroep gegaan tegen het gasbesluit. Liggen hier ook afspraken aan ten grondslag? Afspraken waar wij niet van weten als Provinciale Staten? Wist het voltallige College en de aangesloten VOG-deelnemers van de brief en zijn inhoud op het moment van het versturen? En zo nee, is dat niet vreemd bij zo'n belangrijk onderwerp als de Versterkingswet, waar duizenden Groningers helaas mee te maken hebben?

Mevrouw VOERMAN (PvdD): Het wantrouwen richting Den Haag deelt de Partij voor de Dieren met de Partij voor het Noorden. We sluiten ons ook aan bij de vragen van de heer Van der Laan. Ook wij waren zeer geschokt door het artikel in het Dagblad van het Noorden van vorige week: een gedetailleerd verslag na een Wob-verzoek over hoe een gedeputeerde, of wellicht een College, gedegradeerd werd tot een loopjongen van de minister van EZK. Wist het College van de wijze waarop deze brief werd ingefluisterd door EZK of heeft de gedeputeerde op eigen houtje gehandeld? Graag een reactie.

In plaats van pal te staan voor de belangen van de inwoners heeft de gedeputeerde zijn hoofd gebogen voor de rijksoverheid ten nadele van de door mijnbouwschade gedupeerden van onze provincie. Immers, het was de bedoeling om de amendementen-Beckerman ten minste op de lange baan te schuiven. Medeoverheden binnen het VOG werden volgens het artikel niet van tevoren gekend in de brief, een brief die ook namens hen naar de minister werd gestuurd. Feest in Den Haag! Immers, de provincie steunde een-op-een de lijn van de minister. De provincie bestond hier echter uit een gedeputeerde en wellicht een provinciaal bestuur, maar niet uit haar inwoners, haar volksvertegenwoordigers en haar gemeentebesturen en -raden.

We hopen het niet, maar als de Partij voor de Dieren gedwongen wordt te moeten kiezen tussen de belangen van de gedeputeerde en die van gedupeerden, dan is die keuze gemakkelijk gemaakt. We zullen altijd voor de gedupeerden blijven opkomen. Maar hoor en wederhoor is erg belangrijk. We zijn dan ook erg benieuwd naar de reactie van de gedeputeerde.

De heer TEN HOOVE (50PLUS): Ook wij kunnen ons volledig, maar dan ook volledig, aansluiten bij de woorden van de Partij voor het Noorden. We staan daar helemaal achter en ik wil dat ook niet herhalen. Natuurlijk heeft de SP ook al het nodige gezegd en dat ondersteunen wij ook volledig.

Wat ons ook nog erg naligt, zijn zeker de vragen van de heer Bennema en de heer Bergsma over de brief. Wij zijn erg benieuwd wat de heer Staghoutier namens het College gaat vertellen.

De heer PESTMAN (BV NL): Het grote voordeel van achter in de rij staan, is natuurlijk dat er al veel gezegd, veel gevraagd en veel geroepen is. De VVD heeft in principe de meeste vragen al beantwoord, dus daar hoeft de gedeputeerde alleen nog maar een puntje achter te zetten – dat scheelt alweer een stuk. Dat heeft de heer Bennema weer uitstekend verzorgd.

Ik heb mijn papiertje drie keer moeten veranderen. Het enige wat bovenaan is blijven staan, is betrouwbaar bestuur. Ik hoop van harte dat wij daar als Groningers nog op kunnen rekenen. Want dat is het enige wat ons rest als provincie. We kunnen het ook heel veel dingen oneens zijn en over heel veel dingen kunnen we het grondig eens zijn. Een daarvan is dat wij een betrouwbaar bestuur nodig

hebben. Ik hoop dat wij dat ook hebben en krijgen. Want daar hebben onze inwoners c.q. stemmers recht op.

Mijn laatste drie vragen zijn eigenlijk al door de heer Van der Laan gesteld. Ik kan ze alleen een beetje aanscherpen. Over de brief en de minister: kan het zo zijn dat de minister druk heeft uitgeoefend omdat het met de amendementen lang ging duren en hij het zonder de amendementen er wel eventjes door zou kunnen hobbelen om dan later wel weer te zien hoe dat cosmetisch weer een beetje wordt opgepoetst? En was het College voltallig en unaniem eens met het besluit de brief namens het VOG-overleg en op verzoek van de minister te verzenden? Hetzelfde geldt voor het VOG. Maar dat kan ik hier niet vragen, want de andere leden daarvan zijn hier niet.

De heer MEENDERING (GroenLinks): De heer Pestman heeft het erover dat er sprake moet zijn van een betrouwbaar bestuur en dergelijke, maar daar is hij wat vaag over. Wat vindt de heer Pestman dan of wij hier te maken hebben met een betrouwbaar bestuur?

De heer PESTMAN (BV NL): Als antwoord op de vraag van GroenLinks: als wij de stukken in het Dagblad van het Noorden lezen, dan heeft meneer Pestman daar wel ernstige twijfels bij. Want hij weet niet of hier wel zorgvuldig gehandeld is. Het zorgvuldigheidsprincipe dient toch in elk geval op z'n minst hooggehouden te worden.

De heer MARQUART SCHOLTZ (Ons Groningen): Laten we even kijken wat er hier aan de hand is. Er is hier een wet die is geamendeerd: twee amendementen-Beckerman en twee briljante Kamerleden – verrassend hoor, van de coalitie nog wel: de heer Van Meenen van D66 en mevrouw Mulder van het CDA – letten weer eens niet op en stemmen voor de amendementen. En dan is de boot aan, want dan moet de wet weer gewijzigd worden. Daar heeft de minister van Economische Zaken en Klimaat, op dat moment nog de heer Van 't Wout van de VVD, geen zin in. Die wil gewoon verder met die wet. Hij zegt dat er per vergissing voor is gestemd en de amendementen dan niet gelden. Kijk, dat zou je nou in het parlement van Wit-Rusland wel kunnen horen, dat soort redeneringen. Daar komen ze er nog mee weg – als dat een parlement is, trouwens – maar hier kom je er niet mee weg. Want het is tegen de Grondwet in. Dat tekent alweer hoe de VVD met de macht omgaat.

De heer BENNEMA (VVD): Allereerst is het niet alleen vanwege het stemgedrag dat er een ander oordeel over de amendementen is. Het gaat ook over de uitvoerbaarheid. Maar daar wil ik nog even bij wegblijven. Want ik wil de heer Marquart Scholtz, toch jurist, vragen of hij ook bekend is met het feit dat wetten ook gefaseerd kunnen worden ingevoerd bij Koninklijk besluit ten aanzien van bepaalde onderdelen. Daar zijn ook gewoon voorbeelden van. Is dat u bekend?

De heer MARQUART SCHOLTZ (Ons Groningen): Ik vraag me toch werkelijk af wat de heer Bennema zou doen, als ik zou zeggen: 'Nee gottegot. Nee, dat is me niet bekend. Vertelt u me eens hoe dat zit!' Ik ben ermee bekend, meneer Bennema, dank u wel.

De heer BENNEMA (VVD): Het is hartstikke goed dat u ermee bekend bent, want dan bent u ook bekend met het feit dat dit het spel is tussen Kamer en regering. De Kamer is de medewetgever en de regering ook: dat is een tandem. Uiteindelijk heeft natuurlijk de Kamer het primaat: die besluit. Maar daar is wel sprake van een onderling spel waar ook de regels worden gemaakt en gevormd.

De heer MARQUART SCHOLTZ (Ons Groningen): Ja. Ik ben blij dat ik over mijn inleidende woorden al zoveel vragen krijg, want dat betekent dat er een interessante discussie op gang komt tijdens mijn *discours*, denk ik zo. De heer Bennema trekt het hele staatsrechtvat open. Hij citeert eruit: nou, ik ben het wel met hem eens. Maar ik heb mijn kijk hierop en die heb ik zojuist verwoord en daar blijf ik bij.

Dat was dus de aanleiding. En dat komt de zaak op de spits op 14 en 15 juni en daar wilde ik het even over hebben. Want de heer Van der Laan van de Partij voor het Noorden heeft al het een en ander gezegd over de brief. Het was een staccato opsomming van 'de brief, de brief, de brief'. Ik heb er nog iets aan toe te voegen – met alle waardering voor wat de heer Van der Laan erover heeft gezegd. Die brief is de veertiende verzonden naar het ministerie. Die brief is gedateerd 15 juni en ondertekend door H. Staghout, 'voornemen gefaseerde inwerkingtreding' enzovoort. Hier is dus iets niet in orde. Hier is een brief van 14 juni, ondertekend en wel, en hij bereikt ons in de vorm van een brief op provinciaal papier, 15 juni ondertekend. In een strafzaak heet zoiets domweg 'valsheid in geschrifte'. Ik wil daar toch even de visie van de gedeputeerde op horen hoe dit te verantwoorden is: een brief wegsturen op 14 juni met handtekening – terwijl sommige ambtenaren daar volgens het

verslag van het Dagblad van het Noorden toch wel hun vraagtekens bij zetten – en op 15 juni dateren. Dat is dus even een klein puntje dat opgehelderd moet worden, maar niet het minst belangrijke.

Maar in het verslag dat wij hebben gekregen over de hele gang van zaken, die tijdslijn, staat op bladzijde 3 geloof ik: *‘Op 14 juni komt het verzoek van het Rijk of ze, vooruitlopend op daadwerkelijke besluitvorming door het Versterkingsoverleg, een ondertekende versie mogen ontvangen.’* Nou vraag ik me af: is dat echt zo gezegd door het Rijk? Is dat echt zo gezegd: ‘Jongens, vooruitlopend op dat overleg...’? Is dat ergens geboekstaafd? Staat dat op papier? Of had het Rijk daar überhaupt geen boodschap aan? Dat zou interessant zijn om te weten.

Dan komt het volgende. *‘Zo kan de brief mee in de stukkenstroom ter voorbereiding op het debat in de commissie. Hier wordt uiteindelijk het belang van ingezien.’* Die woorden roepen ook vragen op. Door wie wordt uiteindelijk dat belang ingezien? Door de heer Staghouwer? Door het College? Door de ambtenaren? Wat betekent ‘uiteindelijk’ hier? Is er lang over gedebatteerd: ‘Jongens, zullen we dat wel doen? Is dat belang nou zo groot of niet?’ Hoe zit dat? Het staat hier: *‘Uiteindelijk wordt het belang ingezien.’* Dat roept die vragen op waar ik graag een antwoord op zou willen hebben.

Goed, die brief gaat uit op 14 juni. Hij wordt onmiddellijk gelekt door het ministerie. Want het ministerie kan die brief goed gebruiken en dan krijg je namelijk beeldvorming in de kant als het uitkomt. *‘Blok regelde de steun vanuit de provincie’*, schrijft NRC. Ja? Want daar komt het natuurlijk op neer. Die brief is dus geantdateerd. Hij is geschreven voordat het Versterkingsoverleg Groningen daarover een oordeel had gevormd en ermee akkoord was gegaan. Want dat was pas op 15 juni. En mijn vraag is: waarom doet een gedeputeerde dat? Waarom antedateert hij een brief en verzendt hem? Was hij bang dat het Versterkingsoverleg niet akkoord zou gaan? Heeft hij dat op eigen doft gedaan? Dat wil ik allemaal graag weten.

Dan het doel van de brief. Is dat alleen maar steun aan de minister, die de kritiek uit de Kamer wil neutraliseren omdat hij de amendementen veel te duur vindt? Of dient die brief ook de inwoners van Groningen? Steunt hij de inwoners van Groningen die getroffen zijn door aardbevingsschade enzovoort? Ook die twee vragen wil ik graag beantwoord hebben.

Dan nog een vraag. Is er nagedacht over het effect van die brief, als die naar buiten zou komen? Nu is het allemaal naar buiten gekomen en nu praten we erover. De krant schrijft er de schande van: ‘De ambtenaren dit en de minister bestelt een brief...’ Want het gaat zo over de beeldvorming de laatste jaren. Maar is daarover nagedacht van tevoren? Is daar een calculatie van gemaakt? Is er überhaupt in die hersens opgekomen: wat als dit nou bekend wordt? Want alles wordt bekend. Weliswaar met moeite, maar alles wordt bekend.

Dat zijn zo de vragen die Ons Groningen wil stellen. En nogmaals, ik heb wat moeite met gedeputeerden van deze provincie die geantdateerde brieven sturen. Er staat op valsheid in geschrifte zes jaar gevangenisstraf in het wetboek als maximumstraf. Het wordt niet als een gering feit gezien.

De heer BENNEMA (VVD): De spreker heeft ook een verleden als Officier, geloof ik. Is dit zo ernstig dat u hier een vervolging zou inzetten? Kunt u dit zo hardmaken, deze feiten?

De heer MARQUART SCHOLTZ (Ons Groningen): ‘Zo hardmaken’? Het volgt uit de tijdlijn, het volgt uit de brief. De brief is op 14 juni verzonden, hij is gedateerd op 15 juni. Als de vragensteller dat geen valsheid vindt, dan is dat zijn oordeel. Maar in strafrechtelijke zin wordt daar wel wat anders naar gekeken.

De heer BENNEMA (VVD): Kijk, ik wilde even één ding ook stellen: het is niet antedateren, maar postdateren. Maar goed, dat is even een feitelijk verschil. Zou dat niet een scenario kunnen zijn, net zoals wij allerlei Statenstukken vaststellen die in concept aan ons worden toegestuurd en waar ook een bepaalde besluitdatum op staat? En dat op het moment dat we allemaal hier zitten en daar een besluit op nemen, die inderdaad wordt vastgesteld? Zou het niet zo kunnen zijn dat dit met een oplegger – of weet ik veel hoe je zo’n ding noemt – met een clause erbij is verstuurd, waarin gezegd wordt ‘onder voorbehoud van overleg met de regionale bestuurders’?

De heer MARQUART SCHOLTZ (Ons Groningen): Het zou interessant zijn als de heer Bennema dat kon laten zien dat er zo’n voorbehoud is gemaakt en dat dat op schrift staat. Dat is denk ik niet het geval, maar anders, zoals in dit geval, zitten we hier met een brief die opzettelijk niet juist gedateerd is en ondertekend is met een onjuiste datering.

De VOORZITTER: Nog een allerlaatste rondje in dit juristendebat. De heer Bennema.

De heer BENNEMA (VVD): Dan lijkt mij ook zeer nuttig om deze vraag door te spelen richting de gedeputeerde en ik kijk uit naar de beantwoording.

De heer MARQUART SCHOLTZ (Ons Groningen): En dat is wat ik gedaan heb, ja.

De heer DE VRIES (Fractie GO): Viel gedeputeerde Staghouwer als een blok voor een verzoek van minister Blok? Dat is de kernvraag. En waar lag de loyaliteit van de gedeputeerde: in Den Haag of in Groningen? Als het antwoord is 'in Den Haag', dan lijkt het ons duidelijk. Dan is aanblijven in Groningen geen optie.

Er zijn veel vragen gesteld. We wachten nu de antwoorden af van de gedeputeerde en zullen dan onze conclusie trekken.

De VOORZITTER: Dank u zeer. Daarmee zijn we aan het einde gekomen van de eerste termijn door de Staten. Ik heb zelf een fysiologische behoefte aan een korte schorsing. Ik kan me voorstellen dat de gedeputeerde ook even behoefte heeft aan een schorsing voor het verwerken van de laatste gestelde vragen. Wat zullen we doen? Tien minuten?

Dan schorsen we tien minuten.

[Schorsing]

De VOORZITTER: Ik heropen de vergadering en geef voor de eerste termijn van het College het woord aan gedeputeerde Staghouwer.

De heer STAGHOUWER (gedeputeerde): Dames en heren, niet alleen in de media, maar ook hier is er twijfel over mijn inzet als lid van het College van Gedeputeerde Staten. Twijfel of ik de belangen van de inwoners wel dien en daar voldoende oog voor heb in mijn gesprekken met het Rijk. Dat doet veel met mij, zeker omdat de twijfel ook nog eens gaat of de provincie wel opkomt voor de inwoners in het bevestigingsdossier. Ons College als dagelijks bestuur van uw Staten en bestuurders in de bevestigingsgemeenten: wij lopen ons het vuur uit de sloffen. Wij werken allemaal eraan om te zorgen dat de inwoners met schade aan hun huizen weer verder kunnen met hun leven. Dat is onze inzet en ook ik knok daar elke dag voor.

Maar u weet ook dat het gasdossier een weerbarstig dossier is, waarin we steeds weer laveren tussen verschillende belangen en partijen. En ik doe dat naar beste eer en geweten, met het belang van onze provincie en inwoners voorop. Vandaag wil ik graag u graag vertellen waarom ik heb gehandeld zoals we hebben gehandeld en mijn dank dat u mij daar de gelegenheid voor geeft. Zoals u weet, werken wij met dat doel voor ogen nauw samen met de Nationaal Coördinator Groningen, met het Instituut Mijnbouwschade, met het Staatstoezicht op de Mijnen en ja, ook met het Rijk. Met alles en iedereen, want we willen deze ellende zo snel mogelijk achter ons laten.

Nu zijn er suggesties dat dit College aan de leiband loopt van dit kabinet en ik een loopjongen ben van de minister. Ik een loopjongen, die in achterkamertjes een brief schrijft zonder mandaat, naar de minister stuurt en de inwoners van Groningen op deze wijze met een mes in de rug steekt. Dat raakt me. Want dan kijk je wel met een heel bijzondere bril naar deze feiten. Wat zijn dan die feiten? U hebt gisteren van het College een feitenrelaas gekregen. En ja, dit College spreekt met één mond. Kern van mijn betoog is dat er vanaf 2019 wordt gewerkt aan de wet om zowel schadeherstel als versterking wettelijk goed te regelen in de Tijdelijke wet Groningen. Eerst is de afhandeling van de schade erin geregeld en daarna komt het deel van de versterking aan bod, zodat er een wettelijke basis komt voor een versnelde aanpak. Een versnelling waar iedere inwoners in deze provincie naar smacht.

We sturen in februari 2021 een brief als regio naar de Tweede Kamer, met als boodschap dat we willen dat er snel een wet komt. Een wet die de inwoner centraal stelt. Een wet die de inwoner regie geeft. Een wet die de verantwoordelijkheid in de regio neerlegt, met de gemeenten als opdrachtgever en de uitvoeringsorganisatie Nationaal Coördinator Groningen ruim mandaat geeft. Een wet die ook de ruimte geeft om knelpunten in de uitvoering op te lossen. We pleiten hier al van meet af aan voor, want we willen echt snel met een crisisachtige aanpak kunnen beginnen. Een aanpak waar eenieder zo op aandringt.

En dan wordt het juni. De Vaste Kamercommissie en de minister gaan vergaderen over de wet. De publieke opinie, hoogleraren en sommige maatschappelijke organisaties zijn tegen de wet. En als regio laten wij ambtelijk en bestuurlijk opnieuw weten dat het voor de inwoners belangrijk is dat de wet geen vertraging oploopt – niets nieuws onder de zon. Het Versterkingsoverleg Groningen heeft

hier een brief over voorbereid en klaarliggen. En het ministerie weet dat, omdat je elkaar als overheden nooit moet verrassen met brieven. De brief ligt gewoon op tafel bij alle leden van het Versterkingsoverleg. Niks geen achterkamertjes, dus. De brief is toegevoegd aan het feitenrelaas dat u gisteren van het College hebt gekregen. Daar staat geen enkel inhoudelijk oordeel in over de amendementen. Wij zeggen niet: laat die amendementen maar zitten. Het is echt de Tweede Kamer die daarover oordeelt. Zij mag hierover oordelen. We zeggen wel opnieuw in die brief: voer die wet snel in, doe ons nou zo snel mogelijk die wet. Want dan kan bijvoorbeeld zo'n Agroprogramma beginnen. Het ministerie kreeg die brief alvast, in aanloop naar de commissiebehandeling in de Kamer. Dat gebeurde ook in overleg met de andere bestuurlijke trekker, burgemeester Beukema. Hij is samen met mij verantwoordelijk. We hebben hier als Staten uitgebreid met elkaar over gediscussieerd.

Het zou een herhaling van zetten zijn om hier opnieuw het debat over te voeren. Laat ik er dit over zeggen: ja, een brief versturen zonder formeel akkoord verdient niet de schoonheidsprijs – dat heb ik ook al eerder gezegd. Maar zou het Versterkingsoverleg geen akkoord hebben gegeven, dan hadden we de brief gewoon ingetrokken – ook dat was bekend. Feit is dat het Versterkingsoverleg Groningen de bewuste brief kort erna als hamerstuk vaststelt zonder enige discussie. Dat laat volgens mij zien dat wij als regio allemaal hetzelfde kijken naar deze problematiek. De brief is de weerslag van een consistente lijn. Een lijn die ook u als Staten kent en onderschrijft. Ook na het artikel in het Dagblad staat het Versterkingsoverleg als één blok achter de brief. Dat geldt ook achter de positie van de voorzitter.

Dames en heren, ik rond af. Wij hebben er altijd op aangedrongen dat de wet snel moest komen. Want dan zijn er duidelijke kaders, is de veiligheidsnorm geregeld, zijn er budgetten en is ook de rechtsbescherming van de inwoners geregeld. Dat is volgens het College en het Versterkingsoverleg de belangen van de inwoners dienen.

De heer VAN DER LAAN (PvH): Ja, twee zaken. Ik heb werkelijk op geen een van mijn vragen – en het waren er zeven – een antwoord gekregen. Dat is één.

En als de gedeputeerde zegt dat dit hem zoveel doet en dat hij dag en nacht bezig is met dit werk, maar zo weinig vertrouwen geniet in het beeld dat nu wordt neergezet, wat moet dan nog de reden zijn om door te gaan met dit zware vak?

De heer STAGHOUWER (gedeputeerde): Het oordeel of u wel of niet vertrouwen in mij hebt, dat spreekt u uit als Staten. Ik geniet naar mijn vaste overtuiging nog steeds het vertrouwen van uw Staten en ik handel ook in weerwil van dat vertrouwen, niet anders.

De heer VAN DER LAAN (PvH): Ja, en dan nu de zeven vragen van mijn fractie.

De heer STAGHOUWER (gedeputeerde): Ik ben in mijn bijdrage ingegaan op de vragen die de heer Van der Laan namens zijn fractie heeft gesteld. Ik stel voor dat als de heer Van der Laan niet tevreden is met deze beantwoording, hij daar in tweede termijn op terugkomt.

De heer VAN DER LAAN (PvH): Ja, ik weiger om nu zeven vragen te herhalen: ze waren duidelijk genoeg. Nogmaals: ik heb op geen enkele vraag een antwoord gekregen.

De heer STAGHOUWER (gedeputeerde): Ik ga niet herhalen wat ik net heb gezegd.

Mevrouw BAKKER (SP): De gedeputeerde zegt dat als hij het niet eens was geweest over de brief met het VOG, hij die had ingetrokken. Maar hij was natuurlijk al verstuurd naar de minister en ondertussen al naar de Tweede Kamer, voordat de VOG-leden bij elkaar kwamen. Dus ik vraag me af hoe dat nog had gekund.

En ten tweede ben ik heel benieuwd hoe de gedeputeerde het heeft gevonden dat de minister zo met deze brief vanuit de regio heeft lopen zwaaien in de Kamer als een soort vrijbriefje om die amendementen dan maar later in te voeren in de wet.

De heer STAGHOUWER (gedeputeerde): Als mevrouw Bakker het feitenrelaas goed tot zich heeft genomen, dan heeft zij ook kunnen constateren dat toen ik de aanwijzingen kreeg – dat was nog voordat het naar het Dagblad van het Noorden is verstuurd, dus de indruk dat dat erna pas was, is niet juist – in ieder geval geprobeerd heb om die brief ook dusdanig te duiden bij het ministerie dat die wat mij betreft niet naar de pers verzonden mocht worden voordat het Versterkingsoverleg op

dinsdagmiddag zijn akkoord voor had gegeven. Wij hebben ook altijd gezegd: onder voorbehoud van het besluit in het Versterkingsoverleg Groningen. Dat kan ook, want het debat was een dag later.

Mevrouw BAKKER (SP): Nog een andere vraag, die ik ook heb gesteld. Volgens mij zijn er meerdere vragen gesteld waarop de gedeputeerde geen antwoord heeft gegeven. Dat vind ik eigenlijk ook, net als de heer Van der Laan dat schetst, een beetje gek in eerste termijn. Want we hebben niet voor niets deze vragen gesteld. Een van de vragen die ook naar voren is gekomen: klopt het dat deze brief op verzoek van het ministerie bij de provincie is besteld? Daar heeft de gedeputeerde ook geen antwoord op gegeven.

De heer STAGHOUWER (gedeputeerde): Ik heb volgens mij iets gezegd over de manier waarop we elkaar niet verrassen met brieven. Ik heb iets gezegd over het handelen naar elkaar toe en ik heb ook iets gezegd over de manier waarop wij samenwerken met verschillende organisaties. Ik heb het voorbeeld van de Nationaal Coördinator genoemd, het Staatstoezicht op de Mijnen en ik heb daarbij ook gerefereerd aan de samenwerking met het Rijk. Natuurlijk gaat het allemaal nog niet snel genoeg, natuurlijk zijn er zorgen, natuurlijk zijn er inwoners die nog steeds wachten op een versterkingsadvies. Ik constateer dat dit College een andere manier van aanpak heeft en ik constateer ook dat deze aanpak tot dusdanig succes leidt waar hard voor gewerkt wordt en dat daarbij ook best resultaten van te melden zijn. Daar mogen we ook best weleens even de vlag voor uithangen.

De VOORZITTER: Mevrouw Bakker, ten slotte.

Mevrouw BAKKER (SP): Uit de Wob-verzoeken blijkt toch echt wel dat het verzoek om de brief bij het ministerie vandaan kwam. Klopt dat? En wat is de reden voor het ministerie geweest om zo om die brief te vragen bij de provincie?

De heer STAGHOUWER (gedeputeerde): Ik heb in mijn bijdrage aangegeven hoe wij handelen als regio en als Rijk. Dat er natuurlijk overleggen zijn, dat er zaken worden voorbereid en dat wij elkaar niet verrassen met brieven, heb ik ook aangegeven. Dat dat niet naar tevredenheid is van mevrouw Bakker namens de SP, zal dan zo zijn. Maar dit is de werkwijze en volgens mij bereiken wij daarmee het juiste resultaat.

De heer HAZE (Groninger Belang): Ja, even los van het feit dat ik mij aansluit bij de opmerking van de heer Van der Laan dat ik de beantwoording van de gedeputeerde wel heel erg matig vind, zou ik toch wel even nog terug willen naar wat u net nog zei over het voorbereiden van die brief. U zegt dat die brief er lag en al bekend was bij het VOG – ik probeer me maar een beeld te schetsen van hoe die situatie is ontstaan – en ik zou dat graag bevestigd dan wel ontkend willen hebben. Er ligt een brief ter voorbereiding van de vergadering op 15 juni, ga ik gemakshalve van uit. Die brief was dus bekend bij het VOG. Ik hoef alleen maar een ja of nee te horen: waren, voordat u die brief verstuurde op 14 juni richting de Tweede Kamer, alle bestuurders van het VOG akkoord met de inhoud van die brief, waar uw handtekening onder staat?

De heer STAGHOUWER (gedeputeerde): Wij werken met een systeem dat er een ambtelijke voorbereidingsgroep de vergadering voorbereidt, dat zaken gedeeld worden. Uiteindelijk is er een akkoord op het moment dat de bestuurlijke groep bij elkaar is. Dat is de werkwijze en dat is niets anders dan in andere processen. Zo gaan de zaken.

De heer VAN KESTEREN (PVV): Ja, dan is daar een overleg over gaande. Wat is daar dan besproken? Is die brief daar dan ook ondertekend tijdens dat overleg, tijdens die voorbereiding? Hoe moet ik me dat voorstellen? Daar is toch functioneel overleg over? Hoe gaat zoiets in zijn werk? Kunnen we daar deelgenoot van worden?

De heer STAGHOUWER (gedeputeerde): Zeker, met alle plezier. De heer Marquart Scholtz heeft natuurlijk daar ook de vinger bij gelegd. Het is zo dat in processen in bestuurlijk Nederland het regelmatig voorkomt dat er een handtekening wordt gezet, maar er altijd een voorbehoud is waar het gaat om het definitief zijn van een brief. Definitief is een brief pas op het moment dat een gremium – in dit geval het Versterkingsoverleg Groningen, waar ik met alle plezier voorzitter van mag zijn – het akkoord heeft uitgesproken. En dat akkoord is gekomen dinsdagmiddag: dat was rond zes uur. Er is geen discussie geweest. Er was nog één vraag over, maar er is geen discussie geweest en het akkoord is gegeven. Dan gaat er een druk op de knop dat de brief akkoord is en die meegenomen kan

worden. In dit geval is de brief op de maandag van mijn handtekening voorzien. Uiteindelijk heb ik gebeld met de hoogste baas van het ministerie en gezegd dat volgens mij de route gewoon via het Versterkingsoverleg Groningen ging: dan is die brief pas akkoord. Maar goed, toen is die brief al de route via de media naar de Kamer gegaan. Dat was niet de bedoeling. Ik heb ook net in mijn bijdrage gezegd dat dat niet de schoonheidsprijs verdient.

Mevrouw BAKKER (SP): Maar wat was dan precies de reden om die brief toch op maandag naar het ministerie te versturen?

De heer STAGHOUWER (gedeputeerde): Het wordt een herhaling van zetten. Het is in de voorbereidingen van Kamerstukken noodzakelijk dat zaken op tijd worden aangeleverd. Maar dat kan alleen maar op basis van akkoord van het gremium dat erover gaat en dat is het Versterkingsoverleg Groningen. Het feit dat de fout is gemaakt dat iemand de keuze heeft gemaakt om die brief door te sturen naar de media, is niet mijn keus. Het is niet de keus van de voorzitter van het Versterkingsoverleg. Ik heb gezegd dat het niet de schoonheidsprijs verdient.

De heer BERGSMA (CDA): De gedeputeerde geeft aan dat de brief dus ook al bekend was bij het Ministerie van Economische Zaken en Klimaat. In goed overleg is er besloten om die brief vervolgens te versturen. De brief was dus in eerste instantie al geschreven door het VOG, als ik het goed begrijp?

De heer STAGHOUWER (gedeputeerde): Zeker. Ik zei dus net in mijn bijdrage: wij hebben een constante lijn en die lijn is vanaf februari aandacht geven aan de noodzaak van de Tijdelijke wet Groningen. Ik heb u in het laatst van mijn betoog aangegeven waarom dat zo belangrijk is. En ik benadruk het nogmaals: het gaat erover dat er duidelijke kaders zijn. Het gaat erover dat de veiligheidsnorm gerealiseerd is. En het gaat erom dat ook de budgetten en de rechtsbescherming van onze inwoners strak geregeld zijn in de wet. Dat is op dit moment nog steeds niet het geval. Daar maken wij ons zorgen over. En als daar morgen weer een brief voor nodig is, dan ga ik morgen weer een brief schrijven.

De heer BERGSMA (CDA): Die brief was dus van 15 juni. De gedeputeerde gaf aan dat hij in februari ook al een brief had gestuurd, die adhesiebetuiging. Die werd op 5 februari verstuurd. Maar op 1 februari kreeg de provincie een voorstel voor die brief. In hoeverre heeft de gedeputeerde dat voorstel dan overgenomen vanuit het ministerie? Ik zie de gedeputeerde het hoofd schudden, dus misschien kan hij dat verhelderen.

De heer STAGHOUWER (gedeputeerde): Ik heb volgens mij duidelijk afstand genomen van de beeldvorming die geschetst werd over een gedeputeerde die als loopjongen zou gaan dienen van een minister. Als dat zo zou zijn, dan zou ik hier niet meer staan. Als dat zo zou zijn, dan had ik inderdaad vrijdag een persconferentie georganiseerd waarin de gedeputeerde zijn afscheid bekendgemaakt zou hebben. Maar ik sta hier in volle overtuiging u te vertellen hoe wij als College denken om te gaan met de belangen van de inwoners van Groningen. Daar sta ik voor, daar strijd ik voor en daar wil ik voorlopig ook nog even mee doorgaan.

De heer MARQUART SCHOLTZ (Ons Groningen): Ik hoor de gedeputeerde zeggen dat er een fout is gemaakt door die brief te verspreiden. Dat is interessant. Het ministerie had meermalen dagenlang aangedrongen op die brief. Dat staat in het verslag in de krant, waaruit blijkt dat er tot maandag 14 juni herhaaldelijk aan de provincie gevraagd is of de brief al klaar was. Nou, dat wordt niet ontkend door de gedeputeerde hier – althans, niet gezegd dat dat anders is. Dan zegt hij dat het fout is dat die brief meteen verspreid is. Het is een fout? Hoe komt u daarbij? Hebt u dat tegen de minister gezegd? Waarschijnlijk niet, maar hoe komt u daarbij? Want dat was natuurlijk precies de bedoeling van Blok. Die brief moest natuurlijk onmiddellijk wereldkundig worden: die brief betekende steun. De provincie zelf stond achter Blok. Dat ten eerste. Dan ten tweede het volgende.

De VOORZITTER: Zullen we eerst dat 'ten eerste' doen? Dat komt de overzichtelijkheid van het debat ten goede. De gedeputeerde.

De heer STAGHOUWER (gedeputeerde): Voorzitter, ik zal het nog iets scherper beantwoorden.

De heer MARQUART SCHOLTZ (Ons Groningen): Graag.

De heer STAGHOUWER (gedeputeerde): Ik heb, toen ik ervan op de hoogte werd gesteld dat die brief verstuurd was inclusief mijn handtekening, contact gehad met de top van het ministerie. De top van het ministerie heeft zijn excuus aangeboden. Want dit had zo niet moeten.

De heer MARQUART SCHOLTZ (Ons Groningen): Dank u wel, dat is dan een novum. Want dat staat niet in het verslag dat wij hebben gekregen over de hele zaak van Gedeputeerde Staten.

Maar dan is er nog een vraag. Als dan de gedeputeerde zo goed wist op maandag dat de volgende dag het VOG wel akkoord zou gaan met die brief, waarom heeft hij dan niet even gewacht en tegen het ministerie gezegd dat die brief een dag later eraan zou komen, maar hij hem nog niet kon versturen? Want er was formeel nog geen groen licht. Dus als het ministerie nog één dag wachtte, dan kreeg het die brief de volgende morgen om een uur of zes en dan met de handtekening van de gedeputeerde en op de vijftiende gedateerd. Dan was alles in orde geweest. Waarom niet? Want nu – dat heb ik net betoogd – is er een oneerlijkheid. Die brief is niet van 15 juni, die brief is van 14 juni. Hoe staat de gedeputeerde tegenover deze oneerlijkheid?

De heer STAGHOUWER (gedeputeerde): Nou, volgens mij wordt dit een herhaling van zetten. Want ik heb net helder aangegeven wat de werkwijze is van overheden naar elkaar toe. Dat is niet alleen op dit dossiers, dat is met alle dossiers: alles altijd onder voorbehoud van goedkeuring van het gremium dat erover gaat en dat is het Versterkingsoverleg Groningen.

De heer MARQUART SCHOLTZ (Ons Groningen): Ten slotte, voorzitter: waar vind ik dan dat voorbehoud?

De heer STAGHOUWER (gedeputeerde): Ook dat is een herhaling, want dat heb ik u net ook al gezegd. Alle contacten zijn altijd onder het voorbehoud van het gremium dat erover gaat. Als de heer Marquart Scholtz vraagt waar dat is beschreven, dan is dat de goede wijze van samenwerken met elkaar.

Mevrouw VOERMAN (PvdD): Ik blijf toch een beetje hangen in de vraag die mevrouw Bakker net stelde over of die brief nou wel of niet is voorgekauwd door EZK. Ik heb meerdere keren een antwoord gehoord van de gedeputeerde, alleen niet duidelijk een ja of nee. Dus daar zou ik graag een duidelijk ja of nee op willen hebben. En was de gedeputeerde ervan op de hoogte dat minister Blok echt tot doel had om de brief van de provincie te gebruiken om de amendementen onderuit te halen? Kan hij daar nog even op reageren?

De heer STAGHOUWER (gedeputeerde): Waar het gaat over het schrijven van brieven zijn onze medewerkers verantwoordelijk voor het dictum van een brief en niet iemand van een ministerie. Dus wij zijn verantwoordelijk voor de brief en wij schrijven ook de brief.

En ten aanzien van het antwoord op vraag 2: ik weet niet wat er in het hoofd van de minister omgaat hoe hij informatie wenst te gebruiken. Ik kan daar ook niet op sturen.

De heer VAN DER LAAN (PvH): Ik zal in ieder geval een poging doen om een van onze zeven vragen te herhalen, ook naar aanleiding van de opmerking van de gedeputeerde over hoe de werkwijze is tussen ambtelijke organisaties. Is het ook gebruikelijk om niet tegen elkaar in beroep te gaan waar het gaat om het gasvaststellingsbesluit? Zijn daar dan ook afspraken over gemaakt?

De heer STAGHOUWER (gedeputeerde): Ik heb de opmerking van de heer Van der Laan ook gehoord en ik geloof dat ik daar maar niet op inga. Want dat is uiteraard niet de werkwijze. Wij hebben vorige week helder met elkaar gedebatteerd en omdat mijn collega Van Dekken er niet was, heb ik namens dit College helder aangegeven wat de reden is waarom wij een brief schrijven. Die reden is niet omdat wij bij het ministerie op schoot zitten. Die reden is dat wij verwachten dat er een consistente lijn is vanuit het ministerie waar het gaat om afspraken. En ja, wij zijn ook geconfronteerd gisteren met de uitspraak van minister Blok. Wij zullen ook, als wij daartoe in de gelegenheid zijn, op de geeigende manier reageren op de situatie die dan ontstaat. Dat is de manier waarop wij in dit gasdossier staan en dat heeft niets te maken met afspraken die gemaakt zijn tussen ministerie en provincie.

De heer VAN DER LAAN (PvH): De gedeputeerde geeft nu toch een inkijkje over de omgangsvormen tussen het ministerie en de provincie als middenbestuur. Dus de vraag is volstrekt legitiem. Wij kennen die afspraken niet en worden er nu mee geconfronteerd dat brieven zelfs

verkeerd worden gedateerd en dat er alles wordt gedaan om zaken vooral in het belang van het ministerie te gaan doen. Dus mijn vraag is zeker niet gek en u als College hebt daar zeker op te reageren.

De heer STAGHOUWER (gedeputeerde): Dan wordt het een herhaling van zetten. Ik heb volgens mij helder aangegeven waar wij als College voor staan. De heer Van der Laan wekt suggesties die ik verre van mij werp. Dus ik laat het hierbij.

Mevrouw BAKKER (SP): Ik heb nog één vraag over de brief die dan toch met de handtekening alvast naar het ministerie werd verstuurd. Een van uw topambtenaren, die ik onlangs heb ontmoet en toch als goed en gedegen inschat, gaf u het advies om even te wachten tot het VOG-overleg was geweest voordat de getekende brief naar het ministerie ging. Ik vraag me af waarom u er toch voor hebt gekozen om de getekende brief te versturen.

De heer STAGHOUWER (gedeputeerde): Natuurlijk worden alle adviezen gewikt en gewogen. Maar uiteindelijk is er wel een besluit en daar ben ik verantwoordelijk voor, mevrouw Bakker.

Mevrouw BAKKER (SP): Voorzitter, ik wil me toch even tot u richten. Want ik vind dat de gedeputeerde steeds niet antwoord geeft op de vragen. Ik vroeg waarom de gedeputeerde er toch voor gekozen heeft om niet te luisteren naar de topambtenaar.

De VOORZITTER: Wat wilt u van mij?

Mevrouw BAKKER (SP): Ja, dat weet ik ook niet precies. Maar het lijkt mij toch dat we in deze zaal wel antwoorden krijgen op de vragen. Er wordt nu al door meerdere fracties dat hun vragen niet beantwoord zijn. Hoe kunnen wij een goed oordeel vellen na de eerste termijn als onze vragen niet beantwoord worden?

De VOORZITTER: De vuistregel is: u gaat over uw vragen, de gedeputeerde gaat over zijn antwoorden. En u kunt er in tweede termijn op terugkomen. De gedeputeerde.

De heer STAGHOUWER (gedeputeerde): Ja, nogmaals: volgens mij werkt het zo dat een bestuurder besluit. Dus ik heb het besluit genomen om een akkoord te geven op een brief. Er is een ambtelijk advies geweest van een van de medewerkers die heeft gezegd dat het misschien niet verstandig was. Ik heb dat advies niet opgevolgd. Dat is het antwoord.

Mevrouw BAKKER (SP): Ik heb nog een tweede vraag. Waarom voelde het VOG zich genooddaakt om deze brief te versturen en de kwestie eigenlijk over te laten waar die lag, namelijk bij de Tweede Kamer?

De heer STAGHOUWER (gedeputeerde): Ook daar heb ik al op geantwoord. Het is een consistente lijn van zorg voor onze inwoners en de zorg dat de Tijdelijke wet Groningen effectief wordt. Want daarmee dienen we het beste de belangen van onze inwoners.

De heer VAN KESTEREN (PVV): Ja, misschien moet er een andere voorzitter komen. Ik heb een vraag aan de CdK. Was de CdK hiervan op de hoogte, ook als voorzitter van het Versterkingsoverleg? En zo ja, wat was dan de opinie van de Commissaris? Heeft hij de gedeputeerde ook gesteund in het verzenden van de brief? Was hij inhoudelijk vooraf ook op de hoogte van de strekking van de brief? Dat zijn de vragen die ik voor de CdK heb. Ik kan me voorstellen dat u als voorzitter daar geen antwoord op kunt geven nu. Maar misschien dat dan even een wisseling van de wacht kan plaatsvinden.

De VOORZITTER: Ik val even terug op elementair staatsrecht nu, namelijk dat het College met één mond spreekt. En het College wordt hier vertegenwoordigd door de gedeputeerde. Dus het is een hoofdpijn veroorzakende figuur, maar ik doe het toch: de gedeputeerde gaat antwoord geven op uw vraag. Of niet. Maar in ieder geval, die krijgt daartoe de gelegenheid.

De heer VAN KESTEREN (PVV): Goed, dan vraag ik of de gedeputeerde antwoord wil geven op deze vragen.

De heer STAGHOUWER (gedeputeerde): Zeker, met alle plezier, voorzitter. Ik heb namens het Versterkingsoverleg Groningen een brief gestuurd zoals we dat vaker doen, zoals we dat ook eerder hebben gedaan. De brief is verstuurd namens het Versterkingsoverleg en in mijn rol als voorzitter van dat overleg. Punt.

De heer VAN KESTEREN (PVV): Dan vraag ik u: wist de CdK daarvan als voorzitter van het College? Wist het College hiervan? En waren de Collegeleden ook inhoudelijk op de hoogte van de strekking van de brief? En is de gedeputeerde daar ook in gesteund?

De heer STAGHOUWER (gedeputeerde): Voorzitter, nogmaals: als ik als voorzitter zaken constateer waarover nodig een brief naar de Kamer gestuurd moet worden, dan is dat de verantwoordelijkheid van het Versterkingsoverleg Groningen. Natuurlijk zullen wij daarvan mededeling doen naar de verschillende gremia, zoals ik ook met uw Staten heb gesproken eerder. Zoals wij in de informatievoorziening uw Staten altijd meenemen bij alle processen in het gasdossier. Dat is de feitelijke situatie.

De VOORZITTER: De heer Van Kesteren, ten slotte.

De heer VAN KESTEREN (PVV): Dus concluderend: dat is dan namens de voorzitter van het College en het hele College dat daarvan geweten heeft?

De heer STAGHOUWER (gedeputeerde): Zoals wij altijd doen, leggen wij, als wij dit soort zaken doen in het Versterkingsoverleg, verantwoording af aan iedereen die dat nodig vindt en heeft.

De heer BERGSMA (CDA): Een vraag aan de gedeputeerde over de hele gang van zaken. Als de gedeputeerde nu terugkijkt op deze gang van zaken, had de gedeputeerde dan zaken anders aangepakt? Zo ja, welke zouden dat dan zijn geweest?

De heer STAGHOUWER (gedeputeerde): Ja, dat is altijd wijsheid achteraf hè, meneer Bergsma? Maar het is natuurlijk zo dat deze situatie ons weer aan het denken zet. Ik heb ook gezegd dat het niet de schoonheidsprijs verdient. Ook daar moet je weer van leren, dat zullen we ook zeker doen. Maar laat ik dat beeld nog maar eens even hier neerzetten: waar het gaat over de interbestuurlijke verhoudingen, waar het gaat over elkaar informeren, dan moet je niet een andere werkwijze kiezen. Je moet elkaar niet verrassen. Je moet elkaar aanscherpen, je moet elkaar op het niveau bevragen. En ik ben verantwoordelijk voor wat de Staten van mij vragen. Ik ben verantwoordelijk voor de inwoners van Groningen en dat is de minister in Den Haag ook voor zijn achterban en de Tweede Kamer. Dus laten we nou dat gewoon helder hebben, dan hebben we een werkwijze. Dan hebben we een scherpte en dan heb ik ook aan een verantwoordelijkheid te voldoen. En daar zet ik mij voor in.

De heer HAZE (Groninger Belang): Ja, ik constateer toch dat we geen echt antwoord krijgen, behalve dan dat de provincie verantwoordelijk is voor het opstellen van de brief en of die brief nou wel of niet besteld is. Ik constateer dat de fractie van Groninger Belang geen duidelijk antwoord krijgt op de vraag of de VOG-bestuurders wel of niet op de hoogte waren van de brief op 14 juni. Ik heb daarover nog één vraag. Want uiteindelijk is er op 15 juni een VOG-vergadering geweest. Wij hebben niet de notulen, maar een besluitenlijstje kunnen zien, waarin staat dat unaniem besloten is dat de brief verstuurd kon worden. Ik kan mij niet voorstellen – alleen al het feit dat wij hier zo'n discussie over hebben – dat er maar één vraag over die brief is gesteld en dat al die bestuurders die in het VOG zitten en het belang van die amendementen inzien, bijna klakkeloos unaniem die brief gesteund hebben. Ik zou daar graag een reactie op willen hebben.

De VOORZITTER: Ik geloof dat de gedeputeerde dat wel al heeft gehad, dus het wordt een lichte herhaling. Maar vanwege de klem waarmee u het neerlegt, stem ik toe, want ik ben mild vandaag.

De heer HAZE (Groninger Belang): Dank u, voorzitter.

De heer STAGHOUWER (gedeputeerde): Nog maar eens herhalend. Ja, het is heel jammer voor de heer Haze, maar ik kan hem echt niet een andere boodschap geven. En als de heer Haze dat niet vertrouwt, ja, dat is dan heel jammer. Het is een vergadering geweest in Delfzijl: ik heb dat nog heel helder op het netvlies staan. Wij hebben een uitstekende vergadering gehad waar ook dit onderwerp op de agenda stond. Er is niemand die bezwaar heeft gemaakt tegen het versturen van de brief.

Sterker nog, er is voortdurende steun vanuit het Versterkingsoverleg, ook voor mij als voorzitter van hen.

De heer TEN HOOVE (50PLUS): U begon te vertellen dat u keihard werkt, elke dag. Dat is klip en klaar, dat geloof ik ook graag. U hebt een groot aantal antwoorden gegeven. Wat bij mij een beetje blijft hangen, is: vindt u zelf dat u nog het vertrouwen hebt, met name naar de burgers van Groningen, om door te gaan zoals u aan de gang was? Of is er zoveel bij u geknakt – want dat gaf u ook even aan in het begin – dat u denkt dat u het op een andere manier moet doen? Of denkt u dat het geschonden vertrouwen, dat mede ook door de pers en misschien door allerlei geruchten die eromheen gingen, weer hersteld kan worden? En dat u de juiste persoon bent om dat te doen? Graag daar een eerlijk antwoord op.

De VOORZITTER: Ik ga ervan uit dat alle antwoorden die de gedeputeerde geeft, eerlijk zijn, trouwens hoor. Dat is geen uitzondering op het patroon.

De heer STAGHOUWER (gedeputeerde): Nou, blij dat de heer Ten Hoove deze vraag stelt. Ik heb daar volgens mij net ook al een statement over afgegeven. Ik heb daarnet ook gezegd in mijn bijdrage: natuurlijk doen alle insinuaties richting mijn persoon wat met mij. Natuurlijk, maar daar loop ik niet voor weg. Aan de andere kant, de manier waarop wij dit aanpakken, de manier waarop ik denk ook vandaag weer aan uw Staten laat zien dat wij niet iets in achterkamertjes doen, dat wij bereid zijn tot het afleggen van verantwoordelijkheden: in dat vertrouwen sta ik hier ook dat de Staten mij in meerderheid nog steunen in de aanpak zoals die noodzakelijk is voor de inwoners van Groningen. Dat is ook de manier waarop ik dit debat ben ingegaan. Dat is ook de manier waarop ik bij uw Staten in een open gesprek nog steeds voel dat er steun is. Dat is ook in het vertrouwen waarmee ik de komende periode nog steeds dit werk kan blijven doen. Want ik kan me niet voorstellen dat er na vandaag een einde komt aan dit werk. Er is nog voldoende te doen en dan kan toch dit niet een aanleiding zijn om het werk hierbij neer te leggen.

Mevrouw VOERMAN (PvdD): Ik zou graag van de gedeputeerde willen horen of hij achter de amendementen-Beckerman staat en of hij zich daarvoor hard wil maken in de nabije toekomst.

De heer STAGHOUWER (gedeputeerde): Ik doe daar pertinent geen uitspraken over. Want dat is niet aan mij. Het is aan de Kamer om daar uitspraken over te doen. Ik wil dat die inwoner zo snel mogelijk zekerheid krijgen. Dat hebben we nodig.

Mevrouw VOERMAN (PvdD): Ja, dan even inhoudelijk over die amendementen. Het gaat natuurlijk over heel belangrijke zaken voor onze provincie. Staat u daar inhoudelijk gezien achter?

De heer STAGHOUWER (gedeputeerde): Dit is een onmogelijke vraag. Kijk, wij hebben duidelijkheid nodig voor onze inwoners. Als de intenties die in de amendementen staan, ons daarbij helpen, natuurlijk ben ik daar dan voorstander van. Ik ben geen tegenstander van de amendementen. Maar wel in de volgorde van de verantwoordelijkheden. Ik zeg niets over de amendementen. Ik zeg alleen maar iets over een proces dat noodzakelijk is om die Groninger helderheid en duidelijkheid te geven.

De VOORZITTER: Mevrouw Voerman, ten slotte.

Mevrouw VOERMAN (PvdD): Ja, dan nog een laatste vraag. Ik zal die nog even iets anders stellen: gaat de gedeputeerde zich hardmaken voor gratis juridische hoop voor onze inwoners en voor de inhoud van het andere amendement, namelijk dat de mensen een eigen stukje verantwoordelijkheid krijgen binnen de versterking?

De heer STAGHOUWER (gedeputeerde): Als mevrouw Voerman geluisterd heeft naar mij – en dat hebt u – dan heb ik daar ook een zin heel bewust uitgesproken. Want ik heb een tekst gemaakt die ook probeert inhoud te geven aan de manier waarop wij denken met problemen om te gaan. Natuurlijk, als het gaat om die inwoner: die inwoner moet centraal staan. We moeten er alles aan doen om ook rond de inwoners te gaan staan. En als daar extra bijstand voor nodig is, natuurlijk moeten we daar aandacht aan schenken. Ik vind ook dat het Rijk ruimhartig moet reageren richting Groningen. Dat is ook het pleidooi geweest dat wij als regio de afgelopen week, toen wij de kans kregen om met de formerende partijen aan tafel te zitten, wederom op het netvlies van die partijen hebben gezet.

Groningen heeft recht op compensatie, Groningen heeft recht op ruimhartige steun: daar zetten wij ons voor in.

De heer HAZE (Groninger Belang): Ja, in vervolg op het antwoord van de gedeputeerde en ook van de vraag van mevrouw Voerman van de Partij voor de Dieren. Hoeveel vertraging loopt dat dan precies op dat die brief nu op 14 juni verstuurd is en die amendementen daar niet in opgenomen worden? Probeert u ons daar eens in mee te nemen, want dat is mij volstrekt onduidelijk.

De heer STAGHOUWER (gedeputeerde): Het is natuurlijk een van de vragen die ik ook heb gesteld, want ik zag deze ook aankomen. Kijk, de wet is nog steeds in werking. Het resultaat van al die discussies in de Kamer heeft ervoor gezorgd dat die novelle naar de Eerste Kamer moet. Dan moet de Raad van State daar eerst een uitspraak over doen. Dus ik roep ook vanuit deze positie op: maak asjeblieft nu vaart in Den Haag, zodat er helderheid is.

De VOORZITTER: Volgens mij zijn we daarmee aan het einde gekomen van de interrupties en daarmee aan het einde van de woordvoering van de gedeputeerde. Ik heb royaal de ruimte voor geboden, omdat ik hoop dat dat ook van invloed kan zijn op de hoeveelheid spreektijd voor het restant van het debat. Maar ik kijk even rond of er behoefte is aan een tweede termijn.

Mevrouw BAKKER (SP): Ja voorzitter, ik heb eerder behoefte aan een schorsing.

De VOORZITTER: Hoelang moet die schorsing zijn?

Mevrouw BAKKER (SP): Ja, dat vind ik best wel lastig om in te schatten. Ik hoor twintig minuten. Nou, laten we een halfuur nemen dan.

De VOORZITTER: Zullen we even een half uur theepauze houden? Ik hoop dat er thee is, want dat weet ik niet. Maar ik schors de vergadering voor een halfuur.

[Schorsing]

De VOORZITTER: Ik heropen de vergadering.

Waar waren wij? Wij waren aan het eind van een schorsing die in totaal – laten we zeggen – ruim drie kwartier heeft geduurd en die de inleiding vormt op de tweede termijn van de Staten. Ik kijk even naar mevrouw Bakker of de schorsing toereikend was.

Mevrouw BAKKER (SP): Nou, jazeker was de schorsing toereikend. Wij zouden graag de coalitiepartijen als eerste in de gelegenheid willen stellen om te reageren op de beantwoording van de heer Staghouwer.

De VOORZITTER: Ik beschouw dit als een ordevoorstel. Ik kan dit in stemming brengen. De heer Geijtenbeek?

De heer GEIJTENBEEK (ChristenUnie): De SP heeft dit debat aangevraagd en ook goed afgetrapt. Het lijkt mij ook een goed gebruik om haar ook weer de tweede termijn te laten aftrappen.

De heer MEENDERING (GroenLinks): Op zich heb ik niet zoveel moeite met dit voorstel, maar dat betekent dat ik wel op voorhand ook een derde termijn wil aanvragen op het moment dat wij niet meer kunnen reageren op de inbrengen vanuit de andere partijen.

De VOORZITTER: Anderen nog? Ja? Dus er hangt een derde termijn in de lucht en er is de neiging om dezelfde volgorde aan te houden als zonet – wat overigens ook redelijk gebruik is in dit huis. Zullen we dat doen? Dan opent mevrouw Bakker opnieuw het bal.

Mevrouw BAKKER (SP): Dat is dan wel een beetje ingewikkeld, voorzitter. Want we hebben net in de oppositie afgesproken dat als de coalitiepartijen niet in deze volgorde willen opereren, ik dan graag Groninger Belang als eerste het woord zou willen geven. Maar dat vindt u dus ingewikkeld, begrijp ik?

De VOORZITTER: Nou ja, het is mijn functie om de volgorde van de sprekers aan te geven. Dus u krijgt van mij het woord. Ik houd mij daarbij dan meestal vast aan gietijzeren gewoontes om daarin

geen vergissingen te begaan. Dus de klassieke volgorde is de volgorde van de grootte van fracties. Die hebben we deze keer bijna gevolgd. Maar we hebben de SP het bal laten openen. Ik beschouw dit maar gewoon weer als een voorstel van orde. Als daar geen overwegende bezwaren tegen bestaan, dan heb ik er geen last van om de heer Haze als eerste het woord te geven. Zegt u het maar.

De heer HAZE (Groninger Belang): Mag ik daarop even reageren, om het misschien even te verduidelijken? Wij komen met een motie die door de complete oppositie wordt ingediend. Voor het verdere verloop van de vergadering zou het wellicht handig zijn als ik als eerste het woord krijg.

De VOORZITTER: Ik denk dat dat logisch is. Dus u bent de hoofdindieners van een motie en u hebt de afspraak gemaakt dat u eigenlijk het woord voert over die motie. Dan denk ik dat het goed is om met u te beginnen. Dan denk ik dat we verder de volgorde hanteren die we in de eerste termijn ook hanteerden: dus daarna mevrouw Bakker en daarna de andere sprekers op volgorde van partijgrootte. Is dat akkoord? Ik constateer dat dat het geval is. De heer Haze.

De heer HAZE (Groninger Belang): Ik ga niet het gras voor iedereen zijn of haar voeten wegmaaien. Een paar kleine opmerkingen nog. Ik heb dat net ook in de eerste termijn gezegd, dat de fractie van Groninger Belang geen duidelijk antwoord gekregen heb of de brief nou wel of niet besteld is. En hoe dat nou precies gegaan is met de bestuurders van het VOG: of zij nou wel of niet voor 14 juni al inhoudelijk op die brief hebben kunnen reageren of dat zij op 15 juni konden tekenen bij het kruisje. Maar er is unaniem over besloten, dus daar zullen we het verder niet over hebben. Ik zou nog wel graag een reactie van de gedeputeerde willen hebben wie dan dat contact vooraf gehad heeft. Is dat op ambtelijk niveau afgetikt? Of hebt u zelf een belondje gedaan? Toch nog één opmerking voor wat betreft het beantwoorden van de vragen. Ik wil de gedeputeerde toch oproepen om klip en klaar antwoord te geven op de vragen die nog openstaan. Dat zijn niet zozeer de vragen van Groninger Belang, maar wel de vragen van de SP en de Partij voor het Noorden. Daarmee hoop ik ze even een voorzetje te hebben gegeven. Daarnaast hebben wij gemeend om met een motie te komen die door alle oppositiepartijen wordt ingediend. Dus bij dezen.

De VOORZITTER: Zal ik haar even voorlezen? Dat is dus een motie met nummer 348 die wordt ingediend door Groninger Belang, de SP, Forum voor Democratie, de Partij voor het Noorden, de PVV, de Partij voor de Dieren, 50PLUS, BV NL, Ons Groningen en de Fractie GO. Daar staat boven 'Nieuwe brief voor demissionair minister Blok' en die eindigt aan de volgende oproep aan het College: 'Provinciale Staten van Groningen, in vergadering bijeen op 10 november 2021; Kennis genomen hebbende van:

- de steunbrief die gedeputeerde Henk Staghouwer uit hoofde van zijn functie als voorzitter van het Versterkingsoverleg heeft verstuurd aan demissionair minister Stef Blok;
- de inhoud van de brief die het niet-direct opnemen van de twee wijzigingen c.q. amendementen op de Versterkingswet steunt;

Overwegende dat:

- Provinciale Staten zich niet kan vinden in de inhoud van deze steunbrief en hier afstand van neemt;

Roepen het college van Gedeputeerde Staten op:

- om in overleg met de bestuurders verzameld in het VOG een nieuwe brief te sturen richting demissionair minister Stef Blok, waarin de demissionair minister wordt verzocht de Versterkingswet uit te voeren mét de twee amendementen, zoals deze zijn aangenomen door de Tweede Kamer en dit op zo kort mogelijke termijn te realiseren;

En gaan over tot de orde van de dag.'

Daarmee maakt deze royaal ondertekende motie onderdeel uit van de beraadslaging.

De heer HAZE (Groninger Belang): Van mij geen betoog meer, maar nog even een korte toelichting op de motie, want ik zie al dat de heer Geijtenbeek zijn hand omhoog steekt. Deze motie hebben wij gemeend in te moeten dienen omdat er in de brief van 15 juni staat: '*(...) en later aan te passen aan de hand van amendementen*'. Dat zouden wij heel graag veel concreter willen hebben, ondanks dat wij weten dat de novelle natuurlijk al in behandeling is genomen in de Tweede Kamer. Daarom kan deze motie door de Tweede Kamer niet ten uitvoer worden gebracht, maar daarmee zouden wij het wel heel fijn vinden als deze motie door de Staten gesteund zou worden. Daarmee geven wij namelijk een heel duidelijk signaal af van wat de achterliggende gedachte van het dictum van deze motie is.

Mevrouw BAKKER (SP): Voor mij als nieuw Statenlid is dit best een pittig debat, moet ik toegeven. En dat begrijpt u denk ik ook allemaal als mede-Statenleden. U hebt ook vast wel voor dit soort hete vuren gestaan in deze zaal. Reden dat dit voor mij ook een pittig debat is, is dat het mij ook heel erg raakt. Ik ben in mijn carrière als conceptueel kunstenaar veel in gesprek geweest, veel in aanraking geweest met de gedupeerden in onze provincie. Dat is ook waarom we hier allemaal zitten, natuurlijk: omdat we dit zo goed mogelijk willen regelen voor de aardbevingsgedupeerden – of de mijnbouwschadegedupeerden, hoe je het ook wilt noemen. Natuurlijk geloof ik dat iedereen in deze zaal de intenties heeft om dat zo goed mogelijk te regelen. Maar we hebben ook politieke meningsverschillen bij hoe we dat willen doen.

Ik ben oprecht benieuwd wat de werkwijze van het huidige College daadwerkelijk oplevert voor onze inwoners die met deze ramp te maken hebben. Want negen jaar na Huizinge is er nog geen 8 procent van de woningen versterkt. Dat is nog minder dan 1 procent per jaar en er staan 30.000 schades open. Op die omstreken – of de rammelende, zoals wij die noemen – Versterkingswet, waar we het dus nog steeds over hebben, is van het begin al weerstand op gekomen, vanuit het Gasberaad, de Groninger Bodem Beweging, maar ook van gedupeerde Groningers. Het Gasberaad en de Groninger Bodem Beweging knokken keihard voor onze inwoners die te maken hebben met deze ramp. En het doet mij ook pijn om te horen van de gedeputeerde, die zegt hij namens de inwoners spreekt, dat hij dit doet namens de inwoners en dat hij namens de regio spreekt. Dan denk ik: hoe staan dan de belangrijke voorstellen van onder andere het Gasberaad bij die minister op de agenda? Want dat was tegen deze Versterkingswet. Dat is voorstander van het aannemen van de amendementen. Dat heeft een heel heldere zienswijze gegeven op de novelle. Maar daar heb ik de gedeputeerde niet over gehoord.

Wat me ook echt zorgen baart, is dat terwijl we hier echt een enorm belangrijk en goed debat met elkaar hebben, een van de belangrijkste dossiers van deze provincie, we dan toch geen ijzersterk verhaal van deze gedeputeerde krijgen. De helft van de vragen wordt niet beantwoord. Ik denk dan als nieuw Statenlid: wij zitten hier toch om de goede vragen te stellen, om de controlerende macht te zijn? Dan kunnen we toch op z'n minst netjes antwoord verwachten van onze gedeputeerde?

Onze visie van de SP is dat we moeten pleiten voor een crisisaanpak. Die visie is niet alleen van de SP, die is ook van het SodM, die is van de Nationale Ombudsman, die is van de Nationale Rekenkamer. Door allen wordt gezegd dat de manier waarop we op dit moment doen, niet opschiet en niet de inwoners ten goede komt. Er moet gewoon voor elk huis gekeken worden wat er nodig is om de veiligheid van onze inwoners garant te stellen.

Dit was uit het hart. Eén concrete vraag heb ik nog aan de gedeputeerde. Want ik kan me ook voorstellen dat als dit allemaal in de krant komt, je als gedeputeerde denkt: zo, wat zullen de inwoners hier wel niet van denken? Nou, ik neem aan dat de gedeputeerde net als ik ook social media heeft bekeken en dat loog er niet om. Dat waren keiharde woorden die daar uitgesproken werden door onze inwoners. Eén vraag rest mij dan. Er is vanuit het Dagblad van het Noorden ook contact opgenomen met dit huis van de provincie Groningen of de gedeputeerde een inhoudelijke reactie wilde geven op het onderzoek. En daar is geen antwoord op gekomen en ik ben erg benieuwd wat daar de reden van is. Want misschien had dat het wantrouwen in de overheid, dat nu toch wel enorm uitvergroet is door deze kwestie, iets eerder anders kunnen neerzetten in de krant. Misschien was de publieke opinie anders gevormd dan hoe dat nu is gegaan door deze stukken.

De heer BENNEMA (VVD): Er wordt wel even een hard beeld neergezet. Ik snap dat je van mening kunt verschillen over wat de juiste oplossing moet zijn in dit hele dossier. Maar is het niet zo dat de gedeputeerde wellicht een andere lijn heeft gekozen? Wat ook even duidelijk moet zijn, is dat er geen uitspraak is geweest van de gedeputeerde over de intrinsieke beoordeling over de amendementen. Is de SP het dan met mij eens dat dit College ook echt heel erg te vuur en te zwaard zich al inzet voor Groningen, maar dat het alleen een inhoudelijk verschil van mening is?

Mevrouw BAKKER (SP): Ik ben het niet eens met de VVD op dit punt.

De heer BENNEMA (VVD): Dat wantrouwen vind ik jammer, ook omdat dat beeld niet gesteund wordt door de feiten. Want er wordt nogal hard gezegd dat het Versterkingsoverleg het er niet mee eens zou zijn. Er worden allerlei aannames gedaan die niet goed worden onderbouwd. Kunt u daarop reageren – via de voorzitter?

Mevrouw BAKKER (SP): De heer Bennema suggereert dat ik zou hebben gezegd dat het Versterkingsoverleg het er niet mee eens is. Dat heb ik niet gezegd. Ik heb gezegd dat het Gasberaad daar heel anders in staat en ook de Groninger Bodem Beweging. Over het Versterkingsoverleg heeft

de gedeputeerde een ander verhaal gehouden. De vraag is ook – dat gaf Groninger Belang net ook al aan – of dat ook echt ook zo is en hoe dat dan zit met het lijstje dat we hebben gekregen. Want we hebben natuurlijk die bestuurders niet gesproken.

De VOORZITTER: De heer Bennema, ten slotte.

De heer BENNEMA (VVD): Ja, tot slot. Ik vind het beeld wel kwalijk, alsof de bestuurders hier aan de leiband van Den Haag lopen. Ik kan me dat bij de SP als vrij centralistische partij wel voorstellen dat je denkt dat het zo werkt. Maar als we het ook zien, er is vanuit de regio gecommuniceerd gesproken. Je kunt het daar niet mee eens zijn, maar er is wel vanuit het regionale belang door het College met het Rijk. Het is toch ook dat je met elkaar in gesprek dingen kunt bereiken? Je kunt wel je karatepak aandoen en trappen uitdelen richting Den Haag. Strijd: dat deed het vorige College ook. Wat is er bereikt in die jaren? Wat is er bereikt? Niks. Maar je kunt ook met elkaar in overleg gaan. Dan wil ik tot slot vragen: wat doet de spreekster zelf als je met elkaar een probleem wilt oplossen, zoals het College juist niet tracht te overleggen? Ga je dan met elkaar in gesprek? Ga je dan ook met elkaar aftasten hoe je tot overeenstemming kunt komen? Of doe je dat niet? Of doe je weer rauwe berichten uit zonder afstemming? Heeft de spreekster daar zelf ervaring mee?

De VOORZITTER: Deze interruptie – dat zal de heer Bennema zich realiseren – was volstrekt over de schreef waar het ging om de hoeveelheid zendtijd. De vraag is desondanks helder. Dus de volgende keer zit ik iets minder te slapen en grijp ik in. Mevrouw Bakker.

Mevrouw BAKKER (SP): Ik vind ook wel een klein beetje buiten de orde. Ik kan hier natuurlijk ook wel een heel betoog houden over hoe wij als Socialistische Partij de wereld zien en hoe wij onze politiek bedrijven. Waar wij gewoon verschil van mening over hebben, is dat wij als SP vinden dat we echt met en voor de bewoners moeten doen en dat het Gasberaad en de Groninger Bodem Beweging daar een belangrijke rol in vervullen. Wij als SP vinden dat de lijn zoals het provinciebestuur en Den Haag opereren, niet oké. En volgens mij is dat ook geen nieuw verhaal dat ik hier vertel.

De heer GERRITS (D66): Wat ook niet nieuw is, is dat het Gasberaad tegen de Tijdelijke wet Groningen is en was. Dat is een discussie die al langer speelt en waarvan ook binnen deze muren wleens is gezegd: ja, dat zien we, dat erkennen we. Maar we vinden dat er tempo wordt gemaakt en dus zeggen we toch tegen het Rijk dat we voor de snelle uitvoering van de Tijdelijke wet zijn. Dan is het toch allemaal binnen de lijnen gebeurd die binnen dit huis zijn afgesproken met elkaar? Dan is toch ook het feit dat het Gasberaad tegen deze Tijdelijke wet is, geen nieuws? Wat vindt u daar dan van?

Mevrouw BAKKER (SP): Het is inderdaad geen nieuws dat het Gasberaad tegen deze tijdelijke wet is. Maar ze hebben ook een heel goede zienswijze geschreven op de novelle waarom de minister eigenlijk helemaal niet genoodzaakt was om die amendementen naar voren te schuiven en op deze manier die amendementen een plek te geven in de wet. Zij geven ook duidelijk aan dat zij vinden dat de minister beter de wet met de amendementen gewoon rechtstreeks aan de Eerste Kamer had kunnen sturen. Maar nu doen we hetzelfde weer over als waar we in het begin van dit debat op teruggekomen zijn, namelijk dat de Tweede Kamer daarover gaat en niet wij. Dat is ook het bezwaar van ons tegen deze brief: waar bemoeien we ons mee?

De heer GERRITS (D66): Mijn punt is nou juist dat dit niet raakt aan het functioneren van de gedeputeerde. De gedeputeerde functioneerde in dit geval binnen de grenzen die wij als Staten hadden aangegeven, namelijk zorg voor een invoering van die tijdelijke wet.

Mevrouw BAKKER (SP): Ik heb daarin geen vraag gehoord, voorzitter.

De VOORZITTER: Ik ook niet. Zullen we dit interruptiedebatje daarmee als beëindigd beschouwen? Daarmee ook uw woordvoering, merk ik. Dank u wel daarvoor. Dan geef ik nu het woord aan de heer Meendering van de fractie van GroenLinks.

De heer MEENDERING (GroenLinks): Ja, ik twijfel even of ik vijf minuten wil schorsen, omdat ik graag even de motie wil zien die nu is ingediend. Dan kunnen we daar even op reageren.

De VOORZITTER: U hebt die niet, begrijp ik? Hij zit in iBabs, maar ik schors even voor vijf minuten.

[Schorsing]

De VOORZITTER: Ik heropen de vergadering.

Voor de kijkers thuis die zich verbazen over hoelang vijf minuten duren in Groningen: er was net iets meer tijd nodig. Maar ik kan nu het woord geven aan de heer Meendering die spreekt namens de fractie van GroenLinks en die bovendien de laatste schorsing aanvroeg. Dus misschien wil hij ook uitleggen of de schorsing voldoende was om tot een conclusie te komen. De heer Meendering.

De heer MEENDERING (GroenLinks): Dat wil ik zeker uitleggen. Ik neem daar ook even tijd voor, zodat mijn collega's ook deze zaal weer binnen kunnen komen. Wij hebben even de motie bekeken die ingediend is door Groninger Belang namens de volledige oppositie. Daar zullen we even op reageren vanuit GroenLinks.

Ik zou ook graag richting de gedeputeerde wat willen zeggen. Zijn beantwoording was duidelijk. Onze belangrijkste vraag was of iedereen is gekend, of alle gremia gekend zij die hierbij betrokken zijn – met name ook het VOG. Ook vanuit dat VOG is niet naar buiten gekomen dat dat niet zo zou zijn. De gedeputeerde heeft ook bevestigd dat daar de brief gewoon bekend was en dat alles met medeweten daarvan is gebeurd. Wij snappen dat er haast is dat je elkaar af en toe moet ondersteunen. Dus wat ons betreft heeft de gedeputeerde gehandeld in het belang van Groningen: daar bestaat bij ons geen twijfel over.

Dan de motie zoals die nu voorligt. We hebben wat moeite met het tweede punt dat erin staat, dat wij afstand nemen van de brief die in eerste instantie is gestuurd. Dat hoeft wat ons betreft niet. Want feitelijk roept de motie op om weer in gesprek te gaan met de minister over de invoering van de wet, de amendementen en de novelle – in welke vorm dan ook – en dat is ook wat wij allemaal wel willen. Dat stond wat ons betreft ook in die brief. Dus als de indieners daar nog eens naar willen kijken: wat ons betreft graag. Ik ben ook heel benieuwd naar de reactie van de gedeputeerde op dat terrein.

De heer ROEMERS (PvdA): Op basis van het verhaal van de heer Staghoutwer kunnen wij niet anders dan concluderen dat het verhaal in het Dagblad van het Noorden niet volledig was. Tegelijkertijd zijn wij het ook eens met de gedeputeerde dat dit niet de schoonheidsprijs verdient. Dit had wellicht wel wat anders kunnen gaan. Er was dus wel degelijk afstemming met het VOG-bestuur. Dit is ook te lezen in het Wob-verzoek: de mail van 14 juni. Wat we vandaag vooral hebben gezien, is de discussie die we eerder hebben gevoerd op 30 juni.

We zijn ervan overtuigd dat iedereen die hier in de Staten zit, zich hardmaakt voor de inwoners van deze mooie provincie. Volgens mij is daar geen misverstand over. Het is voor ons de reden – en ik denk voor iedereen hier – dat je de politiek ingaat om ervoor te zorgen dat je hiervoor staat. Naar ons idee is EZK nu ook aan de beurt: ook zij moeten nu over de brug komen. Nu worden de pijlen gericht op de voorzitter van het VOG en EZK blijft buiten schot. Terwijl zij juist moeten gaan leveren zoals al jaren wordt beloofd. De inwoners, voor wie we dit allemaal doen, hebben recht op een goede afhandeling in alle opzichten en dat zo spoedig mogelijk – laat daar geen enkel misverstand over bestaan.

Dan de motie. We kunnen ons wel vinden in het dictum. En tegelijkertijd sluit ik me wel aan bij de woorden van de heer Meendering dat wij niet op die manier afstand kunnen nemen, zoals daar staat vermeld.

De heer VAN DER WERF (FvD): Ik kan mij volledig vinden in de woordvoering van de SP en ook Groninger Belang. Dus ik zie verder af van een woordvoering mijnerzijds.

De heer GEIJTENBEEK (ChristenUnie): In de eerste termijn heeft de fractie van de ChristenUnie het College gevraagd op wiens initiatief de steunbrief van het Versterkingsoverleg is geschreven en in welk belang die brief is verstuurd. Op beide vragen hebben wij antwoord gekregen. De brief is op initiatief van het Versterkingsoverleg geschreven en verstuurd omdat de versterking in Groningen een wettelijke basis nodig heeft. Daarmee wordt de crisisaanpak van de versterking mogelijk gemaakt – ook de crisisaanpak die mevrouw Bakker zo graag wil.

Dan kan ik nu namens de fractie van de ChristenUnie antwoord geven op de vraag van Hans Haze van enkele uren geleden: wat vindt de ChristenUnie nou zelf van deze brief? De ChristenUnie vindt het goed dat deze brief is verzonden. Hij is in het belang geschreven van de inwoners van de provincie die al jaren wachten op versterking van hun huis. Onze fractie begrijpt ook dat in een goede samenwerking brieven op voorhand gedeeld worden. Dat hoort bij de samenwerking die wij voorstaan.

Maar dat is niet voor iedereen begrijpelijk. Dat horen wij hier vanmiddag en dat snappen wij ook. Het is ook doodeng samen te werken met een overheid die het vertrouwen zo heeft geschaad. Want voor samenwerken is nieuw vertrouwen nodig. Laat dit College dan minstens deze conclusie trekken: werk samen met de rijksoverheid ten bate van onze inwoners, maar houd voor ogen dat nog niet iedereen daar ook vertrouwen in heeft of kan hebben. De minister is niet onze vriend, maar ook niet onze vijand.

Dan de motie van de oppositie. We kunnen ons voor een deel aansluiten bij de woorden van de heer Meendering. Onze fractie staat wel heel positief tegenover de poging van Groninger Belang om vanuit deze Staten één geluid te laten horen voor de Groningers.

De heer BENNEMA (VVD): 'Verbinden, versterken en vernieuwen.' Dat is de titel van ons Coalitieakkoord. En als het belang van het nakomen van deze woorden ergens duidelijk is, dan geldt dat zeker voor de aanpak van de gevolgen van de gaswinning. Daar zou ik nog een vierde V-woord aan toe willen voegen: dat van 'vertrouwen' – en het herstel van dat vertrouwen.

Hoe moeten we het handelen zien van onze gedeputeerde als voorzitter van het Versterkingsoverleg Groningen? Onze provincie is een middenbestuur, een laag tussen de gemeenten en de nationale overheid. Een goede samenwerking tussen deze verschillende overheden is in het belang van ons allemaal. Het beeld van overheidslagen die tegen elkaar ten strijde trekken, is funest. Daar wint uiteindelijk niemand iets mee. Wij zien liever dat iemand het vuur uit zijn schoenen loopt dan bestuurslagen die keihard tegen elkaar tekeer gaan, maar zij moeten daarbij uiteraard wel het belang van Groningen voor ogen hebben.

In deze hoedanigheid is de heer Staghouter als voorzitter van het Versterkingsoverleg Groningen betrokken. De provincie heeft eigen taken, maar ook soms een samenbundelende en regisserende rol, bijvoorbeeld voor de gemeenten – de aardbevingsgemeenten in dit geval. En zo moeten we hier ook het optreden van heer Staghouter zien. De brief die is verstuurd, past binnen de ingezette lijn die ook al in februari is ingezet. Dat er vanuit Den Haag draagvlak is gezocht voor oplossingen, doet er niets aan af dat deze brief wel in lijn is met wat de regio ook graag zou willen. Inderdaad, er zijn fouten gemaakt – dat moet ook gezegd worden. Deels ook buiten de schuld: dat ligt ook in Den Haag. Over die 15 juni: die brief is eerder uitgekomen, dat verdient zeker niet de schoonheidsprijs en dat is ook ongelukkig. Maar het beeld van aan de leiband lopen kunnen we niet onderschrijven en dat zien wij ook niet. Wij vinden het ook van belang dat iedereen ook begrijpt hoe er bestuurlijk met elkaar wordt omgegaan. Dat is hier ook uitgelegd: want onbegrip en het niet-kennen van de werkwijze moet niet leiden tot wantrouwen en speculaties. Met elkaar in gesprek gaan is heel normaal en dat is voor ons politici ook de *corebusiness*. Als je hier iets wil bereiken of mensen hier in de Staten willen weten of je motie draagvlak heeft of niet, dan ga je toch ook weleens aan het College vragen hoe je eruit komt, hoe je tot overeenstemming komt? Zo zie ik het beleid. Zo zie ik ook het handelen van lokale bestuurders in de richting van Den Haag.

Kortom: je kunt van mening verschillen, maar laten we elkaar wel vertrouwen. Want als we het wantrouwen naar elkaar uitspreken, dan is dat gelijk de bijl aan de wortel van onze democratie.

Ik heb de mond vol van verbinding en daarom wil ik ook wel welwillend kijken naar de motie die voorligt. Wij kunnen niet geheel alle punten zo omarmen. Het is ook door de heer Meendering en door voorgaande sprekers gezegd dat wij de overweging dat Provinciale Staten zich niet kan vinden in de inhoud van deze steunbrief, graag eruit zien. Die novelle zien wij als de nieuwe Versterkingswet. Als er een oproep komt om daarover in gesprek te gaan en in de geest van die amendementen eraan wordt gewerkt om daar zo snel mogelijk voortgang in te maken, dan kunnen wij die richting steunen. Dus ook wij willen dat er voortgang wordt gemaakt op dit belangrijke dossier. Wij willen ook dat de budgetten beschikbaar komen, wij willen dat de rechtsbescherming wordt uitgevoerd en dat mensen ook, als ze willen, het heft zelf in handen kunnen nemen. Dus laat ons dan ook samen met de gemeenten hier vanuit de provincie ons inzetten: niet tegen het Rijk, maar als één overheid voor de burger opkomen.

De heer BERGSMA (CDA): Meneer De Vries van de Fractie GO stelde misschien wel de belangrijkste vraag van dit debat: lag de loyaliteit van de heer Staghouter bij het Rijk c.q. minister of bij Groningen? Uit de beantwoording van gedeputeerde Staghouter is ons gebleken dat zijn loyaliteit hier in Groningen lag. Hoewel de gang van zaken – het werd net al even gezegd – wat ongelukkig is op z'n zachtst gezegd en dat er lessen uit getrokken moeten worden, vinden wij dat de gedeputeerde voldoende heeft aangetoond dat hij namens het Versterkingsoverleg Groningen met de juiste intenties hierin heeft gehandeld.

De heer GERRITS (D66): Persoonlijk vind ik de samenwerking hier altijd heel erg prettig, want uiteindelijk kom je er met wat duwen en trekken er samen praktisch altijd wel uit. Ik verwacht dat ook weer van vandaag. Dat wil niet zeggen dat ik altijd alles leuk vind. Want ook vandaag weer heb ik weer zitten kijken wat nou de feiten precies zijn en welke gevoelens iedereen daaraan hangt. En dan maken we wel erg veel stofwolken voordat die uiteindelijk weer optrekken en we tot een gezamenlijke lijn komen – waarvan akte. Maar dat is niet erg, ook bijvoorbeeld de overweging dat die steunbrief inhoudelijk niet oké zou zijn, is natuurlijk teruggrijpen op een discussie die we eigenlijk al hebben gehad, zowel in de Staten als ook in de provincie. Het is ook helemaal niet erg dat we daar van mening over verschillen.

Wat we nu voor hebben liggen, is in feite een nieuw proces. Dat zijn die novelle en die amendementen, waar we overigens inhoudelijk nooit iets van een uitspraak over hebben gedaan, want die hebben hier nog nooit op de agenda gestaan. Maar wat we daar vooral weer van vinden, is dat die nu snel tot besluitvorming moeten leiden, die weer leiden tot rechtszekerheid voor de Groningers. Ik heb wel weer vertrouwen in het wetgevende proces op landelijk niveau, dat daarin gelet wordt op uitvoerbaarheid en voldoende zelfstandigheid voor Groningers om zichzelf te kunnen helpen om uit de problemen te komen. Als daar iets mee mis is, dan vertrouw ik ook daarbij ten volle op de heer Staghouter die daarvoor zal waken en die ook op tijd, met de overleggen die hij tot zijn beschikking heeft, zal zeggen wat daar wel en niet aan deugt. En overigens zijn wij daar zelf ook bij.

Dan kom ik toch weer terug op het punt van vertrouwen. Vertrouwen hier onderling in de Staten en in de samenwerking met de overheden die we tot onze beschikking hebben. En dan ben ik weer tevreden.

De heer VAN KESTEREN (PVV): De PVV-fractie zal de niet-beantwoorde vragen alsnog schriftelijk gaan stellen, zeker na een duidelijke afkeuring door Provinciale Staten over de vele niet-beantwoorde vragen. Concrete beantwoording van al die vragen is niet alleen in het belang van het College dan wel de gedeputeerde, maar ook in het belang van Provinciale Staten – wij allemaal zoals we hier zitten – waar de provinciale politiek en ook de PVV deel van uitmaakt, zeg ik heel speciaal tegen de heer Visser. Dit betreft ons allemaal, niemand uitgezonderd. Het gaat namelijk om het vertrouwen van de inwoners in de provinciale politiek.

Voor het overige blijft de PVV-fractie van mening dat het parlement niet na elke misstap van een College moet blaffen in de vorm van een motie van afkeuring, maar ook een keer durft te bijten. Daar is een gezonde dosis dualisme voor nodig. Persoonlijk is dat een heel grote wens van mij na vele jaren Statenwerk.

De VOORZITTER: Ik heb goed geluisterd naar u, meneer Van Kesteren. U kondigt aan dat u de vragen die de gedeputeerde niet beantwoordt, schriftelijk gaat stellen. Een van de mores die we hier hebben, is dat we het debat hier meestal niet voortzetten met schriftelijke vragen. Dus ik zou ook de gedeputeerde willen oproepen om te kijken of hij de neiging tot schriftelijke vragen zoveel mogelijk kan beperken bij de heer Van Kesteren.

De heer VAN KESTEREN (PVV): Dan vraag ik om een toezegging van de gedeputeerde. Ik kan de vragen nog wel even uitschrijven, maar dan is er nog een termijn nodig. Want ik kan mijn eigen handschrift nu niet lezen. Maar ik heb de vragen wel liggen.

De VOORZITTER: Maar daar is volop gereedschap voor, dat kan ook bij interruptie.

De heer VAN KESTEREN (PVV): Oké, dat ga ik doen. Ik ga ze even uitschrijven allemaal.

De VOORZITTER: Ik zou de gedeputeerde ook willen uitnodigen om te kijken hoeveel van de aanvullende vragen van de heer Van Kesteren hij kan voorkomen.

De heer VAN KESTEREN (PVV): En hoe gaan we dat dan doen, voorzitter?

De VOORZITTER: Via de beantwoording in de tweede termijn door het College, zou ik zeggen. Dat is hierna.

De heer VAN KESTEREN (PVV): Maar hoe krijg ik ze bij de gedeputeerde? Want ik ga ze op mijn plek daar opschrijven en dan dien ik ze bij u in of zo? Of hoe gaat dat?

De VOORZITTER: Nee, ik zou zeggen: geef ze dan aan de gedeputeerde. Als u dan nog steeds niet tevreden bent, dan is er het voertuig van de interrupties. Ja? Dan ben ik nu toe aan de heer Van der Laan namens de Partij voor het Noorden.

De heer VAN DER LAAN (PvN): Naar aanleiding van de eerste termijn hebben wij een aantal tussenconclusies. Eén conclusie bijvoorbeeld is dat het beeld dat het Dagblad heeft neergezet, niet heel erg wordt ontkend door wie dan ook. Ik hoorde alleen de PvdA zeggen dat het niet helemaal volledig was. Dat is mijn constatering. Tegelijkertijd sluit ik ook aan bij het verhaal van Ton van Kesteren: we zijn hier met z'n allen. Ik en ook onze fractie krijgen de nodige reacties op het moment dat zo'n nieuwsgaring naar buiten komt.

De heer ROEMERS (PvdA): U gaf aan dat dat een constatering was. Volgens mij is het een feit dat ik over mijn eigen woordvoering ga. Dat wilde ik nog even kwijt.

De heer BENNEMA (VVD): De constatering dat het beeld wordt onderschreven, dat het niet wordt weerlegd, zoals gepresenteerd in de media, kan ik toch echt niet delen. Zoals er wordt gesproken over het Versterkingsoverleg Groningen: de vork zit daar toch echt anders in de steel en dat solisme is ook niet bevestigd. Dus tegen dat beeld wil ik me even krachtig verzetten: daar is geen feitelijke onderbouwing voor. Daar wilde ik dan wel graag een reactie op.

De heer VAN DER LAAN (PvN): Ja, ik heb in ieder geval niet in de woordvoering van de VVD gehoord dat dat beeld niet klopt. Maar nu ik dat geconstateerd heb, wordt dat beeld dus nu ontkend. Nou, dat kan.

Het beeld dat neergezet is, straalt op ons allemaal af. Veel mensen denken nu: ja, dat tussen dat provinciehuis, Provinciale Staten en het College kunnen we niet altijd goed onderscheid maken. Dus ook wij voelden ons geraakt door de publicatie. Vandaar ook onze felle reactie in de eerste termijn. Het logo van de provincie wordt bijvoorbeeld gebruikt in de brief. En ik heb de brief zojuist weer gelezen voor de honderdste keer: voor ons blijft er een beeld hangen – en niet alleen een beeld – dat het een steunbetuiging is geweest. Daar kun heel lang over discussiëren, daar hebben we geprobeerd te doen. Maar dat beeld blijft hangen en zo is het ook bij het kabinet ontvangen. Want anders hadden ze niet binnen tien minuten verspreid naar de Groningse media. Dat blijft onze mening.

Verder vonden we het bijzonder dat, zonder dat we dat hoorden in de eerste termijn, de gedeputeerde al voldoende steun concludeerde bij de coalitiepartijen. Terwijl ik in de eerste termijn geen enkele coalitiepartij steun heb horen uitspreken. Dus dan sluit ik ook weer bij de heer Van Kesteren aan: is er dan frequent vooroverleg geweest om dit in goede banen te leiden? Ik blijf dat jammer vinden, die blokvorming.

De heer ROEMERS (PvdA): Ja, ik was even benieuwd waar dat dan op gebaseerd is. Want volgens mij zijn er wel degelijk vragen gesteld. En als u nog eens een keer terugkijkt en –luistert, dan stellen wij, al dan niet met heel veel bewoordingen eromheen, dezelfde vragen als de oppositie. Dus ik vraag me af waar deze constatering vandaan komt.

De heer VAN DER LAAN (PvN): Ja, ik heb geen enkele coalitiepartij in de eerste termijn ondersteuning in wat voor zin dan ook horen geven. Maar dat is ook een beleavingsverschil wellicht.

De heer ROEMERS (PvdA): Nou ben ik hem even kwijt: welke ondersteuning bedoelt u nu?

De heer VAN DER LAAN (PvN): Nou, de gedeputeerde gaf in zijn weerwoord aan dat hij voldoende steun vond in Provinciale Staten. Dus daar zit dan een discrepantie. Want onze fractie heeft dat niet gehoord. Er hebben meerdere mensen meegeluisterd.

De heer ROEMERS (PvdA): Ja, dat is dan de constatering die u doet, wederom van de gedeputeerde en niet zozeer vanuit de coalitie, denk ik dan.

De heer VAN DER LAAN (PvN): Ja, daar wilde ik het bij laten.

De heer BENNEMA (VVD): Ja, ik heb het ook niet gehoord dat de heer Staghouwer alleen bedankt zou hebben voor de steun vanuit de coalitie. Dat is mij ontgaan. Ik heb het in ieder geval niet gehoord. Dan vraag ik mij af wanneer dat dan uitgesproken is. Wat ik dan ook bijzonder vind, is de kwalificatie over het Versterkingsoverleg Groningen. Andere bestuurders – zo heb ik het nergens in de krant

kunnen lezen – zijn niet bevraagd of hebben in ieder geval geen antwoord gegeven dat kennelijk beviel. Dus het zijn wel wat verdachtmakingen waarvan ik de onderbouwing gewoon te mager vind. Ik vind het jammer dat u zo'n wantrouwen uitspreekt. Dan ben ik ook benieuwd waar de spreker zijn mening over wat de regionale bestuurders zouden vinden, op baseert.

De heer VAN DER LAAN (PvHn): Ja, ik ben niet snel de draad kwijt. Maar in dit geval is de vraag mijn wat onduidelijk. Wat ik zei, is dat de heer Staghouter in zijn betoog aangaf dat hij voldoende steun ervoer in dit huis voor wat betreft zijn opstelling en de reden waarom hij destijds de brief heeft ondertekend. En die heb ik niet geconstateerd.

De VOORZITTER: De heer Bennema, ten slotte.

De heer BENNEMA (VVD): Daar werd dan wel weer een soort van coalitie-oppositietweedeling bijgehaald. Ik snap niet waar die dan vandaan komt in dit betoog.

De heer VAN DER LAAN (PvHn): Ja, ik zou zeggen: laat de VVD haar oren te luisteren leggen bij de media hoe die dat ervaren hebben. Wellicht dat er dan een objectieve blik komt.

De VOORZITTER: Hier valt ongetwijfeld een aanvullend interruptiedebat op te plegen, maar laten we dat niet doen. De heer Van der Laan vervolgt zijn betoog.

De heer VAN DER LAAN (PvHn): Dan iets over leervermogen. We zien hier de hele dag bezig met één dag en het College komt eigenlijk niet verder dan 'het verdient niet de schoonheidsprijs'. Ja, dan denk ik: is de urgentie van zo'n debat dan niet helder, in combinatie met de media en wat er dan allemaal gebeurd is afgelopen dagen? De heer Henk Marquart Scholtz heeft bijvoorbeeld gezegd dat er een brief gepostdateerd is. Nou, daar zou wel een excuus op zijn plaats zijn dat dat niet de bedoeling is, natuurlijk. Dat als voorbeeld.

Wij blijven kritisch, maar wij zien ook dat het wel belangrijk is dat we wel in gezamenlijkheid opereren. Vandaar ook dat wij blij zijn met de motie op initiatief van Groninger Belang. Wij hopen ook oprecht dat wij daar in gezamenlijkheid uit zullen komen. Over het beeld verschillen we dan van mening, maar wij denken dat dit beeld niet goed geweest is. Wij roepen het College op dat beeld alsnog recht te zetten om ook richting Den Haag heel duidelijk te maken dat wij ook die twee amendementen uitgevoerd willen zien worden en wel het liefst zo snel mogelijk.

De heer BENNEMA (VVD): Tot slot even naar de heer Van der Laan toe: hij is overal kritisch op. Maar wat ik dan wel apart vind, is dat hij naar alles wat in de krant verschijnt – vroeger hadden we ook een krant die 'De Waarheid' heette – voor waar aanneemt. Maar kijkt hij daar ook kritisch naar? Of ziet hij dat dat allemaal altijd klopt? Want hij baseert zich daar nogal op.

De heer VAN DER LAAN (PvHn): Ja, nogmaals: wij hebben hier geen grote ontkenningen gehoord waar het gaat over de inhoud van datgene wat het Dagblad heeft gepubliceerd. Dat er onjuistheden in stonden ten aanzien van tijdstippen, termijnen, toezeggingen et cetera.

De heer BENNEMA (VVD): Kijk, je kunt een gedeelte van de feiten in een verhaal plaatsen. Het gaat uiteindelijk ook om de brede contextduiding, ook in de wisselwerking met het College van Gedeputeerde Staten. Dan ontstaat er een beeld in het debat. Is de heer Van der Laan bereid om dat dan ook allemaal mee te nemen? Blijft hij zich daarbij alleen baseren op krantenartikelen? Of maakt hij daar ook een integrale afweging bij? Dat hij nu meer feiten ziet en kijkt hoe die passen in dit hele relaas?

De heer VAN DER LAAN (PvHn): Onze fractie heeft op 30 juni al een serieuze poging ondernomen om dit debat te openen en het liefst ook op dat moment af te sluiten. Maar dat is toen helaas niet gelukt, omdat een groot aantal partijen op dat moment sliep.

De VOORZITTER: Zullen we het hier eens bij laten? Juist om dat beeld te voorkomen.

Mevrouw VOERMAN (PvdD): Ik sluit me aan bij de woorden van de SP en Groninger Belang.

De heer TEN HOOVE (50PLUS): Ik ben net begonnen te vragen aan de gedeputeerde wat hij vond van het vertrouwen en dat hij dat kon waarmaken naar de burgers van Groningen. Hij gaf aan dat hij

dat op een zekere manier kon. Het verdient geen schoonheidsprijs wat we eigenlijk met z'n allen vanmiddag bespreken, maar *so what?* Laat dat maar zitten.

Ik vind het veel belangrijker op dit moment dat er een motie ligt waarbij ook de coalitie, denk ik, in grote lijnen mee kan gaan. Ik denk dat we elkaar daar ook in kunnen vinden. Dat coalitie en oppositie aan het einde van dit debat, als de gedeputeerde het daar mee eens is, samen die brief nog een keer kunnen sturen naar Den Haag. Ik denk dat de winst is die we vandaag met elkaar kunnen behalen. Dat is dan ook de winst die morgen in de krant staat. Want als je dit moet volgen – en ik volg dit de hele dag al op een klein scherm – dan is het onmogelijk voor mensen die niet in de politiek zitten of niet-politiek geëngageerd zijn, dit debat de hele dag op deze manier te volgen. Het gehakketak, het heen-en-weer-gepraat is bijna onmogelijk om op een goede manier te volgen. Dus voor mij is de winst dat er nu een motie ligt, dat die motie ook aanvaard wordt, dat juist de coalitiepartijen nog eens goed kijken of zij daar nu de oppositie een handreiking kunnen geven, zodat we er samen uitkomen.

De heer PESTMAN (BV NL): Er waren een paar dingen die mij opgevallen zijn aan de eerste termijn van de gedeputeerde. Ten eerste geeft de heer Bennema betere antwoorden dan de gedeputeerde. Want de gedeputeerde geeft eigenlijk geen antwoorden. Dat vind ik jammer. Dat vind ik echt heel jammer, want dat was de kans voor de gedeputeerde om duidelijkheid te verschaffen en niet alleen maar de processen en de gang van zaken te omschrijven.

Een aantal punten van die gang van zaken vind ik ook bijzonder. Dat is bijvoorbeeld het voorbehoud dat je een brief weer in kunt trekken. Nou, als die brief eenmaal bij de pers ligt, dan is er niet heel veel meer in te trekken, lijkt mij. Maar daar kan ik mij natuurlijk in vergissen. Dat een brief klaarligt en dat het ministerie daarvan op de hoogte is, zodat we elkaar niet verrassen op bestuurlijk of interbestuurlijk niveau – zoals het werd gezegd tegen meneer Bergsma, geloof ik – vind ik een vreemde gang van zaken. Je kunt toch wel zeggen dat het normaal is dat wij elkaar niet verrassen. Nou, dan ben je lekker verrast door meneer Blok de volgende dag, of niet dan? En hij had ook geen briefje rondgestuurd die eerste dag, is mijn idee. Want u geeft zelf aan dat u daar wel door verrast werd. Dus waarom laat u zich wel verrassen en hoeft u de minister niet te verrassen? Waar het BV NL om gaat, is dat er een transparante lijn gevolgd wordt waar de Groningers baat bij hebben. Die transparante lijn houdt in dat je niet altijd de regels van de minzaamheid moet volgen, dat je eens een keer van je af moet bijten. Groningen bijt niet genoeg van zich af. Daar krijg je dit soort gehakketak en geharrewar van. Want de een vindt het zus en de ander vindt het weer zo. Maar uiteindelijk komt dit geharrewar geen Groninger ten goede. Dat is wat het meeste aan het hart gaat.

De heer MARQUART SCHOLTZ (Ons Groningen): Ik zal niet verder lang hierop ingaan. Want ik heb geconstateerd dat de gedeputeerde geen dan wel zeer onwillig antwoorden geeft op vragen, zeker de vragen van de Partij voor het Noorden. Maar ook mijn vragen: daar heb ik helemaal geen antwoord op gehad. Ik noem u een voorbeeld: ik vroeg naar de tijdslijn die we van het College hebben gekregen waarin staat dat op 14 juni *'uiteindelijk het belang wordt ingezien van het nu al verzenden van die brief'*. Ik herhaal: *'Uiteindelijk het belang ervan wordt ingezien'*. En als je dat stuk uit het Dagblad van het Noorden hebt, dat niet ontkend wordt en niet beargumenteerd verworpen of gecorrigeerd wordt, wat staat daar? Dan zegt de ambtenaar x: nou, ondertekening is niet chique vandaag al, morgen is die vergadering pas. Dan zegt ambtenaar y: daarvoor hebben ze toch een mandaat genomen? Die brief moet naar Den Haag. En hup, dan appt hij nog even met gedeputeerde Staghouwer of dat eigenlijk wel kan. En twee minuten later stuurt Staghouwer een bericht terug dat dat kan. Nou, dat is dus echt iets van dat de heer Staghouwer *'uiteindelijk dat belang inziet'*? Kom nou! Dat is allemaal voorgekookt. Waarom krijg ik geen antwoord op die vragen?

Ik steun de motie.

De heer DE VRIES (Fractie GO): Gedeputeerde Staghouwer beantwoordde niet alle vragen. Maar hij gaf in zijn beantwoording aan dat zijn loyaliteit bij de Groningers ligt. Wat de Fractie GO betreft staat hem dan niets in de weg om de ingediende motie uit te voeren. We zien ook zeer uit naar zijn oordeel over die motie.

De VOORZITTER: Dank u wel. Ik kijk even naar de gedeputeerde of hij aanleiding ziet om nog even te schorsen voor het verfijnen van zijn huiswerk. Dat is niet het geval. Dan geef ik het woord aan de gedeputeerde namens het College. En ik nodig hem ook uit om zijn best te doen om de nog resterende vragen zo scherp mogelijk te beantwoorden.

De heer STAGHOUWER (gedeputeerde): Zeker, voorzitter, dat ga ik proberen te doen.

En ik begin even bij mevrouw Bakker van de SP. Mevrouw Bakker heeft een aantal vragen aan mij gesteld. Ik ga die beantwoorden namens het College. Want ik wil dat nogmaals benadrukken: ik sta hier namens het gehele College. Dan gaat het rondom de aanpak van de publicatie in het Dagblad van het Noorden. Ik heb daarvan opgeschreven dat het een tweede douche was die dag. De eerste was warm en de tweede was koud. Dat heeft te maken met het feit dat er weliswaar vier korte vragen zijn gesteld op dinsdag 2 november over het Wob-verzoek die naar ons zijn toegekomen en waarop wij keurig netjes hebben geantwoord. Maar dat dat leidt tot zo'n publicatie in het Dagblad van het Noorden, was toch wel een koude douche. Als je dan kijkt naar de reactie vanuit uw Staten, dan weet ik niet exact het tijdstip meer, maar het zal rond acht uur, half negen geweest zijn dat er al een mail naar de griffie is gegaan met de vraag om een spoeddebat. Ik loop al een paar jaar mee in dit huis en op het moment dat de Staten een gedeputeerde ter verantwoording roept, de gedeputeerde ook slechts te antwoorden heeft aan de Staten. Dat is ook de reden geweest dat ik 'nee' heb geantwoord op vragen van journalisten. Ik heb er een aantal achter mij aan gehad, die mij de microfoon of de pen voor het gezicht hebben gehouden. Maar ik heb gemeend om niets te moeten zeggen – hoe moeilijk dat ook is, maar om toch vandaag de gelegenheid te grijpen om met u in debat te gaan.

Dan naar de vraag van het CDA: hebben we lessen geleerd? Ik heb net ook tegen meneer Bergsma – en ook op andere vragen, de heer Van der Laan heeft mij daarover vragen gesteld – gezegd dat wij er natuurlijk lessen uit geleerd. Ik hoor ook uw Staten wat u vindt van het een en ander. Ik neem dat ook mee in hoe om te gaan in een vervolg. Dus jazeker, er is wat geleerd.

Dan naar de vragen die door de heer Van Kesteren zijn gesteld. Ik dacht ook dat ik die voor een deel al had beantwoord, het is jammer dat de heer Van Kesteren er nu niet is. Dus dat wordt voor mij wel lastig, maar dan moet de heer Van Kesteren dat maar terugkijken. Is er ambtelijke of bestuurlijke instemming geweest? Er is ambtelijke instemming geweest en bestuurlijke afstemming. Was het College op de hoogte van de brief? Ik heb daar zostraks van gezegd dat ik mij heb verantwoord in het College over het versturen van de brief. Waarom is de brief niet door de Commissaris ondertekend? De voorzitter van het Versterkingsoverleg heeft de brief ondertekend. En is het College zich bewust van de impact van de brief op de inwoners? Het College, bij monde van mij, is zich ongelooflijk bewust van die impact, maar ook van de commotie die hierover is ontstaan. De minister blijkt een verzoek te hebben gedaan om de brief. Kan het College aangeven waarom de minister om deze brief vroeg? Nou, ik heb daar al uitgebreid op geantwoord.

Dan naar de motie. Ik wil uw Staten graag een toezegging doen. En die toezegging is dat ik mij wil gaan inspannen om met het Versterkingsoverleg Groningen, alle bestuurders, een brief te gaan sturen naar minister Blok met de mededeling waar deze discussie toe is beland en waarin u mij een oproep heeft gedaan. Met name ook de novelle en de manier waarop u aankijkt tegen de novelle en de inhoud daarvan, ga ik in een brief vervatten. En die brief ga ik ook met uw Staten delen. Ik denk daarmee ook maximaal de inhoud te hebben gegeven aan de oproep die u in deze motie aan mij doet.

De heer VAN DER WERF (FvD): In welke tijdspanne kunnen wij deze brief verwachten?

De heer STAGHOUWER (gedeputeerde): Dat kan heel snel wat mij betreft. U moet ook beseffen dat de novelle al op route is. Wij hebben als Versterkingsoverleg Groningen een zienswijze ingediend op de novelle, met name waar het gaat over de uitvoerbaarheid. Maar ik zeg u toe dat ik in overleg ga met mijn collega's om die brief op te stellen, om het belang nogmaals onder de aandacht te brengen en ook de argumenten daarin te noemen die ik aan het eind van mijn betoog heb gebruikt. Want uiteindelijk gaat het om de rechtszekerheid van onze inwoners.

De heer VAN DER WERF (FvD): Krijgen wij inzage in deze brief voordat deze verder wordt gedeeld met het ministerie?

De heer STAGHOUWER (gedeputeerde): Ik stel het volgende voor. Kijk, ik heb uw Staten goed verstaan. Ik wil alles met uw Staten delen, daar is geen enkele belemmering. Maar volgens mij moeten we niet de route wachten tot 1 december, want dan hebben wij de volgende Statenvergadering. Ik ga ervoor zorgen dat u een afschrift krijgt van de brief en de komende week gaan we daaraan werken.

De VOORZITTER: Ik constateer dat de gedeputeerde aan het eind van zijn betoog is. Dat zou een natuurlijk moment zijn om de beraadslagingen af te ronden. Maar ik heb de term 'derde termijn' een paar keer horen vallen. Dus ik check maar even of ik de beraadslaging kan afronden. Mevrouw Bakker vindt van niet. Die heeft behoefte aan een derde termijn? Dat is een soort ordevoorstel. Dus ik

kijk even of dat voorstel om een derde termijn te houden, wordt gedragen door de Staten. Is er iemand die daar bezwaar tegen heeft? Ik zie namelijk niemand reageren. Nee? Zullen we het dan maar doen? Nu meteen of eerst schorsen? Wat is de volgorde?

Ik schors de vergadering voor tien minuten, op non-verbaal verzoek van mevrouw Bakker.

[Schorsing]

De VOORZITTER: Ik heropen de vergadering en verzoek de leden hun plaatsen weer in te nemen – de gedeputeerde ook.

Ik geef het woord aan mevrouw Bakker, want die heeft gevraagd om een schorsing voorafgaande aan de derde termijn. Mevrouw Bakker, namens de SP.

Mevrouw BAKKER (SP): Wij vinden als SP dat het onze plicht is om te blijven strijden voor de Groningers. Voor de mensen die hun verhalen hebben gedeeld die in ons zwartboek staan. Mijn Tweede Kamer-collega Sandra Beckerman heeft beloofd dat zij net zolang blijft strijden tot het opgelost is voor deze gedupeerden. Zij werkt zich daarvoor uit de naad, dag en nacht. We doen dit voor en met de inwoners van onze provincie. Wij als SP houden ook van verbinding, van samenwerking. Maar dan wel met bondgenoten en niet met onze zogenaamde vriend in Den Haag.

De heer BENNEMA (VVD): In het debat heb ik ook al gevraagd wie er eigenlijk aan de leiband van Den Haag loopt. Ik heb toen gezegd dat ik me kon voorstellen dat de SP die beschuldiging neerlegt omdat zij zelf gewend is om aan de leiband te lopen en gedicteerd te worden door het Politiebureau. Wat schetst mijn verbazing? Wij willen graag verbinding zoeken en tot overeenstemming komen. We doen allemaal ons best om voor Groningen daar ons beste verhaal neer te zetten. Dus ik wil dat bespreken, maar dan wordt vervolgens gezegd dat dat niet kan. Mevrouw Bakker moest dat eerst aan Sandra Beckerman vragen. Dus eigenlijk ben ik via de SP-spreekster hier in gesprek met mevrouw Beckerman. Dat is toch werkelijk ongehoord? En ik mag toch ook hopen dat de pers dit ook registreert? Komt u op voor de regio of voor mevrouw Beckerman? Waar staat u voor?

Mevrouw BAKKER (SP): Nou, meneer Bennema, dat ik hier sta en dat ik überhaupt Statenlid ben, komt omdat ik van dichtbij heb gezien hoe onze overheid mensen in deze provincie kapot slaat, murw maakt, hun zielen kapot trapt. Zij hebben niet alleen scheuren in hun huizen, maar scheuren in hun hele bestaan. Dat is een van de redenen, anders was ik nooit van mijn leven hier in deze Statenzaal gaan staan, als ik dit niet van zo dichtbij had meegemaakt. Het feit dat ik daar met Sandra Beckerman over bel, is omdat wij deze mening delen en omdat zij keihard knokt. Het gaat om deze amendementen die zij heeft ingediend samen met een aantal andere Tweede Kamerleden dat zich daar ook elke dag keihard voor inzet. Dus ik vind het niet meer dan vanzelfsprekend dat ik ook met haar afstem hoe we dit aanpakken.

De heer BENNEMA (VVD): Nou ja, we kunnen wel hier een dialoog gaan voeren. Maar als ik hier indirect ook met Den Haag moet spreken, dan komen we er zo niet uit. Ik had zo gehoopt op vertrouwen en dat we daar samen aan werken voor Groningers, ook met de SP. Maar als ik hoor dat alleen de strijdbijl tevoorschijn wordt gehaald en dat er flink wordt gehakt, dan betreur ik dat zeer.

Mevrouw BAKKER (SP): Voorzitter, ik heb verder geen vraag gehoord, dus ik ga verder met mijn betoog, als u dat goedvindt.

De VOORZITTER: Zeker.

Mevrouw BAKKER (SP): Het is namelijk zo dat wij niet per se alleen maar wantrouwen hebben. We hebben ook gezien dat we hier een goed debat met elkaar hebben gevoerd. Dat er door de gedeputeerde een toezegging is gedaan. Dat er een brief naar de minister wordt gestuurd. Dat wij die ook hier in de Staten nog te zien krijgen. Dat we coalitie- en oppositiebreed een motie hebben waarin we een duidelijk signaal afgeven aan de gedeputeerde, daar zijn we heel blij mee.

Ondanks dat deze woorden aan het eind zijn uitgesproken, hebben we toch een inkijkje gehad in wat mijns inziens toch een niet-goed werkende bestuurscultuur is. Dat dingen op een andere manier vanuit EZK hiernaartoe komen en dat brieven vanuit deze provincie toch meer richting het steunen van het ministerie gaan dan naar het steunen van gedupeerden: dat blijft nog steeds een punt bij ons als SP. En omdat we er toch echt op willen vertrouwen dat de gedeputeerde dit doet, maar dat

wij toch deze kwestie van hoe dit is gelopen, ten eerste afkeuren, willen we toch een motie van afkeuring indienen. Die dien ik hierbij.

De VOORZITTER: Dat is dan motie 349, die is aangekondigd als 'Motie van afkeuring tegen gedeputeerde Staghouter'. Er is, zoals we weten, een subtiel onderscheid tussen een motie van afkeuring en een motie van wantrouwen. Deze motie van afkeuring is ingediend door de fractie van de SP en die eindigt met de volgende uitspraak van de Staten en enkele oproepen aan GS: 'Provinciale Staten in vergadering bijeen op 10 november ter behandeling van bovengenoemd onderwerp,

Constateer dat:

- gedeputeerde Staghouter in juni van dit jaar zonder vooroverleg met de regionale partners een brief heeft gestuurd aan minister Blok met de mededeling geen bezwaar te hebben tegen uitstel van de uitvoering van de amendementen op de Versterkingswet;
- hierover in juni in PS van Groningen reeds is gedebatteerd;
- de meerderheid van PS toen geloof heeft gehecht aan de oprechte intenties van gedeputeerde Staghouter uit recent onderzoek van het Dagblad van het Noorden nu is gebleken dat voornoemde brief niet op eigen initiatief van GS is opgesteld en verzonden, maar op verzoek van en inhoudelijk voorbereid door minister Blok;
- gedeputeerde Staghouter aldus heeft meegewerkt aan de wens van minister voor opschorting van amendementen die juist voor de betreffende inwoners van Groningen belangrijke verbeteringen inhielden;
- daarmee twijfels zijn gerezen over de loyaliteit van gedeputeerde Staghouter;

Overwegende dat:

- gedeputeerde Staghouter in het vandaag gevoerde debat heeft laten weten de gang van zaken geen schoonheidsprijs te willen toekennen;
- onvolledig antwoord heeft gegeven op de door PS gestelde vragen, waardoor voornoemde twijfels niet geheel zijn weggenomen;

Spreekt uit

- de gang van zaken rond de totstandkoming van de brief af te keuren;
- de wijze van beantwoording door gedeputeerde Staghouter als onvoldoende te kwalificeren;

En roepen het College van Gedeputeerde Staten op

- zich in het gasdossier met alle kracht en middelen te blijven inzetten voor de belangen van de inwoners van Groningen;
- erop te letten dat daarover in het vervolg geen misverstand meer kan ontstaan

En gaat over tot de orde van de dag.'

Het is bij moties van wantrouwen goed gebruik in een normale setting...

Mevrouw BAKKER (SP): Het is geen motie van wantrouwen, hoor.

De VOORZITTER: Nee, nee, ik doe even een stukje uitleg. Het is bij moties van wantrouwen goed gebruik in een normale setting om er zo snel mogelijk over te stemmen. Dat zou de techniek nu verhinderen, dus dat zou in de derde termijn moeten worden gered. Dit is een net iets minder zwaar middel, een motie van afkeuring. Hierin wordt het beleid afgekeurd. Daarvoor geldt dat in mindere mate. Maar ook daarvoor geldt: we zijn bezig met een derde termijn. Ik denk dat alle fracties in staat zijn om te reflecteren op de ingediende motie en daarmee dus helderheid te geven over hoe we verder moeten. Ik zou niet weten hoe ik nu ad hoc een stemming zou moeten gaan organiseren.

Mevrouw BAKKER (SP): Deze motie van afkeuring dienen wij in om eigenlijk de gedeputeerde een soort trap onder de kont te geven om echt, echt, echt zich keihard in te gaan zetten voor de gedupeerden in onze provincie. En zoals onze collega van 50PLUS het al zei: dit debat is voor onze inwoners natuurlijk bijna niet te volgen. Maar wij moeten wel aan onze inwoners laten merken – dat vinden wij als SP belangrijk – dat we dit echt afkeuren, deze bestuurscultuur. En dat we echt voor een crisisaanpak moeten gaan waarbij de inwoners centraal staan en niet het bestuur.

De heer GERRITS (D66): Ik ben toch enigszins in verwarring, zeker gezien het verloop in de discussie tot nu toe. Ik had nog steeds het idee dat we dit met elkaar aan het oplossen waren. Ik krijg nu de indruk dat we dit niet met elkaar aan het oplossen zijn, maar dat er iemand meekijkt die dan een hand heeft in het indienen van de motie. En daar voel ik me eigenlijk een beetje door verraden. Heb ik daar gelijk in met dat gevoel? Kunt u dat wegnemen misschien?

Mevrouw BAKKER (SP): Deze motie wordt voltallig door onze hele fractie gesteund, onze Statenfractie. Dus het is niet zo dat er door Sandra Beckerman wordt bepaald wat wij hier gaan doen, maar er is even afstemming geweest. En ik ben ook heel blij dat we met elkaar wel die motie indienen die Groninger Belang heeft opgesteld: daar staan we ook volledig achter. Maar wij vinden toch dat we een duidelijk signaal moeten afgeven aan de gedeputeerde dat dit een serieuze zaak is en dat hij echt keihard aan de slag moet.

De heer GERRITS (D66): Ik heb met jou en met ons allemaal urenlang geprobeerd om heel precies op onderdelen klaarheid te krijgen in deze zaak. En vervolgens bij het scheiden van de markt, als we er eigenlijk al uit zijn, kom je ermee terug, ingestoken vanuit Den Haag, dat er dus alsnog een afkeuring moet worden uitgesproken. Dat is de indruk die hier nu bestaat. En die moet je nu echt wegnemen. Daar kun je het niet mee eens zijn als je gelooft in een trotse, zelfstandige Provinciale Staten van Groningen.

De VOORZITTER: Ik begrijp uw emotie. Ik verzoek u wel via de voorzitter en in de u-vorm te blijven spreken. Mevrouw Bakker.

Mevrouw BAKKER (SP): Ik heb geen echt een concrete vraag gehoord. Ik denk dat ik duidelijk ben: dit is gewoon het standpunt van de SP-Statenfractie en ik heb daar verder niets aan toe te voegen.

De VOORZITTER: Ik denk dat het goed is, vanwege ook het gewicht van de motie die zojuist is ingediend, om alle fracties even het woord te gunnen, zodat de positie van de fracties bij de motie van afkeuring in ieder geval – maar misschien die andere ook – even kan worden bepaald. De heer Meendering.

De heer MEENDERING (GroenLinks): Een schaakspel heeft zestien pionnen. Er werd gesuggereerd dat er hier een in de zaal zou zitten. Vier zitten er minimaal in deze zaal of in deze Staten. Dat betreurt ik zeer. Volgens mij hebben we met z'n allen kunnen constateren dat de gedeputeerde zijn antwoorden heeft gegeven en een toezegging heeft gedaan. Ik weet dat achter de schermen door alle partijen hier in deze Staten heel hard gewerkt is om de motie dusdanig te maken dat die aansluit bij de toezegging van de gedeputeerde. Daarmee geven we met z'n allen nog een keer duidelijk het signaal af aan Den Haag dat die wet voor ons erg belangrijk is. Die inpassing van die amendementen in de wet op een of andere manier is voor ons erg belangrijk. Ja, ik had gehoopt dat we daar op die manier constructief uit waren. Maar als nu het schaakspel gaat beginnen dat er toch andere krachten zijn – we spreken hier de hele dag over krachten die de gedeputeerde zouden beïnvloeden, waarvan we met z'n allen zeggen dat dat niet zo is – wordt een partij hier nu wel erg beïnvloed door haar partijgenoten in Den Haag. Voor mij is dat betreurenswaardig. We zullen die motie dan ook absoluut niet steunen. De gedeputeerde heeft gedaan wat hij moest doen: antwoorden geven. En als Staten hebben we gedaan wat we moesten doen: samenwerken, dan komen we tot een oplossing.

De VOORZITTER: Ik zal mevrouw Bakker even in bescherming nemen. Niet dat ze dat nodig heeft, maar ik doe het toch. De leden van de Staten stemmen zonder last, maar niet voor niks is er het woord 'ruggespraak'. Vroeger was er het verbod op last en ruggespraak, maar dat woord 'ruggespraak' is eruit. Het staat iedereen dus vrij om overleg te voeren met iedereen. Niemand mag zich op wat voor manier dan ook onder druk laten zetten om zijn of haar inbreng hier, wat hij of zij zegt en hoe hij of zij stemt door buitenstaanders te laten bepalen. Mevrouw Bakker heeft zojuist – het kwam uit haar tenen, geloof ik – dat dit de opvatting is van de leden van de SP-fractie. Dus ik zou de leden van de Staten willen voorstellen om daar dan verder niet in te gaan wroeten, want dat leidt tot niks. En overleg, zoals gezegd, is toegestaan.

De heer ROEMERS (PvdA): Ik heb uw woorden ter harte genomen. Maar het moet me toch van het hart dat het met toch enigszins verbaast hoe zo'n procedure uiteindelijk hier wordt bewerkstelligd. Ik zie ook met grote ogen aan hoe de rest hierdoor verrast is. Ik vind dit een heel bijzondere manier van werken. We hebben denk ik met elkaar een heel goede discussie gehad. Er waren voors en tegens, we hebben de heer Staghouter gehoord. Vervolgens hebben we samen, oppositie en coalitie – waar al tijden voor wordt gepleit – een motie tot stand gebracht. Er ligt eigenlijk al een toezegging vanuit de gedeputeerde en dan nog krijgen we het voor elkaar dat er een partij die is alsnog een motie van afkeuring wil inbrengen. Ik vind dat eigenlijk iets waar ik als partij totaal niet achter kan staan. Volgens mij dat een verkeerde manier van politiek bedrijven en is de *timing* wat mij betreft niet juist.

De heer GEIJTENBEEK (ChristenUnie): En zo zijn we weer terug aan het begin van mijn woordvoering in de eerste termijn. Je hebt verschillende politieke stijlen. Je hebt de stijl van strijd en je hebt de stijl van samenwerking. Beide stijlen zijn ook te zien in deze Statenzaal en in dit debat. De fractie van de ChristenUnie is blij dat er heel veel partijen zijn, Groninger Belang voorop vandaag, die met ons samenwerking verkiezen boven strijd.

De heer BENNEMA (VVD): In mijn tweede termijn sprak ik ook over het werken aan het herstel van vertrouwen. 'Verbinden, vernieuwen en versterken': een iets andere volgorde, maar allemaal belangrijk en daarbij vertrouwen. Dan is het ook van belang hoe je met elkaar omgaat en met elkaar tot overeenstemming probeert te komen. Ik heb mij daarnet in mijn interruptie daar al aardig sterk over uitgelaten, anderen hebben dat ook gedaan. Ja, het is gewoon echt belangrijk dat we met elkaar tot overeenstemming komen. Ik heb toch echt het gevoel nu dat het partijbelang van het hoofdkantoor van de SP hier bij deze motie even de doorslag geeft. En dit voelt echt als natrappen bij een voetbalwedstrijd. We hebben gewoon aan *fair play* gedaan en dan gebeurt je dit. Een slecht gevoel: heel erg jammer. Want ook wij werken liever samen aan een goede toekomst van Groningen dan maar altijd te blijven hangen in 'strijd, strijd, strijd'.

De heer VAN DER WERF (FvD): Ik ga het kort houden. We hebben al een toezegging van de gedeputeerde, dus in die zin vraag ik me af wat een motie van afkeuring daar nog aan zal toevoegen. Ik denk dat wij die brief moeten afwachten die de gedeputeerde heeft beloofd aan ons. Daar zou hij op korte termijn aan beginnen – volgens mij deze week nog. Dus het lijkt mij verstandig om die af te wachten. Dat is mijn inbreng daarin.

De heer BERGSMA (CDA): Ik kan me grotendeels aansluiten bij wat de vorige sprekers zo-even hebben genoemd. De laatste afslag die de SP heeft genomen, is wat ons betreft ook betreurenswaardig. Wij zullen de motie daarom dan ook niet steunen.

De heer HAZE (Groninger Belang): Ook de fractie van Groninger Belang kan zich grotendeels aansluiten bij de vorige sprekers. Los van het feit dat wij de overwegingen van de SP best kunnen begrijpen, vinden wij een motie van afkeuring op dit moment – gelet op de beantwoording en de toezegging van de gedeputeerde – niet gepast. Die zullen wij ook niet steunen.

Daarnaast hebben wij onze motie iets aangepast. Ik wil overigens de gedeputeerde danken voor de toezegging. Wij hebben de bullet 'Overwegende dat...' eruit gehaald. Dat was de zinsnede dat Provinciale Staten zich niet kan vinden in de inhoud van de steunbrief en hier afstand van neemt. Het dictum blijft verder hetzelfde. De motie gaan we wel indienen, we willen haar graag wel in stemming brengen, omdat we de signaalfunctie van de motie belangrijk vinden. Hierbij overhandig ik u de aangepaste motie.

De VOORZITTER: Deze motie krijgt als nieuw nummer mee 350, waarbij de oude versie met nummer 348 wordt ingetrokken. De nieuwe motie 'Nieuwe brief voor demissionair minister Blok (2)' is ingediend door alle partijen die ook de vorige motie hadden ingediend, die door al diezelfde vertegenwoordigers was ondertekend: achtereenvolgens die van Groninger Belang, de SP, Forum voor Democratie, de Partij voor het Noorden, de PVV, de Partij voor de Dieren, 50PLUS, BV NL, Ons Groningen en de Fractie GO. Daarmee maakt deze onderdeel uit van de beraadslaging en zij eindigt met dezelfde oproep aan het College als in de vorige motie. Het gedeelte onder 'Overwegende dat...' is hierin geschrapt:

'Provinciale Staten van Groningen, in vergadering bijeen op 10 november 2021;

Kennis genomen hebbende van:

- de steunbrief die gedeputeerde Henk Staghouwer uit hoofde van zijn functie als voorzitter van het Versterkingsoverleg heeft verstuurd aan demissionair minister Stef Blok;
- de inhoud van de brief die het niet-direct opnemen van de twee wijzigingen c.q. amendementen op de Versterkingswet steunt;

Roepen het college van Gedeputeerde Staten op:

- om in overleg met de bestuurders verzameld in het VOG een nieuwe brief te sturen richting demissionair minister Stef Blok, waarin de demissionair minister wordt verzocht de Versterkingswet uit te voeren mét de twee amendementen, zoals deze zijn aangenomen door de Tweede Kamer en dit op zo kort mogelijke termijn te realiseren;

En gaan over tot de orde van de dag.'

De heer HAZE (Groninger Belang): Ik snap van de coalitiepartijen hun teleurstelling over de motie van afkeuring. Maar ik hoop toch dat zij – dat is de oproep die ik vanuit deze kant doe – deze motie toch van harte willen omarmen, ook los van de toezegging van de gedeputeerde. Ik denk dat we met elkaar in ieder geval vooruit moeten kijken naar de toekomst en dit soort incidenten zoveel mogelijk moeten zien te voorkomen. Daar staat de SP natuurlijk niet alleen in, want ik denk dat dat voor alle partijen hier geldt, namelijk dat het moge helder zijn dat wij het beste voor hebben met alle Groningers.

De heer GERRITS (D66): De heer Haze wil ik in de eerste plaats feliciteren met het bereikte resultaat van een straks aan te nemen motie. Wij zullen die in ieder geval steunen. Dat heeft even tijd gekost. Daar heb ik straks al van gezegd dat dat niet helemaal nodig was. Maar desondanks vind ik het een mooi resultaat en een goede afsluiting van het debat. Ware het niet dat er toch nog een staartje aan hangt. In de jaren zeventig zeiden we tegen elkaar dat het persoonlijke ook politiek is. Nu zeg ik: het politieke is soms ook persoonlijk. Ik denk dat de heer Staghout het zo voelt, ik voel het zelf in ieder geval wel zo. Want ik vind dat je er met de persoon in zit met alles wat je hebt en dat politieke schema's of bewijsvermogen of wat dan ook, nooit een rol mag spelen uiteindelijk bij het elkaar proberen te begrijpen en het komen tot een gemeenschappelijke overeenstemming. Als je dan toch je politieke schematisering de boventoon laat voeren, dan heb je mij persoonlijk te pakken. Want dat is precies de reden waarom ik niet in de politiek wil als dit soort dingen plaatsvindt. En daar blijf ik me ook tegen verzetten.

Desondanks vind ik het een goed resultaat en ik heb met de SP overigens naar ik hoop een prima verstandhouding.

De VOORZITTER: Dank u zeer. De heer Ram is inmiddels aangeschoven ter vervanging van de heer Van Kesteren. Hij krijgt het woord namens de PVV.

De heer RAM (PVV): Ja, voor onze fractie is het toch een heel lastige afweging gezien de bestuurscultuur in Nederland, waar wij zeer tegen ageren. De gedeputeerde heeft wel een toezegging gedaan en het is hem te prijzen dat hij dat gedaan heeft. We wachten dan ook de beantwoording van de vragen af die de gedeputeerde nog per brief gaat doen.

Wij zullen de motie van afkeuring niet steunen op dit moment. Wij vinden dat wel een heel lastige, want ik vind de bestuurscultuur die hier in Nederland heerst met onderonsjes en hoe dat in onze ogen dan gaat tussen ministers en andere bestuurders, niet de juiste wijze. Gezien de verstandhouding wil ik graag dat de toegezegde brief heel snel komt en dat de lucht wordt geklaard.

Wij zullen de motie van Groninger Belang uiteraard steunen.

De heer VAN DER LAAN (PvH): Zeker in het begin was het een ongekend fel debat, een uitvoerig debat, een lang debat. Echter zien wij voldoende lerend vermogen bij het College. Wij willen dan ook niet zo ver gaan als de SP, hoewel we aan het begin van de dag daar wel dichtbij zaten. Maar we hebben uiteindelijk ons toch ook laten overtuigen, maar we begrijpen de overwegingen van de SP, aangezien zij als landelijke partij de twee betreffende amendementen hebben ingediend in de Tweede Kamer. Dus we begrijpen die emoties en de strijd die daar gevoerd wordt op een ander *level* dan hier. Maar wij zijn voldoende lerend vermogen. En daar gaat het om. Het gaat uiteindelijk ook om de eenheid binnen Groningen 100 procent te houden waar het gaat om het gasdossier.

We zullen uiteraard ook de motie steunen die is ingediend door Groninger Belang.

Mevrouw VOERMAN (PvdD): De Partij voor de Dieren begrijpt de emotie en de strijdvaardigheid van de SP. In die zin zijn we het met elkaar eens. Toch zijn we ook heel erg blij met de toezegging van de gedeputeerde en zullen we de motie van afkeuring om die reden niet steunen.

De heer TEN HOOVE (50PLUS): Laten we de onzekerheid maar wegnemen: wij steunen niet de motie van de SP. En ik doe eigenlijk de oproep aan de SP om de motie in te trekken. We zijn de hele middag bezig om het vertrouwen terug te winnen bij de bevolking van Groningen en dan komt dit staartje, zoals net gezegd werd, erachteraan. Ik vind dat eigenlijk niet kloppen.

De motie van Groninger Belang ondersteunen we natuurlijk. Die brief wordt opnieuw gestuurd. We zijn het ook wel eens met wat Forum net zei: we zijn erg benieuwd hoe die brief tot stand komt en wat daar precies in staat. Maar laten we nu asjeblieft met z'n allen, zowel coalitie als oppositie, de handen ineenslaan, de motie aanvaarden van Groninger Belang en niet verdergaan met de motie van afkeuring richting onze gedeputeerde.

De heer PESTMAN (BV NL): BV NL vindt eigenlijk dat de beantwoording wat stroef ging. Laten we daarmee beginnen: dat wil ik nog wel een keer benoemd hebben. Dat vind ik heel jammer in het geheel. Ik vind het ook jammer dat er hier een waardeoordeel gegeven wordt over de gang van zaken rond hoe mevrouw Bakker de motie aanvliegt. Ik vind wel dat ik deze motie op dit moment niet kan steunen vanwege de toezegging en we zijn ook zeer benieuwd naar de brief. Mijn advies naar mevrouw Bakker is niet intrekken, maar misschien aanhouden. Dat heb je in elk geval nog wat boven de markt hangen, mocht de brief niet bevallen.

De heer MARQUART SCHOLTZ (Ons Groningen): Ons Groningen sluit zich geheel aan bij de woordvoering van de heer Haze. Ik begrijp best dat de gestaalde kaders van de Socialistische Partij ietwat rauw woordgebruik prefereren. Maar ik zou toch gezegd hebben: de gedeputeerde moet een licht zetje onder zijn *derrière* hebben in plaats van een trap onder zijn kont. Dat geeft geen pas.

De VOORZITTER: Ik denk dat u hier geen Klare Taal Bokaal krijgt. Maar die is ook net vergeven, natuurlijk.

De heer MARQUART SCHOLTZ (Ons Groningen): Ik houd een beetje van verhulling. Maar ik steun de motie van Groninger Belang.

De heer DE VRIES (Fractie GO): Nadat de gedeputeerde zich verantwoordde voor mogelijke aansturing door minister Blok vanuit Den Haag, lijkt het nu alsof de motie-Bakker rechtstreeks uit de koker van Tweede Kamerlid Beckerman komt. Een stevig staaltje symboolpolitiek. Wij zijn de politiek ingegaan voor resultaten, niet voor persoonlijke afrekeningen. Wij zullen de ingediende motie van afkeuring van mevrouw Bakker niet steunen.

De VOORZITTER: Dank u wel. Dat geef ik ten slotte het woord namens het College aan gedeputeerde Staghouwer, mocht hij daar behoefte aan hebben. Dat is niet het geval.

Dan denk ik dat dit het moment is om de beraadslagingen te beëindigen. Het ruikt in het atrium inmiddels naar stampot. Maar zullen we eerst even praten over de agenda? Ik dacht net: dat kunnen we daarna wel doen, maar dat helpt volgens mij u ook bij uw voorbereiding.

Dames en heren, toen ik vanmorgen de vergadering opende – dat is al lang geleden – had ik het over een ambitieuze agenda. Ik sta er zelf om bekend – maar dat leidt niet altijd tot een goede reputatie – dat ik vaak te optimistisch ben over hoeveel er in te weinig tijd kan. Maar hier zinkt mij de moed van in de schoenen, moet ik zeggen. Dus ik heb even met hulp van de griffier gekeken naar de agenda. Daar staat de Begroting op: die kan geen uitstel vergen. Anders moet je echt heel nare kunstgrepen toepassen. Dat geldt dus voor de Begroting met alles erop en eraan hè, dus de opcenten motorrijtuigenbelasting: dat moet vandaag worden geregeld. Dan is er het motiedebat over de NOM. Ik weet niet of dat lang of kort is, maar het besluit over de NOM moet wel vandaag genomen worden. Anders, is mij ingefluisterd – ik doe namelijk ook weleens aan ruggespraak – leidt dat tot groot gedoe en technische complicaties. Dan is er een andere complicatie, namelijk het debat over de brief van gedeputeerde Homan. Mocht u eraan hechten nog van gedachten te wisselen over die brief terwijl mevrouw Homan nog gedeputeerde is, dan is het een dringende kwestie. Maar ik zoek even met welke ambitie dit agendapunt precies is aangereden. Want ik klap uit het presidium – maar dat is geen geheim – dat we een hooggeleerde gaan vragen om ons van advies te dienen hoe om te gaan met nevenfuncties. Dus als de ambitie net iets minder is om het te hebben over mevrouw Homan en iets meer over nevenfuncties, dan zou het logisch zijn om het debat uit te stellen tot het moment dat we beschikken over dat advies. Maar ik kijk even naar degenen die eraan hechten dat dit vandaag wordt besproken. Meneer Haze.

De heer HAZE (Groninger Belang): Ja, ik schrijf net in WhatsApp even in ruggespraak. Dat gaat niet helemaal tot aan Den Haag, maar ik hoop tot in dit gebouw. Dus ik hoop mijn collega Schmaal daar zo snel mogelijk over te horen. Maar hij zal dat denk ik wel toelichten op het moment dat u de Begroting bespreekt in deze Staten.

De VOORZITTER: Ik wil u een veilige volgorde voorstellen. Je weet nooit hoe het gaat, alle dingen zijn voorbereid. We beginnen met de Begroting. De spreektijd is onbegrensd, maar iedereen kent zijn verantwoordelijkheid, neem ik aan – soms moet ik een lachje onderdrukken. Dan is er het motiedebat over de NOM: dat zou dan onmiddellijk daarna kunnen. Dan doen we eventueel, mocht daar behoefte aan zijn, de brief van gedeputeerde Homan. Mocht er behoefte zijn aan empooi voor een

uitstelbeweging, dan stellen we uit tot het moment dat we beschikken over een advies. En dan, afhankelijk van hoe ver we zijn gekomen, Digitalisering en NOVI nog. De heer Haze.

De heer HAZE (Groninger Belang): Ik heb net bericht gekregen van het opperhoofd dat hij wel graag de discussie rond gedeputeerde Homan wil gaan voeren.

De VOORZITTER: Waarvan akte en laten we dan vasthouden aan deze volgorde die ik zojuist heb genoemd. Dit is ook wel een goed moment om af te spreken hoe laat deze vergadering gaat eindigen. De heer Geijtenbeek.

De heer GEIJTENBEEK (ChristenUnie): U geeft de volgorde aan. Is het niet verstandig om nu al het besluit te nemen om een paar agendapunten gewoon door te schuiven? Want, met alle respect, volgens mij kunnen we nu al wel concluderen dat we ze niet alle vijf nog gaan bespreken én er nog over kunnen stemmen vandaag.

De VOORZITTER: Dat hangt inderdaad af van het tijdstip waarop we per se willen eindigen. En dat is weer afhankelijk van het volgende. Wij hebben de gewoonte bij dit soort debatten dat we zeggen dat er anderhalf uur reistijd nodig is, want in die kun je de uithoeken van de provincie bereiken om thuis achter een beeldscherm te gaan zitten voor de stemming. Als nou degenen die hier zitten, het op zich nemen om voor de stemming ergens in een ruimte hier in het provinciehuis te gaan zitten, zodat we niet helemaal naar huis hoeven. Dan hebben we aan een halfuurtje schorsing tussen de beraadslaging en de stemming genoeg en dan is het nu verder een kwestie van terugtellen. Hoelang denken we dat een stemming duurt? Daar heeft de griffie ervaring mee. Anderhalf uur, hoor ik. Hoe laat is het bedtijd? Wie van ons moet er het vroegst naar bed? Zullen we zeggen dat we tot elf uur doorgaan maximaal? Inclusief de stemming? Ja? Ik vind dat nog niet onmenselijk. De heer Pestman.

De heer PESTMAN (BV NL): We stonden zojuist onder het genot van een stukje pizza in het atrium. Toen maakte collega Haze een heel goocheme opmerking, vond ik, waar ik me helemaal achter kon scharen. Als wij de eerstkomende Stateninformatiedag bijvoorbeeld, of door de pauzes te verkorten, of door de onderwerpen iets kleiner te maken tot een uur of één doorgaan, dan heb je dan nog een hele middag en een hele avond voor een aanvullende PS-vergadering.

De VOORZITTER: Ja, dat is het soort noodmaatregelen waar je uiteindelijk in terechtkomt als het ons over de schoenen loopt. Maar ik zit te organiseren dat ons dat niet overkomt. Is het nu akkoord om door te gaan inclusief stemming tot elf uur? Dan is het als volgt: het eindigt om elf uur, we zijn anderhalf uur bezig met de stemming, dus dan is het half tien. Dan hebben we een halfuur nodig om op onze stemplekken aan te komen, dus dan is het negen uur. Dan vergaderen we dus uiterlijk tot negen uur. Is dat akkoord wat u betreft?

Dan nog de Digitalisering en NOVI. Ik denk dat het te ambitieus is om die ook nog te doen. Dus ik maak dezelfde taxatie als de heer Geijtenbeek. Als we nu de duidelijkheid dienen door deze twee agendapunten af te voeren – ik denk ook dat dat zo is – dan stel ik u voor dat te doen. Ja? Dus die twee agendapunten doen we dus vandaag zeker niet meer, zelfs als we om half acht klaar zijn met de rest.

Dat is dan afgesproken. Dan is het nu tijd voor stampot. De vergadering is een half uur geschorst.

[Schorsing]

De VOORZITTER: Dames en heren, welkom terug. Ik heropen de vergadering.

C. Begroting 2022, Najaarsmonitor 2021, opcenten motorrijtuigenbelasting

De VOORZITTER: We lopen op schema en we hebben nu het debat aan de orde over de voordracht van het College over de opcenten en over de voordracht over de Provinciale Begroting over het komend jaar en de Najaarsmonitor van dit jaar.

Er zijn nogal wat technische vragen gesteld. U hebt de antwoorden op al die technische vragen kunnen zien. Er is in de Statencommissie op 3 november over gesproken. Dat wat daar gezegd is, zeg ik even ten behoeve van de snelheid, is gezegd. Dat staat, dat is geadministreerd, dat

hoeft niet nog een keer. Vandaag dus een afrondend politiek debat. Er zijn verschillende moties en amendementen voor aangekondigd: die zien we tegemoet.

Er is in het presidium even stilgestaan bij de volgorde, namelijk waarom doen we het niet om en om? Dus eerst de grootste oppositiepartij – althans, tijdens de verkiezingsuitslag in 2019 –, dan de grootste coalitiepartij en zo een beetje hinkstappend naar beneden. Dat vond het een presidium een goed idee. Ik weet niet of we die afwisseling zo tot het einde kunnen volhouden – rekenkundig waarschijnlijk niet. Dat betekent dus ook dat u even scherp moet zijn wanneer u vermoedelijk aan de beurt bent. Dus mocht u een existentieel moment van twijfel hebben of de grootste of een na grootste enzovoort bent binnen de coalitie of oppositie, vervoegt u zich bij de griffier: die kan het antwoord geven.

Oké, als we het zo gaan doen, dan begint dat met de woordvoerder van de grootste oppositiepartij en dat is de heer Van der Werf van Forum voor Democratie. Hij opent het debat.

De heer VAN DER WERF (FvD): Onderzoek van de Erasmus Universiteit toont aan dat het vertrouwen in de regering daalt als een baksteen. 30 procent van de ondervraagden geeft aan nog vertrouwen te hebben in de overheid, waarbij dus een ruime meerderheid van 70 procent dus geen vertrouwen meer heeft. En dat is natuurlijk ook niet zo vreemd. Want bestuurlijk Nederland zit in een ivoren toren en deze ivoren toren reikt inmiddels zo hoog dat deze reikt tot een luchtkasteel.

Dat speelt in Groningen natuurlijk evenzeer. Daar werden hardwerkende betrokken inwoners, die zich nog naar inspraakbijeenkomsten begaven, nog even op banale wijze geschoffeed door dit College. Ook voor een eerlijk verhaal over de versterkingsoperatie hoeft de Groninger niet op dit College te rekenen. Dat geldt ook voor het gedoe met de Eemshaven, grondpachten en het project Ring-Zuid: wat een puinhoop! En dan heb ik het nog niet eens over de Begroting gehad. Want ook daarin lijkt dit College zijn leven niet te willen beteren. Belastingen worden verhoogd, zonder dat daar iets tastbaars of structureels voor de bevolking wordt verbeterd of ertegenover staat. Integendeel, het enige wat door dit bestuur vaak wordt geproduceerd, is vaak samen te vatten op één A4'tje: weinig concreets, holle frasen, dromerige prietpraat.

Groene economische dromen die nooit werkelijkheid kunnen worden omdat ze op fysieke wijze volstrekt niet tot stand kunnen worden gebracht. Zoals ook de CO2-reductiedoelstelling: deze is vorig jaar zogenaamd gehaald, maar enkel omdat bepaalde uitstoot niet wordt meegerekend. En trots dat men is op dit resultaat! Kijk, natuurkundig gezien is alle CO2 gelijk. Maar voor deze bestuurders is sommige CO2 meer gelijk dan andere – of zo iets. Dat geldt natuurlijk ook voor de stikstofproblematiek – dat is hier eerder vandaag ook al aangehaald: de zogenaamde stikstofproblematiek. En vooral de GroenLinks-biomassabomenverbrander draait overuren, de vuilst mogelijke energie denkbaar. Nog nooit is iemand in dit huis erin geslaagd het anderszins aan te tonen dan wel de voordelen van de ingeslagen weg en de energietransitie aan te tonen.

Forum voor Democratie wijst ze dan ook resoluut van de hand, samen met deze hele Begroting. Dat linkse gedroom kost gewoon veel te veel geld. Van subsidies voor bedrijven, bijvoorbeeld voor een bedrijf dat koelingen maakt voor zonnepanelen, dat een dikke som geld kreeg en meteen op de fles ging. Kijk, dat is het mooie van markteconomie: als het kul is, verdwijnt het vanzelf wel. Net als Biopack, bijvoorbeeld. Of wat dacht je van de *hyperloop*? Stuk voor stuk luchtflitsers en geldverslindende larialekoek. Nog zo'n voorbeeld: ik drink vandaag uit een pakje Earth Water. Daar zit een QR-code op, dus dat nodigde mij uit om eens even te kijken. Een icoon uit hun portfolio, daar dronk ik uit. Op de verpakking staat dat het gebotteld is in Ierland en op de website staat te lezen dat het water afkomstig is uit Drenthe. Met andere woorden: dat water is helemaal verscheept naar Ierland om daar gebotteld te worden, om vervolgens weer terugverscheept te worden naar Groningen en hier op ons tafeltje gezet te worden. En dat zou dan een icoon zijn! Ja, dit is natuurlijk volstrekte onkunde en daar lopen wij continu tegenaan.

Dan maar weer de wegenbelasting omhoog: ja, het is echt absurd. Wij zijn daar absoluut op tegen. Auto's zijn hier gewoon nodig, het is een provincie met grote afstanden. De wegen zijn met de auto het beste bereikbaar. Het OV laat te veel te wensen over. Dus de bevolking kan maar betalen, maar een veilige woning of een beetje een goede dag: dat zit er niet in. Dat kunnen ze wel vergeten en dat is toch wel schunnig. Ik denk dat ik daar toch wel het meeste mee heb gezegd.

De heer BAKKER (VVD): De heer Van der Werf zegt dat er enorme bedragen voor bepaalde dingen worden uitgegeven. Maar hoe groot het percentage is dat wij uitgeven aan milieu en energie als onderdeel van de Begroting: dat is namelijk maar een heel klein deel.

De heer VAN DER WERF (FvD): Ik weet dat dat een klein deel is overigens, hoor. Maar ik heb het ook gehad over subsidies als bedrijven zoals een Biopack, een *hyperloop* en een ander bedrijf, waar ik

even de naam niet van weet. Die maakt dus die koeling voor zonnepanelen en gaat dus direct op de fles omdat er gewoon geen vraag naar die flauwekul is. Die kosten reken ik ook mee en dat gaat buiten die Begroting om.

De heer NOLLES (GroenLinks): Het is voor mij wel even omschakelen van het vorige uitgebreide agendapunt naar dit agendapunt over de Begroting – misschien wel voor meer mensen. Ik heb bij de vorige spreker niet geïnterrupteerd, want als je geen vragen hebt, dan moet je niet interrumpen – zo wordt gezegd. Maar ik heb wel een opvatting. Toen het erover ging dat alle CO₂ gelijk is, dan kan ik dat voor dat molecuul inderdaad zo stellen. Dat kan de heer Van der Werf ook. Op het moment dat we stellen dat alle stikstof gelijk is, dan hebben we het over stikstofverbindingen en dan loopt die vergelijking helemaal mank. Maar dat is geen vraag, dat is een stelling.

De heer VAN DER WERF (FvD): En over wat voor stikstof hebben het dan precies? Hebben we het over SO_x of over ammoniak?

De heer NOLLES (GroenLinks): Dan hebben we het over de verschillende NH-verbindingen: dan hebben het over ammoniak, over NO_x. Dat kan allebei, maar dat is niet allemaal hetzelfde. Het is zeker niet hetzelfde als het element stikstof dat een grote meerderheid van onze atmosfeer uitmaakt.

De heer VAN DER WERF (FvD): Ja, dit komt niet helemaal goed uit de verf. Kijk, stikstofverbindingen zijn er als resultaat van datgene wat wordt geproduceerd of wat in de landbouw wordt gedaan.

De VOORZITTER: Ik hoor dat u een punt plaatst en dan opnieuw doorgaat met een betoog. Daar hebben we spreektijd voor, die is onbeperkt in principe. Maar zou u uw interrupties kort willen houden?

De heer VAN DER WERF (FvD): Heel kort, ik ben heel kort. Sinds de jaren negentig daalt zowel de ammoniakuitstoot als de stikstofoxide-uitstoot gestaag: die is lager dan ooit. Dus hoe verklaart de GroenLinks-woordvoerder dan dat we hier ineens een stikstofprobleem zouden hebben?

De heer NOLLES (GroenLinks): Dit is een technische discussie. Maar dat is omdat stikstof stapelt. Er is een cumulatief effect van stikstof. Dus op het moment dat je steeds meer water in een emmer gooit, komt er steeds meer water in die emmer – ook al gaat de kraan steeds minder ver open.

De heer VAN DER WERF (FvD): Ja, het is bijna een platitude. Dit is iets te simpel gesteld, namelijk. Hoe zit het dan precies met dat stikstofoxidegehalte in de atmosfeer dat dan zo sterk zou toenemen? Kan de woordvoerder van GroenLinks dat dan ook staven met getallen?

De heer NOLLES (GroenLinks): Ja, ik zou Wikipedia voor u kunnen raadplegen. Maar dat kunt u zelf net zo goed.

Wij hebben tijdens de commissievergadering over een boel technische aspecten en eigenlijk ook over die Begroting gesproken, over de manier waarop wij zaken dekken. Bij die Begroting hebben wij ook gesproken over de indicatoren, over de manier waarop wij meten of ons beleid succesvol is. Wij hebben in deze Begroting – en misschien ook in de vorige Begroting – op gegeven moment gezegd dat wij de instrumenten die wij hebben van de Brede Welvaart-toets, gaan gebruiken als een instrumentarium om daar de indicatoren uit af te leiden waarmee wij op een goede manier ons beleid kunnen toetsen. Dat is een grote inspanning die wij samen moeten leveren. Het College en de ambtenaren leveren daar een inspanning voor. Wij als Staten ook, omdat wij onze wensen moeten zien te vertalen naar verschillende soorten van indicatoren en wensen. Als wij bijvoorbeeld willen met ons beleid dat wij de gezondheid van onze inwoners bevorderen, dan kunnen we dat op velerlei manieren doen. Dat kunnen we doen door fietsen te stimuleren, door sportfaciliteiten in richten, door bijvoorbeeld te monitoren op fijnstof in de lucht en andere manieren. Je hebt daar allerlei manieren voor om dat te doen. Dat gezondheidsaspect is denk ik een heel wezenlijk aspect van heel veel onderdelen van ons beleid, zonder dat wij daar een directe link in hebben als een zorgtaak. Maar wij zijn als GroenLinks van mening dat het van belang is om dat thema gezondheid, zoals dat op allerlei manieren in ons beleid verweven is, op een of andere manier een inzichtelijke manier te vinden. Niet om het te moeilijk te maken of om te veel werk op de hals te halen. Maar je kunt ook financiële cijfers toetsen van de provincie, bijvoorbeeld hoe het met de economie gaat. Maar hoe kunnen we daar het succes van ons beleid op toetsen?

Het initiatief dat GroenLinks wil nemen, is om met andere Statenleden een initiatief op te starten, misschien ook met een groep waarin de heer Baldew aan de slag is om te kijken hoe wij de inzichtelijkheid van onze Begroting en Jaarrekening in orde maken. Dus: hoe kunnen wij komen tot een aanpak waarbij wij zicht krijgen op welke gezondheidseffecten ons beleid heeft. Wat doen bijvoorbeeld de windmolens? Wat doet het laagfrequent geluid? Al dat soort vragen speelt daar een rol in. Wij pleiten ervoor om zo'n werkgroep op te richten die misschien een aantal keren bij elkaar komt om dat verder voor te bereiden, misschien eens een keer een dag te organiseren, waarbij sprekers daarover met elkaar van gedachten kunnen wisselen. Dat zouden wij graag willen en dat voorstel wil ik graag bij de Staten neerleggen.

De heer BALDEW (PvdA): De oproep van de heer Nolles om met de Auditcommissie aan tafel te zitten om te komen tot indicatoren ten behoeve van de Brede Welvaart, daarmee de Begroting wat transparanter te maken en te bekijken welke maatregelen welk effect sorteren in het Brede Welvaart-kader, omarm ik. Wat mij betreft komen we daar in de Auditcommissie, die daarvoor is opgericht, over in gesprek.

De heer NOLLES (GroenLinks): Ik verwelkom natuurlijk dat gebaar van de heer Baldew.

Mevrouw VOERMAN (PvdD): Ik hoor de heer Nolles spreken over gezondheid en te gaan bestuderen hoe we die kunnen gaan verhogen in onze provincie. Gaat de heer Nolles dan ook de hele veeteelt meenemen en met name de uitbreiding van geitenstallen en dergelijke, wat echt een gezondheidsprobleem is in onze provincie?

De heer NOLLES (GroenLinks): Volgens mij is het heel goed te kijken naar welke gezondheidseffecten het beleid heeft en die terreinen waar wij als provincie zeggenschap over hebben. Dus ik denk dat we daar in de volle breedte naar moeten kijken. Wat niet wil zeggen dat wij alle bevoegdheden naar ons toe moeten trekken, maar daar kan ook dit soort dingen in meetellen. Ik denk dat wij op dit moment met betrekking tot de mogelijke gezondheidseffecten van de geitenhouderij de gemeenten de ruimte voor hebben gegeven om daar maatregelen in te nemen. Het Hogeland heeft dat gedaan, heb ik gezien. De Raad van State heeft gezegd dat de gemeente dat kan doen met die zorgplicht. Ik denk dat het daar dan ook gewoon goed mee belegd is. Maar daar kunnen we over spreken en er zijn andere terreinen waar we wellicht als provincie juist dan een zorgplicht hebben en waar die een rol zou kunnen hebben. Dus ik zou het niet te smal willen maken op dit moment, maar ik zou ook niet willen zeggen dat wij als provincie overal over gaan.

De VOORZITTER: Ik zie nu meerdere handen omhoog steken. Laten we kijken of we elkaar beknopt kunnen interrumpen en beantwoorden.

De heer FRENAY (SP): Ja, heel beknopt, voorzitter. Een interessant initiatief dat GroenLinks hier aankondigt. Maar ik wil vragen of de heer Nolles – maar misschien ook wel die vraag aan alle andere collega's stellen – bekend is met de recent ons toegestuurde rapportage 'Monitor Brede Welvaart' van het Sociaal Planbureau Groningen. Dat is een zeer interessant document met tientallen relevante indicatoren, ook op de terreinen die u noemt. Dus mijn vraag is – en het antwoord spreekt dan voor zich – of u het een goed idee vindt dat we niet dingen gaan doen die al gedaan zijn.

De VOORZITTER: Ik kijk even of de vraag zo retorisch is als die gesteld is.

De heer NOLLES (GroenLinks): Mooie retorische vraag. Ik ben op de hoogte van die Monitor, wat niet wil zeggen dat ik kennis heb genomen van alles wat daarin staat. Misschien ben ik daar een exemplarisch Statenlid van, maar wij moeten dat soort kennis dicht bij ons zien te brengen. Dat is eigenlijk mijn pleidooi.

De heer SCHMAAL (Groninger Belang): Ik zal het ook kort houden, voorzitter. Interessant om dit soort zaken te gaan monitoren. Maar is het de bedoeling van GroenLinks dat dit ook echt gemonitord gaat worden? Of gaan we met rekenmodelletjes werken? Even concreet: gaan we ook stikstof meten bij Lieftingsbroek of houden we gewoon rekenmodelletjes aan? Dus wat is het idee van GroenLinks daarbij?

De heer NOLLES (GroenLinks): Nou, volgens mij gaat deze vraag zwaar, zwaar in detail. Voordat we het meetsysteem van stikstof hier gaan bespreken, denk ik dat we elkaar beter kunnen op de weg dat

we samen eens gaan kijken of een commissie bezig kan met hoe we echt zo'n Brede Welvaart-indicator of zo'n onderwerp als gezondheid meenemen in ons kader. Zonder dat we inderdaad zoveel werk op onze eigen schouders nemen, dat we werk dubbel doen zoals waar de heer Frenay ons voor waarschuwde.

De heer SCHMAAL (Groninger Belang): Voor ons is het toch echt wel relevant om te weten of wij alleen maar rekenmodelletjes gaan bijhouden of wij daadwerkelijk iets willen meten. Dus nogmaals de vraag: wil GroenLinks ook echt iets meten of wil het alleen maar rekenmodelletjes toepassen?

De heer NOLLES (GroenLinks): Er wordt een boel gemeten, er wordt ook veel gemodelleerd. Maar ik doe hier niet nu een voorstel om nieuwe meetstelsels in te voeren. Volgens mij moet dat de uitkomst zijn van andere discussies.

De heer VAN DER WERF (FvD): Hoe er gemeten wordt en of dat met modellering is of niet, dat laten we even in het midden. Maar stelt GroenLinks voor over wat er met de resultaten wordt gedaan. Dus stel dat er een bepaalde uitstoot is of de gezondheid onder druk komt te staan, wat voor consequenties wil GroenLinks daar dan aan hangen?

De heer NOLLES (GroenLinks): Dat het besproken wordt in deze Staten bij de Jaarrekening.

Wij staan hier ook te vergaderen deze dag en wij doen dat uitgebreider dan wij dat misschien wel tijdens andere Statenvergaderingen hebben gedaan en op andere Statendagen. Maar men is in Glasgow ook bezig lange dagen te maken. Ik wilde daar toch graag aan refereren. Er is op het gebied van klimaat een heleboel wat op ons afkomt. Ik heb gezien dat daar ook een motie op voorbereid wordt. Mevrouw Voerman zal op haar moment daar iets over zeggen, het is ook haar initiatief om daarover met een motie te komen. Maar het is voor ons van belang, niet alleen voor deze Begroting maar ook voor de toekomstige begrotingen, om heel goed te kijken naar een langere doorkijk van wat met name klimaatadaptatie gaat betekenen voor de Provinciale Begroting en voor de provinciale bevoegdheden. We hebben gezien in de commissie, bij de behandeling en de cijfers van de Begroting, dat er een relatief geringe ruimte is, maar er een ruimte is. Maar wij zien die opgave van klimaatadaptatie en klimaatmaatregelen wel aankomen, en ook wel met het gevoel dat dat nog flink in de papieren kan lopen. Dus vandaar dat wij met deze Begroting niet een beslag willen leggen op een budget, maar wel een waarschuwing willen afgeven dat dit iets gaat zijn waar wij nog zeer veel mee te maken krijgen. Dat kan niet zonder financiële consequenties blijven. Dat punt wilde ik nadrukkelijk meegeven.

Dan tot slot: wij doen met name op het gebied van de economie en de stimulering van bedrijven dat vaak met financiële regelingen. Soms doet het College dat, soms een andere instantie voor de provincie: die doet daar de uitvoering van. Wij als Staten geven daar een kader voor aan: wij hebben Groningen@Work. Wij hebben kaders zoals die om een vergroening van de economie te hebben. Maar dat betekent ook dat wij als Staten nooit voor de specifieke keuze staan of wij dat bij een bepaald bedrijf wel doen of een ander bedrijf niet. Dat betekent ook dat het voor ons de neiging heeft om abstract te blijven. Bijvoorbeeld een begrip als 'circulaire economie' is voor ons relatief abstract. Dat kan een heel ruim begrip zijn waarbij weinig duidelijk is of er iets onder valt of er iets niet onder valt. Vandaar het derde en laatste verzoek dat ik eigenlijk wil doen in dit betoog: kunnen we niet kijken of wij in samenwerking met het College op het gebied van de economie – wat willen wij precies stimuleren?, wat willen wij precies faciliteren? – misschien daar meer helderheid kunnen creëren.

De heer FRENAY (SP): In de commissie hebben wij al laten weten dat we met de Begroting kunnen instemmen en ook met de daaraan annex zijnde voorstellen. Niet omdat we nou zo enthousiast over deze Begroting zijn, maar ook vooral omdat er niet zoveel op is aan te merken. Het rekenwerk is allemaal keurig voor elkaar en nieuw beleid zit er nauwelijks in. Geen verrassingen dus, zoals we ook van dit zespartijencollege ook niet hadden verwacht. Nog een jaar en dan zijn er weer nieuwe verkiezingen. Weinig inspirerend: dat was kennelijk ook het gevoel dat bij mevrouw Homan de overhand heeft gekregen. Zomaar ineens gooit ze het bijltje erbij neer, terwijl er nog zoveel te doen is in onze provincie. Later vanavond komen we daar misschien nog over te spreken.

Maar nu over de Begroting: weinig inspirerend. Misschien was dat de reden dat het College besloot er maar een 'joehel!'-voorwoord in te plakken, in de hoop op die manier toch nog wat energieke uit te stralen. Over dat voorwoord hebben wij ons zeer verwonderd. We lezen over hoe Groningen werkt aan de toekomst van Nederland. Over *'zaaien en oogsten'*, *'afmaken wat we hebben beloofd'* en *'vol vertrouwen naar de toekomst kijken'*. Maar niet over de grote opgave waar we in Groningen voor staan. De afhandeling van de aardbevingsschade, de versterkingsoperatie, het

verwerven van draagvlak voor de energietransitie, het bestrijden van misstanden daarin, het voorkomen van energiearmoede en het inlopen van achterstanden in werkgelegenheid, inkomen en levensverwachting in grote delen van onze provincie. Daarover lezen we niets in het voorwoord. Daarover concludeert het College in datzelfde voorwoord dat het een Begroting is vol energie, omdat 'we willen oogsten wat we hebben gezaaid'. Wat er dan precies gezaaid is en welke oogst er dan wordt verwacht, lezen we niet. Desondanks is de conclusie dat we in Groningen klaar zijn voor de toekomst. Ja, het staat er echt. We zullen maar niet vragen of deze conclusie is voorgelegd aan de Groningers die dagelijks te maken hebben met een van de problemen die ik zojuist aanstipte. Wij hadden van ons provinciaal bestuur wel meer verwacht dan deze rommelige aaneenrijging van misplaatste gemeenplaatsen. Nogmaals: we hebben er ons zeer over verbaasd dat een College dat zichzelf serieus neemt, het beleid voor het komende jaar op deze manier bij de volksvertegenwoordigers, en via hen bij de inwoners, introduceert.

Om te voorkomen dat dit voorwoord zo de archieven ingaat, stellen wij voor het te vervangen. Daartoe dienen wij dit amendement in.

De VOORZITTER: Ik ben ongelooflijk blij dat de mores mij niet verplichten een lang amendement als dit voor te lezen. Want in dit amendement 1 ligt een compleet nieuwe voorwoord voor en het heet 'Een passend voorwoord'. Het komt zo naar u allen toe. Het is ingediend door de heer Frenay van de SP en maakt onderdeel uit van de beraadslaging.

De heer FRENAY (SP): De voorzitter merkt het al op: het zou te veel tijd vergen dit nieuwe voorwoord nu aan u voor te lezen. Daar zien wij dan ook maar vanaf. En omdat we vanavond pas veel later zullen gaan stemmen, rekenen wij erop dat u allen nog wel even de gelegenheid zult vinden om het te lezen. Vanochtend stonden we voor een opgave om in een halfuur dertig stukken te lezen, dus ik heb er vertrouwen in dat ook dit gaat lukken.

Tot slot: afgelopen zondag zagen wij u, voorzitter, in het programma 'Buitenhof' waar u helder naar voren bracht wat Groningen nodig heeft, wat Groningen verdient en wat er hier moet gebeuren. U wees op 'onuitlegbare normen', 'een fataal doolhof', 'verstikkende bureaucratie' en 'doorgeschoten rechtmatigheidsdenken'. U maakte duidelijk dat de bewoner centraal dient te staan en weer de regie dient te krijgen over zijn eigen leven in zijn eigen huis. Onze complimenten daarvoor, voorzitter. Nu komt het aan op daden. Dan kijk ik ook maar even naar de collega's hier in deze zaal van wie de partijgenoten nu bezig zijn een nieuwe regering te vormen. Voorzitter, u sprak zondag ook over wat Groningen verder nog nodig heeft en wat Groningen aan de rest van Nederland te bieden heeft. 'Er is volop werk aan de winkel', concludeerde u. Zo is het. 'Klaar voor de toekomst'? Bepaald niet. Mouwen opstropen en aan de slag, willen wij graag meegeven.

De VOORZITTER: Dank u zeer. Het blijft link, tv-optredens. Ik geef voor de Partij van de Arbeid het woord aan de heer Baldew.

De heer BALDEW (PvdA): De Begroting: het hoogtepunt voor mij, althans vandaag. Ik heb letterlijk tien uur gewacht op dit moment en nu sta ik hier.

We wonen in een prachtige provincie. En om onze provincie prachtig te houden, moeten we blijven investeren in leefbaarheid. Voor de Partij van de Arbeid zijn ondernemerschap, economie en werk een gelijkzijdige driehoek die een noodzakelijke voorwaarde vormt voor de leefbaarheid en de Brede Welvaart van onze mooie provincie. Juist in deze tijd, waarin we gegijzeld worden door de pandemie c.q. de coronacrisis, moeten we de investeringen in leefbaarheid niet uit het oog verliezen en moeten we de gevolgen van de coronacrisis scherp voor het oog houden.

We vinden het een goede zaak dat er indicatoren worden ontwikkeld en toegepast voor de Brede Welvaart. Hierdoor kunnen we de Brede Welvaart blijven monitoren en meten. En ja, dit kunnen we bij de Jaarrekening en bij de Begroting wat meer betrekken en bespreken met elkaar.

In dit begrotingsdebat wil ik het graag hebben over de volgende punten: de financiële positie van onze provincie, de kwaliteit van de Begroting en een reflectie op de Statencommissie van afgelopen woensdag 3 november. Ik wil het ook hebben over de economie, ondernemerschap en werk en *last but not least* wil ik het hebben over de financiële positie van de Groninger gemeenten. Vorig jaar hebben we daar uitvoerig aandacht aan besteed. Het zou mooi als we nu kijken hoe het met de Groningse gemeenten staat qua hun financieel-economische positie. Voordat ik inhoudelijk inga op deze punten, wil ik ook vanaf deze plaats de ambtelijke organisatie en het College danken en complimenteren voor de tijdige opstelling van de Begroting. In deze periode van coronacrisis is dat geen sinecure. En ja, mijn fractie heeft ook verbeteringen geconstateerd en daarvoor hartelijk dank.

Mijn eerste punt is de financiële positie van onze provincie en de kwaliteit van de Begroting. Onze financiële positie is goed, daar kan ik kort over zijn. Dit blijkt ook uit het meerjarenbeeld. We vinden het een goede zaak dat er een cofinancieringsfonds komt. Dit zal onze economie ten goede komen. We reserveren 10 miljoen uit het stamkapitaal en daarnaast hebben we ook nog 8,8 miljoen apart gezet en gereserveerd als cofinancieringsmiddelen ten behoeve van het Just Transition Fund. Onze vraag is: hoe verhoudt zich het cofinancieringsfonds zich tot het apart gereserveerde bedrag voor het Just Transition Fund? Het binnenhalen van dit fonds gaat gepaard met 330 miljoen euro. Dat is een fors bedrag, daar hebben we 60 miljoen aan cofinancieringsmiddelen nodig. Onze vraag is hoe het College denkt dit bedrag bij elkaar te krijgen. Maakt de invulling van dit bedrag ook onderdeel uit van de uitwerking en de dekking van het cofinancieringsfonds? Dat hebben we niet in de Begroting kunnen lezen, dus graag een reactie hierop van het College.

Bij de vorige behandeling van de Begroting vorig jaar rond deze tijd heb ik aandacht gevraagd voor de kwaliteit van de Meerjarenbegroting. Het College voelde er toen niet zoveel voor, maar onder de druk van de onderbesteding, waar ik dit jaar aandacht voor gevraagd heb, kijkt het College nadrukkelijk naar het scherpere begroten om hiermee de kwaliteit van de Begroting en de Meerjarenbegroting op peil te brengen. Dit vinden we een goede zaak: liever laat dan nooit. Dit juichen we dan ook toe, maar we zullen dit proces scherp volgen.

Over 'scherp volgen' het volgende. We zitten nu in november en ik constateer dat we voor de derde keer de Begroting aan het aanpassen zijn. Wat zegt dit over de kwaliteit van de Begroting en wat stellen we nu vandaag vast? Dat is mijn zorg. Als we voor de derde keer dit jaar de Begroting moeten gaan wijzigen, wat zegt dat over de kwaliteit van de Begroting? En inderdaad, meneer Schmaal, konden we de Begroting niet zo inleveren bij het ministerie dan? Dus graag een serieus antwoord op deze vraag.

Dan mijn reflectie op de Statencommissie van afgelopen woensdag. Goed dat er breed draagvlak is voor de Auditcommissie. Mooi om te zien dat diverse collega's uit coalitie en oppositie samenwerken bij de oprichting van deze mooie commissie binnen de provincie Groningen, met als doel de kaderstellende en controlerende taak van de Staten te verbeteren. En ook vanaf deze plaats de waardering aan de PVV-fractie voor de manier waarop wij, de PvdA en de VVD, hierin samen zijn opgetrokken en onze verantwoordelijkheid als trekkers hebben opgepakt. Dit traject was voor mij een mooie manier om meer invulling te geven aan meer politiek neutraal samenwerken met diverse politieke partijen en dat is mij niet tegengevallen.

Over politieke neutraliteit het volgende nog. Tijdens de Statencommissie heb ik aandacht gevraagd voor het inventariseren van de ervaringen met betrekking tot de gemeentelijke herindeling bij *stakeholders* en hoe de *stakeholders* tegen de rol van de provincie aankijken. Dank aan Ons Groningen voor de expliciete steun. Mijn fractie is op dit moment, onder aanvoering van Romke Visser, bezig om een voorstel uit te werken dat we op korte termijn willen presenteren aan het presidium over hoe wij denken, samen met de andere Statenleden, dit proces te trekken.

Mijn tweede punt is ondernemerschap, economie en werk. Werk kunnen we niet creëren zonder een goede economie en dito ondernemerschap. We zien dat dit College zich inzet voor een toekomstbestendige economie en hierbij de arbeidsmarkt niet uit het oog verliest. We vinden het een goede zaak dat het College zich inzet voor scholing, Leven Lang Ontwikkelen, de aansluiting van het onderwijs op de arbeidsmarkt en vice versa en het vergroten van kansen voor mensen met een afstand tot de arbeidsmarkt. Met Groningen@Work kunnen we mooie stappen maken als het gaat om circulaire economie, de weerbaarheid van de arbeidsmarkt, de digitale transitie en het bevorderen van het economisch klimaat. Hiermee blijven we investeren in de economie, ondernemerschap en werk. Dit hebben we in deze tijd van de coronacrisis hard nodig om vervolgens sterker uit de crisis te kunnen komen.

We maken ons zorgen over de impact van de coronacrisis – daar hebben we het in de Statencommissie, net als vorig jaar, uitvoerig over gehad. Hoe raakt de crisis onze economie en in het kielzog daarvan de werkgelegenheid en ondernemerschap in onze provincie? Graag zouden wij in de Kadernota 2022 een risicoparagraaf willen zien met de mogelijke impact van deze crisis op onze economie, ondernemerschap en werkgelegenheid. Dit om tijdig hierop te kunnen sturen, hiermee op koers te kunnen blijven en sterker uit de crisis te kunnen komen. Kan het College ons dit toezeggen? Eigenlijk is dit vrij logisch, maar graag een toezegging.

Over werkgelegenheid gesproken: we steunen veel initiatieven op het gebied van banen. Onze Begroting is er vol van. En terecht: banen hebben we nodig in deze provincie en banen zijn niet voor het oprapen. Het College heeft toegezegd een overzicht aan te reiken met initiatieven die banen beloven en de mate waarin deze initiatieven ook slagen om deze banen te realiseren. Wanneer mogen wij dit overzicht verwachten? Want dit overzicht zouden wij graag aan het einde van het jaar willen hebben. Bij de Jaarrekening is ook prima: hier heb ik aandacht voor gevraagd. Dit overzicht

zouden we ook graag willen agenderen voor deze Staten om ook effectiever te sturen op de realisatie van het aantal banen in onze provincie. Graag een heldere toezegging hierop.

Last but not least: vorig jaar hebben we aandacht gevraagd voor de financiële positie van onze Groninger gemeenten. De CDA-fractie heeft daar uitvoerig aandacht aan besteed. De financiële positie van de Groninger gemeenten was toen allesbehalve rooskleurig. Los van de leefbaarheid en de ontwikkeling van de gemeenten zelf heeft dit ook voor de provincie gevolgen. Want op tal van terreinen werken provincie en gemeenten samen. In dit kader heb ik drie vragen. 1) Welke hinder heeft de provincie in 2021 ondervonden als gevolg van de financiële situatie van de gemeenten? 2) Welke hinder verwacht de provincie in 2022? 3) Is de financiële positie van de Groninger gemeenten ten opzichte van de vorige begrotingscyclus verbeterd? Zo niet, hoe gaat ons College hier aandacht voor vragen bij bijvoorbeeld het nieuw te vormen kabinet?

De heer MARQUART SCHOLTZ (Ons Groningen): Voorzitter, mag ik de heer Baldew vragen om nog één keer het woord 'voorzitter' te zeggen? Dan heeft hij dat precies honderd keer gezegd.

De heer BALDEW (PvdA): U mag dat vragen. De vraag of ik dat ook ga doen, is wat anders.

De VOORZITTER: Ik zou het niet doen.

De heer SCHMAAL (Groninger Belang): Voor de Algemene Beschouwing wil ik graag verwijzen naar de opnames die gemaakt zijn in juli. Dat is mooi na te kijken, dus dat gaan wij nu niet nog eens doen.

Ik zou het heel kort willen houden gezien de tijd. We hebben uitgebreid in de commissie gesproken over de Jaarrekening en de Begroting 2022. Allereerst dank richting het ambtelijk apparaat voor het opleveren van de stukken. Die zagen er prima uit en waren goed leesbaar.

Als we kijken naar hoe het in elkaar zit, dan hebben we een aantal opmerkingen gemaakt in de commissie. Die zal ik hier herhalen. Wij vinden dat bij de onontkoombare uitgaven voor 2022 een aantal posten staat dat wat ons betreft er nu wel terecht in staat, maar binnenkort afgevoerd kan worden. Die worden dan bijvoorbeeld in de grondexploitatie voor de uitvoering van Groningen Seaports gestoken: 3,2 miljoen – altijd leuk om te weten dat dat nog een keer achter de hand is. We gaan ervan uit dat de grondexploitatie positief blijft en we hopen dat met het College van harte. Dus wat dat betreft zit er nog wel wat ruimte in die later wellicht nog een keer kunnen gaan gebruiken.

Dan over de 'vastelastenarmoede': we hebben dit al genoemd in de commissie. De energiekosten rijzen de pan uit. Ikzelf ben de gelukkige die een Welkom Energie-contract had. Dus ik weet ongeveer wat de rest nog staat te wachten – ik hoop het niet voor ze. Maar dat is niet het enige: ook de brandstofkosten zijn omhoog gegaan en de inflatie is hoog. En wat doet de provincie Groningen? Die gaat gewoon in dezelfde trend verder en gaat de opcenten van de motorrijtuigenbelasting verhogen. Wel met een indexering, maar als we kijken hoe dat gebeurt in de rest van Nederland, dan is dat wel een behoorlijk verschil. Het CDA had in de commissie een opmerking met een vergelijking ten opzichte van het maximum dat gevraagd kan worden. Dat vinden wij geen goede vergelijking. Wij vinden dat je naar het gemiddeld moet kijken en dan zie je dat er een stijging is van 11 richting 13 procent dat we boven dat gemiddelde zitten. Wij zijn nu met afstand de duurste provincie qua rijden. Mensen zeggen dan: ach, per auto kost dat niks, een paar centjes. Maar dat is alle posten los gezien – afgezien van energie. Als je dat allemaal bij elkaar optelt, dan is het best een hoop geld, vooral voor de mensen die het al zo moeilijk hebben. Vandaar dienen wij een amendement 'Opcenten' in. Dat hoeft u niet voor te lezen. Daarin roepen wij op om de opcenten gelijk te houden en niet te laten stijgen ten opzichte van het vorige jaar.

De VOORZITTER: Het amendement heeft overigens als titel 'Verlagen van de provinciale opcenten'. Maar dat lost zichzelf vast op.

De heer SCHMAAL (Groninger Belang): Tikfoutje.

De VOORZITTER: Het amendement krijgt als volgnummer 23 mee. In het briefhoofd staan de logo's van Groninger Belang, BV NL, de PVV, de Partij voor het Noorden, Ons Groningen, Forum voor Democratie en de Fractie GO. Daarmee maakt het amendement onderdeel uit van de beraadslaging.

De heer GERRITS (D66): Is de heer Schmaal op de hoogte van het feit dat in meerdere provincies nu – ik weet dit van Overijssel en Noord-Holland – de discussie plaatsvindt om de jarenlang gelijkgebleven opcenten met de trend te gaan verhogen?

De heer SCHMAAL (Groninger Belang): Ik heb de informatie die ik heb. En dat is de informatie in de tabel die in de Begroting staat. Dat blijkt niet die informatie, dus ik ga uit van de informatie die ik heb. Dat er in andere provincies discussies zijn: het zal wel. Maar die discussie hoeven wij niet meer te voeren, want de provincie Groningen is de opcenten al langer aan het verhogen.

Dan kijken we nog even naar de risico's die we zien in de Begroting. Die risico's hebben we hier al aan de orde gehad. Dat zijn de materiaalkosten: we weten dat daar een hogere indexering voor opgenomen is met een verwachting van volgens mij 2,5 in plaats van 1,5 procent. Maar we weten ook dat de materiaalkosten schrikbarend hoog zijn. Dat de honger in de markt bij de aannemerij heel erg groot is. Dus wij verwachten dat de investeringen die nog staan te komen voor de provincie, echt een stuk duurder gaan uitvallen van tevoren gecalculeerd. Dat geldt niet alleen voor Ring-Zuid, waar we al jaren mee bezig zijn, maar dat geldt eigenlijk voor alle grote bouwprojecten waar deze provincie mee bezig is, bijvoorbeeld de Spoorzone Groningen. Dus wij verwachten nog wel dat daar enorme tekorten op komen.

Maar over het algemeen zijn we tevreden over deze Begroting en we zullen die goedkeuren als ons amendement wordt aangenomen, natuurlijk.

De heer GEIJTENBEEK (ChristenUnie): Dit is de derde Begroting van dit College, aan de vooravond van het laatste kalenderjaar van deze Collegeperiode. Dat betekent dat alle ambitieuze plannen die dit College nog niet heeft gerealiseerd, in het komende jaar moeten worden gerealiseerd. En dat is terug te zien in deze Begroting, die vol staat met de uitvoering van gemaakte plannen en met de mogelijkheden die dit College ziet om te werken aan een mooiere provincie.

Maar niet alle Groningers zullen die mogelijkheden op dit moment zien. Stijgende coronabesmettingen, huizenprijzen die hoger zijn dan de Martinitoren of onduidelijkheid over de uitstootregels maken dat veel Groningers meer beperkingen dan mogelijkheden zien. Misschien hebben zij ook wel ambitieuze plannen – ik hoop het – maar die plannen zijn op dit moment op geen enkele manier waar te maken. Daarom wil de fractie van de ChristenUnie van het College vragen om in de uitvoering van zijn ambities ook oog te houden voor wie niet kan meekomen. Wees niet minder ambitieus om de Groningse dorpen leefbaar te houden, om armoede te bestrijden en om eenzaamheid tegen te gaan. Bij deze Begroting geeft het College daar ook weer een budget van 500.000 euro voor: gebruik dat goed.

Twee andere punten. In de commissie heeft onze fractie vragen gesteld over het gebruik van de Reserve Risico's Infrastructurele Projecten. Wij zijn heel blij met de toezegging van het College dat het geld dat nu nodig is voor de risicoreservering van de Eemshaven, onvoorwaardelijk terug zal komen in deze reserve. Want zo blijft deze, indien nodig, beschikbaar voor projecten als de N33 en de spoorlijn naar Stadskanaal.

Een ander punt. Ik heb net even de tijd gebruikt om het andere voorwoord van de SP te lezen. Het is lastig om in deze termijn zo'n lap tekst helemaal op zijn merites te kunnen beoordelen, maar op het eerste gezicht vind ik hem best goed. Het leest fijn weg en inhoudelijk is het ook goed. Misschien is het een optie om het voorwoord volgend jaar maar helemaal uit te besteden aan de heer Frenay. Dan hebben wij meer tijd om ernaar te kijken. Maar op het eerste gezicht is dit zeker voor herhaling vatbaar.

Tot slot. Nu komt het laatste kalenderjaar van dit College. De fractie van de ChristenUnie wenst het College bij de uitvoering van alle plannen die nog reesteren, Gods onmisbare wijsheid en zegen toe.

De heer RAM (PVV): De hedendaagse politiek rolt een ultralinkse agenda uit, die gedomineerd wordt door de EU, klimaat, duurzaamheid en immigratie. Beleid met als doel om te komen tot een herverdeling van de welvaart en kapitaal. Beleid waarvoor de middenklasse – boeren, burgers en MKB – de rekening betaald krijgt, waardoor particulier initiatief onmogelijk wordt gemaakt, wat uiteindelijk zal leiden tot armoede en verpaupering – met natuurlijk de energiearmoede voorop, die nu al de kop op steekt. Groningen wil koploper worden in een zwaar gesubsidieerd wind- en zonne-industrie en waterstofeconomie. Alles en iedereen in Stad en Ommeland moet van het gas af. De politiek, zowel de coalitie als een groot deel van de oppositie, en de maatschappelijke instellingen in de provincie Groningen lopen in deze politiek correcte polonaise van klimaatdeugers mee. Ondanks de toenemende kritiek vanuit de burgerij op de energietransitie blijven de politiek verantwoordelijken hardnekkig vasthouden aan deze toekomst, met als enig perspectief armoede en verpaupering. Iedereen pikt een graantje mee uit deze miljardenindustrie, waarvan het geld wordt overgemaakt naar de subsidieondernemers.

Maar deze toekomst zal weinig perspectief bieden voor de Groningers, omdat deze miljardensteun zal vervliegen in een illusie. En om dat te illustreren – de heer Van der Werf begon

daar al over – wil ik de Staten en het College erop wijzen dat, gelet op het gebrek aan vertrouwen in de overheid, er een documentaire is gemaakt door de actiegroep Tegenwind N33 met als titel 'Het verdriet van de Veenkoloniën'. Deze is gepresenteerd en getoond enkele maanden geleden in Amsterdam en staat bij de NPO op Doc2 te boek als mooi integraal overzicht van hoe mensen met de rug tegen de muur worden aangezet door een overheid die niet naar haar burgers luistert. Dus ik zou willen oproepen om deze documentaire te gaan zien en om u zich te verplaatsen in de belevingswereld van de mensen die lijden onder deze duurzaamheidsideologie. Daarom willen we graag de motie indienen die reeds op iBabs gezet. Dat is de klimaatmotie.

De VOORZITTER: Ik slaag er niet om die nu voor te lezen. Dan wil ik hem graag inderdaad van uw iPad lezen, meneer Zwart, dan doen we recht aan de mores. Dat is de motie met nummer 351 van de PVV, waarboven staat 'Verandering van het politieke klimaat maakt het leven weer mooi'. De motie eindigt in de volgende oproep aan het College van GS en aan Provinciale Staten:

'Provinciale Staten van Groningen, in vergadering bijeen op 10 november 2021 te Groningen ter behandeling van het bovenstaande onderwerp.

Overwegende dat

- innovatieve, werkgelegenheid creërende en winstgevende sectoren zoals de agrarische sector, de bouwsector en het MKB worden opgeofferd aan het zwaar gesubsidieerde ideologische en contraproductieve klimaatbeleid;
- de Groningse omgevingsvisie een ruimtelijk kader biedt en subsidies mogelijk maakt waarmee uiteindelijk bijna overal (in alle gemeenten van de provincie Groningen) de plaatsing van windturbines en zonnepanelen mogelijk wordt gemaakt, zelfs in en nabij natuur- en woongebieden;
- het creëren van grootschalige industriegebieden met zonnepanelen en windmolens een nadelig en vervuilend effect hebben op respectievelijk de volksgezondheid, de flora en fauna, het bodemleven, de woon- en leefomgeving en het landschap;
- de energiebelasting en de opslag duurzame energie* de energielasten voor de inwoners met een smalle beurs, dan wel een laag besteedbaar inkomen, buitenproportioneel verzwaaert, waardoor de (klimaat)armoede en ongelijkheid in de Groningse samenleving toeneemt;

Constaterende dat

- het College van GS nog altijd geen rem heeft gezet op beleid waarbij alle inwoners op termijn van het gas af moeten en op de bouw dan wel het faciliteren en realiseren van natuur- en woongebieden in industriegebied met windturbines en zonnepanelen;
- het boek van onderzoeksjournalist @sywpwnia 'Tegen de Onzin' (<https://t.co/1Pmqdh75Vq>), en de website www.wyniasweek.nl de scepsis over en onzin van het huidige klimaat- en duurzaamheidsbeleid bevestigen en aantonen;
- de meest recente documentaire van @marijn_poels 'Headwind 21' (<https://youtu.be/7RgyLDVIAg4>) een belangrijke 'eye-opener' is met betrekking tot het onzinnige en contraproductieve klimaat- en duurzaamheidsbeleid;

Vragen het College van GS en Provinciale Staten om

- zich breder te oriënteren inzake het contraproductieve klimaat- en duurzaamheidsbeleid en kennis te nemen van rampzalige gevolgen van dit beleid voor de provincie Groningen en de inwoners van de provincie Groningen, en open te staan voor de rechtmatige argumenten tegen het ingezette klimaat- en duurzaamheidsbeleid;
- in alle redelijkheid en billijkheid, los van politieke kleur, en in het belang van de volksgezondheid, de woon- en leefomgeving en portemonnee van onze inwoners, de agrarische sector, de bouwsector en het MKB, de ambities van het klimaat- en duurzaamheidsbeleid bij te stellen naar realistische proporties;
- alle scepsis die in de politiek en bij de inwoners leeft over het disproportionele klimaat- en duurzaamheidsbeleid over te brengen aan het kabinet en de politiek verantwoordelijken in Den Haag;
- te stoppen met klimaat- en duurzaamheidsbeleid dat de (energie)armoede en ongelijkheid in onze provincie vergroot.

En gaan over tot de orde van de dag.'

*) *Energiebelasting en opslag duurzame energie- en klimaattransitie (Belastingdienst.nl)*

De heer MEENDERING (GroenLinks): In het laatste punt van het dictum wordt (energie)armoede heel erg gekoppeld aan het klimaat- en duurzaamheidsbeleid. Is de heer Ram ervan op de hoogte dat op dit moment de stijgende prijzen met name een vraag-en-aanbodverhaal is en helemaal losstaat van het klimaat- en duurzaamheidsbeleid? Dat bewijst zich bijvoorbeeld doordat er een gebrek is aan

gasleveringen en dat er sprake is fouten van beleid daaromtrent. Dus dat wordt hier in mijn ogen verkeerd gekoppeld. Is de heer Ram dat met mij eens?

De heer RAM (PVV): Nou ja, er zijn meerdere factoren waarom de gasprijzen omhoog gaan – dat ben ik inderdaad met de heer Meendering eens. Maar ik vraag me af of GroenLinks op de hoogte is van het feit dat op dit moment de ingezette weg van zon en wind als *back-up* gas heeft. Als de wind niet waait en de zon niet schijnt, dan heb je een als back-upcentrale nodig en dat is op gas. Want kolen en kernenergie worden uitgefaseerd. Duitsland is op dit moment massaal aan het overstappen op gas, met als gevolg dat de gasprijzen dan ook omhoog gaan, omdat ze meer gas vragen. Vervolgens zit er een aantal geopolitieke ontwikkelingen aan met Rusland, maar ook met Amerika, die weer allerlei gasleidingen sluiten. Maar Amerika koopt dan weer gas uit Rusland. Ja, dat zijn heel vervelende ontwikkelingen, maar er zit wel degelijk een duurzaamheidsopslag op dit moment op de gasrekening. Daarvan zou je toch kunnen zeggen om daar maar mee te stoppen? Ik denk dat is daar duidelijk genoeg over ben op dit moment.

De heer MEENDERING (GroenLinks): Zeker zit daar een duurzaamheidsopslag op en nog wel meer opslagen. Maar het valt toch niet te ontkennen dat de gasprijs iets van vier of vijf keer verveelvoudigd is en dan hebben we het over de kale prijs van het gas. En dat leidt op dit moment tot die enorme prijsstijgingen en niet die opslagen die erin zitten. Dat is marginaal van invloed, maar vraag en aanbod zijn op dit moment erg bepalend. Dat zou de heer Ram het met mij eens moeten zijn.

De heer RAM (PVV): Ja, ik geef aan dat er een koppeling zit met het huidige duurzaamheidsbeleid. Dat is omdat wind en zon niet op zichzelf kunnen draaien. Je hebt dan een back-upcentrale nodig en dat is op dit moment gas. Het zijn gasbranders die zorgen voor de elektriciteitsopwekking op het moment dat wind en zon wegvallen. In Duitsland zijn ze een stuk verder en daar heb je dus wederom gas voor nodig. Tenzij GroenLinks zegt: laten we overstappen op thoriumcentrales. Nou, *be my guest*. Dat lijkt mij een heel verstandige keus, maar zo ver heb ik GroenLinks nog niet gekregen, helaas.

De heer MEENDERING (GroenLinks): Ja, tot slot: de heer Ram herhaalt zijn antwoord. Maar het is niet zo dat er op korte termijn ineens zo heel veel veranderd is op het gebied van zonne- en windenergie. En nogmaals, het is echt een vraag-en-aanbodverhaal op dit moment en dat blijft de heer Ram dus eigenlijk ontkennen. Ik zou hem toch graag willen om daar nog eens naar te gaan kijken. Want op dit moment, op korte termijn, is het toch echt vraag en aanbod waardoor de gasprijzen heel erg stijgen.

De heer RAM (PVV): De conclusies van de heer Meendering deel ik niet. Ik geef mijn analyse en ik begrijp dat GroenLinks die niet wil horen. Ik wil de heer Meendering graag een keer uitnodigen om dat verder uit te diepen.

De heer MEENDERING (GroenLinks): Ja, ik vroeg mij af of de heer Ram bekend is met het Europese koolstofsysteem, waar een prijs wordt gehangen aan de uitstoot van kooldioxide. Die is behoorlijk hoog geworden de afgelopen tijd en daardoor zijn de prijzen ook gestegen.

De heer RAM (PVV): Ja, zoals zo vaak heeft Europa daar ook weer de hand in. Dat wordt ook vaak genegeerd in deze discussie, dus dank voor uw aanvulling daarop – via de voorzitter.

Dan zou ik nogmaals iedereen willen oproepen om de documentaire van Tegenwind N33 te bekijken. Dat geeft ook wel een mooie weerslag van wat de gevolgen zijn van ons eigen beleid in deze Staten.

Daarnaast een financieel stuk: de opcenten. De vraag is waarom die nu weer verhoogd worden. De heer Baldew heeft ook al aangegeven dat de onderbesteding elk jaar een terugkerend thema is. Waarom de opcenten verhogen als je toch al weet dat er onderbesteding is? Als er geen goede financiële sturing op is, met onder meer dertien begrotingswijzigingen zoals eerder genoemd, dan is er geen onderbouwing om deze opcenten te verhogen. Daarom dienen wij ook mede met andere partijen een motie in en die hebt u, als het goed is, die ook digitaal gekregen, voorzitter.

De VOORZITTER: Als dat motie 352 is met als titel 'Provincie, zit niet langer Op de Centen!', dan heb ik die. Ja, dat is het geval. De PVV, Forum voor Democratie, Ons Groningen, Groninger Belang en BV NL zijn de indienende fracties. Deze motie eindigt met de volgende oproep aan het College: 'Provinciale Staten van Groningen, in vergadering bijeen op 10 november 2021 te Groningen ter behandeling

van het bovenstaande onderwerp.

Constaterende dat:

- in het Klimaatakkoord elektrisch vervoer wordt gestimuleerd;
- de aanschaf van een elektrische auto te duur is voor de 'gemiddelde inwoner';
- met driekwart van de elektrische auto's zakelijk wordt gereden;
- er in Nederland 50.085* elektrische auto's in handen zijn van privépersonen;
- de aanschaf van een elektrische auto aanzienlijk wordt gesubsidieerd;
- de eigenaar van een elektrische auto tot 2025 geen wegenbelasting betaalt;
- de eigenaar van een elektrische auto tot 2025 ook niet bijdraagt aan de provinciale opcenten;
- door meer elektrische auto's de Provincie Groningen minder inkomsten krijgt uit de motorrijtuigenbelasting;
- de provincie Groningen al jaren in de top-3 staat van provincies met het hoogste percentage opcenten op de motorrijtuigenbelasting;
- Groningen de twijfelachtige eer heeft in 2022 het hoogste percentage Opcenten te heffen: 94,5%;
- het landelijke gemiddelde tarief 83,6% bedraagt;
- de provincie hierdoor een negatieve belastingcapaciteit heeft;
- de 'gemiddelde inwoner', die de subsidie voor elektrische auto's op moet hoesten, maar zich nauwelijks een elektrische auto kan veroorloven, ook nog eens de gedeelde inkomsten van de provincie mag gaan compenseren en daardoor dubbel wordt gepakt;

Overwegende dat:

- het geen vanzelfsprekendheid dient te zijn om ieder jaar onze inwoners, die in het bezit zijn van een auto met verbrandingsmotor of een hybride auto zwaarder te belasten;
- door verlaging van de Opcenten de financiële positie van de Groninger en daarmee de Groninger economie verbetert;
- de afgelopen jaren structureel te veel Opcenten zijn geheven;
- de opcenten motorrijtuigenbelasting zo laag mogelijk dient te worden vastgesteld;

Roepen het College van GS op om:

- in 2022 deze provinciale belasting en de daarop volgende jaren niet te verhogen, maar te streven naar een percentage dat gelijk is aan het landelijk gemiddelde;

En gaan over tot de orde van de dag.'

*) *Peildatum Rijksdienst voor het Wegverkeer augustus 2021*

De heer RAM (PVV): Dan toch nog een vraag over de coronacrisis. Vorig jaar stond de coronacrisis niet in de Begroting als zijnde een risico. Dat is ook logisch natuurlijk, want we stonden voor een nieuw dilemma en een nieuwe epidemie. Logisch dat dit dan ook niet was opgenomen in het weerstandsvermogen en de risico's die in kaart worden gebracht. Maar we zijn nu een jaar verder. We gaan het tweede jaar van de coronacrisis in en de risico's kunnen nu gewoon in kaart gebracht worden, als het gaat om het OV bijvoorbeeld. Waarom zijn deze opgenomen in het weerstandsvermogen en de risico's? Kan het College daar een antwoord op geven?

Een andere punt wil ik toch even benoemen: de Auditcommissie. Samen met de heer Baldew en anderen zijn wij aan de slag gegaan met een werkgroep om een Auditcommissie op te richten. Ik wil graag namens de PVV onze waardering uitspreken naar de PvdA. Dat gebeurt niet altijd, maar ik vind het erg fijn om op deze politiek neutrale wijze een commissie in te kunnen stellen. Binnenkort komt de verordening naar de commissie en de Staten, dus ik hoop dan met veel plezier aan de slag te gaan samen met deze en gene om de Staten te ondersteunen om een beter financieel overzicht te creëren. Dan kunnen we onze kaderstellende en controlerende rol vervullen. Dus dank daarvoor.

De heer BAKKER (VVD): De Begroting 2022 en de Najaarsmonitor 2021.

Er wordt een sluitende Begroting gepresenteerd met ook nog financiële ruimte voor een volgend College. De Begroting is niet alleen voor 2022 sluitend, maar ook structureel. Het huidige Collegeprogramma was ambitieus. Wij vinden voor 99 procent dat het Collegeprogramma feitelijk zijn laatste uitwerking heeft in deze Begroting en dat is een goede zaak.

Nieuw is een cofinancieringsfonds en dat blijkt noodzakelijk om gebruik te kunnen maken van Europese en nationale fondsen. Dit fonds moet nog nader uitgewerkt worden. Wij vinden dat wij daar als Staten vroegtijdig bij betrokken dienen te worden, zodat de Staten zich kunnen uitspreken over de prioritering.

In de paragraaf 'Weerstandsvermogen en risicobeheersing' staat dat per saldo het risicobedrag lager is geworden. Wij hebben de indruk dat is gekomen mede door een aantal

toevalligheden. Wij vragen dan ook aan het College om nog meer aan actieve risicobeheersing te doen, om het risicobedrag zo laag mogelijk te houden.

Er vindt een behoorlijk aantal overboekingen naar volgende jaren in de Begroting plaats. Hier zit wel verbetering in ten opzichte van voorgaande jaren, maar dit behoeft volgens ons voortdurend aandacht.

De voordracht over de Begroting 2022 en de Najaarsmonitor hebben onze instemming.

De heer ZWART (PvH): Hier sta ik dan na een lange dag, na bijna elf uur wachten voor we aan de beurt waren – om met de heer Baldew te spreken. Ik was hier vanmorgen alleen wat eerder. Wat dat betreft: de wachttijd was lang. De krachten zijn als zodanig toch wel een beetje minder geworden, als ik heel eerlijk ben.

Net als vorig jaar zal de Partij voor het Noorden niet of nauwelijks ingaan op de Begroting 2022. Dit vanwege het feit dat in de loop van de afgelopen jaren inhoudelijk de leesbaarheid van de Begroting sterk is verbeterd en wat ons betreft de financiële zaken goed voor elkaar zijn of lijken te zijn. Het hele jaar hebben we met elkaar de problemen ondervonden van de coronacrisis, waarvan we hoopten dat we die crisis te boven waren. Maar, zoals we vandaag gemerkt hebben, brengt die ons wederom terug naar de hybride vergadervorm.

De afgelopen jaren heeft de Partij voor het Noorden steeds opmerkingen gemaakt over de almaar groeiende organisatie. En ook deze keer moeten we dat doen. Antwoord van de afgelopen jaren was een soort 'jong-voor-oud'-principe: jongen mensen laten ingroeien terwijl de ervaren garde er nog was. Geldt dat nu ook weer? Wat is de personeelsprognose voor de komende vijf jaren?

'Wij vinden het ook nu weer te makkelijk om de opcenten op de motorrijtuigenbelasting te verhogen.' Dat is een opmerking die de Partij voor het Noorden vorig jaar maakte. En ook dat is nu weer het geval. Het Collegeakkoord spreekt van een jaarlijkse verhoging volgens de inflatie en een van de antwoorden was dat het maar om enkele euro's per jaar ging. Maar wanneer houdt het op? Waarschijnlijk bij een ander College – laten we het daar maar op houden. Omdat er weinig elektrische auto's in Groningen rondrijden, is het genoemde verlies door verminderde inkomsten aan opcenten ook niet zoveel: 0,83 procent. 0,83 procent van de auto's in Groningen is elektrisch. Als dat nou de reden is waarom je moet verhogen, dan stelt het eigenlijk niet zoveel voor. Dus het kan ook zonder. Groningen is namelijk een provincie waar de meeste inwoners niet zonder auto kunnen, omdat er ook geen goed alternatief is. Het College wil dat particulieren sneller kiezen voor een elektrische of hybride auto. Dat brengt ons wel bij de vraag hoe het eigenlijk staat met de privé-auto's van het College zelf. Een goed voorbeeld doet immers volgen.

Het is plezierig te constateren dat er veel goed gaat in onze provincie Groningen. Dat is naar onze mening te danken aan veel Groningers die er de schouders onder hebben gezet. Toch moet ons van het hart dat er een belangrijk aspect hier in Groningen niet goed gaat en dat is de participatie. Wij hebben maar al te vaak de indruk dat zaken onze inwoners door de strot worden gedouwd. Denk hierbij aan de invulling van ons landschap: de zonneparken, de windmolens maar ook datacentra. Er moeten in Groningen ook veel huizen bijgebouwd worden en ook deze planning zou besproken moeten worden met onze inwoners. Het lijkt erop dat wij in Groningen na het gas Den Haag moeten blijven plezieren. Dat moet nu maar eens een keer anders. Het vorige week besproken en aangehouden initiatiefvoorstel referendum is het naar ons idee waard om uitgevoerd te worden. Immers, ook het College spreekt over draagvlak en ook voor het College moet gelden: zeg wat u doet, overleg, participeer en doe daarna wat u zegt.

Inmiddels blijven de afhandeling van de mijnbouwschade en versterking tot onze verbijstering wederkerend een van de belangrijkste onderwerpen. Negen jaar na Huizinge en na inmiddels veel sterke en minder sterke bevingen mag het toch weleens afgehandeld zijn? Veel van onze oudere inwoners van het aardbevingsgebied zullen overlijden – excuus voor mijn wrangheid – terwijl hun huis nog niet is versterkt, vergoed of anders aangepakt en hebben zo de laatste jaren van hun leven doorgebracht in een huis door de aangetoonde schuld van anderen aan alle kanten ondersteut moet worden, kapot is en daardoor minder leefbaar. In tien jaar kan immers veel met de mensen gebeuren, zeker met het risico van corona er nog bij. En denk ook aan psychische klachten. Je wordt letterlijk gek als je elke dag geconfronteerd wordt door bredere of nieuwe scheuren. Hoelang moet de afhandeling nog duren? Het mag wel een paar slagen sneller gaan en het IMG-NCG-systeem van schadeafhandeling en versterking mag wel wat begrijpelijker worden voor veel van onze inwoners. Het is duidelijk dat veel van onze inwoners nog steeds problemen ondervinden bij de afhandeling van hun schade. Daarvoor is een aantal ondersteunende organisaties hard aan het werk. Helaas bereikte ons vorige week het bericht dat een van deze organisaties op omvallen staat en dat is iets wat eigenlijk niet zou moeten gebeuren. Een vrijwilligersorganisatie heeft ook geld nodig: als is het maar voor de verwarming, brief- en printpapier en dergelijke. Deze organisatie, die nota bene in een gegeven pand

zit in Appingedam, Ons Laand Ons Lu midden in het bevingsgebied, doet al vanaf 2018 goed en noodzakelijk werk. Vandaar deze motie, mede namens anderen. En ik heb die bij me, alstublieft.

De VOORZITTER: Dank u wel. Ik ga die voorlezen. De motie 353 is ingediend door de Partij voor het Noorden, 50PLUS, de Partij voor de Dieren, Ons Groningen, BV NL en Groninger Belang, heeft als titel 'Omdat het mensen helpt' en eindigt in de volgende oproep aan het College:

'Provinciale Staten van Groningen, in vergadering bijeen ter behandeling van bovenvermeld onderwerp,

Constaterende dat:

- het probleem schade en versterken door mijnbouwbevingen nog lang niet voorbij is;
- inwoners van het bevingsgebied en inmiddels heel Groningen baat hebben bij een luisterend oor en adequate hulp;
- het lastig is voor veel inwoners van het bevingsgebied om aan de juiste informatie te komen;
- Ons Laand Ons Lu zelfs op zondagen open is;
- de Stichting 'Ons Laand Ons Lu' voor tientallen inwoners per week een luisterend oor biedt en hulp waar nodig in het centrum van het bevingsgebied;
- de Stichting 'Ons Laand Ons Lu' vaak wel aan goede informatie kan komen en mensen een helpende hand biedt

Overwegende dat:

- de Stichting 'Ons Laand, Ons Lu' al sinds 2018 een bekend steunpunt is in de bevingsregio;
- vrijwilligers daar met bewoners spreken en helpen bij schade- en bevingsprocessen;
- een tweetal seismologen, twee bouwkundige ingenieurs, één letselschadejurist, het platform Kerk en Aardbeving en een psycholoog ook als vrijwilliger verbonden zijn;
- veel mensen gebaat zijn bij de sociale hulp die de Stichting biedt;
- ook een vrijwilligersorganisatie geld kost;
- de subsidies aan deze stichting door de gemeente worden verminderd;

Roepen het College op:

- de Stichting 'Ons laand, Ons Lu' voor de komende vijf jaren een jaarlijkse subsidie toe te kennen van 6.000 euro om de activiteiten van deze stichting gaande te houden;

En gaan over tot de orde van de dag.'

Deze motie maakt onderdeel uit van de beraadslaging.

De heer ZWART (PvHn): En opletten blijft nodig. Gistermorgen bij RTV Noord, en vanmorgen in de krant, het Dagblad van het Noorden: *'Dit jaar mogelijk toch meer gaswinning nodig in Groningen'*. Graag herinner ik de voorzitter aan de woorden van 7 oktober jongstleden, eveneens op RTV Noord – en ik citeer: "Het zou schandalig zijn als er aan de afspraken getornd wordt om de veiligheid van de Groningers opnieuw in de waagschaal te stellen. Er is één uitzondering geformuleerd: een horrorwinter en niets anders." Geldt dit nog, voorzitter? Accepteert de Commissaris andere uitzonderingen?

Het College moet altijd onvoorwaardelijk en op elk moment laten blijken dat het College er is voor de inwoners van dit gebied, rekening houdt met deze inwoners en hun tot stut en steun is. Kijkend naar de daden van dit College mag daar nooit aan getwijfeld kunnen worden. Dat is wat de afgelopen periode onzes inziens te vaak is vergeten. Alle zes de gedeputeerden zijn op deze positie gekomen omdat hun kiezers het vertrouwen hadden en verwachtten dat deze gedeputeerden Groningen op de eerste plaats zouden zetten. Dat geldt ook voor de leden van de Staten. Onze taak is het College te controleren. Dat moeten wij, oppositie en coalitie, in dit dualistische bestel uiterst kritisch blijven doen. Maar vooral ook luisteren naar de inwoners van Groningen en deze mensen laten participeren.

Inwoners van Groningen vragen om één loket voor mijnbouwschade. Tijdens het bezoek van de landelijke formatiebesprekers aan Groningen werd hun dit overduidelijk gemaakt. Dat kan het College zelf regelen. Immers, het College gaat erover. Ziet het College nog steeds de wenselijkheid hiervan niet in of wil het College met deze vraag uit zijn eigen bevolking wel iets doen?, is onze vraag. Wij en andere politieke partijen hier hebben het College dat in het verleden ook al gevraagd.

Ten slotte: met betrekking tot de landelijke politiek is een minister of staatssecretaris voor mijnbouwschade niet zo'n vreemde suggestie. Daar heeft de Partij voor het Noorden al eerder voor gepleit. Negen jaren ontkennen, rekken, nieuwe procedures, opnieuw bevingen en Groningen opnieuw in de wachtkamer. Kan het College met al zijn middelen – een telefoontje is zoals gezegd immers genoeg – deze suggestie ten minste met kracht delen met Den Haag?

De heer DE WIT (CDA): We zijn al een tijdje bezig, en dan zullen de mensen bijna vergeten dat er ook nog een begrotingsdebat is. Maar ook hieraan is hard gewerkt door collega-Statenvolledigheidsleden, door ambtenaren en door GS om hier wat moois van te maken en ik ben blij dat we dit debat vandaag nog voeren.

De mooiste dingen in het leven zijn geen dingen. Het zijn de mensen, plekken en ervaringen die ons dierbaar zijn. Wie het woord 'begroting' hoort, denk al snel aan een financieel overzicht van inkomsten en uitgaven. Maar in werkelijkheid gaat de Begroting over wat we in de komende jaren willen bereiken voor en vooral met Groningers. Wat onze ambities zijn en waar we in willen investeren. Over tijd gesproken: de Romeinse schrijver en filosoof Seneca kwam ooit met het Groningse gezegd: 'niets is van ons, behalve tijd'. Ik ben het als christen-democraat hartgrondig eens met deze wijze woorden. We hebben deze wereld geërfd van onze voorouders en te leen van toekomstige generaties. En wat we doen in de tussentijd, dat is aan ons in ons persoonlijke leven, maar ook hier in onze rol als Statenlid. Hoewel we het hier regelmatig met elkaar van mening verschillen – we hebben het vanochtend en vanmiddag hier nog gezien – heb ik veel respect voor het feit dat wij, Groningse volksvertegenwoordigers, onze tijd inzetten om van betekenis te zijn voor een ander. Voor de provincie en de mensen die ons dierbaar zijn.

Buiten deze zaal zijn er twee soorten verhalen te vertellen. Het verhaal van Groningers die zeggen: 't Kon minder.' Een groep die geniet van het leven en van al het moois dat deze provincie te bieden heeft. En dat nogal wat, dat weten we allemaal. Maar er is ook een andere groep. Een groep die eigenlijk wil zeggen: 't Kon beter.' Denk aan provinciegenoten in het aardbevingsgebied die al jaren wachten op de versterking of het herstel van hun thuis. Boeren die zich onzeker voelen over de toekomst van hun bedrijf en daarmee ook de toekomst van hun gezin. Woningzoekenden die zelfs in het buitengebied geen betaalbare woningen meer kunnen vinden. Of Groningers die leven in armoede. Ook voor al die Groningers staan en zitten wij hier om met de beperkte tijd die ons gegeven is, bij te dragen aan onze provincie.

Maar wat doen wij eigenlijk met de tijd die we hebben? Zetten we ons in om onze verschillen te vergroten of elkaar verbaal met de grond gelijk te maken? Of gebruiken we die tijd om samen ons best te doen om het verschil te maken voor de mensen voor wie we zeggen op te komen? De CDA-Statenvolledigheid kiest ervoor om zoveel mogelijk de verbinding te blijven zoeken met een eenieder die daarvoor openstaat. De afgelopen jaren hebben we daar ook aan willen bijdragen. Bijvoorbeeld door de gezamenlijke brief, opgesteld door mijn collega Jacob Boonstra – meneer Baldew van de PvdA refereerde daar al aan – waarin de Staten unaniem de noodklok geluid hebben richting het Rijk als het gaat om de gemeentefinanciën. Of recenter de motie van collega Bergsma en de VVD om samen een oplossing voor PAS-melders dichterbij te brengen. De moties die ik samen met de Partij van de Arbeid indiende om kleinschalige woonvoorzieningen van de grond te krijgen en woningen te splitsen. Dit zijn de dingen waar wij het voor doen: zaken die meer zijn dan inkomsten en uitgaven in een Begroting. Onderwerpen die laten zien dat wij onze tijd willen investeren en hoe wij 'het kon minder' dichterbij kunnen brengen voor alle Groningers. Vandaag licht ik daar een paar punten uit.

Ik begin met de slachtoffers van de gaswinning. Voor velen van hen, zoals ik net noemde, zijn schadeherstel en versterking nog altijd geen probleem van het verleden, om nog maar te zwijgen over het langer open laten staan van de gaskraan – we hebben er weer van alles over kunnen lezen. Wij blijven samen zoeken naar oplossingen voor onze inwoners, in en met deze Staten. Zoals ook recent weer met de bijna unaniem aangenomen motie 'Laat Groningers niet in de kou staan'.

Dan onze boeren. Die worden bedolven onder de stapelende regelgeving. Wij blijven werk maken van het legaliseren van PAS-melders, het faciliteren van innovatie en het scheppen van een toekomstperspectief voor jonge boeren. We zien ook dat het College daar actief op inzet om Groninger boeren wat perspectief te geven. Maar we horen uiteraard graag wat GS de komende tijd de komende periode, en vooral het komende jaar, gaat doen om boerenzonen en boerendochters dat perspectief te geven en welke rol de provincie daarin kan spelen.

Dan woningzoekenden. Zij zien de prijzen van huizen steeds verder stijgen, het woningaanbod krimpen en zitten steeds vaker in woningen vast die niet past bij hun huidige levensfase. In juli riepen wij het College met de motie 'Kleinschalige woonvoorzieningen' op om nieuwe woonvormen snel van de grond te krijgen. Wat is de status van de uitvoering van deze motie? In diezelfde vergadering riepen de Staten het College met de motie 'Splitsing woningen' op om onderzoek te doen naar de bereidheid, kansen en obstakels voor het splitsen van woningen. We horen ook graag van het College wanneer wij de resultaten daarvan kunnen ontvangen. Onze fractie zal plannen blijven aandragen om snel meer woningaanbod te creëren, te bouwen en te herbestemmen. Maar we horen ook graag van GS of en hoe in onze provincie op korte termijn meer woonruimte kan ontstaan en welke rol de provincie hierin kan spelen. En of GS openstaat voor partijen in de Staten – bijvoorbeeld die van ons, maar er zijn nog veel meer, gelukkig – die

onvoldoende snelheid en ontwikkelingen zien landelijk als het gaat om het op korte termijn met nieuwe plannen komen om woningen te bouwen.

Dan kort over de gemeentefinanciën. Die staan stevig onder druk, nog steeds. Er is een tijdelijke oplossing, maar nog geen structurele oplossing. We zien dat de lastendruk groeit en op veel plekken het voorzieningenniveau afneemt. Eerder refereerde ik aan de gezamenlijke brief die onder leiding van collega Boonstra is geschreven. Ik kan alvast verklappen dat hij na zijn beëdiging vanavond als Statenlid daar actief mee door zal gaan.

Dan Groningers in langdurige werkloosheid en armoede. Waar vraag en aanbod vaak niet op elkaar aansluiten en we steeds vaker werkende armen zien. Waar de dagen, maanden en jaren te veel op elkaar zijn gaan lijken en op sommige plekken er gewoon nog te weinig is veranderd. We zien gelukkig dat het College met allerlei methoden probeert nieuwe werkgelegenheid te creëren, bedrijven hierheen halen met toekomstbestendige en ook regionale werkgelegenheid. Maar er moet nog veel meer gebeuren. In juli 2018 vroegen de Staten het College in de motie 'Twee vliegen in één klap' om de Kansrijke Leerweg toe te passen in andere sectoren en hiervoor met voorstellen te komen. Wij vragen ons af of er vanuit GS momenteel al nieuwe voorstellen zijn.

En uiteraard aandacht voor bereikbaarheid, een belangrijk thema om onze toekomst in de toekomst ook bereikbaar te houden. De ChristenUnie refereerde er net al aan: ook wij vinden het heel belangrijk dat de N33 gerealiseerd wordt en dat geldt ook voor de spoorlijn Stadskanaal-Veendam. Ik zie de heer Geijtenbeek al kijken: maakt u zich geen zorgen. De Wunderline en de Nedersaksenlijn, maar ook het bereikbaar houden van de kleine kernen in onze provincie: de dorpen en wijken.

Binnenkort is het 2022. Dan is het tien jaar na de aardbeving bij Huizinge. Een vol decennium nadat Groningers stevig werden opgeschud. De gaswinning lijkt nu eindelijk te worden beëindigd. 'Niets is van ons, behalve de tijd.' Gedupeerde Groningers in het aardbevingsgebied krijgen de verloren tijd nooit meer terug en dat is hartscheurend. Dat kan ook cynisch maken. Maar het is onze rol, ons voorrecht en vooral onze plicht om ons voor hen en voor alle Groningers in te zetten. Coalitie en oppositie in de Staten en GS, om de beperkte tijd die ons gegeven is, bij te dragen aan onze provincie. Om onderlinge verschillen te verenigen en om echt het verschil te maken voor al die Groningers, voor de mensen voor wie we zeggen op te komen. Voor de provincie die ons dierbaar is. Laten we ons de komende periode samen inzetten om al die Groningers weer hoop te geven.

Mevrouw VOERMAN (PvdD): We zitten inmiddels in de tweede week van de klimaattop in Glasgow – GroenLinks refereerde daar ook al aan. Veel beloften zijn gemaakt en wellicht volgen er nog meer. Toch, wie naar de kleine lettertjes kijkt, ziet ook dat er maar weinig bindend is voor de landen. De afspraken van Parijs zijn voor een groot deel niet nagekomen en het lijkt erop dat de regeringsleiders nog steeds niet voldoende de urgentie zien van het probleem. De klimaatwetenschappers zijn het er bijna unaniem over eens dat we nog een paar jaar hebben om onomkeerbare verhitting te voorkomen. Een paar jaar om de gevaren op kantelpunten te verkleinen. Een paar jaar om de uitstoot van de broeikasgassen drastisch te verminderen. Een paar jaar om het aantal klimaatdoden niet in de miljoenen te laten lopen. Oftewel: 'Het is code rood voor de mensheid.' Die laatste woorden komen uit de mond van VN-secretaris-generaal António Guterres afgelopen zomer na het verschijnen van het zoveelste alarmerende IPCC-rapport.

De waarheid is een lastige. Het betekent een rem op de eindeloze economische ontwikkelingen. Het betekent een inkrimping van de veestapel. Het betekent een andere levensstijl voor ons individuen. Het betekent een flinke pas op de plaats. Een boodschap die lastig is te brengen, omdat we allemaal opgegroeid zijn met een rijkdom die niet de onze is, maar voor een groot deel is gestolen van toekomstige generaties en dat is gelijk de enorme crisis waar we nu mee moeten dealen.

Ondanks de goedbedoelde groene ambities zien we ook in de huidige Provinciale Begroting te veel ruimte voor economische groei. Denk alleen maar aan de uitbreiding van het industrieterrein aan het Wad.

De heer MARQUART SCHOLTZ (Ons Groningen): Ik vraag me af tot wie deze woorden worden gericht door mevrouw Voerman van de Partij voor de Dieren, dat we gestolen hebben van de toekomstige generaties. Ik heb 47 jaar van mijn leven werkend doorgebracht. Ik heb niets gestolen van toekomstige generaties en ik wens we dat ook niet aangeleund te krijgen. Dus ik vind deze handelarij in angst kwalijk, ongepast en onterecht.

Mevrouw VOERMAN (PvdD): Ik hoor hier geen vraag in in ieder geval, ik hoor er een opmerking in. Ik heb vanmorgen ook al tegen de heer Marquart gezegd dat wij in een andere wereld leven dan de zijne. U leeft in een bubbel en u sluit uw ogen voor echt wetenschappelijk onderzoek en bewijzen voor wat betreft de klimaatproblematiek.

De heer VAN DER WERF (FvD): Ik zou mevrouw Voerman willen vragen welke bewijzen zij ziet, voornamelijk ook omdat zij een motie wil gaan indienen om de klimaatcrisis in deze provincie uit te spreken. Welke crisismomstandigheden ziet zij, waardoor deze motie gerechtvaardigd zou zijn?

De VOORZITTER: Ik stel voor om over een motie te praten op het moment dat die wordt ingediend. Maar misschien dat u in algemene zin op de crisis kunt ingaan, mevrouw Voerman.

Mevrouw VOERMAN (PvdD): Ja, ik neem aan dat de heer Van der Werf ook ziet dat ons klimaat opwarmt. Dan heb ik het niet over de afgelopen zomer, want dat is een weerberichtje. Het gaat over het klimaat over een periode van dertig, veertig jaar en dan zie je dat het steeds warmer wordt op de wereld, ook in onze provincie. We hebben net een paar jaren van grote droogte achter de rug. Als u de ogen daarvoor sluit, is dat uw zaak. Ik sluit mijn ogen daar niet voor.

De heer VAN DER WERF (FvD): Die droogte wordt veroorzaakt door het droogpompen van onze landerijen. Dat heeft niets met klimaat te maken. Ik zie geen crisis. Ik zie zeker wel een verwarming van ons klimaat, maar ik zou dat niet als crisis willen bestempelen. Dus ik vraag me af wat er dan zo 'crisis' is.

Mevrouw VOERMAN (PvdD): Ik ben inmiddels zelf het woordje 'crisis' al voorbij. Ik denk dat een noodtoestand hebben en dat we daarnaar moeten handelen. Daar ga ik straks een motie over indienen, daar hebt u gelijk in.

Het wordt tijd dat de urgentie tot ons doordringt. De stad Groningen heeft een paar week geleden de klimaatnoodtoestand uitgeroepen. Het is een erkenning van de absolute urgentie van het wereldwijde probleem, hopelijk ook in de gemeente Groningen gevolgd door daden. De Partij voor de Dieren denkt dat dit van grote waarde is, ook al is dan het in eerste instantie symbolisch, dat de provincie de Stad hierin volgt. Daarom de motie 'Klimaatnoodtoestand'.

De VOORZITTER: Het is een motie met nummer 354, ingediend door de Partij voor de Dieren met als titel 'Het uitroepen van de klimaatnoodtoestand'. Deze eindigt met de volgende uitspraak van Provinciale Staten:

Provinciale Staten van Groningen, in vergadering bijeen ter behandeling van bovenvermeld onderwerp;

Constaterende dat:

- De klimaatcrisis volgens opeenvolgende IPCC rapporten een grote bedreiging vormt voor het leven op aarde;
- de gevolgen daarvan nu al wereldwijd zichtbaar zijn, ook in ons eigen land en provincie;
- de klimaatcrisis dus een crisis is die ons allemaal aangaat;
- wereldwijd diverse landen en steden inmiddels de klimaatnoodtoestand hebben uitgeroepen;
- ook de gemeente Groningen op initiatief van Groen Links e.a. inmiddels die stap heeft gezet;

Overwegende dat:

- Het uitroepen van de klimaatnoodtoestand, ondanks haar symbolische waarde, een sterke erkenning is van de gezamenlijke opdracht om een maximale inspanning te leveren om de opwarming van de aarde zo veel mogelijk is te beperken;

Spreken uit dat:

- De provincie Groningen de noodtoestand van het klimaat uitroept;
- het doel van de Klimaatagenda 2030 zo nodig wordt aangescherpt om in lijn te blijven met de Europese klimaatdoelen;
- er extra maatregelen zullen worden getroffen om tijdig de aangescherpte klimaatdoelen te halen;

En gaat over tot de orde van de dag.

De motie maakt onderdeel uit van de beraadslagingen.

De heer BAKKER (VVD): Ik heb eens even opgezocht wat 'noodtoestand' feitelijk inhoudt. Daar staat onder andere bij dat vervolgens wetgeving tijdelijk niet meer van toepassing is. Want dat is het gevolg van een noodtoestand. Welke wetgeving wil de Partij voor de Dieren buitenspel zetten?

Mevrouw VOERMAN (PvdD): Ik heb duidelijk gezegd dat het in eerste instantie voornamelijk om een symbolische uitspraak maakt. En dat maakt het verschil.

De heer RAM (PVV): Voorzitter, dan richt ik me even tot u. We hebben hier een Huis van Thorbecke en de noodtoestand uitroepen is niet de bevoegdheid van de provincie. In hoeverre kunnen we dit doen? Want ook al is dit symbolisch bedoeld, dit soort zaken is niet vrijblijvend. Als we zo'n uitspraak doen, heeft dat juridische consequenties. We dachten ook ooit dat Natura2000 geen werking zou hebben op het landschap. Nu weten we wel anders. Dit om dat maar even te vergelijken. Dus graag een reactie hierop: kunnen wij überhaupt wel een noodtoestand uitroepen?

De VOORZITTER: U maakt er een punt van orde van, maar ik kan me voorstellen dat u die vraag hebt aan mevrouw Voerman. Als punt van orde weet ik niet of ik er iets mee kan, want dit lijkt me binnen de orde van de Begroting. Dus misschien mag ik uw vraag doorgeleiden naar mevrouw Voerman.

Mevrouw VOERMAN (PvdD): Omdat het gaat om een symbolisch iets, denk ik dat dit wel degelijk kan. Er zijn al vele voorbeelden van waarbij dit wel degelijk is aangenomen. Onder andere dus in de stad Groningen: daar is het verder geen punt van orde geweest. Misschien van uw eigen partij, maar voor de rest niet. Dus ik denk dat het geen enkel probleem is. Dat we tot een noodtoestand komen in juridische zin, daar komen we ook wel. Alleen, dat zal waarschijnlijk nog wel eventjes duren.

De heer RAM (PVV): Wat we hier doen, heeft niet alleen een politieke werking, maar ook een juridische werking. We gaan over verordeningen, we stellen niet voor niets dingen vast. Als we een motie aannemen om een noodtoestand uit te roepen, dan kunnen wij dat als provincie niet, want we hebben die bevoegdheid gewoon niet. Het kan allemaal symbolisch bedoeld zijn, maar ook dat soort uitspraken heeft een context en een werking. Dus ja, ik vraag me af of dit überhaupt rechtmatig is wat we hier doen. Dus dat als reactie hierop voor de Partij voor de Dieren en ook een stukje reflectie misschien naar de voorzitter toe om dit soort dingen toch juridisch te wegen. Want volgens zijn we zo niet rechtmatig bezig.

Mevrouw VOERMAN (PvdD): Dat is grote onzin. Ik heb het over de symbolische waarde van deze uitspraak. De klimaatnoodtoestand is al door heel veel steden en landen uitgeroepen, zonder dat er direct in die zin dingen binnen de juridische afspraken moeten veranderen. Maar de symbolische waarde hiervan is wel degelijk heel groot en, zoals ik zei, de stad Groningen heeft zich al op die manier uitgesproken. Er zijn al heel veel steden en landen die het op die manier ook gedaan hebben. Het is gewoon het aangeven van de urgentie van een probleem en daar gaat het om.

De VOORZITTER: U legt ook een vraag bij mij. De denkkraft van dit College is wat groter dan die van de voorzitter geïsoleerd. Vindt u het goed, meneer Ram, als ik die vraag doorkop naar het College? Of het College zou willen bespiegelen over de rechtmatigheid van een dergelijke motie?

Mevrouw VOERMAN (PvdD): In verband met de klimaatveranderingen die we de afgelopen jaren al gezien hebben, even een opmerking tussendoor. De Partij voor de Dieren zou graag in de komende Omgevingsvisie opgenomen zien dat landbouwdieren die lijden onder de klimaatverandering door bijvoorbeeld hittestress, er ruimte komt in de Omgevingsvisie en –verordening voor het toestaan van schoolmogelijkheden voor buitendieren – ook in het buitengebied. Uiteraard moeten er eisen gesteld worden met betrekking tot de inpassing in het landschap en kan dit vaak ook in de vorm van schoolbosjes, –hagen en –wallen. We komen hier nog op terug bij de bespreking van de Omgevingsvisie, maar zou de gedeputeerde alvast kunnen reageren op dit verzoek?

Dan even een pure geldkwestie ten behoeve van het welzijn van wilde dieren. In de eerste plaats willen we de gedeputeerde danken voor zijn toezegging vorige week dat hij een onderzoek zal laten doen met betrekking tot het eventueel structureel opvangen van wilde dieren die met name door menselijk toedoen gewond zijn geraakt. Kunnen we met de gedeputeerde een termijn afspreken om met de bevindingen te komen, bijvoorbeeld voor de volgende begrotingscyclus? Graag een reactie van onze gedeputeerde. Op dit moment is er nog een tweetal opvangcentra in onze provincie. Door geldgebrek gaan ze echter verdwijnen. Blijham is al gesloten of sluit binnenkort en Westernieland sluit per 1 januari 2023. De Partij voor de Dieren zou graag zien dat zolang de resultaten van het onderzoek niet bekend zijn en er nog geen aanvang gemaakt wordt met de uitwerking, de mogelijkheid tot dierenopvang beschikbaar blijft. Ook omdat beëindiging van de huidige opvanglocaties leidt tot verlies van kennis, ervaring, materieel, kapitaal en personele inzet. We zouden dan ook graag zien dat er voor deze locaties een overbruggingssubsidie komt, een incidentele financiële bijdrage dus. Daarom de motie 'wildopvang'.

De VOORZITTER: Het is een motie met nummer 356, ingediend door de Partij voor de Dieren met als titel 'Overbruggingssubsidie wildopvang'. Deze eindigt met het volgende verzoek aan het College: 'Provinciale Staten van Groningen, in vergadering bijeen ter behandeling van bovenvermeld

onderwerp,

Constaterende dat:

•

Overwegende dat:

•

Verzoeken het College van Gedeputeerde Staten om

- binnen het PLG3-budget ruimte te maken voor een incidentele financiële bijdrage voor de instandhouding van opvanglocaties;

En gaat over tot de orde van de dag.'

De motie maakt onderdeel uit van de beraadslagingen.

De heer BAKKER (VVD): Ik heb nog een vraag over deze laatste motie. Er wordt gevraagd om te kijken of er een incidentele financiële bijdrage kan komen aan de instandhouding van opvanglocaties. Het is volgens mij een van twee: het is of incidenteel of structureel. In een incidentele bijdrage voor instandhouding is volgens mij structureel. Wat vraagt u nu precies in deze motie? Een incidentele financiële bijdrage voor de korte termijn? Of vindt u dat wij structureel als provincie moeten bijdragen aan opvanglocaties en dat te onderzoeken? Want daar zit wel een verschil in.

Mevrouw VOERMAN (PvdD): Er zit inderdaad verschil in. Wat wij nu vragen via de motie – als dat niet helemaal duidelijk is, dan excuses daarvoor – is een incidentele, eenmalige subsidie, zodat die overbrugging plaatsvindt, totdat bekend is hoe we eventueel dit soort dingen structureel kunnen maken. Het onderzoek gaat plaatsvinden en we weten nog niet wat de uitslag daarvan is. We hopen natuurlijk als Partij voor de Dieren dat het structureel wordt. Maar voor budgettering zouden we denk ik sowieso weer terugmoeten naar de Staten op dat moment.

De heer GERRITS (D66): In de eerste termijn van de commissievergadering hebben wij aangegeven te kunnen instemmen met de Begroting en de Najaarsmonitor. De Begroting is structureel sluitend en biedt ook in een volgend College de mogelijkheid om met ruimte in de Begroting eigen beleid vorm te geven. Het organiseren van meerjarige continuïteit is altijd een belangrijk beleidsdoel en dat hebben we in handen – waarvoor waardering.

D66 hoopt dat in de toekomst de ingestelde Auditcommissie een goede bijdrage kan leveren aan de kwaliteit van de planning- en controlcyclus en aan de kwaliteit van de aan te leveren stukken. Wij zien uit naar de besluitvorming op dit punt.

Ook volgend jaar is weer essentieel in de uitvoering van de voornemens die dit College in 2019 heeft afgesproken. Daarenboven zijn inmiddels nog meer zaken essentieel, zoals het mogelijk maken van het Deltaplan voor het Noorden. Als we dat plan binnenslepen, heeft dat invloed op veel ruimtelijke plannen binnen deze provincie. Het is daarom goed dat we integraal kijken naar de inrichting van de omgeving en daarin de voornemens die we met elkaar hebben, een goede plek geven. Dat doen we met de nieuwe Omgevingsvisie, waarin landen bijvoorbeeld het Programma Mobiliteit, het Deltaplan – met daarin de ruimtevraag voor grote aantallen woningen, extra nodig voor onze provincie –, het Groningse deel van de Strategische Visie van de Regio Groningen-Assen, de RES, de maatregelen voor klimaatadaptatie, natuur en landbouw. Je kunt geen enkel beleidsonderdeel vergeten, want in de schaarse ruimte moeten alle prioriteiten tegen elkaar worden afgewogen – ook de datacenters.

Ik ben het dan ook niet eens met de heer Frenay als hij zegt dat we nog te weinig ambitieus zouden zijn in het laatste jaar van de coalitie. Er wordt een fundament gelegd juist voor een nieuwe ruimtelijke inrichting van Groningen, met daarin als belangrijkste functies natuur, landbouw en wonen. Het webinar over de Omgevingsvisie gaf deze opgave zeer goed aan: hulde voor de organisatie! We zijn daarom blij dat we al in het begin van het jaar 2022 kunnen spreken over de Discussienota en daarmee weer richting kunnen geven aan de uitwerking van de Omgevingsvisie en we nog voor de zomer het Koersdocument kunnen vaststellen. Het is wel een bijzondere opgave: uitstel van een onderdeel levert uitstel van het geheel op of een onvolledig resultaat. We willen beide niet en horen daarom graag of we op alle onderdelen van de Omgevingsvisie verwachten dat de noodzakelijke planning gehaald gaat worden. Ook het uitblijven van een bepaalde visie, bijvoorbeeld op landbouw of op natuur, zal betekenen dat die dus als contramal zal gelden voor andere ontwikkelingen binnen de provincie. Dat zou zelfs gevaarlijk zijn als je streeft naar een integrale kwaliteit.

Met opmerkingen [D.P.1]: Graag deze tekst aanvullen. De motie is niet te vinden op de website van de provincie...

In de uitvoering gaan de projecten volop door. Bij de Spoorzone Groningen en natuurlijk vooral bij de Aanpak Ring-Zuid zal natuurlijk de communicatie met de weggebruikers en bewoners essentieel zijn. Het laatste project komt in een fase waarin iedereen zal merken hoe belangrijk die ringweg eigenlijk is. In gesprek blijven met elkaar en goed vooraf aangeven wat er gaat gebeuren, is daarbij van groot belang.

Voor D66 is het belangrijk dat er perspectief komt in de stikstofimpasse. Wij zien daarom met instemming dat er in de Begroting ruimte is om voor experts met kennis van de landbouw, stikstofdepositie en wet- en regelgeving aan de slag te helpen in het kader van het Westerkwartier Natuurinclusief. Maar we zien ook dat dit nog niet heeft geleid tot concrete activiteiten. We willen GS oproepen om voortgang te blijven maken. Als de pilot in het Westerkwartier moeilijk realiseerbaar is, dan raden wij aan breder te kijken.

De heer ZWART (PvvhN): Inderdaad, door de snelheid van het spreken ontgaat je bijna iets. We zitten vol ambitie in Groningen en we hebben het over datacenters, windmolens, landbouw – noem alles maar op. Er wordt zelfs op gegeven moment gezegd communiceren met de bevolking. Ik mis in dit betoog heel veel participatie. Ik heb het niet één keer gehoord. Toch is dit in een zo ras tempo aan ons voorbijgegaan dat het lijkt alsof u wat aan het verstoppen bent. Kunt u daarop reageren?

De heer GERRITS (D66): Het is absoluut niet de bedoeling om het te verstoppen. Juist ook in de herziening van de Omgevingsvisie wordt de nieuwe participatieaanpak beproefd. We kijken of die werkt en het is daarmee ook een laboratorium om te kijken of we de bewoners ook bij dat soort ingewikkelde integrale provinciale processen kunnen betrekken. Dat is onderdeel van de aanpak van de gedeputeerde op dat punt en dat heeft ook onze volledige instemming.

De heer ZWART (PvvhN): Waarom zegt mijn collega nu dat we bevolking kunnen betrekken? We willen de bevolking gewoon betrekken. Dat willen we allemaal. We praten allemaal over participatie, we praten allemaal over meedoen, we praten allemaal over dezelfde provincie. We gaan niet kijken of we ze kunnen betrekken, we willen ze juist betrekken omdat het hun provincie is. Kunt u daarop reageren?

De heer GERRITS (D66): Ik ben heel blij met die correctie. Ik heb het vast zo bedoeld als u het nu zegt.

De heer ZWART (PvvhN): Dank u wel. Dan hoop ik dat mijn collega hieraan mag houden. Want ik heb het goed voor ogen: de bevolking kiest en beslist mee. Dat heb ik gehoord.

De heer GERRITS (D66): Eén ding nog daarover. De heer Zwart en ik hebben heel vaak een verschil van opvatting. Hierover nadrukkelijk niet.

Het trekvogelvoorspellingsmodel – driemaal woordwaarde: met provinciale middelen is onderzoek uitgevoerd omdat we op dit moment nog niet weten wat de meest logische momenten zijn om windmolens c.q. –turbines stil te zetten. Onze vraag is: wanneer gaan we dat ook daadwerkelijk doen?

Dan is het positief dat de provincie zich, zoals verwoord in de Begroting, wil ontwikkelen als een communicatieve organisatie die zich bewust is van haar omgeving en haar handelen daarop afstemt. Wat D66 betreft hoor daar een helder communicatieplan bij om inwoners ook via social media beter te bereiken en vooral ook te betrekken. Misschien wel leuk voor de heer Zwart, want we communiceren veelal via de sociale media – ook de provincie – maar er ligt eigenlijk geen planmatig beleid onder. Om naar de toekomst toe de greep daarop te ontwikkelen, pleiten wij voor een communicatieplan voor onze uitingen in de sociale media en dat vervolgens al onze communicatie-uitingen richting bewoners en organisaties op duidelijke plannen en strategieën worden ontwikkeld.

De heer ZWART (PvvhN): Er werd op gegeven moment gezegd: 'leuk voor meneer Zwart'. Maar meneer Zwart zit hier niet voor zichzelf. Meneer Zwart – ik dus – zit hier gewoon voor de Groningers die zouden willen en moeten meebeslissen over hun eigen provincie. Ik vind het niet gepast om te zeggen: 'misschien leuk voor meneer Zwart'. Want ook D66 hoort voor deze bevolking te staan.

De heer GERRITS (D66): Het was gewoon heel aardig bedoeld hoor, verder niet. Dus als u op uw tenen getrapt voelt: sorry.

De VOORZITTER: Zullen we het hier eens bij laten? De heer Gerrits vervolgt zijn betoog.

De heer GERRITS (D66): We kunnen terugkijken op grote stappen die gezet zijn om de toekomst van Groningen vorm te geven na de gaswinning en na de krimp. Maar terugkijken doen we niet te lang. Ook in het volgende jaar zijn er veel successen te organiseren: op het gebied van wonen voor iedereen, duurzame mobiliteit op de inrichting van ons Groningen en gericht op de ontwikkeling van nieuwe mogelijkheden voor inwoners en bedrijven.

De heer TEN HOOVE (50PLUS): Soms is het beter dat je niet in de toekomst kunt kijken. Vier week geleden was er een lichte verbouwing of renovatie aan mijn been – de meesten van u weten dit wel. Dit betekende voor mij een aantal weken gekluisterd aan huis en bed, moeizaam lopen, gips om het heen en veel pijn. Dus even geen Statenvergaderingen: hoe vervelend dan ook een kleine *sabbatical*. Dit zal nog wel enige weken duren. Het hybride tijdperk was gelukkig afgelopen voor mijn operatie. Maar wat gebeurt? Corona, nooit echt weg, komt helaas met een grote golf weer terug. Hybride vergaderingen zijn nu weer mogelijk en misschien wel echt noodzakelijk. Daardoor kon ik er weer bij zijn, al had ik liever dat corona gewoon weggebleven was.

De technische vragen over de Begroting heb ik op afstand gevolgd en ik vond de uitleg daarbij meer dan duidelijk. Mijn fractieassistent had weliswaar geen spreekrecht, maar heeft zoveel mogelijk de commissies bijgewoond, was volledig op de hoogte en mij ook op de hoogte gebracht. Ik ga nu met wat grotere stappen door mijn woordvoering, daarbij ook kijken naar de tijd: het is nu vijf over half negen.

Ik dank de ambtenaren die toch in de toch vervelende coronatijd een goed stuk werk hebben afgeleverd. Ook aan het College van Gedeputeerde Staten een compliment voor de duidelijke uitleg, ook op afstand. De gehele Begroting is goed leesbaar. Natuurlijk staan er hier en daar wat zinnen die beter opgeschreven hadden kunnen worden, maar daar leggen wij geen zout op. Cijfermatig en technisch klopt het. Zijn we het inhoudelijk dan ook met alles eens? Nee, zeker niet. 50PLUS zou dan 50PLUS misschien niet zijn.

Het schadeherstel door de aardbevingen kan en moet gewoon beter. Het is stroperig, het duurt te lang en er is gewoon te weinig en steeds minder vertrouwen – we hebben het er bijna de hele dag over gehad. Op dit moment wordt er hersteld, maar dat gebeurt gewoon niet snel genoeg. Te veel mensen verdrinken nog steeds in de bureaucratie van de schadebureaus, schadeadviseurs en schadeherstellers. Het is van belang dat we ervoor zorgen dat de organisaties die betrokken zijn bij de schadeafhandeling en versterking, beter met elkaar zouden samenwerken, zodat de informatievoorziening soepeler verloopt. Mensen wachten nu soms onnodig, omdat overheidsinstanties elkaar niet goed op de hoogte houden en de vergoedingen eerder hadden kunnen worden uitbetaald als er beter werd gecommuniceerd. Dat kan veel efficiënter en veel voorspoediger. De menselijke maat moet weer op één komen – daar hebben we het vandaag vaak over gehad. De overheid is er voor de burger en niet andersom. Het vertrouwen in de laatste jaren is steeds minder en minder geworden. Het is afgenomen en dat moeten we in Groningen herstellen. Daarom vraagt 50PLUS het College samen te werken met de andere overheidsorganisaties en dit beter plaats te laten vinden. Kortom: de mensen met schade weten vooral niet waar ze aan toe zijn en er is nog te grote onduidelijkheid. Bovendien, de afgelopen weken hebben we over de nieuwe bevingen in Groningen gehoord en hebben we gezien dat ze steeds maar doorgaan. Ook in kleinere vorm moeten de mensen geholpen worden. Vandaar dat 50PLUS de motie van de Partij voor het Noorden steunt.

Wij vinden als 50PLUS dat de provincie zich meer moet laten zien als middenbestuur in de provincie Groningen. We moeten als GS en PS meer ons best doen om de bewoners meer te betrekken bij de provinciale politiek. 'Praten met de Staten' kan daarbij helpen, maar de bekendheid van het provinciebestuur natuurlijk ook, de Commissaris van de Koning voorop. Ik zag u van de week nog op tv: goed gedaan. Bekendheid moet geen doel op zich zijn, maar gebruik het als middel, zodat de bewoners zich meer kunnen identificeren met de provinciale politiek. Dat zou echt geen kwaad kunnen. En nee, we vragen de Commissaris van de Koning niet om *influencer* te worden. Maar vandaag de dag bereik je veel mensen via de sociale media, ook de ouderen. De Commissaris van de Koning hoeft niet bekend te zijn in de provincie. Dat is in ieder geval niet het hoofddoel. Maar het zou wel een stap in de goede richting zijn: bekendheid staat natuurlijk niet voorop, kwaliteit is beter dan duidelijkheid. Voor alle duidelijkheid: ik kan zelfs nauwelijks door de stad lopen. Maar dat komt natuurlijk niet door de bekendheid, maar omdat in de Stad veel straten zijn opgebroken. Dus dat lopen gaat wat minder.

Er zijn gelukkig ook veel goede voorbeelden: we zien die in deze Begroting. We zien bijvoorbeeld dat het al wat beter gaat in de provincie met ons openbaar vervoer. De hubtaxi van deur tot voordeur is een groot voordeel. Slim en groen openbaar vervoer is een *must* in onze provincie. Vorig jaar nog hadden wij nog een motie over een soort sneltrein naar Amsterdam. Nu wordt er al over

de *hyperloop* gesproken en geeft zelfs onze ex-gedeputeerde vandaag nog op social media aan: 'Zoef! Wat kan het snel gaan.' Dus in een jaar kan toch wel heel veel veranderen. Een goed voorbeeld is ook nog steeds dat we meer en veilige fietspaden krijgen met goede doorfietsroutes en de nodige faciliteiten.

We zijn goed op weg in Groningen. Maar 50PLUS vindt de verschillen in de leefomstandigheden die gemeten zijn door het Sociaal Planbureau te Groningen – het werd net ook al door andere partijen gezegd – in Groningen nog te groot. Oost-Groningen blijft nog echt ver achter: de sociale ongelijkheid neemt niet af ondanks het beleid om de sociale verschillen tegen te gaan. 4 procent van de Groningers geeft zijn of haar leven een onvoldoende. Een op de tien Groningers een zes of lager. Het College moet dit – en ik denk ook gaat dit – verbeteren in de toekomst.

Natuurlijk is het nodige te zeggen over de energietransitie. We gaan in Groningen van het gas af. Maar via Zuidbroek – het is al eerder gezegd – wordt met een nieuwe stikstofabriek voor meer dan 500 miljoen het gas opnieuw binnengehaald. De Gasunie zal 10 kubieke meter aardgas per jaar importeren. Per jaar! Dus gewoon doorgaan met het gas. Dat betekent voor ons als 50PLUS geen windmolens meer op land en laat Groningen geen groot zonnenveld worden. Noorwegen, Rusland en de Baltische staten hebben nog voor decennia aan aardgas. De bureaus van Duitsland, de Oostbloklanden, Noorwegen en Zweden gaan voorop, volop met gas. Duitsland vindt het zelfs geen fossiele brandstof meer. Afgelopen week hoorden we deze geluiden ook op de klimaatop in Glasgow. Ik zeg niet dat je niet naar alternatieven moet kijken. Maar we weten nu langzamerhand wel dat windmolens zonder subsidies en zonnenvelden lang niet voldoende energie opbrengen om van het gas af te komen. Of er moet weer kernenergie komen. Maar over een goed alternatief zijn we voorlopig nog niet uit.

De gedeputeerden en Statenleden en ook de mensen die nog meekijken of nog steeds meeluisteren – veel zullen het er niet meer zijn: we kunnen natuurlijk als 50PLUS net als voorgaande jaren een aantal moties indienen, maar we zien hier echter op dit moment vanaf, ook vanwege mijn gezondheid. We zullen nog een aantal moties steunen van andere fracties, maar 50PLUS ziet veel meer in rechtstreeks contact met de gedeputeerden en ambtenaren over onderwerpen die wij echt belangrijk vinden. Het luisterende oor is er altijd. Dat gaat volgens ons ook voorbij aan oppositie en coalitie. Meer samenwerken is beter dan constant moties indienen. Geen moties indienen past niet in deze tijd en past ook niet bij de politiek. Maar alleen maar moties indienen voor de Bühne die toch niet worden gesteund: daar gaan we niet meer in mee.

Tot slot nog een bedankje aan iedereen voor het bezoek, de vele goede wensen, de bloemen, de kaartjes, de mailtjes, de appjes en wat meer via social media. Dat sterkt je om weer gezond te worden: dat kan ik echt zeggen. Ik ben dankbaar dat ik weer een beetje aanwezig kon zijn. Het was weer een lange dag en ik hoop dan ook dat het voor mij in ieder geval weer snel mogelijk is om er fysiek bij te zijn. Iedereen tot slot heel veel dank voor de gewenste sterkte en beterschap.

De VOORZITTER: Dank u wel, meneer Ten Hoove, ook voor de persoonlijke noot die u eraan toevoegde. Het was ons uit het hart gegrepen.

We hebben nog drie sprekers voor de Staten in eerste termijn. Daarna ga ik u een bekentenis doen over dat ik altijd veel te optimistisch ben over wat je kunt doen in weinig tijd en wat we daar vervolgens zouden moeten gaan doen. De heer Pestman heeft als volgende het woord namens de fractie BV NL.

De heer PESTMAN (BV NL): Nou, laat ik het dan toch eens kort gaan houden, ondanks de vrije spreektijd.

De woordvoeringen van de SP, Groninger Belang, de Partij voor het Noorden, zojuist 50PLUS hebben mij een hele lijst doen wegstrepen. Het enige verschil in de woordvoeringen zit in het onderscheid in de goedkeuring van de Begroting en dat is dan op het gebied van politieke keuzes. Alhoewel 50PLUS zojuist een politieke keuze met mij deelde over het doorgaan van zon en wind op land ten koste van het gas.

Wat mij nog rest, is dat ik wel bedenkingen heb bij het bestedingsplan van het NPG in zijn geheel. Dus niet alleen het NPG, ook Toukomst en alles. Ik zou eigenlijk graag zien dat het College de heren Pastors en Deetman nog eens een keer zou uitnodigen om een blik op het NPG te laten werpen, aangezien zij ons voor heel veel dingen hebben gewaarschuwd die mijns inziens hier zeer duidelijk aan het gebeuren zijn.

Ik heb nog een stukje over het coronafonds: dat kon ik eigenlijk niet echt in de Begroting terugvinden in het kader van evaluatie of anderszins. En eventuele doelen die wel of niet gehaald zijn, daar was ik eigenlijk ook wel nieuwsgierig naar. Maar misschien kunnen we dat beter een keer schriftelijk doen dan nu bij de bespreking, want we hebben al zo weinig tijd.

Over de opcenten motorrijtuigenbelasting is eigenlijk al wel genoeg gezegd. Het enige wat ik daar nog aan wil toevoegen, is dat er ook wordt gesproken over een goed OV. Maar OV is nog steeds duur. Misschien dat er een andere combinatie mogelijk is met een beetje minder wegenbelasting en dan het OV duurder houden. Of het OV misschien veel goedkoper maken, want er zijn natuurlijk keuzes te maken voor iedereen die een kleine beurs heeft.

Ik vergeet nu misschien iets van mijn hoofdlust, maar ik denk dat ik het hier maar bij laat op deze tijd van de dag.

De heer MARQUART SCHOLTZ (Ons Groningen): Voordat de heer Frenay en anderen daarover begonnen, had ik afgelopen zondagmiddag, toen ik mij boog over de Begroting voor de zoveelste keer – want het is een ongemeen boeiend werkje – kort na één uur al opgeschreven: 'Goed gedaan, Paas!' Ik wil u beginnen te complimenteren met uw optreden in 'Buitenhof', een waardig en goed optreden als boegbeeld van de provincie. Ik kon wel aan u zien – u zei daar iets grappend over – dat het een slijtend beroep is. Want vijf jaar geleden zag u eruit als een jonge jongen. Ik zal niet zeggen hoe u er nu uitziet, maar...

De VOORZITTER: Van mij mag u dat best uitleggen.

De heer MARQUART SCHOLTZ (Ons Groningen): Nee, dat is vragen om complimenten.

De VOORZITTER: Zo'n hele dag voorzitten gaat je niet in de koude kleren zitten.

De heer MARQUART SCHOLTZ (Ons Groningen): Nee, dat is waar. U kunt best een pluim gebruiken.

Dan over de Begroting. In het algemeen gaat het de goede kant uit wat betreft de woorden en uitdrukkingen in andere talen dan het Nederlands. Dat vind ik ook. Ik dacht: laat ik gewoon eens aardig beginnen voor de verandering. Het gaat de goede kant uit.

Er staan nog wel wat zonden in, zoals *'fieldlabs'* en *'high mobility center'* en ik vraag me af wat de gemiddelde Groninger daarvan vindt als hij of zij dat leest. Maar het valt best mee, er wordt minder gezondigd dan voordien. Maar, heb ik ook genoteerd, het is wel een geweldig 'egotripdocument'. Als je niet beter wist dan dat dit een voorstel was van het College aan de Staten en dat, als dat goedgekeurd wordt, de Staten dit 'tot hun stuk maken' en 'dit is wat de Staten verwoorden', dan zou je denken: wat een egotrippers! Het woord 'wij' of 'we' bijvoorbeeld. Ik heb dat eens door de teller heen gehaald: dat staat er 689 keer in. Het woord 'ons' 252 keer en dan natuurlijk 'samenwerking': 203 keer – de nieuwe mantra, maar dat kon ook niet missen.

Die hele Begroting ademt bovendien een zelotische ijver voor klimaat, milieu en groen. Ik heb dit al gezegd in de commissie: het is ook geen wonder, het speelt deze weken ook in de hypocriete hoogmis van de klimaatkerk in Glasgow, waar 's werelds grootste vervuilers China en Rusland wijselijk niet aan meedoen. Die laten het westen zich met plezier zelf verminken. Er is bijvoorbeeld een afspraak gemaakt in Glasgow om geen bossen meer te kappen in 2030. Dus er mag nog negen jaar worden doorgedaan met de bijstook van bossen in de Eemshavencentrale enzovoort. Dus ja, waar zijn we mee bezig?

Maar goed, die Begroting heeft ook een voorwoord. Daar heb ik ook de heer Frenay al over gehoord. Ik steun geheel zijn amendement, want ik had ook zelf willen zeggen hier – en laat ik het maar doen ook – dat ik het een hoog gehalte aan 'zweefteventaal' vind. Zie de tweede alinea en de laatste twee alinea's op bladzijde 1. De tranen springen je in de ogen werkelijk. 'Kwetsbaarheid' en al die modieuze – nou ja, vooruit.

Dan gaan we naar hoofdstuk 2, laten we eens even ter zake komen. Bladzijde 25 'Klimaat en energie': daar heb ik een opmerking bij gemaakt. Daar staat: *'We geven steun aan de ambities van het Klimaatakkoord met in 2030 49 procent CO2-reductie en wij streven naar 55 procent.'* Mijn vraag is: hoe gaat dat nou samen met de verruiming van die bommenverbrandingen in de RWE-centrale? Moeten we nu echt doorgaan met die rekenkundige truc dat biomassa niet meetelt?

Dan gaan we naar bladzijde 40: dat gaat over platteland en natuur. Wat staat daar, meneer de voorzitter? U wilt het niet geloven, maar leest u even mee onderaan bij *'Resultaat 2022': 'Maatregelen ter versterking / begeleiding van akkerweidevogels'* – nou vooruit, de kiekendief enzo – *'en de wolf.'* De wolf! Ik denk dat die alleen het land uit moet worden begeleid en verder niks. Maar 'het begeleiden van de wolf'. En dan ook nog van *'exoten'*. Moeten we hier de iconische krokodil en de haai invoeren in het Zuidlaardermeer of het Paterswoldsemeer? Wat is dit voor een onzin? De wolf! Is dit met de boeren besproken? Wat vinden de veehouders ervan in deze provincie dat de wolf begeleid gaat worden? Ik begrijp dat niet.

Bladzijde 41, midden op de bladzijde: daar staat zeven keer onder elkaar 'we'. 'We' dit, 'we' dat. En dan verwijst ik naar andere bladzijden, bijvoorbeeld 29 en 54, waar onder 'Resultaat 2022' gewoon zakelijk allerlei feiten worden opgesomd, zonder het als kleuterklas aandoende 'we's'. En bij het zevende 'we' staat dat we 'schurende onderwerpen' hebben besproken, ook weer zo'n modieus neologisme. En wat zijn die onderwerpen dan wel? Ze staan er niet bij, maar ze schuren toch, het is verschrikkelijk.

Dan gaan we naar bladzijde 47: biologische landbouw, daar is iedereen dol op kennelijk in deze provincie. Maar daarvoor is meer grond noodzakelijk. Hoe gaat dat zijn beslag krijgen? Dat wordt niet gezegd. Nee, 'we' zijn voor biologische landbouw. Kortom: open deur.

Bladzijde 55 'Bereikbaarheid'. 23.000 'seniore' Groningers – we hebben geloof ik in de commissie gehoord dat dat boven de 60 is; nou, dan ben je al een senior, dus dames en heren, let op, u bent het ook zo – moeten in drie jaren 'bereikt' worden. Wordt er geloot? Hoe worden ze bereikt? Komt er een drone in hun voortuin met de boodschap 'U moet gaan fietsen'? Ik wil graag uitleg.

'Economie', bladzijden 68 en 69. Daar gaat het over internationale samenwerking. Hier wordt geen enkele concrete actie genoemd. Het is allemaal vaag en algemeen. Wat wordt er nou concreet gedaan op het gebied van internationale samenwerking? Over Niedersachsen wordt niets gezegd over wat er daarmee gedaan wordt. Ja, het is zo belangrijk. Ja.

Dan ten slotte als klapper hoofdstuk 6 'Cultuur en maatschappij', bladzijde 85. Dat is ook wel aardig voor de trouwe bijbellezertjes onder ons. Dat is namelijk het terrein van gedeputeerde Wulfse. Op bladzijde 85 onder 'Erfgoed: ruimtelijke kwaliteit en landschap' wordt de Begroting bijna bijbels. Het deed mij denken aan Exodus 15 vers 20 en 21: daar staat de lofzang van Mirjam. Welnu, hier staat: 'Groningen is mooi', 'Groningen is prachtig', 'Groningen heeft goud in handen'. Ik vind het gesnork. Zeg dat maar eens tegen de inwoners van Zuidwending en Meeden waar ze tegen die lange palen aankijken met die wieken eraan, dat Groningen zo mooi is en dat het goud in handen heeft.

'Openbaar bestuur', bladzijde 105. Over het reguleren faciliteren van gemeenten enzovoort, enzovoort. Kan hier ook worden ondergebracht het terugdraaien van de onterechte annexatie door Stad van Haren en Ten Boer, tegen de wil in van meer dan 70 procent van de inwoners van Haren? Haren wordt immers nu door Stad kaalgeplukt. De huur van het tennispark gaat van 3.000 naar 17.000 euro per jaar. Het licht is desondanks wel doorgebroken onlangs in de fusie Barneveld-Scherpenzeel. Toen werd mevrouw Ollongren wakker en zei ze: nou vooruit, laten we dat dan maar niet doen. Maar ondertussen zit Haren met de gebakken peren.

Dan het laatste hoofdstuk over de algemene dekking en de bedrijfsvoering. Bladzijde 111, paragraaf 8.1.1. Daar staat: 'Wij streven naar een evenwichtigere' – ook zo'n lelijk woord – 'verhouding man-vrouw op leidinggevende posities.'

De heer GERRITS (D66): Ik heb eigenlijk een vraag aan de heer Marquart. Heeft hij eigenlijk wel technische vragen gesteld over de Begroting?

De heer MARQUART SCHOLTZ (Ons Groningen): Dat wilde ik u nog niet verklappen.

De heer GERRITS (D66): Het lijkt me lastig om daar genoeg mee te nemen. Daar kunt u toch gewoon 'ja' of 'nee' op zeggen?

De heer MARQUART SCHOLTZ (Ons Groningen): Ik ga het u nog niet verklappen.

De heer GERRITS (D66): Voorzitter, ik ben uitgesproken. Misschien dat u nog iets kunt proberen?

De VOORZITTER: Ik probeer het niet, want het gaat allemaal van onze tijd af. De heer Marquart Scholtz vervolgt zijn betoog.

De heer MARQUART SCHOLTZ (Ons Groningen): Zo is het en ik ben bijna klaar.

'Wij streven naar een evenwichtigere' 'verhouding man-vrouw op leidinggevende posities.' Is dat ook door keihard in strijd met artikel 1 van de Grondwet mannen te blokkeren, zoals gedeputeerde Gräper graag wil? Daar heb ik schriftelijke vragen over gesteld. Maar hoe dan ook, voorzitter, uw dagen zijn blijkbaar geteld. Uw herbenoeming: daar kunt u naar fluiten. Tenzij u in draf naar de transgenderkliniek rent.

Dan bladzijde 117 met het motorrijtuigenbelastingtarief in Groningen: het hoogste van het land. Altijd wil Groningen koploper zijn, met alles en nog. Maar hier lees ik nergens: 'Wij willen koploper zijn.' Maar we zijn het wel. Dat is ook weer zo vreemd en daarom steun ik het amendement van Groninger Belang.

Ten slotte: over Earth Water is al het een en ander al gezegd door meneer Van der Werf. Ik heb even mijn telefoon meegenomen en dat QR-dingetje gefotografeerd. En wat krijg je dan te zien? Je geloof je ogen niet: dit pure en minerale Nederlandse Earth Water is gebotteld in een kleine waterbron, genaamd Anl'eau. Het is zo geestig! Wie wordt hier vergrapt met deze doosjes water? Is het een grap? Is het oplichterij of niet? Ik wil alleen maar weten hoeveel pallets we van die dozen hebben, want daar moeten we zo snel mogelijk van af. Een kan met water op tafel lijkt me het beste.

Dan wilde ik de motie die ik al aangekondigd had en die rondgestuurd is met de stukken, u geven, voorzitter. Het is een motie 'Vlees en vis: het beste wat er is'. Ik had natuurlijk van de motie van mevrouw Voerman kunnen vragen om die behoorlijk ten uitvoer te leggen. Dus alleen voor gasten, want dat staat in die motie. Ik heb in mijn motie dat heel kort uiteengezet, dat de provincie de motie van mevrouw Voerman onterecht toepast, ook voor medewerkers, terwijl die eerdere motie alleen over gasten ging. Maar als ik dat had gevraagd, dan had ik me ook achter al die malle overwegingen van mevrouw Voerman gesteld en dat wil ik toch liever niet doen. Dus daarom dien ik een kersverse nieuwe motie in, dus alstublieft, voorzitter.

De VOORZITTER: Deze motie krijgt nummer 356 en is ingediend door Ons Groningen, Forum voor Democratie, BV NL en de PVV. Er staat boven 'Vlees en vis: het beste wat er is' en de motie eindigt met de volgende vraag aan het College en Provinciale Staten:

'Provinciale Staten van Groningen, in vergadering bijeen op 10 november 2021 te Groningen ter behandeling van het bovenstaande onderwerp.

Constaterende dat

- het overgrote deel van de Nederlanders prijs stelt op een maaltijd met vlees en/of vis, en dan ook geen vegetariër of veganist is - immers ongeveer 5 procent is vegetariër en 1 procent veganist;

Overwegende dat

- het door de Provincie standaard aanbieden aan haar medewerkers en /of gasten van vegetarische of plantaardige gerechten een onterechte omkering is van hetgeen de meerderheid van de bevolking, en van de medewerkers en/of gasten van de provincie, normaliter wenst te eten;
- de op 7 juli 2021 aangenomen motie M329 slechts spreekt van gasten van de provincie en niet van medewerkers van de provincie;
- het woord 'gast' in de Nederlandse taal is voorbehouden voor een vreemde, niet tot de eigen familie of het eigen personeelsbestand behorende persoon, die men uitnodigt of ontvangt, en dat het algemeen taalgebruik daarbij aansluit;
- de provincie deze aangenomen motie ten onrechte heeft opgevat als een grond om voortaan ook de eigen medewerkers standaard vegetarische maaltijden aan te bieden;
- het uitoefenen van invloed door de Provincie op de voedingsgewoonten van haar medewerkers en/of gasten strijdig is met hun grondwettelijke vrijheden, onterecht en ongepast is;

Vragen het College van GS en Provinciale Staten om

- terug te keren tot het voor 7 juli 2021 geldende systeem waarbij voor maaltijden in het provinciehuis standaard gerechten met vlees en/of vis worden geserveerd, behalve voor die medewerkers en/of gasten die van tevoren andere eetwensen hebben doorgegeven.

En gaan over tot de orde van de dag.'

De motie maakt onderdeel uit van de beraadslagingen.

De heer MARQUART SCHOLTZ (Ons Groningen): Ten slotte zou ik nog een uur door kunnen praten, maar dat zal ik niet doen. De mensen zitten nu al te denken: wanneer houdt-ie eens op over die klimaatnoodtoestand? Het is natuurlijk van de gekke. En ik zou alleen maar willen zeggen dat mevrouw Voerman het verhuult door te zeggen dat het symbolisch is. Maar pas op! Als we dat aannemen als provincie, dan moge het nog zo symbolisch zijn, en zeggen dat in de provincie Groningen de klimaatnoodtoestand heerst, dan zullen de klimaatfanaten onverdroten verdergaan om, nadat die klimaatnoodtoestand is uitgeroepen, allerlei vrijheden van onze burgers op den duur trachten te beperken en onze burgers te dwingen bepaalde zaken te doen of te laten. Het komt allemaal neer op dwang en dan moeten we niet willen.

De VOORZITTER: Dank u. Ik denk dat de heer De Vries van de Fractie GO niet beschikbaar is voor woordvoering, maar ik check dat nog even? Nee, dat is niet het geval.

Het zal nog een hele toer worden om de eerste termijn van het College voor negen uur af te ronden. Want dan zou het College zich tot vier minuten moeten beperken. We hebben zonet tegen elkaar gezegd dat we doorgaan tot negen uur. Ik zou dat licht willen wijzigen, namelijk om u voor te stellen om in ieder geval de Begroting af te maken, daarna een halfuur pauze te nemen en dan te kijken of we de geringere hoeveelheid stukken waarover we kunnen stemmen, nog vanavond kunnen

afhandelen met het programma dat daarvoor staat. En dan een ander moment te vinden, waarschijnlijk volgende week woensdag, waarop we de Statenvergadering hernemen en de resterende punten te doen. Dat is het voorstel van orde dat ik zou willen doen nu. Dat lijkt me eigenlijk het enige wat erop zit. Meneer De Wit?

De heer DE WIT (CDA): Ja, ik wil dan in ieder geval aangeven dat er collega's binnen mijn eigen fractie zijn die niet aanwezig kunnen zijn bij die Statenvergadering.

De heer GERRITS (D66): Wat mij betreft is dit ook een indicatie dat de onbeperkte spreektijd niet heeft geleid tot het gewenste resultaat.

De VOORZITTER: Ik stel voor, de evaluatie nu niet te doen, maar nu even naar bevinding van zaken te handelen. De eerste termijn van de Staten over de Begroting is nu geweest. Ik heb vanuit de correspondentie binnen het College begrepen dat gedeputeerde Rijzebol een poging gaat doen om beknopt al heel veel vragen te beantwoorden, waarna er een aantal gedeputeerde zal volgen. Dus het College streeft in zeker zin naar een zekere beknoptheid en ziet af van onderling beraad. Daar neemt het College een risico mee, dat begrijpt u. Dan gaan wij even kijken of er behoefte is aan een tweede termijn, daarna beëindigen we de beraadslaging en dan schorsen we een halfuur – of zoveel minder als nodig is – om achter de diverse apparaten te komen. Ik denk dat de groepsapp van de fractievoorzitters daarvoor behulpzaam zou kunnen zijn. Dan gaan we tot slot stemmen over de dingen die we vandaag hebben besproken. De rest volgt volgende week op een nader te bepalen tijdstip. Ja? De heer Zwart.

De heer ZWART (PvdN): En dan graag één aanvulling. Als wij thuis stemden in het verleden, kregen we een keurig nette lijst. We gaan ons waarschijnlijk verspreiden in het gebouw om te kunnen stemmen. Ik zou daar dan wel graag een papieren lijst bij willen.

De VOORZITTER: Ik denk dat de griffie dat kan regelen. Zullen we het zo doen? Goed.
Dan geef ik nu het woord aan de penningmeester, gedeputeerde Rijzebol, namens het College.

De heer RIJZEBOL (gedeputeerde): Aan mij de taak om te proberen om in staccato taal een aantal antwoorden te geven op vragen of opmerkingen die gemaakt zijn door uw Staten. In de eerste plaats zal ik mij beperken tot datgene wat behoort tot de portefeuilles financiën en economische zaken. Ik ga even kijken of er nog zaken door mij behandeld moeten worden die misschien andere portefeuilles raken van collega's die op dit moment niet beschikbaar zijn. Maar dat hangt er even van af hoe ver ik kom.

In de eerste plaats dank voor alle complimenten in de richting van het ambtelijk circuit, dat natuurlijk ook weer dit jaar – zoals velen van u hebben gezegd – echt ongelooflijk zijn best heeft gedaan om tijdig alle stukken aan te leveren en dat ook nog even in een nette vorm voor u te verwerken. Die complimenten zal ik zeker overbrengen. Vanwege de snelheid ben ik niet even in staat geweest om de onderwerpen snel te bundelen. Ik ga dus de belangrijkste zaken nalopen die in mijn overtuiging door u zijn ingebracht.

De heer Nolles is begonnen met het inbrengen van de indicatoren voor de Brede Welvaart en dat in relatie tot de gezondheid. Dat initiatief willen wij graag begeleiden, daar zijn we feitelijk ook al wel wat mee begonnen. Dat past exact in het beleid dat wij op dit moment voeren en wij zullen ons uiterste best doen om dat ook vorm te gaan geven. We gaan afwachten in welke vorm we dat met elkaar gaan gieten en daarvoor wachten uw initiatief af. Ik heb gemerkt dat er ook al vanuit de Auditcommissie een positieve reactie is gekomen, dus dat omarmen wij.

De vraag van de heer Nolles over wat nu feitelijk de met name door ons gefaciliteerde elementen zijn in het economisch beleid. Daar hebben we niet zozeer zicht op, dat is een beetje vaag allemaal, zegt hij. Het lijkt me goed om daar de komende tijd eens even aandacht te besteden. En dan met name dat circulaire element, dat wel grote vormen gaat aannemen – daar doen wij ons uiterste best voor – daar ook uit te lichten wat de consequenties zijn van de regelingen die we hebben en hoe we die gaan uitvoeren. Dus dat gaan wij in gang zetten. Ik kan op dit moment niet helemaal exact beoordelen op welke termijn wij dat gaan doen. Maar wij zullen ons uiterste best doen om dat voor elkaar te krijgen.

Dan heb ik iets anders geconstateerd en dan ben ik direct bij een heel belangrijk amendement dat is ingediend door de heer Frenay. Dat betreft namelijk het voorwoord van de Begroting. Ik moet u oprecht zeggen dat ik in de gelukkige omstandigheid was dat ik gedurende de vergadering waarbij het

vorige dossier werd behandeld, door de heer Frenay erover ben geïnformeerd dat hij dat voornemens was te doen. Ik heb dat document dus kunnen lezen en ik moet u oprecht zeggen dat het een mooi voorwoord is. Daar kunnen wij een voorbeeld aan nemen, dat is gewoon een goed voorwoord en daar is niks mis mee. Maar u zult ook begrijpen dat wij als College samen met het ambtelijk circuit een voorwoord hebben geschreven dat niet helemaal datgene bevat wat de heer Frenay wel heeft opgeschreven. Daarbij moet u zich wel realiseren dat wij datgene wat de heer Frenay in opgaven en in negatieve elementen wel opmerkt en die ook correct zijn, natuurlijk wel in het document verderop in de hoofdstukken behandeld, maar niet samenvattend in het voorwoord. Dus voor het voorwoord zoals geschreven door de heer Frenay: alle lof. Wij willen daar een voorbeeld aan nemen voor een volgend voorwoord. Wij zullen dat een volgende keer ongelooflijk serieus nemen en daar gewoon een voorbeeld aan te nemen. Het oordeel over dat amendement laat ik graag aan uw Staten.

Dan de verhouding tussen 8 miljoen en de 10 miljoen, zoals door de heer Baldew gezegd. Op de 10 miljoen cofinanciering komen wij dit voorjaar terug: dat hebben wij aangegeven. Ook richting de heer Bakker, die de opmerking maakte de Staten daar tijdig bij te betrekken zodat zij daar tijdig hun zegje over kunnen doen, zeg ik dat zeker toe. Dat was ook de bedoeling van het hele circuit, dat we dat zouden gaan doen. Dat het niet even een lesje van ons was richting u: nee, dat moeten we gezamenlijk doen. We moeten die cofinanciering gezamenlijk doen. En die 8 miljoen, om dat even uit elkaar te halen in een paar woorden, hebben wij natuurlijk die bijna 8 miljoen van het JTF al bij de Kadernota en deels bij de Begroting eruit genomen. Wij komen later op die 10 miljoen terug.

Op de corona-impact komen wij ook later terug bij onze evaluatie van de coronaregelingen. Het banenoverzicht heb ik u al eens verstrekt in commissieverband.

De heer BALDEW (PvdA): Ik had ook een vraag gesteld over dat we voor JTF aan cofinanciering van 60 miljoen bij elkaar moeten harken. Voor de oprichting van dat cofinancieringsfonds heel veel lof. Maar gaan we ook dit bedrag erbij betrekken? Of gaan we aparte potjes creëren voor verschillende cofinancieringen?

De heer RIJZEBOL (gedeputeerde): Nee, wij hebben tot nu toe duidelijk het JTF daaruit gehaald, omdat we ook weten welk bedrag daar uiteindelijk voor beschikbaar wordt gesteld. Dat hebben we aardig kunnen calculeren. Daarom hebben we dat in eerdere instantie al verzekerd. En zoals ik al zei: op die 10 miljoen komen we later nog terug.

De heer BALDEW (PvdA): Mijn vraag blijft overeind. We creëren een cofinancieringsfonds: dat snappen wij en dat steunen wij, want dat vinden wij een goede zaak. Dat is 10 miljoen euro uit het stamkapitaal. Tegelijkertijd hebben we aan cofinancieringsmiddelen voor het JTF 8,85 miljoen. Mijn vraag is: gaan we dat samenvoegen of doen we dat apart?

De heer RIJZEBOL (gedeputeerde): Wij proberen zoveel mogelijk duidelijkheid te verschaffen over wat wij denken benodigd te hebben in het kader van JTF. Er komen we nog vele andere fondsen aan, ook in het kader van de hersteloperatie Europese fondsen RRF, onder andere ten aanzien van de corona-ellende. Dus dat zal een keer op ons bordje komen en daarvoor willen we voorlopig die 10 miljoen reserveren, zoals we in eerdere instantie hebben afgesproken in relatie tot het stamkapitaal.

De heer BALDEW (PvdA): Met andere woorden: het waren aparte fondsen?

De heer RIJZEBOL (gedeputeerde): Ja, dat is correct.

De financiële positie van de gemeenten: ik heb op dit moment niet exact het zicht op hoe het ervoor staat. Ik moet wel zeggen dat ik van sommige gemeenten hoor dat ze uit de Septembercirculaire wat meer in het positieve gekomen zijn. Maar dat zegt niets over de structurele positie van de gemeenten. Dus dat zal ons de komende tijd zeker nog bezighouden.

Dan hebben meerdere partijen iets gezegd over de opcenten en daar zijn ook moties over ingediend. Deze opcentenverhoging hebben wij nodig om onze Begroting sluitend te houden, ook op lange termijn dus niet alleen nu. Als we dat één keer niet doen, dan heeft dat direct gevolgen voor het volgende jaar. Onze langjarige Begroting zal daardoor dan niet sluitend zijn. Wij zijn van oordeel dat wij, of we nu overcommitteren of ondercommitteren, zo dicht mogelijk bij onze Begroting willen aansluiten. Dan hebben wij gewoon een sluitende Begroting nodig, zoals wij die formeel ook hebben in te dienen. Dus ik zou de moties die daaromtrent ingediend zijn, vanuit het College niet willen aanbevelen. Met andere woorden: die raden wij af.

De heer SCHMAAL (Groninger Belang): Dit is wel een heel makkelijk antwoord van de gedeputeerde. Het is wel een correct antwoord, maar wel heel makkelijk. Maar het gaat erom dat de inwoners van deze provincie steeds meer kosten krijgen en straks donkerrood op hun bankrekeningen staan door alle onkosten. Natuurlijk moet je dan iets schrappen in de Begroting. Maar staat het College ervoor open om te kijken om dit niet structureel te gaan indexeren en op een andere manier te kijken naar wat we dan niet gaan uitgeven?

De heer RIJZEBOL (gedeputeerde): Tot nu toe heeft het College in zijn akkoord staan dat wij de trendmatige verhoging jaarlijks gaan doorvoeren. Wij hebben op dit moment gezien onze voorgenomen uitgaven geen reden dat niet te doen. Als partijen daar alternatieven voor hebben, dan horen wij dat graag. Maar wat ons als College betreft gaan wij deze verhoging nu doorvoeren.

De heer BALDEW (PvdA): De gedeputeerde ging ineens heel snel. Nog even over de gemeentelijke financiële positie. Worden wij daarover geïnformeerd? Dat is mijn eerste vraag, want daar hebben wij zorgen over. Daarbij had u mijn vraag wel beantwoord, maar niet concreet genoeg.

Heb ik nou een toezegging dat die bij de Kadernota met een risicoparagraaf komt over corona?

De heer RIJZEBOL (gedeputeerde): Ik kan u op dit moment niet zeggen wanneer ik daarmee zal komen. Maar we zullen ons best doen om dat zo spoedig mogelijk te doen. Zodra de gemeenten hun begroting hebben vastgesteld, dan komen die bij ons en dan heb ik zicht op de huidige situatie en de situatie langjarig. En pas dan kunnen wij daarover iets vinden van de gemeenten. Want zij maken hun eigen begroting. Dat kan uiteraard ook bij de Staten komen, maar dat betekent niet dat de gemeenten uit de zorgen zijn. Dat is zeker niet het geval en dat wil ik ook wel nadrukkelijk even aangeven.

Dan even over de risico's die de heer Ram heeft benoemd ten aanzien van het OV. Plus de vraag van meneer Bakker of wij aan actieve risicobeheersing doen en zo niet, ons oproept om dat te doen. Welnu, wij proberen alle risico's zo nauwkeurig in te schatten: dus niet te overdrijven maar ook zeker niet te onderschatten. Dus wij doen ons uiterste best om daar zo dicht mogelijk bij te zitten en we zijn van oordeel dat we daar op een goed niveau mee omgaan.

De heer RAM (PVV): De heer Rijzebol begon er net over dat ik een vraag had gesteld. Toen kwam er een interruptie overheen, volgens mij is hij mijn vraag even vergeten gezien het late tijdstip van de avond. Maar ik wil graag even weten wat hij hier nog op te zeggen heeft.

De heer RIJZEBOL (gedeputeerde): Van de gevolgen van corona gaan wij dit voorjaar kijken hoe wij daar exact uitkomen. We gaan proberen om daar uiteindelijk ook een evaluatie van te maken welke effecten onze maatregelen hebben gehad. Vanwege het feit dat corona blijft toeslaan kennelijk, kunnen wij op dit moment daar moeilijk een eindbalans van maken. Maar ik zeg u toe dat, zodra wij daar iets mee kunnen, wij dat gaan doen. Maar dit is echt een situatie waarin we verzeild zijn met elkaar, waarvan nog moeilijk is te overzien wanneer dat einde daar is. Dat nog even in zijn algemeenheid over corona en de maatregelen die we daarvoor hebben genomen.

De heer PESTMAN (BV NL): Ik wil toch kijken of ik de stelligheid van meneer Rijzebol over de opcenten enigszins in beweging kan krijgen. Want ik vind het eigenlijk een beetje *not done* als onze inwoners de kosten moeten dragen, terwijl de kosten nogal stijgen. De brandstofprijzen zijn hemelhoog. We wonen in een provincie waar eigenlijk best een grote afstand te overbruggen is en waar het OV niet voor iedereen geschikt is. Als ik naar de KPI's van het NPG kijk, dan zijn we de armste provincie van Nederland. De mensen die dan nog een autootje hebben, kunnen nog graag vooruit. Zou het niet sieren om misschien wel een stukje van de coalitieafspraken los te laten en hier wat mee te doen? Bijvoorbeeld door ergens anders iets minder uit te geven? Ik vind het eigenlijk een beetje voorbijgaan aan de menselijke maat van de burgers in Groningen.

De VOORZITTER: Ik heb de indruk dat sterk vergelijkbare vragen al wel zijn langsgekomen. Maar ik geef de gedeputeerde de gelegenheid om dit nog even heel kort aan te stippen.

De heer RIJZEBOL (gedeputeerde): Ja, ik heb heel weinig toe te voegen aan mijn eerdere woorden. Dat slaat een gat in de Begroting, ook op lange termijn, en dat zal dan nog gedicht moeten worden. Ik heb nog geen voorstellen gehoord waarlangs wij dat gat kunnen dichten.

De heer BALDEW (PvdA): Ik had nog een vraag bij de Jaarrekening gesteld over een totaaloverzicht van alle initiatieven die we steunen, die banen zouden moeten opleveren en dan te kijken in hoeverre die initiatieven ook tot die beloofde banen hebben geleid. Kan het College aangeven wanneer wij zo'n overzicht kunnen krijgen? Want het sturen op banen vind ik een belangrijke voorwaarde voor het aantrekken van de economie in onze provincie.

De heer RIJZEBOL (gedeputeerde): Ja, dat is niet helemaal mijn portefeuille. Maar wij gaan in ieder geval in het kader van deze banenmotor die we feitelijk proberen te veroorzaken, uiteindelijk de balans opmaken en dat zal dit voorjaar denk ik wel zijn vorm krijgen.

De heer STAGHOUWER (gedeputeerde): De heer Zwart stelt een vraag over Ons Laand, Ons Lu: daar is een motie over ingediend door hem namens zijn fractie. Ik heb, proactief als ik ben, even met de wethouder contact gezocht. De wethouder heeft mij verzekerd dat zij daar nog mee bezig is en dat zij kijkt naar een oplossing. Op basis daarvan stel ik uw Staten voor om deze motie niet aan te nemen.

De heer ZWART (PvVN): Dank voor wat de heer Staghouver heeft gedaan. Proactief zoals ik ben, heb ik vanavond even contact opgenomen met Ons Laand, Ons Lu. Er blijkt een bedrag van 1.500 euro vanuit de gemeente toegezegd te zijn. Maar we weten ook dat ze een bedrag van tussen de zes- en zevenenhalftuizend euro nodig hebben. De wethouder heeft gezegd dat de gemeente wel wat wil fourneren, maar dat ze het voor de rest maar zelf moeten uitzoeken. Mag ik de gedeputeerde dan vragen om, gezien het tijdsplan dat nodig is voor Ons Laand, Ons Lu, dat binnen veertien dagen rond te hebben? Want anders ben ik bang dat Ons Laand, Ons Nu ermee ophoudt. Ik heb begrepen dat de gedeputeerde dat niet wil, dat Ons Laand, Ons Lu dat niet wil en dat heel veel Groningers dat liever niet willen. Ik vraag gewoon om een garantie. Als er 7.500 euro uit de gemeente komt, dan vind ik dat prima. En anders moeten we gewoon toch wat doen.

De heer STAGHOUWER (gedeputeerde): Ik heb contact met de wethouder gezocht en de wethouder heeft verzekerd dat ze daarmee bezig is. Wat de uitkomst is, heeft zij mij niet van in kennis gesteld. Ik stel voor dat ik daar niet op vooruitloop en dat ik het hierbij laat. Ik laat het verder aan uw Staten over. Op dit moment, met de informatie die ik nu heb, ontraadt het College deze motie.

De heer SCHMAAL (Groninger Belang): Ik snap de beantwoording van de gedeputeerde. Maar kan de gedeputeerde dan wel toezeggen dat ze er gezamenlijk uit gaan komen?

De heer STAGHOUWER (gedeputeerde): Nou, met alle liefde wil ik toezeggingen doen.

De heer SCHMAAL (Groninger Belang): Dank u wel voor die toezegging.

De heer STAGHOUWER (gedeputeerde): Nee, dat is het probleem niet. Maar ik wil wel de verantwoordelijkheid laten waar die verantwoordelijkheid gevoeld wordt. Laten we nou eerst dat proces afwachten, dan kunnen we dan nog altijd zien, als er nog iets nodig is, of dat dan weer de volgende vraag. Maar laten we alstublieft de wethouder c.q. de gemeente gewoon hun werk doen.

Dan de vraag over 'de horrorwinter'. Ik kan u namens gedeputeerde Van Dekken daarop antwoorden dat de minister geen besluit heeft genomen. Er is een aankondiging geweest. Wij wachten gewoon af wat de minister besluit. Als de minister een besluit neemt, dan zal hij dat voorleggen voor advies en dan kunnen wij nog altijd een zienswijze indienen.

Dan één loket met de oproep: regel dat, IMG en NCG! Wij trachten zoveel mogelijk ook in onze contacten de NCG en het IMG als één loket te laten werken en daar doordringen wij ze voortdurend van. Ik zal nogmaals op me nemen, meneer Zwart, om daar de nadruk bij te leggen. En ja, een crisisachtige situatie is ook waar wij voortdurend uitspraken over doen dat er zo gewerkt moet worden.

Dan het CDA over de jonge boeren. Ja, die ondersteunen wij met de JOLA-regeling.

De dierenopvang van de Partij voor de Dieren: ik heb een toezegging gedaan in de commissie waar het gaat over het onderzoek. Nu wordt in een motie mij opgeroepen om alvast een financiering te gaan, weliswaar incidenteel. Ik zie op dit moment nog niet echt de noodzaak om dit te doen. Als er een vraag op mij afkomt, dan zal ik die beoordelen en waar nodig ook voorzien van financiën.

Dan Westerkwartier Natuurinclusief: daar wordt zeker hard gewerkt aan natuurinclusiviteit. Daar loopt een programma van het IBP waarin met 40 boerenbedrijven wordt gesproken om te kijken hoe zij nou hun bedrijfsvoering natuurinclusiever kunnen maken. Ik moet zeggen dat daar veel energie in zit. Dus dat er niets gebeurt, is niet helemaal juist.

Dan de wolf met een vraag van de heer Marquart Scholtz. Ik werk samen met LTO om te kijken, als er problemen zijn, of wij materialen ter beschikking kunnen stellen waar het gaat om afrasteren. Zeker wordt er met LTO samengewerkt en dat is ook de reden waarom dit opgenomen is.

Ten aanzien van de exoten is er een groot probleem waar het gaat over exotische planten, veelal meegenomen met het leegspoelen van aquaria. Wij hebben daar echt financiën voor nodig om dat probleem het hoofd te bieden. Want als dat niet gebeurt, dan betekent dat dat er watergangen dichtgroeien en wij geen goede en verantwoorde waterafvoer meer hebben.

Dan als laatste de internationale samenwerking. Er wordt veel samengewerkt in Noord-Duitsland, er wordt samengewerkt met de landen rond de Noordzee, maar ook met de zuidelijke bureaus.

Mevrouw VOERMAN (PvdD): Ik had ook gevraagd of aan die toezegging van vorige week ook een tijdslimiet gesteld kon worden. Of we bijvoorbeeld die onderzoeksbevindingen ook te horen kunnen krijgen voor de volgende begrotingscyclus. Of dat een aanvullende toezegging kan worden.

De heer STAGHOUWER (gedeputeerde): Het antwoord daarop is ja.

De heer ZWART (PvVN): Dank voor het antwoord dat de gedeputeerde gegeven heeft. Uiteraard, proactief als ik ben, ben ik daar ook weer mee bezig geweest. Er wordt in Appingedam meegekeken en de wethouder heeft inmiddels aangegeven, te proberen 1.000 euro vrij te maken. Dat was dus in een persoonlijk gesprek van de wethouder aan Ons Laand, Ons Nu meegedeeld. Maar gezien de woorden van de gedeputeerde: mogen we daar hoop uit putten dat, als we de motie niet in stemming zullen brengen, de gedeputeerde hard aan het werk gaat om te kijken of daar een structurele oplossing voor geboden kan worden.

De heer STAGHOUWER (gedeputeerde): Ik houd het bij mijn woorden die ik zostraks heb uitgesproken, ook in antwoord op de heer Schmaal. En daar wil ik het op dit moment bij laten.

Mevrouw WULFSE (gedeputeerde): Enkele vragen van onder andere het CDA over het belang van meer bouwen en woningen en of het College dat ook zo ziet. Natuurlijk ziet het College dat zo en er wordt ook gewerkt aan een provinciale Woonagenda en, zoals u allen bekend, werken we natuurlijk ook in de Regio Groningen-Assen aan de woningbouw. Daar zijn we druk mee bezig.

Ook een vraag betreffende kleinschalige woonvormen en leegstaande boerderijen hoe het daarbij met de uitvoering zit. Dat is vrij recent en dat is natuurlijk ook meegenomen in de actualisatie van de Omgevingsvisie. Dus we kijken wat daarin past, wat we hebben opgehaald en wat eventueel in de nieuwe Omgevingsvisie kan. Ik verwacht eigenlijk dat we daar wel een soort twee- of drietrapsraket in zullen krijgen, dus dat wellicht voor de hand liggende mogelijkheden met breed draagvlak niet-controversieel op korte termijn kunnen. En wat meer mogelijkheden voor lintbebouwing, die iets controversiëler is, kunnen dan wat langer duren.

Dan de Partij voor de Dieren over schuilmogelijkheden voor dieren in verband met hitte en wateroverlast. Ik ga samen met collega Staghouter kijken of er mogelijkheden zijn in de Omgevingsvisie dan wel iets anders om daar iets van op te pakken.

D66 had tot slot een vraag of we de planning van de Omgevingsvisie en –verordening wel halen omdat een aantal processen naast elkaar loopt. Ik denk dan bijvoorbeeld aan RES en ruimte: de Stuurgroep RES die ook met ruimte bezig is en die daar voorziet dat het wellicht wat langer gaat duren dan dit jaar. We hebben natuurlijk onze discussienota Koersdocument. Wij lopen op koers, zou ik haast zeggen, en wij willen dat schema ook handhaven. Dat is van groot belang, want na de gemeenteraadsverkiezingen komen er wellicht ook wel weer Provinciale Statenverkiezingen. En zo zijn er altijd al allerlei redenen waardoor dingen inderdaad niet zo snel gaan. Maar het kan zo zijn dat we daardoor her en der inderdaad niet helemaal in de pas lopen, maar dat hoort bij ons werk.

De heer DE WIT (CDA): Heel korte vraag: ik hoorde net een veelbelovend antwoord van gedeputeerde Wulfse over de Provinciale Woonagenda. Hebben mevrouw Wulfse en het College enige indicatie wanneer we die ongeveer kunnen verwachten?

Mevrouw WULFSE (gedeputeerde): In het voorjaar.

Mevrouw VOERMAN (PvdD): Ik wilde mevrouw Wulfse vragen naar die schuilmogelijkheden. Ik dank u wel dat u daar onderzoek naar wilt doen. Maar kunt u ons op de hoogte houden van de bevindingen? En wanneer denkt u dat dat ongeveer rond zal zijn?

Mevrouw WULFSE (gedeputeerde): Wanneer 'het rond zou zijn', zou betekenen dat ik zeker weet dat het gaat lukken. Kijk, ik denk dat het ook heel goed is om dat in de actualisatie van de Omgevingsvisie mee te nemen. Maar ik overleg met collega Staghouwer aangaande verschillende terreinen en dan moeten we gewoon kijken wat daar het beste instrument voor is, wat de mogelijkheden zijn en waar het past.

De heer SCHMAAL (Groninger Belang): Ik hoor de gedeputeerde over een provinciale woonagenda praten. Hoe verhoudt die zich tot de gemeentelijke woonagenda's?

Mevrouw WULFSE (gedeputeerde): Nou, zoals de heer Schmaal weet, gaat dat allemaal in goed overleg met de gemeenten en hebben we ook afstemming onderling. In de Regio Groningen-Assen met een aantal gemeenten, soms stemmen we per groep met enkele gemeenten gezamenlijk af en soms op individueel niveau. Dus kunt u dit zien als een samenwerking. Mijn collega Van Dekken doet dat, dus voor meer details moet ik u verwijzen naar een volgend debat dat wellicht over die Provinciale Woonagenda zal gaan.

De heer MARQUART SCHOLTZ (Ons Groningen): Ik heb nog even een vraagje. Ik heb die niet in eerste aanleg gesteld, maar nu de gedeputeerde hier toch staat: onder haar lofzang gaat ze door met 'Groningen heeft goud in handen'. *'Maar dit goud staat onder druk door de gevolgen van de gaswinning en door de demografische ontwikkelingen.'* Bedoelt ze daarmee de ontvolking? Bedoelt ze daarmee de instroom van meer dan duizend asielzoekers per week in Ter Apel? Wat zijn de demografische ontwikkelingen waarover we het hier hebben?

Mevrouw WULFSE (gedeputeerde): Die demografische ontwikkelingen die daar beschreven staan – op bladzijde 85 en verder, geloof ik – gaan over de krimp, of wellicht voormalige krimp.

Mevrouw GRÄPER (gedeputeerde): Ik heb nog een vraag van de Partij voor het Noorden ten aanzien van de personeelsplanning. Zoals u hebt kunnen lezen in de Begroting, zitten wij op dit moment midden in een organisatieontwikkeling. De volgende stap na die organisatieontwikkeling, als die uitgekristalliseerd is, is ook het komen tot een strategische personeelsplanning. Maar ik kan u toezeggen dat we u bij de volgende Begroting daar ook wat inzage in kunnen geven hoe die eruit zal zien.

Dan heb ik nog een drietal vragen van Ons Groningen. De eerste is hoe wij de fietsers bereiken in het kader van het doortrappen om senioren fietsers te mobiliseren en motiveren om het fietsen op te pakken. U was daar zelf al een goed voorbeeld van. Dus de eerste van de 22.000 hebben we daarmee te pakken. Dat doen wij via de gemeenten en de gemeenten vaak weer via verenigingen, ouderenbonden en andere partijen. Als mensen zelf zien dat ze zich onzeker voelen op de fiets, kunnen zij zich ook via de gemeente daarvoor aanmelden. Maar ook via verenigingen proberen we daarbij de mensen te bereiken.

Daarnaast vroeg u of er mogelijkheden zijn om de herindeling van Haren terug te draaien. Nou, dat is denk ik niet een besluit dat aan ons is, maar op een andere plek genomen moet worden. Op dit moment zijn mij geen enkele stappen bekend bij noch de gemeente, noch het Rijk om dat te doen.

Wat betreft de vragen die u stelde over diversiteit, verwijs ik u graag naar de antwoorden die wij op uw schriftelijke vragen naar u en de rest van u hebben toegestuurd.

Dan rest mij alleen nog de motie 'Vlees en vis: het beste wat er is'. Dat is een motie die wij net als die in juli graag aan de Staten overlaten.

Mevrouw HOMAN (gedeputeerde): Resten er nog twee vragen. Eén vraag ging over de cijfers van de biomassa-bijstook dan wel van de berekeningen van duurzame energie. Wij proberen zoveel mogelijk aan te sluiten bij de landelijke manieren van tellen en regels, zoals bijvoorbeeld het PBL maar ook TNO. Vandaar dat het op deze manier berekend is. En als het gaat om biomassa, dan bent u ook ervan op de hoogte wat daar de regelgeving van is.

Dan was er nog de vraag of er al duidelijkheid is over de stilstandsvoorziening. We wachten daarbij helaas nog op de uitspraak van de Raad van State. Dus zodra we meer informatie hebben, dan zullen we u op de hoogte stellen.

De VOORZITTER: Dank u zeer. Was u de laatste in de rij? Dan kijk ik even rond in de Staten of er behoefte is aan een tweede termijn. Mevrouw Voerman steekt haar hand op.

Mevrouw VOERMAN (PvdD): Er is een motie door ons ingediend en die heeft mevrouw Homan nog niet beantwoord: de motie 'Klimaatnoodtoestand'.

Mevrouw HOMAN (gedeputeerde): Voorzitter, mogen wij even kort overleggen?

De VOORZITTER: Zeker. Ik schors de vergadering even voor vijf minuten op verzoek van het College.

[Schorsing]

De VOORZITTER: Ik heropen de vergadering. Het College is eruit, het woord is aan gedeputeerde Rijzebol.

De heer RIJZEBOL (gedeputeerde): Er was even enige twijfel over wie hier de woordvoering over had, omdat er in de eerdere versies van de motie die wij onder ogen hebben gehad, er toch een wat andere bewoording was. De huidige versie ligt voor, dat moge helder zijn. Daarin wordt nadrukkelijk opgeroepen om de noodtoestand uit te roepen. Van die bewoordingen gaat het College zich distantiëren. Dat achten wij symboolpolitiek. Van de rest van de inhoud willen wij graag aan de Staten overlaten wat zij daarvan vinden.

De heer ZWART (PvH): Ik had nog iets gevraagd over de gaswinning en over de 'horrorwinter' als enige uitzondering om meer gas op te pompen in Groningen. Daar is nogal wat consternatie over sinds vanmorgen en gisteren. RTV Noord en Dagblad van het Noorden berichten dat er toch een uitzondering gaat komen en dat er toch weer meer gas omgepompt gaat worden dan er afgesproken is.

De heer PAAS (CdK): Daar heeft gedeputeerde Staghoutwer zonet een antwoord op gegeven. Als u het op prijs stelt, wil ik u best een transcript geven dat de NOS heeft gemaakt van mijn uitspraak in 'Nieuwsuur': die spoort daarmee. Zullen we het daarmee doen?

De heer ZWART (PvH): Ja.

De heer GERRITS (D66): Ik constateer dat een vraag die was gesteld over een wat ons betreft noodzakelijk communicatieplan over de bediening van de sociale media, nog niet is beantwoord.

De heer PAAS (CdK): Ik herinner mij dat ik die vraag heb beantwoord in de commissie namens het College. Namelijk dat ik betwijfel of een formeel beleidsplan een aanwinst voor de provincie zou zijn, maar dat we hier heel beleidsmatig mee omgaan. Ik denk dat ik namens het College maar even moet volstaan met dat antwoord.

Ik vind het een lastige menging van rollen, dus ik sta bijna op het punt om de heer Visser te vragen om het voorzitterschap nu over te nemen. Want ik heb nu twee antwoorden gegeven namens het College vanaf deze stoel. Dat voelt niet prettig. Dus zijn er nog meer vragen voor mij in de rol van Collegevoorzitter? Want dan ga ik de heer Visser vragen om hier te gaan zitten. Nee? Dan laten we hierbij.

De heer BALDEW (PvdA): Ik had twee vragen gesteld. Bij de ene krijg ik waarschijnlijk een antwoord van de desbetreffende portefeuillehouder werk.

De andere vraag die ik stelde was dat het aantal begrotingswijzigingen opviel, inmiddels al dertien. Ik vroeg me af hoe dat zich verhoudt tot de betrouwbaarheid van de Begroting die wij vaststellen. Kan het College daar een antwoord op geven?

De heer RIJZEBOL (gedeputeerde): Wij hebben geen enkele aanleiding om te twijfelen aan de bewoordingen zoals in de huidige Begroting staan. Of ik begrijp de heer Baldew verkeerd.

De heer BALDEW (PvdA): Een aantal begrotingswijzigingen gaat over geld en dat wijzigt steeds maar. Nou vind ik dertien in een jaar wel opmerkelijk. Dat betekent dat we dertien keer in het jaar de Begroting aan het wijzigen zijn. Als we nu de Begroting vaststellen en dertien keer in elf maanden is die gewijzigd in 2021, wat zegt dat over de kwaliteit van de Begroting?

De VOORZITTER: Ik heb u nu drie keer hetzelfde punt horen maken. De gedeputeerde geeft nu het antwoord.

De heer RIJZEBOL (gedeputeerde): Ja, ik geef het antwoord dat wij van oordeel zijn dat dit de wijze is waarop wij hebben te handelen in het kader van het vaststellen van de verordening en dat dit een zuivere gang van zaken is.

De VOORZITTER: Oké, dat is het antwoord. Ik kijk nog een laatste keer rond of ik veilig de beraadslagingen kan sluiten. Dat is het geval. Ik sluit de beraadslagingen.

Dat betekent dat wij aanstonds – wanneer dat is, weten we nog niet – over kunnen gaan tot stemming. Als ik nou de taxatie maak dat iedereen wel in staat moet zijn om binnen een kwartier een ruimte te vinden waar hij of zij aan de digitale vergaderen deel kan nemen om te gaan stemmen, leg ik dan de lat te hoog voor een enkeling? Of gaat dat wel goedkomen?

De heer NOLLES (GroenLinks): Ik denk dat de verplaatsing van ons wel vlot kan gaan. Maar er was ook nog een vraag van de heer Zwart of wij op papier een lijst met de moties en amendementen kunnen krijgen en of de fracties daar nog even kort over kunnen overleggen. Want het is een lange dag geweest, misschien zwerft er ergens nog iets wat overleg vereist. Maar dan is er volgens mij een groepsapp waarin de fractievoorzitters en de voorzitter elkaar ervan op de hoogte kunnen houden of het gereed is voor stemming.

De VOORZITTER: Oké, maar wat is ons vermoeden? Hebben wij aan twintig minuten genoeg? Zullen we gewoon klassiek een halfuur inbouwen?

De heer NOLLES (GroenLinks): Ik hoor hier 'een halfuur' rondzingen.

De VOORZITTER: Dan gaan we een halfuur doen.

4. Sluiting

De VOORZITTER: Ik sluit deze vergadering en dan openen we straks de 'stemvergadering'. Dan is het nu 22.10 uur.

AM E N D E M E N T E N

AGENDAPUNT 3.C

Amendement 22 'Een passend voorwoord' **(ingediend door de fractie van de SP)**

Provinciale Staten van Groningen, in vergadering bijeen ter behandeling van bovenvermeld agendapunt,

Besluiten:

Het bij de voordracht behorende ontwerpbesluit onder 5 te wijzigen, zodat deze komt te luiden als volgt:

5. Vast te stellen de Begroting 2022, met dien verstande dat het voorwoord op pagina 5 van de Begroting 2022 wordt vervangen door de volgende tekst:

'Voorwoord

Dit is de derde Begroting van ons college, waarmee we invulling geven aan de ambities uit ons coalitieakkoord. Het is ook de laatste voor een volledig jaar; in het voorjaar van 2023 zijn er weer verkiezingen en zit onze termijn erop. Over wat we tot nu toe hebben gedaan en bereikt, hebben we u geïnformeerd in onze halfjaarlijkse monitor. Op deze plaats een beknopte vooruitblik op onze inzet in 2022.

'Verbinden, versterken, vernieuwen.' Deze drie woorden vormden de titel van ons coalitieakkoord. Ons streven was, is en blijft een sterke provincie, met voldoende en passende werkgelegenheid, met een 'brede welvaart', niet onder, maar minimaal op het Nederlandse gemiddelde. Een energieprovincie die niet alleen levert, maar zeker ook profiteert. Een provincie die niet onderaan allerlei ranglijstjes blijft staan, maar gestaag omhoog beweegt. Dat willen we. Vandaar die twee andere woorden: verbinden en vernieuwen. Dat is gezamenlijk optrekken met inwoners, gemeenten, organisaties en bedrijven en nieuwe wegen durven in te slaan.

Dat is nodig, want Groningen staat voor grote maatschappelijke opgaven: de gevolgen van de gaswinning, de energietransitie, de stikstofcrisis, de stelselmatige achterblijvende werkgelegenheid, de benarde financiële positie van de meeste gemeenten en de verontrustende achterstand in gemiddelde levensverwachting onder grote delen van onze bevolking. Grote vraagstukken, waarbij we helaas moeten vaststellen dat de directe rol van de provincie erin beperkt is. Bij de hier genoemde onderwerpen is het primair het rijk dat aan de knoppen draait. Onze rol is dus vooral het rijk bij de les te houden; met alle mogelijkheden die er zijn invloed uit te oefenen op het rijksbeleid; proactief, energiek en hecht verbonden met onze inwoners, gemeentebesturen en andere organisaties. Een tegelijk de ruimte die er wél is optimaal te gebruiken. In het belang van Groningen en de Groningers. De recent verschenen Monitor Brede Welvaart van het Sociaal Planbureau Groningen laat zien dat gezamenlijke inspanningen van alle betrokken partijen in de regio dringend noodzakelijk blijven. Meer nog dan de miljoenen van het NPG, zijn gedeelde ambities en gecoördineerde inzet cruciaal. Als provinciaal bestuur gaan wij ons nog sterker inzetten die gezamenlijkheid te organiseren en te bevorderen.

De gaswinning en de gevolgen ervan bepalen nog altijd voor veel Groningers de agenda. En dus ook van ons als het provinciaal bestuur. Formeel hebben we er nauwelijks iets over te zeggen. Dat is frustrerend. Tegelijk is het bemoedigend dat de Groningse inzet er wel degelijk toe doet. De gaswinning stopt, de schadeafhandeling is in publieke handen. Dat zijn winstpunten. Maar tegelijk moeten we vaststellen dat het vertrouwen van de Groningers in de overheid nog lang niet is hersteld. Daarvoor is meer nodig. Zoals de onvoorwaardelijke nakoming van de afspraak dat de gaswinning stopt, dat er een einde komt aan de voortdurende onduidelijkheid en wisselvalligheid in het versterkingsbeleid en dat er onverkort wordt vastgehouden aan de afspraken over het bewijsvermoeden. En

vanzelfsprekend willen we ook dat het allemaal veel voortvarender gaat. Daarvoor is het nodig te stoppen met doorgesloten rechtmatigheidsdenken en de bewoners echt centraal te stellen. Als GS zullen we ons hiervoor – met alle middelen die ons ter beschikking staan – blijven inzetten.

Voldoende en passende werkgelegenheid is een cruciale voorwaarde voor 'brede welvaart'. In een wereld waarin duurzaamheid steeds belangrijker wordt, zal die werkgelegenheid steeds meer te vinden zijn in nieuwe vormen van bedrijvigheid. De omvangrijke bijdrage uit het Europese Just Transition Fund die we kort geleden kregen, biedt veel extra mogelijkheden bij het bevorderen van nieuwe werkgelegenheid. Om ook optimaal te kunnen profiteren van andere Europese en nationale budgetten waarbij cofinanciering vanuit de regio vaak vereist is, creëren we een cofinancieringsfonds, dat we de komende jaren verder willen laten groeien. We realiseren ons dat 'nieuwe werkgelegenheid' niet voor iedereen die werken wil de oplossing kan zijn. Daarom blijven we ons inspannen voor extra werkgelegenheid juist ook voor deze Groningers.

Naast zaken waar we zorgen over hebben, heeft Groningen ook veel om trots op te zijn. Zoals onze prachtige landschappen, onze rijke cultuurhistorie en de unieke combinatie van grote stad en veelzijdig ommeland. Die kwaliteiten te koesteren en te versterken is een belangrijke verantwoordelijkheid van het provinciaal bestuur. Ons belangrijkste instrument hierin is de Provinciale Omgevingsvisie, die we in het komende jaar in het kader van de nieuwe Omgevingswet opstellen. Dat doen we in een intensief participatietraject, waarbij we alle belanghebbenden in onze provincie actief betrekken; een en ander in overleg met de speciaal hiervoor ingestelde klankbordgroep uit uw staten. Wij vinden het belangrijk dat ook in de nieuwe omgevingsvisie – en verordening de provinciale belangen geborgd zijn, zodat de provincie haar rol als hoeder van de landschappelijke en ruimtelijke kwaliteit effectief kan blijven vervullen. Nu energietransitie en klimaatadaptatie op veel plaatsen in onze provincie extra druk leggen op de ruimte krijgt deze rol extra gewicht.

Tot zover enkele zaken waarop wij in dit voorwoord alvast uw aandacht willen vestigen. In de inleidingen van de verschillende programmahoofdstukken leest u hoe we in 2022 concreet met onze opgaven aan de slag willen gaan.

Uiteraard gaat de Begroting ook over geld. Geld is een middel om onze ambities te kunnen realiseren. Mede doordat we meer uit het provinciefonds ontvangen dan we eerder verwachtten, is ons perspectief rooskleurig. In diverse programma's hebben we minder voortgang geboekt dan gepland, waardoor er geld nog niet is uitgegeven. Dat vertroebelt het beeld. Daarom hebben we, conform de wens van uw staten, ons ingespannen in deze begroting nauwkeuriger te plannen en te begroten. In paragraaf 6 van de Voordracht bij dezen Begroting vindt u een nadere toelichting op de financiële positie. Op deze plaats volstaan we met de conclusie dat de financiële positie van onze provincie gezond is; ook op de wat langere termijn, met ruimte voor eigen keuzes voor een volgend college.

De coronacrisis heeft veel van ons allemaal gevraagd; we werden geconfronteerd met onze kwetsbaarheid. Maar er was ook veerkracht, solidariteit en creativiteit. Mede daardoor is het perspectief voor de economie gunstig. Dat sterkt ons in het vertrouwen dat we in goede samenwerking met uw staten, gemeenten, bedrijven, andere partners en onze inwoners in 2022 verdere stappen kunnen zetten naar veiligheid, zekerheid en 'brede welvaart' voor alle Groningers.'

Toelichting

In het oorspronkelijke voorwoord wordt met geen woord gerept over de grote opgaven waar Groningen voor staat. Wel bevat het voorwoord diverse beweringen over hoe goed het allemaal gaat, zonder echter dat deze beweringen onderbouwd worden. Wij vinden een voorwoord met deze tekortkomingen niet passend in een Begroting, waarin het nieuwe beleid voor het komende jaar aan de volksvertegenwoordigers en via hen aan de inwoners van Groningen wordt gepresenteerd. Wij denken dat het hier gepresenteerde alternatief beter is, te meer daar het ook recht doet aan de inspanningen die het college ook verricht en die in de oorspronkelijke versie onvermeld bleven. Verder hopen wij dat de aandacht voor de opgaven in dit vervangende voorwoord het college zal inspireren tot nog meer inzet op deze thema's.

AGENDAPUNT 3.C

Amendement 23 'Verlaging provinciale opcenten'

(ingediend door de fractie van Groninger Belang, mede namens BV NL, de PVV, de Partij voor het Noorden, Ons Groningen, Forum voor Democratie en de Fractie GO)

Provinciale Staten van Groningen, in vergadering bijeen ter behandeling van bovenvermeld agendapunt;

Besluiten:

Het bij de eerste alinea 'samenvatting' aanvullend te wijzigen, zodat deze komt te luiden als volgt:

'1. Samenvatting

Per 1 januari 2022 zal het aantal te heffen opcenten motorrijtuigenbelasting worden geïndexeerd met de tabelcorrectiefactor van 1,3% (= 1,2 opcenten). Op basis van deze indexatie zal het aantal te heffen provinciale opcenten per 1 januari 2021 niet worden verhoogd en op 93,3 opcenten worden vastgesteld.'

En voorts de betreffende passages of verwijzingen in de begroting, voor zover van toepassing, overeenkomstig te wijzigen, en tevens de verordening Heffingskorting opcenten hierop aan te passen.

Toelichting:

Mobiliteit is van fundamenteel belang voor de Groningse economie. Mobiliteit wordt beperkt door hoge brandstofprijzen en lasten, zoals de motorrijtuigenbelasting. Onze provincie staat inmiddels met stip op de één als duurste plaats van Nederland als het gaat om heffing van opcenten. Sterker, het verschil met het Nederlands gemiddelde bedraagt inmiddels meer dan 13%. Het verhogen van de opcenten draagt volgens de indienende partijen tevens bij aan vaste lasten armoede. Met de stijgende (onder meer) woonkosten en energielasten wordt mobiliteit voor steeds meer inwoners van de provincie Groningen een probleem.

De indienende partijen vinden dat wij niet aan de top, maar aan de staart van het landelijke lijstje moeten staan en een koerswijziging naar beneden in moeten zetten. Het zou de economie in Groningen ten goede komen indien er per 1 januari 2022 geen verhoging van de motorrijtuigenbelasting zou worden doorgevoerd. Dus een tarief van 93,3 opcenten.